Olje- og energidepartementet

Vedlegg til St.prp. nr. 1, 1993–94
Energi- og vassdragsforvaltning

MEDDELTE VASSDRAGSKONSESJONER

(ERVERVS-, REGULERINGS- OG KRAFTLEIEKONSESJONER)

TILLATELSER MEDDELT I 1992

Innholdsfortegnelse.

Side

1. Diverse grunneiere. Konsesjon for erverv av vannfallrettigheter i Odda og Låtefossvassdraget. Kongelig resolusjon 17. januar 1992 5
2. Hedmark Energi AS. Korrigering i tillatelse til erverv av fallrettigheter i Lutufallet, Brødbølfoss og Sandkilfossen. Olje- og energidepartementets brev 30. januar 1992. Jfr. bind 1991 nr. 18 7
3. A/L Nord-Østerdal Kraftlag. Ervervskonsesjon for overtakelse av andel av Hedmark Energi A/S' andel i kraftverkene i Orkla. Kongelig resolusjon 28. februar 1992. Jfr. bind 1978 nr. 13 8
4. Norton A/S og Arendal Smelteverk A.S. Fusjon. Endring av vilkår i gjeldende konsesjoner. Olje- og energidepartementets samtykke 25. mars 1992. Jfr. bind 1983 nr. 5, 1985 nr. 5 og 1989 nr. 15 ... 11
5. Arendal Energiverk. Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved omdannelse til aksjeselskap. Olje- og energidepartementets samtykke 29. april 1992 12
6. Orkla A.S. Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av aksjer i Salvesen & Thams's Comm. A/S og A/S Gjølme Mølle. Olje- og energidepartementets samtykke 7. mai 1992 13
7. Chr. Bjelland & Co. A/S. Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av aksjer i Høie-Arne A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 18. mai 1992 13
8. Sogn og Fjordane Energiverk. Tilleggsregulering i Åskåravassdraget i Bremanger kommune. Kongelig resolusjon 5. juni 1992 13
9. STATKRAFT SF. Statsregulering. Storglomfjordvassdragene i Saltfjell/Svartisen. Kongelig resolusjon 24. juli 1987. Planendring. Olje- og energidepartementets samtykke 19. juni 1992. Jfr. St.prp. nr. 72 (1991–92) 17
10. Arendals Vasdrags Brugseierforening. Konsesjoner for fortsatte reguleringer. Kronprinsregentens resolusjon 26. juni 1992. Jfr. bind 1912 nr. 18 og bind 1930 nr. 20 18
11. Arendals Vasdrags Brugseierforening. Konsesjoner for fortsatte reguleringer. Jfr. nr. 10. Korrigering av vilkår. Olje- og energidepartementets brev 8. juli 1992 24
12. Hadeland Energiverk. Tillatelse til opprustning av Toverud kraftverk i Gran kommune i Oppland. Kongelig resolusjon 17. juli 1992 25
13. Bergenshalvøens Kommunale kraftselskap. Tillatelse til å foreta erverv, regulering og overføring i Modalsvassdraget i Modalen, Vaksdal og Høyanger kommune. Kongelig resolusjon 17. juli 1992. Jfr. bind 1989 nr. 40 53
14. Borregaard Nea AS. Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Børresen. Olje- og energidepartementets samtykke 16. september 1992 137
15. L/L Søre Sunnmøre Kraftlag, A/S Salten Kraftsamband, Hammerfest Elektrisitetsverk, Troms Kraftforsyning, Lillehammer og Gausdal Energiverk, I/S Lofotkraft. Vassdragskonsesjoner ved sammenslutning av elforsyningsenheter. Kongelig resolusjon 2. oktober 1992. Jfr. bind 1947 nr. 10, bind 1951 nr. 14, bind 1953 nr. 22, bind 1955 nr. 21 og nr. 24, bind 1959 nr. 35, bind 1969 nr. 26, bind 1973 nr. 12 og bind 1988 nr. 13 138
16. A/L Nord-Østerdal Kraftlag. Utbygging av Sølna kraftverk. fristforlengelse. Olje- og energidepartementets samtykke 19. oktober 1992. Jfr. bind 1991 nr. 16 167
17. Fundiainteresser AS. Konsesjon for erverv av aksjer i Norsk Jernverk AS med datterselskapene Christiania Spigerverk AS og Mandal Stål AS. Olje- og energidepartementets samtykke 21. oktober 1992 168
18. Vestfold Kraftselskap. utbygging, regulering m.v. i Daleelven. Fristforlengelse. Olje- og energidepartementets samtykke 23. oktober 1992. Jfr. bind 1990 nr. 21 169
19. Voss og Omland Energiverk AS. Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved overtagelse av Leinafoss kraftverk. Olje- og energidepartementets samtykke 23. oktober 1992 169
20. Oppland energiverk DA. Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved omdannelse til selskap med delt ansvar. Olje- og energidepartementets samtykke 26. oktober 1992 170
21. Nordmøre Energiverk AS. Unntak fra konsesjonsplikt ved omdannelse til aksjeselskap. Olje- og energidepartementets samtykke 2. november 1992 171

Side

22. Alcatel Cable SA. Konsesjon for erverv av aksjer i Alcatel STK A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 16. november 1992 172
23. Fossheim Energiverk AS. Tillatelse til utbygging av Fossheim kraftverk. Kongelig resolusjon 4. desember 1992 172
24. Norske Skogindustrier A.S. Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av aksjer i Saugbrugs Eiendom AS og A/S Namdalen Træsliperi. Olje- og energidepartementets samtykke 11. desember 1992 197
25. Nordmøre Energiverk AS. Utbygging av Grøavassdraget. Fristforlengelse. Olje- og energidepartementets samtykke 21. desember 1992. Jfr. bind 1989 nr. 1 197

1. Diverse grunneiere.

(Konsesjon for erverv av vannfallrettigheter i Odda og Låtefossvassdraget under forutsetning av at fallene som er vernet, ikke bygges ut.)

Kongelig resolusjon av 17. januar 1992.

Innledning:

Saken gjelder en søknad om overføring av fallrettigheter i Odda og Låtefossvassdraget fra dagens eiere, tilbake til eierne av de grunneiendommer som rettighetene i sin tid ble utskilt fra. Vassdraget er vernet og fallrettighetene er ikke utnyttet.

Interessentskapet Bugge & Christiansen har levert følgende søknad av 19. juni 1990:

«Prinsipalt:

Søknad om fritak for konsesjonsplikt ved erverv av rettigheter i vassdrag, jfr. industrikonsesjonsloven av 1917 § 1, 4. ledd.

Subsidiært:

Søknad om innvilgelse av konsesjon for erverv av samme.

Sakens bakgrunn:

I tiden fra 1913 og visstnok fram til bergynnelsen av 1920-åra ble det av div. utenbygdspersoner foretatt en rekke oppkjøp av vassdragsrettigheter/fallrettigheter i div. vassdrag i Oddadalen, hovedsakelig i Odda og Låtefossvassdraget. Oppkjøpene ble gjort i det øyemed å utnytte de rettigheter de enkelte grunneiendommer, gårdsbruk som lå til vassdragene, hadde i vassdragene i kraft av sin beliggenhet og derav følgende eiendomsrett til vassdraget i henhold til tradisjonell norsk vassdragsrettslære, i forbindelse med kraftutbygging.

Vassdragsrettighetene ble skilt ut fra grunneiendommene ved skylddeling og gitt egne bruksnummer i grunnboka.

Rettighetene ble etter relativt kort tid overført fra de personlige oppkjøpere til selskapet A/S Låtefoss. I dette selskaps eiertid ble det gjenstand for tvangsauksjon og ved tvangsauksjonsskjøte utstedt av Hardanger namsrett tinglyst den 17. mars 1924 ble grunnbokhjemmelen overført til advokatene Herman Christiansen og Wilhelm Bugge.

Noen utnyttelse av rettighetene til vassdragsutbygging kom aldri i stand, og i begynnelsen av 80-åra tilbød interessentskapet Bugge & Christiansen, som hjemmelshaver betegner seg, å selge rettighetene til de grunneiendommer som rettighetene i sin tid ble skilt fra, mot at disse betaler det samme nominelle kronebeløp som de i sin tid mottok i forbindelse med salgene.

Det er nå aktuelt å tilbakeskjøte de nedenfor nevnte rettigheter, heretter benevnt med gnr. og bnr. på de ovenfor nevnte vilkår. Nedenfor er de aktuelle bruksnummer anført. Ved hvert bruksnummer er oppført det bruk rettighetene i sin tid ble utskilt fra med navnet på nåværende grunneier samt den pris som selgerne har krevd.

I enkelte tilfeller er det oppført flere gnr./bnr. og navn på kjøpersiden. Dette skyldes at det i tiden etter at fraskillelsen av vassdragsrettighetene fant sted, i flere tilfeller har funnet sted fraskillelse av nye grunneiendommer fra de grunneiendommer utskillelsen i sin tid skjedde fra. For at også disse senere utskilte eiendommer skal få tilbake sin andel av de opprinnelige rettigheter i vassdraget er det derfor nødvendig at også disse figurerer på kjøpersiden, slik at man oppnår en ordning av eiendom/rettighetsforholdene til det aktuelle vassdrag som er i samsvar med det som ville gjelde direkte i kraft av vassdragsloven av 1940 sine regler, dersom omhandlede utskillelse ikke hadde funnet sted.

Siktemålet er da at etter at kjøper har fått tinglyst skjøte så skal hjemmelshaverne begjære sammenføyning med sin grunneiendom slik at den opprinnelige rettstilstand i vassdraget gjenopprettes.

Undertegnede har ikke kjennskap til hvilket potensiale de aktuelle rettigheter har i kraftutbyggingssammenheng. Sett på bakgrunn av generell forhistorie tar jeg det imidlertid for gitt at potensialet er større enn 1 000 naturhestekrefter slik som framgår av lovens § 1, og at det også i øvrige henseende dreier seg om et i utgangspunktet konsesjonspliktig erverv. Jeg går imidlertid ikke nærmere inn på dette da jeg går ut ifra at konsesjonsmyndigheten har tilgang på de nødvendige opplysninger dersom dette spørsmålet er relevant for saksbehandlingen.

Begrunnelsen for grunneiernes ønske om å få erverve rettighetene framgår av redegjørelsen ovenfor. Det understrekes at det kun er tale om å gjenopprette grunneiendommenes tidligere posisjon som eiendommer med fulle vassdragsrettigheter i tilliggende vassdrag. Når det gjelder kraftutbygging, er såvidt jeg forstår også Låtefossvassdraget fredet. Jeg er noe usikker på om dette også gjelder hovedvassdraget, Oddavassdraget, men såvidt meg bekjent er heller ikke vassdragsutbygging her aktuell politikk. Under enhver omstendighet forutsetter jeg at konsesjonsmyndigheten har tilgang på nødvendige relevante fredningsbestemmelser i den utstrekning dette er relevant for saksbehandling.

Etter undertegnedes oppfatning taler sakens fakta for seg selv, og ytterligere argumentasjon for hensiktsmessigheten av å innvilge erverskonsesjonsfritak skulle være unødvendig da det klart må dreie seg om et tilfelle der den nye bestemmelsen i industrikonsesjonslovens § 1–4 bør komme til anvendelse.

Under enhver omstendighet må konsesjon kunne innvilges på grunnlag av bestemmelsen i samme lovs § 3.

På bakgrunn av ovenstående tillater jeg med derved å søke om innvilgelse av ervervskonsesjonsfritak, eventuelt konsesjon for nedenstående grunneiere i forbindelse med erverv av nedenforstående gnr./bnr.:

Nr.

42/8	«Forva»				
	Utgått fra	42/1	Ansgard og Ranveig Enge	kr.	2 000,00
42/10	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	42/1	Ansgard og Ranveig Enge	kr.	500,00
42/11	«Gamlesagen»				
	Utgått fra	42/1	Ansgard og Ranveig Enge	kr.	2 000,00
40/11	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	40/1	Hallstein Tveit		
		40/4	Jens Aga Tveit		
		41/1	Daniel Berge		
		40/2	Torgeir Tveit		
		40/3	Sammenføyd med 40/1		
		41/2	Sammenføyd med 41/1		
		41/4	Knut Berge		
		40/6	Jakob Tveit	kr.	3 876,50
41/7	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	41/3	Johannes Sandvin		
		41/5	Johannes Sandvin		
		41/6	Hallstein Skare, Salmund Skare og Alf Grønsdal	kr.	5 000,00
42/14	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	42/2	J. Sandvin		
		42/5	Salmund og Torbjørg Skare	kr.	500,00
42/9	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	42/5	J. Sandvin		
		42/5	Salmund og Torbjørg Skare	kr.	4 000,00
38/10	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra ..... 38/2 og	38/3	Sammenføyd med 38/2 Helge Heng (Olav Kili)	kr.	4 000,00
38/20	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra 38/2 og	38/3	Helge Heng (Olav Kili)	kr.	1 000,00
47/3	«Oddavassdragett»				
	Utgått fra 47/1 og	47/2	Gyda Grønsdal	kr.	5 000,00
45/2	«Oddavassdraget»				
	Utgått fra	45/1	Jakob og Marit Espeland	kr.	5 000,00
38/19	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	38/1	Asbjørn Skare	kr.	8 000,00
40/13	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra ..... 40/5 og	40/9	Salmund og Torbjørg Skare	kr.	2 000,00
38/21	«Oddavassdraget»				
	Utgått fra	38/4	Sigmund Skare	kr.	500,00
38/11	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	38/4	Sigmund Skare	kr.	2 000,00
38/9	«Låtefossvassdraget»				
	Utgått fra	38/1	Asbjørn Skare	kr.	2 000,00
37/16	«Oddavassdraget»				
	Utgått fra	37/6	Gunnar O. Øyna	kr.	1 000,00»

Norges vassdrags- og energiverk har avgitt følgene innstilling i saken:

«Vedlagt oversendes brev av 19. juli 1990 fra advokat Håvard Skjeldås med søknad om fritak fra konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven. Bakgrunnen for søknaden er at den forestående eiendomsoverdragelsen dreier seg om tilbakeføring av tidligere solgte fallretter til de nåværende eierne av de eiendommene som for over 70 år siden solgte fallene.

Prinsipalt er det søkt med påberopt hjemmel i lovens § 1, det nye 4. ledd. Isolert sett sier dette leddet at det kan gjøres unntak fra konsesjonsplikt når særlige hensyn foreligger, – og særlige hensyn foreligger utvilsomt i denne saken. Når vi likevel er i tvil om nevnte ledd kan nyttes, skyldes det forhistorien for lovendringen som førte til dette leddet. Av Ot.prp. nr. 31 for 1989–90 synes det å gå frem at formålet ene og alene var å løse problemer i forbindelse med omorganiseringer av kommunale verk og ved fusjon av industriselskaper. Tilbakeføring til opprinnelige eiere vil vi derfor tro ligger utenfor.

Subsidiært har advokat Skjelås søkt om konsesjon med hjemmel i industrikonsesjonslovens § 3. Riktignok omhandler denne paragrafen erverv der det ikke tas sikte på å utnytte eller selge vannkraften, men det er gjort unntak for adgang til «at utnytte vandfaldet som kraftkilde til eget behov for lys, varme – –» m. v. Ettersom vassdraget er varig vernet, vil det etter vårt syn ikke være riktig å gi konsesjon etter en paragraf som åpner adgang til en viss utbygging.

Imidlertid er vi kommet til at nettopp det forhold at vassdraget er vernet, medfører at tilbakeføring av rettigheter ikke er konse-

sjonspliktig etter industrikonsesjonsloven. Så lenge vernet består, kan ikke fallet utbringes til noe som helst for så vidt angår kraftproduksjon, jfr. lovens § 1, 1. ledd, og vil derfor ikke være gjenstand for konsesjonsvurdering i det hele tatt.

Skulle derimot vernet senere bli opphevet, vil konsesjonsplikt umiddelbart inntre også for eierne av de eiendommene som tidligere solgte rettighetene, dersom disse nå igjen overtar fallene.»

Departementets bemerkninger:

Den foreliggende sak gjelder overføring av fallrettigheter. Rettighetene tillå opprinnelig flere eiendommer i Odda- og Låtefossvassdraget, men ble gjenstand for oppkjøp i tiden fra 1913 frem til begynnelsen av 1920 årene i det øyemed å utnytte fallrettighetene kommersielt. Utbygging av fallene kom imidlertid aldri i stand. Det søkes nå om å få tilbakeført fallrettighetene til de opprinnelige grunneiendommer som rettighetene i sin tid ble utskilt fra, slik at den opprinnelige eiertilstand i vassdraget blir gjeninnført.

Hjemmelshaver søker om fritak for konsesjonsplikt i medhold av industrikonsesjonsloven av 1917 § 1, 4. ledd, som gir adgang for Olje- og energidepartementet til å gjøre unntak fra konsesjonsplikt når særlige hensyn foreligger. Subsidiært søkes det om konsesjon etter § 3.

Norges vassdrags- og energiverk er kommet til at det overhodet ikke foreligger konsesjonsplikt. NVE mener at det siden vassdraget vernet så kan det heller ikke ved regulering antas å utbringe noe som helst forsåvidt angår kraftproduksjon. Vilkåret for konsesjonsplikt etter industrikonsesjonslovens § 1, 1. ledd er således ikke til stede.

Etter departementets oppfatning gir vilkåret etter Industrikonsesjonslovens § 1, 1. ledd bare en henvisning til størrelsen eller potensialet på de fallrettigheter som trenger konsesjon, og gir ikke rom for en vurdering av om fallrettighetene vil bli utnyttet rent faktisk. At vassdraget er vernet vil derfor ikke medføre at ervervet ikke er konsesjonspliktig.

Olje- og energidepartementet finner i likhet med NVE at Industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd, ut fra formålet med bestemmelsen, ikke er anvendelig i dette tilfellet.

Departementet finner imidlertid at Industrikonsesjonslovens § 3 kan anvendes. Denne bestemmelsen gjelder nettopp erverv av vannfall som skjer uten å ha til hensikt å utnytte vannkraften.

Ettersom det må antas at overføring av fallrettighetene ikke skjer for å utnytte eller selge vannkraft kan konsesjon gis etter industrikonsesjonslovens § 3, som gir adgang til en forenklet konsersjonsbehandling. Det forutsettes at kjøperen av fallrettighetene er norske statsborgere, da dette er et ytterligere vilkår for konsesjonsbehandling etter § 3.

Olje- og energidepartementet anbefaler at det gis konsesjon etter industrikonsesjonslovens § 3 for overføring av de nevnte rettigheter. I henhold til § 3, 2. ledd gir konsesjonen adgang til å utnytte vannfallet som kraftkilde til eget behov. Olje- og energidepartementet vil imidlertid presisere at konsesjonen ikke innebærer noen tillatelse til utbygging av fallet. Dette må undergis egen vurdering dersom dette skulle bli aktuelt. En eventuell utbygging som berører allmenne interesser i den grad at tillatelse etter vassdragsloven er nødvendig vil ikke kunne gjennomføres i et vernet vassdrag.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 § 3 gis de i søknaden nevnte personer konsesjon for erverv av de omsøkte fallrettigheter i samsvar med forslag inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 17. januar 1992.

2. Hedmark Energi AS.

(Korrigering i tillatelse til erverv av fallrettigheter i Lutufallet, Brødbølfoss og Sandkilfossen.)

Olje- og energidepartementets brev 30. januar 1992.

«Det vises til Deres brev av 2. januar d.å. vedrørende ovennevnte tillatelse som ble gitt ved kgl. res. av 24. mai 1991.

I sin innstilling av 8. mai 1991 utarbeidet NVE utkast til vilkår for erverv av fallrettigheter i Lutufallet, Brødbølfoss og Sandkilfossen. I NVE's vilkårssett for Brødbølfoss er det oppgitt at fossen ligger i Trysil kommune. Også i det trykte konsesjonsdokumentet heter det at disse fallene ligger i Trysil kommune. Dette er imidlertid ikke korrekt, idet Brødbølfoss ligger i *Kongsvinger* kommune.

Konsesjonsdokumentet skal dermed fortolkes i samsvar med ovennevnte. Departementet finner at dette er en åpenbar feil som ikke gjør det nødvendig å trykke konsesjonsdokumentet på nytt.»

3. A/L Nord-Østerdal Kraftlag.

(Ervervskonsesjon for overtakelse av andel av Hedmark Energi A/S' andel i kraftverkene i Orkla.)

Kongelig resolusjon 28. februar 1992.

Innledning

Den foreliggende sak gjelder søknad fra A/L Nord-Østerdal Kraftlag om tillatelse til erverv av andel i Kraftverkene i Orkla (KVO), samt overføring av reguleringskonsesjons for Orkla og Granavassdraget.

A/L Nord-Østerdal Kraftlag har i brev av 14. november 1991 søkt om tillatelse til å erverve 14,67 pst. av Hedmark Energi AS (HEAS) sin eierandel i KVO. Andelslaget er privateid.

Etter overdragelsen blir A/L Nord-Østerdal Kraftlag eier av alle anlegg og rettigheter som inngår i fellesskapet med 4,4 pst. Konsesjonen for A/L Nord-Østerdal er tidsbegrenset for 60 år med vilkår om hjemfall til staten, mens de offentlig eide sameiere har tidsubegrenset konsesjon uten hjemfallsklausul.

Overdragelsen utløser konsesjonsplikt, jfr. industrikonsesjonslovens § 2, tredje ledd nr. 22 fordi KVO innehar fallrettigheter og ervervskonsesjon i Orkla og Granavassdraget. Tillatelse til erverv, regulering og utbygging av Orkla og Grana ble meddelt KVO ved kgl. res. av 16. juni 1978.

NVE's innstilling

I sin innstilling av 23. januar 1992 uttaler NVE følgende:

«Overføring av andel i kraftverkene i Orkla til A/L Nord-Østerdal Kraftlag

NVE har ved oversendelse av 25. november 1991 fra Olje- og energidepartementet mottatt søknad av 14. november 1991 fra A/L Nord-Østerdal Kraftlag om tillatelse til erverv av andel i Kraftverkene i Orkla (KVO).

A/L Nord-Østerdal Kraftlag søker i henhold til industrikonsesjonslovens § 2, 3. ledd, nr. 22, samt vassdragsreguleringslovens § 10, nr. 1, om konsesjon for kjøp av 55 GWh av Hedmark Energi A/S (HEAS) årlige produksjonsandel i Kraftverkene i Orkla, tilsvarende 14,67 pst. av HEAS sin eierandel og 4,4 pst. eierandel av KVO.

Av økonomiske årsaker ønsker HEAS å selge 60 pst. av sin 30 pst. andel, tilsvarende 225 GWh av den årlige produksjonskapasitet.

HEAS har nå inngått avtale med Trondheim Elektrisitetsverk om å overdra 170 GWh av sin årlige produksjonsandel i KVO. Konsesjon ble gitt ved kgl. res. av 20. desember 1991. HEAS har også inngått kontrakt om salg av 14,67 pst. av sin eierandel i KVO, med A/L Nord-Østerdal Kraftlag (viser til side 35 i bilag til konsesjonssøknaden).

A/L Nord-Østerdal Kraftlag skal ved overdragelsen overta en forholdsmessig del av de rettigheter og forpliktelser som ligger til grunn for den konsesjon som danner grunnlaget for KVO.

Eierforholdene i KVO blir etter en overdragelse til A/L Nord-Østerdal Kraftlag slik:

Trondheim Elektrisitetsverk	48,6 pst.
Sør-Trøndelag Kraftselskap	35,0 pst.
Hedmark Energi A/S	12,0 pst.
A/L Nord-Østerdal Kraftlag	4,4 pst.

A/L Nord-Østerdal Kraftlag er et andelslag som eies av abonnentene. For tiden er det ca. 9 000 abonnenter. Disse har i utgangspunktet 10 andeler á 50 kr hver. Andelskapitalen utgjør 4 497 300 kr., 12 pst. av andelene eies av det offentlige, mens 88 pst. eies av private.

A/L Nord-Østerdal Kraftlags forsyningsområde omfatter kommunene Os, Tolga, Tynset, Rendalen, Alvdal, Folldal samt deler av Stor-Elvdal. Dette innebærer at A/L Nord-Østerdal Kraftlag har strømforsyningen i en vesentlig del av KVO's nedslagsområde.

KVO innehar fallrettigheter og ervervskonsesjon i Orkla og Granavassdraget. Tillatelse til erverv, regulering og utbygging av Orkla og Grana ble meddelt KVO ved kgl. res. av 16. juni 1978. Konsesjonen ble gitt på ubegrenset tid. KVO besto den gang av Trondheim Elektrisitetsverk, Sør-Trøndelag Kraftselskap og Hedmark kraftverk.

NVE sendte ved brev av 5. desember 1991 søknaden ut på høring til fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Sør-Trøndelag fylkeskommune, Rennebu kommune, Orkdal kommune, Meldal kommune, fylkesmannen i Hedmark, Hedmark fylkeskommune og Tynset kommune.

Ingen av disse høringsinstansene har merknader til søknaden.

NVEs bemerkninger

Videreoverdragelsen til A/L Nord-Østerdal Kraftlag utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 39, jfr. § 2, 3. ledd, nr. 22.

HEAS har en anstrengt økonomi, og har i lengre tid forsøkt å finne en løsning på disse problemene.

Våren 1990 forhandlet HEAS med en rekke interessenter i Norge og Sverige om salg eller leie av kraftverk og rettigheter. Hedkraft AS søkte den 30. januar 1991 om erverv av kraftverkene Osa, Kongsvinger, Lutufallet og Sandkilfossen med gjenkjøpsrett til HEAS etter 25 år.

Stortinget avslo søknaden ved vedtak den 19. juni 1991.

Etter dette har HEAS forhandlet om andre løsninger. Søknaden om overdragelsen til A/L Nord-Østerdal Kraftlag er en følge av dette.

På bakgrunn av ovennevnte forhold ser vi at HEAS har et stort behov for å få i stand en løsning.

Sett fra et markedsmessig synspunkt er annenhåndsomsetning av kraftverk eller andeler i slike et meget interessant aspekt fordi det vil representere klare signaler om hvordan eventuelle investorer verdivurderer kraftproduksjon. Kjøper eller investors strategiske vurderinger bak slike kjøp er også svært interessante i denne sammenhengen. Det forelagte materialet gir imidlertid ikke tilstrekkelig mulighet eller grunnlag for å få innsyn i disse aspektene.

I den tilsvarende saken vedrørende Trondheim Elektrisitetsverks konsesjon til overtakelse av 45 ⅓ pst. av andelen til HEAS i KVO, har Olje- og energidepartementet gjennomført en avgrenset markedsmessig vurdering av overtakelsen. Vi har vanskelig for å se at det for overdragelsen til A/L Nord-Østerdal Kraftlag kan legges andre markedsmessige forutsetninger til grunn for vurderingene.

A/L Nord-Østerdal Kraftlag hadde en kraftoppdekning i 1990 som fordelte seg som følger:

Egenproduksjon	60 GWh	(27 %)
Kontrakter	78 GWh	(35 %)
Konsesjonskraft	66 GWh	(29 %)
Utvekslingskraft	19 GWh	(9 %)
Sum	223 GWh	(100 %)

Pr dato har A/L Nord-Østerdal Kraftlag avtale om et årlig kjøp av kraft fra HEAS på ca 88 GWh. Kontrakten er oppsagt fra 1. mai 1993.

Overtakelsen av andelene i KVO gir A/L Nord-Østerdal Kraftlag en årlig rettighet tilsvarende 55 GWh, noe som kan tyde på at de får et kortvarig kraftoverskudd fram mot 1. mai 1993. Egendekning for kraftlaget inklusive konsesjonskraften vil ved overtakelsen øke fra ca 60 til 80 pst. Totalt sett vil ikke denne økningen ha noen effekt på det totale markedet p.g.a. det begrensede kvantumet overtakelsen representerer. Samtidig må HEAS forventningsvis dekke et tilsvarende kvantum gjennom kjøp på markedet. I forhold til vurderingen som ble lagt til grunn for Trondheim Elektrisitetsverks konsesjon for overtakelse av andeler, kan vi ikke se at A/L Nord-Østerdal Kraftlags situasjon er vesentlig annerledes.

Konsesjonen til KVO er gitt på ubegrenset tid jfr. konsesjonsvilkårene pkt. 1. A/L Nord-Østerdal Kraftlag må betegnes som et privat selskap, da 88 pst. av andelene eies av private. Selskapet fyller derfor ikke kravene til å få tidsubegrenset konsesjon etter vassdragsreguleringsloven § 10, nr. 2 og industrikonsesjonsloven § 4, 3. ledd. Konsesjon til A/L Nord-Østerdal Kraftlag må gis på begrenset tid, og med vilkår om hjemfall til staten.

Konklusjon

Ut fra en helhetsvurdering anbefaler NVE at A/L Nord-Østerdal Kraftlag får konsesjon for overtakelse av 4,4 pst. av andelene i kraftverkene i Orkla.

Bemerkning til vilkårene

NVE foreslår at konsesjonen for A/L Nord-Østerdal Kraftlag gis for 60 år, og med vilkår om hjemfall til staten ved konsesjonstidens utløp. Det vedlegges forslag til ny post 1 i vilkårene i overensstemmelse med dette. For øvrig bør konsesjonen gis på uendrede vilkår.

Forslag til endring i konsesjonsvilkårene

§ 1

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd, og vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

For A/L Nord-Østerdal Kraftlag gis konsesjonen for 60 år regnet fra tidspunktet for tillatelsen til å overta andeler i kraftverkene i Orkla. Ved utløpet av konsesjonstiden tilfaller A/L Nord-Østerdal Kraftlags andel i vannfallet med tilhørende anlegg staten etter industrikonsesjonsloven § 2 post 17. For andelene i reguleringskonsesjonen inntrer hjemfallsrett for staten etter vassdragsreguleringsloven § 10 post 3.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte regulerings- og overføringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.»

Departementets bemerkninger

Kraftverkene i Orkla (KVO) var opprinnelig et sameie mellom Hedmark fylkeskommune (30 pst.), Sør-Trøndelag Kraftselskap (35 pst.)

og Trondheim Elektrisitetsverk (35 pst.). Ved kgl. res. av 29. november 1991 fikk Hedmark Energi AS (HEAS) tillatelse til å erverve Hedmark fylkeskommunes andel i KVO.

Ved kgl. res. av 20. desember 1991 fikk Trondheim Elektrisitetsverk tillatelse til å erverve 45,33 pst. av HEAS 30 pst. andel i KVO. Trondheim Elektrisitetsverk gikk inn som kjøper etter anvendelse av forkjøpsretten i hht. overenskomsten med de andre sameierne.

Den foreliggende sak gjelder søknad fra A/L Nord-Østerdal Kraftlag om tillatelse til erverv av 14,67 pst. av HEAS tidligere 30 pst. andel i KVO i medhold av industrikonsesjonslovens § 2, tredje ledd nr. 22 og vassdragsreguleringslovens § 10, punkt 1. Etter overdragelsen blir A/L Nord-Østerdal Kraftlag eier av alle anlegg og rettigheter som inngår i fellesskapet med 4,4 pst. De øvrige sameierne kan i denne sak ikke gjøre gjeldende sin forkjøpsrett etter overenskomsten, fordi denne retten ikke gjelder ved omgrupperinger innen det enkelte fylke.

Overdragelsen utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonslovens § 2, tredje ledd nr. 22 fordi KVO innehar fallrettigheter og ervervskonsesjon i Orkla og Grana-vassdraget. Tillatelse til erverv, regulering og utbygging av Orkla og Grana ble meddelt KVO ved kgl. res. av 16. juni 1978.

Eierforholdene i KVO blir etter en overdragelse til A/L Nord-Østerdal Kraftlag slik:

Trondheim Elektrisitetsverk	48,6 pst.
Sør-Trøndelag Kraftselskap	35,0 pst.
Hedmark Energi A/S	12,0 pst.
A/L Nord-Østerdal Kraftlag	4,4 pst.

A/L Nord-Østerdal Kraftlag er et andelslag som eies av abonnentene. For tiden er det ca. 9 000 abonnenter som i utgangspunktet har 10 andeler á 50 kr hver. Andelskapitalen utgjør 4 497 300 kr. 12 pst. av andelene eies av det offentlige, mens 88 pst. eies av private.

A/L Nord-Østerdal Kraftlags forsyningsområde omfatter kommunene Os, Tolga, Tynset, Rendalen, Alvdal, Folldal samt deler av Stor-Elvdal. Dette innebærer at A/L Nord-Østerdal Kraftlag har strømforsyningen i en vesentlig del av KVO's nedslagsområde.

I 1990 hadde A/L Nord-Østerdal Kraftlag en kraftoppdekning på 223 GWh, som fordelte seg med 60 GWh egenproduksjon, 78 GWh kontrakter, 66 GWh konsesjonskraft og 19 GWh utvekslingskraft.

Bakgrunnen for HEAS' salg av andeler i KVO til Trondheim Elektrisitetsverk og A/L Nord-Østerdal Kraftlag er den anstrengte økonomien i HEAS. Selskapet har i lengre tid forsøkt å finne en løsning på de økonomiske problemene. Søknaden om overdragelse til A/L Nord-Østerdal Kraftlag er en følge av dette.

Søknaden fra A/L Nord-Østerdal Kraftlag her vært ute på høring hos fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Sør-Trøndelag fylkeskommune, Rennebu kommune, Orkdal kommune, Meldal kommune, fylkesmannen i Hedmark, Hedmark fylkeskommune og Tynset kommune. Ingen av høringsinstansene har merknader til søknaden.

NVE tilrår i sin innstilling av 23. januar 1992 at A/L Nord-Østerdal Kraftlag får konsesjon for erverv av nevnte andeler i KVO.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. Overtakelsen av andelene i KVO gir A/L Nord-Østerdal Kraftlag en årlig rettighet tilsvarende 55 GWh. Egendekningen for kraftlaget inklusive konsesjonskraften vil ved overtakelsen øke fra ca. 60 til 80 prosent. Denne økningen vil ikke ha noen vesentlig negativ innflytelse på det totale marked pga. det begrensede kvantum overtakelsen representerer. Eierandelen overføres mellom to vertikalt integrerte kraftenheter og gir således ingen økning i graden av vertikal integrasjon i kraftmarkedet som helhet. På denne bakgrunn finner departementet at overføringen av eierandelen mellom HEAS og A/L Nord-Østerdal Kraftlag ikke bryter med energilovens intensjoner i noen særlig grad. A/L Nord-Østerdal Kraftlag er på vanlig måte meddelt konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen inngår vilkår bl.a. om intern organisering og regnskap i tråd med § 4-4 i forskriftene til energiloven. Konsesjonæren skal skille konkurranseutsatte forretningsområder og monopolfunksjoner i selvstendige resultatenheter med separate regnskaper. Fra og med 1993 skal konsesjonæren gi en oversikt over alternative verdier for omsatt kraft, herunder for den kraft som omsettes internt.

Olje- og energidepartementet tilrår at A/L Nord-Østerdal Kraftlag får konsesjon for erverv av 14,67 pst. av HEAS tidligere 30 pst. andel i KVO i hht. industrikonsesjonslovens § 2, tredje ledd nr. 22.

NVE foreslår at konsesjonen for A/L Nord-Østerdal Kraftlag gis for 60 år, og med vilkår om hjemfall til staten ved konsesjonstidens utløp. Selskapet må betegnes som et privat selskap da 88 pst. av andelene eies av private, og kravene til å få tidsubegrenset konsesjon er derfor ikke oppfylt.

Departementet slutter seg til NVEs forslag

om å gi konsesjon for 60 år, og med vilkår om hjemfall til staten.

I kgl. res. 16. juni 1978 om tillatelse til erverv og regulering av Orkla og Grana inntas nytt pkt. 1 som lyder som følger:

«Punkt 1

Konsesjonen gis på ubegrenset tid for de sameierne som er offentlig eid. Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd, og vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

For den privateide sameieren A/L Nord-Østerdal Kraftlag gis konsesjonen for 60 år regnet fra tidspunktet for tillatelsen til å overta andeler i kraftverkene i Orkla. Ved utløpet av konsesjonstiden tilfaller A/L Nord-Østerdal Kraftlags andel i vannfallet med tilhørende anlegg staten etter industrikonsesjonsloven § 2, 3. ledd post 17. For andelene i reguleringskonsesjonen inntrer hjemfallsrett for staten etter vassdragsreguleringsloven § 10 post 3.

For samtlige sameiere gjelder følgende vilkår:

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringS- og overføringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.»

I tillegg er det søkt om overdragelse av gjeldende reguleringskonsesjon for Orkla og Granavassdraget. I følge ordlyden i vassdragsreguleringslovens § 14, pkt. 2 kan reguleringstillatelser ikke overdras. Dette er imidlertid alltid blitt fortolket og praktisert slik at forbudet kun gjelder særskilt overdragelse av reguleringskonsesjonen. Det er langvarig praksis for at reguleringstillatelser kan overdras når den som søker overdragelse disponerer de fall hvor reguleringene nyttes. Dette vilkåret er oppfylt i denne sak.

For øvrig gis konsesjon på de vilkår som er oppstilt i kgl. res. av 16. juni 1978.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 og lov om vassdragsreguleringer av samme dato nr. 17 får A/L Nord-Østerdal Kraftlag tillatelse til erverv av 14,67 pst. av Hedmark Energi A/S' 30 pst. andel i Kraftverkene i Orkla, og til å få overført til seg andel i tidligere gitte reguleringskonsesjon.

Tillatelsen gis på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 28. februar 1992.

4. Norton A/S og Arendal Smelteverk A.S.

(Fusjon. Endring av vilkår i gjeldende konsesjoner.)

Olje- og energidepartementets samtykke 25. mars 1992.

«Det vises til Deres søknad av 31. august 1990, samt senere korrespondanse i saken.

Det opplyses i søknaden at selskapene Norton A/S og Arendal Smelteverk A/S er blitt enige om fusjon, med Norton A/S som overtagende selskap. I konsesjonssøknaden henvises til industrikonsesjonslovens kap. IV om kraftleie, idet Arendal Smelteverk A/S innehar kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 (industrikonsesjonsloven).

Norton A/S ble ved Olje- og energidepartementets brev av 29. mai 1989 meddelt konsesjon for erverv av 100 pst. av aksjene i Arendal Smelteverk A/S. Fusjonen representerer ikke noe ytterligere aksjeerverv fra Norton A/S' side. Det utløses derfor ikke konsesjonsplikt etter reglene om konsesjonsplikt for erverv av aksjer etter industrikonsesjonslovens § 36 jfr. kap. V.

Bestemmelsene om konsesjonsplikt for kraftleie i lov av 144. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) §§ 22 og 23 ble opphevet ved lov av 29. juni 1990 nr. 50 (Energiloven). Fra denne dato er det ikke lenger konsesjonsplikt for kraftleie. Eksisterende kraftleiekonsesjoner på inntil 5 MW falt i utgangspunktet bort fra samme tidspunkt. Eksisterende konsesjoner over 5 MW gjelder imidlertid ut konsesjonstiden, jfr. energiloven § 8-2, 2. ledd. Det samme gjelder eksisterende konsesjoner under 5 MW som tilsammen utgjør mer enn 5 MW.

Ved fusjoner av selskaper som innehar kraftleiekonsesjoner ble det før opphevelsen i lovbestemmelsene om kraftleie i 1990 krevet at det fusjonerte selskap i eget navn søkte ny kraftleiekonsesjon for den kraftleie det overdragende selskap tidligere hadde konsesjon for. Slik ny kraftleiekonsesjon er ikke lenger nødvendig etter opphevelsen av bestemmelsene i industrikonsesjonslovens §§ 22 og 23.

Fusjonen mellom Norton A/S og Arendal Smelteverk A/S utløser derfor ikke konsesjonsplikt.

Arendal Smelteverk A/S' kraftleiekonsesjoner av 18. mars 1983 og 10. mai 1985 vedblir å gjelde ut konsesjonstiden, d.v.s. til 1. april 1993, jfr. energiloven § 8-2, 2. ledd.

Som en følge av fusjonen må imidlertid pkt. 2 i Arendal Smelteverk A/S' kraftleiekonsesjoner av 18. mars 1983 og 10. mai 1985 endres.

Med hjemmel i lov av 14. desember 1917 nr. 16 § 34, jfr. § 37 endres pkt. 2 om styre i konsesjonsvilkårene i Arendal Smelteverk A/S' kraftleiekonsesjoner slik:

«Selskapet skal ha sitt sete i riket. Styrets flertall herunder formannen skal til enhver tid være norske statsborgere.»

Bestemmelsen er etter dette likelydend med tilsvarende bestemmelse i Norton A/S' kraftleiekonsesjon av 14. desember 1979.

5. Arendal Energiverk AS.

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved omdannelse til aksjeselskap).

Olje og energidepartrementets samtykke av 29. april 1992.

«Det vises til Deres brev av 22. oktober 1991.

Saken gjelder søknad på vegne av Arendal Energiverk om unntak fra konsesjonsplikt etter lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (industrikonsesjonsloven) § 1, 4. ledd.

Det legges til grunn at Arendal Energiverk AS ble opprettet med virkning fra 18. oktober 1991.

Olje- og energidepartementet finner at omdannelsen av Arendal Energiverk til aksjeselskap er i tråd med de retningslinjer som i Ot. prp. nr. 31 (1989-90) er lagt til grunn for fritak fra konsesjonsplikt etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd. Det vises særlig til at omdannelsen vil være et ledd i arbeidet med å få til rasjonell drift av elverk og mer markedsorientert kraftomsetning.

Departementet legger til grunn at unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd medfører overføring til Arendal Energiverk AS av de konsesjoner med tilhørende vilkår Arendal Energiverk har pr. i dag.

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftreservene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven.

Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter § 1, 4. ledd kan føre til at eierforholdene i selskapet endres i den grad at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak etter § 1, 4. ledd.

Ved omdannelse til aksjeselskap vil det ved ethvert unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd bli satt som vilkår at samtidlige fremtidige aksjeoverdragelser skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver aksjeoverdragelse, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet tidligere har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd. I den grad selskapet har fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg videre retten til å gjøre gjeldende statlig forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 6 nr. 1 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse.

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. § 1, 4. ledd gir Olje- og energidepartementet på bakgrunn av ovenstående Arendal Energiverk AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av Arendal Energiverks rettigheter til vannfall. Reguleringstillatelser tilknyttet de respektive vannfall overdras i uendret form.

Unntaket skjer på vilkår om at enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapet skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapet, å gjøre den statlige forkjøpsrett gjeldende etter § 6 nr. 1 for fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet ved dette vedtak har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd.

Omdannelsen gjør det nødvendig for Arendal Energiverk AS å søke anleggskonsesjon i henhold til energilovens § 3-1, jfr. § 2-2.

Videre må Arendal Energiverk AS som eier av ledningsnett ha konsesjon for kraftomsetning i henhold til energilovens § 4-1, jfr. § 2-2.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. Det forutsettes at Arendal Energiverk AS i sin interne organisering vil tilfredsstille energilovens forutsetninger om egne resultatenheter for produksjon, overføring og andre tjenester.

Departementet ber Arendal Energiverk AS om å oversende Norges vassdrags- og energiverk konsesjonsdata slik at konsesjonsregistrene kan ajourføres.

Arendal Energiverk AS har søkt om refusjon av dokumentavgiften som påløp ved overføringen av eiendommene. Søknaden er til behandling i departementet.

6. Orkla A.S

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av aksjer i Salvesen & Thams's Comm. A/S og A/S Gjølme Mølle)

Olje- og energidepartementets samtykke av 7. mai 1992.

Det vises til Deres brev av 22. februar 1991 og 16. mai 1991.

Saken gjelder søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (industrikonsesjonsloven) § 1, 4. ledd.

Orkla Borregaard A.S ervervet 21. desember 1990 og 6. februar 1991 tilsammen 270 akjser i hvert av selskapene Salvesen & Thams's Comm. A/S og A/S Gjølme Mølle, og eier nå alle aksjene i selskapene. Akjeervervet medfører konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven i det Salvesen & Thams's Comm. A/S og A/S Gjølme Mølle innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter. Salvesen & Thams's Comm. A/S og A/S Gjølme Mølle eier henholdsvis Skjenaldsfossen og Sølbergfallet med tilhørende kraftstasjoner (sammenlagt middelproduksjon er ca. 25,5 GWh).

Olje- og energidepartementet finner at aksjeervervet er i tråd med de retningslinjer som i Ot.prp. nr. 31 (1989-90) er lagt til grunn for fritak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd. Det vises særlig til at aksjeervervet representerer en rasjonell sammenslutning som ledd i en samfunnsmessig ønsket fusjon.

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. § 1, 4. ledd gir Olje- og energidepartementet på bakgrunn av ovenstående Orkla A.S unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av Salvesen & Thams's Comm. A/S og A/S Gjølme Mølle sine rettigheter til vannfall.

7. Chr. Bjelland & Co. A/S.

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av aksjer i Høie-Arne A/S).

Olje- og energidepartementets samtykke av 18. mai 1992.

Det vises til Deres brev av 20. februar 1991.

Saken gjelder søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (industrikonsesjonsloven) § 1, 4. ledd.

Chr. Bjelland & Co A/S hadde pr. 11. mai 1989 ervervet tilsammen 214.534 aksjer i Høie-Arne A/S. Det utgjør 97,5 pst. av alle aksjene i sistnevnte selskap. Aksjeervervet medfører konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven i det Høie-Arne A/S eier samtlige aksjer i Arna Kraftselskap A/S, som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter. Kraftselskapet eier vannfallrettigheter i Ytre Arnaelv og en kraftstasjon ved Arne fabrikker. Det produseres nå ca. 2,5 GWh/år, mens det er grunnlag for en årlig produksjon på 6-7 GWh.

Olje og energidepartementet finner at aksjeervervet er i tråd med de retningslinjer som i Ot. prp. nr. 31 (1989-90) er lagt til grunn for fritak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd. Det vises særlig til at aksjeervervet representerer en rasjonell sammenslutning som ledd i en samfunnsmessig ønsket fusjon.

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. § 1, 4. ledd gir olje og energidepartementet på bakgrunn av ovenstående Chr. Bjelland & Co. A/S unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av Høie-Arne A/S sine rettigheter til vannfall.

8. Sogn og Fjordane Energiverk

Tilleggsregulering i Åskåravassdraget i Bremanger kommune

(Kongelig resolusjon av 5. juni 1992.)

Den foreliggende sak gjelder en innsendt søknad fra Sogn og Fjordane Energiverk angående en tilleggsoverføring i Åskåravassdraget.

Norges vassdrags- og energiverk har i brev av 8. januar 1992 avgitt følgende innstilling i saken:

«Sogn og Fjordane Energiverk (SFE) har 12. mars 1991 sendt inn følgende søknad:

«Åskåravassdraget er tidlegare utbygd til kraftføremål, kfr. kgl. resolusjon av 12. august 1966.

Sogn og Fjordane Energiverk søkjer herved om løyve til overføring av avløpet frå 1,8 km² restfelt mellom Nedre Sødalsvatn og Store Åskårvatn til driftstunnel II ved Åskåra Kraftverk.

Til vurdering av søknaden fylgjer vedlagt:

1 Utgreiing om prosjektet m/kart M 1:10 000, dgs. 15. januar 1991
2. Oversiktskart M 1:50 000
3. Brev med tilråding om fritak frå Samla Plan frå Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, dgs. 11. april 1989
4. Brev med fritak frå Samla Plan frå NVE, dgs. 12. januar 1990.
5. Avtale med grunneigarane om grunnrettar m.v., dgs. 26 februar/4. mars 1991.

Sogn og Fjordane fylke v/SFE er eigar av fallrettane etter tidlegare avtale.

Alle grunn- og tiltredelsesspørsmål er løyste og grunneigarane har akseptert utbyggingsplanen, jfr. vedlegg 5.

Vi vil be om at søknaden vert handsame på enklaste måte og så snart som råd.»

Utredningen som fulgte med, lyder:

«Orientering

Åskåravassdraget er tidlegare utbygd til kraftføremål, kfr. kgl.res. av 12. august 1966.

Åskåra II utnyttar fallet frå Nedre Sødalsvatn k. 540 til sjøen i eit Francisaggregat på 40 MW. Frå N. Sødalsvatn vert vatnet ført i ein 2 km lang tunnel fram til topp trykksjakt. Trykksjakta er 700 m lang og har fall 1:1 ned til kraftstasjonen. Kraftproduksjonen er 165 GWh i eit medelår. Kraftverket stod ferdig i 1973.

Ved å føre avløpet frå nokre unytta restfelt mellom Nedre Sødalsvatn og Store Åskårvatn inn på driftstunnelsen, kan kraftproduksjonen aukast med omlag 5 pst.

Teknisk utgreiing

Grunnlaget for berekning av avløp er NGO kart i målestokk 1:10 000 og NVE Avrenningskart over Norge 1987. Spesifikt avløp er berekna til 130 l/s/km².

Anleggsinngrepet vert gjennomført med helikoptertransport og byggetida vil strekke seg over ca. 4 mnd.

Felt A: Areal 1,16 km²

Avløpsbekken frå to småvatn vert fanga opp med ein betongterskel i bekkeløpet og ført ned på driftstunnelen gjennom ei 60 m lang vertikalsjakt med diameter ∅ 500 mm. Betongterskel vil få ei lengde på ca 10 m og største høgde å ca 2 m. På toppen av inntaksjakta vert det montert ein vakumventil for å hindre luftmedriving. Ventilen vert innebygd i ein liten betongkonstruksjon med kasseform. Inntaket får ein kapasitet på 1,5 m³/s. Normalavløpet er 4,76 mill. m³/år.

Felt B + C: Areal 0,65 km²

Restavløpet frå Åskårselva og Breelva vert ført til eksisterande svingesjakt ved omlegging av elveløp og kanalisering i fjell over ei lengde på 150 m. Kanaliseringa vil for ein stor del fylgje ei naturleg fjellhylle der det berre er trong for mindre terrengjusteringar. Over ei lengde på ca 70 m vert det utsprengt kanal med tverrsnitt ca. 1 m². Overføringskapasiteten vert 0,8 m³/s. Den eksisterande svingesjakta som fører ned til driftstunnelen er 80 m lang (fall 1:1) og har tverrsnitt 4 m². Normalavløpet er 2,66 mill. m³/år.

Energiproduksjon

Energiekvivalenten for Åskåra II er 1,301 kWh/m³. Det vert rekna med eit flaumtap på 10 pst. Produksjonsauken for Åskåra Kraftverk vert i eit medelår:

Felt A	: 5,57 GWh
Felt B+C	: 3,12 GWh
Felt A+B+C	: 8,69 GWh

Tilsiget frå bekkeinntaka er 6,68 mill. m³ eksklusive flaumtap og vinterandelen er berekna til 33 pst. (uregulert). Tilsiget vert enten produsert direkte eller lagra i Nedre Sødalsvatn som har eit magasinvolum på 10,3 mill. m³. Magasinprodusenten for N. Sødalsvatn vert redusert frå 26 til 22 og det regulerte tilsiget frå bekkeinntaka vil såleis få ein vinterandel på 55 pst., tilsvarande 4,78 GWh/år.

Teoretisk brukstid for aggregat II vil auke med 200 t pr. år frå 4.125 til 4.325 t.

Kostnadsoverslag

Kostnaden er berekna til 2,5 mill. kr for bekkeinntak A og 1,0 mill. kr for bekkeinntak B+C, tilsaman 3,5 mill. kr. Dette gjev ein utbyggingspris på 0,40 kr/kWh for begge inntaka sett under eitt.

Prisnivå 1. kvartal 1991.

Verknader for allmenne interesser

Dei tre bekkeinntaka ligg i eit område som frå før er stert påverka av kraftutgygging med damanlegg og tørrlagde elvar. Landskapet består av snaufjell og området er tildels bratt og vanskeleg tilgjengeleg.

Åskåravassdraget har eit naturleg nedslagsfelt på 68 km². Av dette er 62 km² tidlegare regulert til Åskåra Kraftverk. Ved inntak av dei tre restfelta vil regulert nedslagsfelt auke til 64 km², medan uregulert restfelt vil bli redusert frå 6 km² til 4 km². Det er ikkje fisk i vassdraget.

Vi kan ikkje sjå at det knyter seg spesielle interesser til det området som er planlagt regulert eller til den turrlagde elvestrekninga.

Eigedomstilhøve

Sogn og Fjordane Fylkeskommune eig alle vassdragsrettar i Åskårselva og har rett til å oppføre anlegg m.v. i samband med utbygging. Sameiget Gnr. 117 Førde i Bremanger er grunneigar. Sogn og Fjordane Energiverk må erverve ca. 0,5 da grunn til bekkeinntak A og bandlegge ca 1 da grunn til kanal fram til eksisterande svingesjakt for bekkeinntak B+C. I byggetida må det leigast areal til anleggsrigg.»

Fra fylkesmannen i Sogn og Fjordanes brev 11. april 1989 i forbindelse med fritak fra Samlet plan tas med:

«Det aktuelle området ligg nord for framlegget frå Statens Naturvernråd til eit større verneområde kring Ålfotbreen. Reguleringsområdet ligg dessutan nord for dei delane av Ålfotbreområdet som vert mest nytta i friluftslivssamanheng. Vi kan ikkje sjå at det knyter seg spesielle interesser til det området som er planlagt regulert, eller til den turrlagte elvestrekninga.
Vi vil tilrå at prosjektet vert unnateke frå Samla Plan og dermed frigjort for konsesjonshandsaming.»

Søknaden er kunngjort i Norsk lysingsblad og i fire lokalaviser, og søknadsdokumentene har vært forelagt distriktet og Miljøverndepartementets organer. Dokumentene har dessuten vært lagt ut til ettersyn på kommunekontoret i Bremanger.

Bremanger formannskap har 23. september 1991 fattet følgende enstemmige vedtak:

«Bremanger formannskap finn ikkje å kunne gje fråsegn i denne aktuelle saka før nærare avklaring om kraftverksbeskatninga ligg føre.
Når skattesaka er avgjort vil formannskapet ta denne saka opp på nytt og gje kommunestyret si tilråding.»

Rådmannen i Bremanger hadde i sin saksfremstilling for formannskapet bemerket:

«Når kommunen no er beden om å gje fråsegn i denne utbyggingssaka meiner rådmannen Bremanger kommune bør markere sitt standpunkt i saka om omlegging av kraftverksbeskatningen med å sette ut fråsegna til etter at skattesaka er meir avklara.
Så lenge skattesaka ikkje er avgjort, vil det vere høgst uklart korleis kommunane kjem ut reint økonomisk.
Kraftverksskatten er kommunen sin kompensasjon for samfunnet sin bruk av den naturressurs som ligge i distriktet.
Dersom reglane for skattlegging av kraftverk vert endra frå dagens prinsipp med prosentlikning til rekneskapslikning vil truleg kommunen sine skatteinntekter verte vesentleg reduserte. Skatten vert då i stor grad avhengig av e-verka sine forretningsmessige disposisjonar. Dette kan umogeleg vere teneleg for kommunen.»

Fylkesutvalet i Sogn og Fjordane, enstemmig vedtak i møte 26. september 1991:

«Sogn og Fjordane energiverk sin søknad om løyve til overføring av restavløp i Åskåravassdraget til Åskåra kraftverk er ei positiv opprusting og effektivisering av eit eksisterande vasskraftanlegg. Tiltaket gjev rimeleg tilleggskraft, samstundes som naturinngrep allereie er gjort i vassdraget.
Fylkesutvalet har ingen merknader til konsesjonssøknaden slik han ligg føre.»

Fylkesfriluftsnemnda i Sogn og Fjordane, enstemmig vedtak i møte 28. august 1991:

«Fylkesfriluftsnemnda i Sogn og Fjordane ser den planlagde overføringa av avlaup frå restfelt i Åskåravassdraget som fornuftig.
Den vil føra til betre utnytting av vatnressursane i eit vassdrag som allereide er utbygt.»

Fylkeskultursjefen i Sogn og Fjordane har i brev av 1. oktober 1991 ingen merknader til planen, verken ut fra hensynet til forhistoriske kulturminner eller til nyere tids.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har i brev av 20. desember 1991 uttalt:

«*Fylkesmannen si miljøvernavdeling* har tidlegare, i samband med fritak frå Samla Plan (brev av 11. april 1989), gjeve merknader til tilleggsutbygginga. Vi har peikt på at det ikkje knyter seg spesielle interesser til det området som er planlagt regulert eller til den turrlagde elvestrekninga. Tilleggsoverføringa er eit utvidingsprosjekt som - utan ekstra miljøulemper - vil utnytte vasskraftressursane i det allereie sterkt regulerte Åskåravassdraget. Vi vil rå til at det vert gjeve konsesjon for tilleggsoverføringa.
Fylkesmannen viser til dei innkomne fråsegnene og rår til at konsesjon vert gjeven. Fylkesmannen kan ikkje sjå at skattespørsmålet for kommunen kan vere avgjerande i ei sak av denne storleik.»

Riksantikvaren har pr. tlf. 1. oktober 1991 opplyst at det fra det hold ikke er innvendinger mot søknaden.

NVE vil bemerke:
Sogn og Fjordane fylke fikk ved kongelig resolusjon 12. august 1966 tillatelse til reguleringer og overføringer i Åskåravassdraget i forbindelse med utbyggingen av Østre og Vestre Åskåra.
Vestre Åskåra kraftverk med inntak i Nedre Sødalsvatn utnytter avløpet fra et nedbørfelt på ca. 30 km^2 med et gjennomsnittlig årlig avløp på ca. 150 mill. m^3. Samlet magasinvolum i denne delen av vassdraget er ca. 80 mill. m^3.
SFE søker nå om tillatelse til å føre avløpet fra tre mindre restfelt inn på driftstunnelen for Vestre Åskåra kraftverk. Disse feltene utgjør i alt 1,8 km^2. Avløpet blir regulert i eksisterende magasiner og vil gi en økning i bestemmende regulert vannføring på anslagsvis 0,2 m^3/s, tilsvarende ca. 1400 nat.hk.
SFE har anslått produksjonsøkningen til 8,7 GWh/år. Samlet kostnad er oppgitt til 3,5 mill. kr, og utbyggingsprisen blir følgelig 0,40 kr/kWh. Selv om det må gjøres et visst tillegg til dette fordi aggregatet får lenger brukstid. sier det seg selv at overføringen er særdeles billig.
Skader og ulemper i forbindelse med overføringen vil etter NVEs syn bli små. All transport er planlagt gjennomført med helikopter,

slik at det ikke blir vegbygging. Heller ikke vil det bli tippmasser av betydning.

SFE har sikret seg alle nødvendige rettigheter gjennom avtale med grunneierne.

Det er ikke innkommet innvendinger mot søknaden fra noe hold. Den berørte kommunen, Bremanger, har imidlertid ikke villet uttale seg, angivelig for å markere sitt standpunkt i saken om omlegging av kraftverksbeskatningen. Vi finner ikke å kunne ta hensyn til en slik begrunnelse for manglende kommuneuttalelse, særlig ikke i et tilfelle som det foreliggende, der det ikke skal bygges nytt kraftverk og der ny kraftinnvinning er relativt beskjeden.

Konklusjon

Vi finner at vilkårene i vassdragsreguleringslovens § 8 er oppfylt og tilrår at SFEs søknad blir imøtekommet. For denne tilleggsoverføringen vil vi foreslå at det i hovedsak legges til grunn samme konsesjonsvilkår som for den opprinnelige konsesjonen fra 1966. Dessuten vil vi foreslå at det spesielt for de nye overføringene tas med en ekstra post vedrørende luftovermetning.

SFE har under planleggingen vært oppmerksom på faren for at slik overmetning kan forekomme ved inntakene og har forsøkt å motvirke dette ved tiltak i form av en vakuumventil på toppen av den sjakten der avløpet fra det største feltet føres inn. SFE har imidlertid i en redegjørelse som følger saksdokumentene, understreket at ventilen er en nykonstruksjon som ennå ikke er ferdigutviklet. Av denne grunn foreligger det ikke driftserfaringer med tiltak av denne type, og vi tilrår derfor følgende utforming av posten:

«(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme inntakene slik at muligheten for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vatn eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg under senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste eventuelle ytterligere tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av inntakene for å lokalisere årsaken.»

I manøvreringsreglementets post 1, II (Overføringer) foreslås tatt inn et nytt siste punkt:

«d. Avløpet fra tre nedbørsfelter mellom Nedre Sødalsvatn og Store Åskårsvatn (totalt felt 1,8 km²) tas inn på Veste Åskåra kraftverks driftstunnel og kan føres til Nedre Sødalsvatn for lagring.»

Innkomne uttalelser:

Norges Vassdrags- og energiverks innstilling har vært forelagt Bremanger kommune og Miljøverndepartementet.

Bremanger kommune har gitt følgende uttalelse:

«Dykkar brev av 14. januar 1992 er referert i Bremanger Formannskap 16. januar 1992.
Eg viser til rådmannen si saksutgreiing samt vedtak i Bremanger formannskap 23. september 1991.
Prinsipielt er Bremanger ikkje imot ei slik utnytting av vassressursane i Åskåraområdet, men på grunn av ei antyda vesentleg omlegging av skattereglane for kraftverka til verste for kommunane stiller vi oss tvilande til vidare utnytting av vasskraftressursane.»

Miljøverndepartementet har gitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Deres brev av 14. januar vedlagt NVE's innstilling. Prosjektet er unntatt Samlet Plan-behandling. Det vil gi ca. 9 Gwh i økt kraftproduksjon i Åskåra kraftverk til meget lag kostnad og med små ulemper for andre interesser.
Departementet har ingen merknader til innstillingen.»

Departementets bemerkninger:

Søknaden fra Sogn og Fjordane energiverk gjelder konsesjon på tilleggsoverføring av tre restfelt inn på driftstunnelen for Vestre Åskåra kraftverk. Disse feltene utgjør i alt 1,8 km². Avløpet blir regulert i eksisterende magasiner og vil gi en økning i bestemmende regulert vannføring på anslagsvis 0,2 m³/s, tilsvarende ca. 1400 nat.hk.

Sogn og Fjordane fylke fikk ved kongelig resolusjon 12. august 1966 tillatelse til reguleringer og overføringer i Åskåravassdraget i forbindelse med utbyggingen av Østre og Vestre Åskåra.

Vestre Åskåra kraftverk med inntak i Nedre Sødalsvatn utnytter avløpet fra et nedbørfelt på ca 30 km² med et gjennomsnittlig årlig avløp på ca. 150 mill. m³. Samlet magasinvolum i denne delen av vassdraget er ca. 80 mill. m³.

SFE har anslått produksjonsøkningen til 8,7 GWh/år. Samlet kostnad er oppgitt til 3,5 mill. kr., og utbyggingsprisen blir følgelig 0,40 kr/kWh. Dette innebærer en særdeles billig overføring.

NVE tilrår at søknaden blir imøtekommet. Miljøverndepartementet har ingen merkna-

der til NVEs innstilling. Bremanger kommune er prinsipelt ikke imot en slik utnytting av vannressursene i Åskåraområdet, men vil ikke ta konkret standpunkt til saken før kraftverksbeskatningen er nærmere avklart.

Det vil etter Olje- og energidepartementets syn bli små skader og ulemper i forbindelse med overføringen. All transport er planlagt gjennomført med helikopter, slik at det ikke blir veibygging.

Departementet viser til at spørsmålet om kraftverksbeskatning er til behandling i et eget utvalg med representasjon fra kraftverkskommunene. Departementet kan ikke se at beskatningsspørsmålet, som påpekt av kommunen, skal være til hinder for at denne tilleggsreguleringssaken fremmes nå. Kommunen er da heller ikke prinsipiellt imot utbygging av vannressursene i området.

Olje- og energidepartementet tilrår på denne bakgrunn at Sogn og Fjordane Energiverk får tillatelse til de omsøkte tilleggsoverføringer.

Tillatelsen foreslås gitt i hovedsak på de samme vilkår som konsesjonen av 12. august 1966. Departementet er imidlertid enig med NVE i at det tas med en ekstra post vedrørende luftovermetning for de nye overføringene. Denne posten får følgende ordlyd:

«(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme inntakene slik at muligheten for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vatn eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg under senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste eventuelle ytterligere tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av inntakene for å lokalisere årsaken.»

Som en følge av overføringene tas følgende inn i manøvreringsreglmentets post 1, II (Overføringer):

«d. Avløpet fra tre nedbørsfelter mellom Nedre Sødalsvatn og Store Åskårsvatn (totalt felt 1,8 km^2) tas inn på Veste Åskåra kraftverks driftstunnel og kan føres til Nedre Sødalsvatn for lagring.»

Olje- og energidepartementet
tilrår:

I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 nr. 17 gis Sogn og Fjordane Energiverk tilltaltelse til tilleggsregulering i Åskåravassdraget, på de vilkår som fremgår av konsesjon gitt ved kgl.res. 12. august 1966 med de tillegg som fremgår av Olje- og energidepartementets foredrag av 5. juni 1992.

9. Statkraft SF.

(Statsregulering, Storglomfjord-vassdragene. Planendring).

Olje- og energidepartementets samtykke av 19. juni 1992.

Statkraft SF - tillatelse til endring av planene for Stor-Glomfjordutbyggingen

«Stortinget har i følge meddelelse fra dets presidentskap i møte 2. juni 1992 fattet følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at Statkraft SF får tillatlese til de omsøkte planedringer vedrørende statsreguleringen av Stor-glomfjordvassdragene i samsvar med de vilkår som fremgår av St.prp. nr. 72 for 1991-92.»

Vedtaket er i overensstemmelse med innstillingen fra energi- og industrikomiteen i Innst. S. nr. 170 (1991-92). Avtrykk av innstillingen og proposisjonen følger vedlagt.

I følge vedtaket skal det for planendringen gjelde de reguleringsbestemmelser som er fastsatt i samtykke gitt ved kgl.res. av 24. juli 1987. Det er imidlertid gjort følgende endringer som bes iakttatt:

Post 22 (Naturvitenskapelige undersøkelser) har fått et nytt 2. ledd som lyder som følger:

«Når tillatelse er gitt til endret plassering av Storglomvassdammen skal ytterligere kr 200 000,- avsettes til registrering, vurdring og sikring av karstforekomstene i området.»

I følge post 22 første ledd er det Miljøverndepartementet som skal forvalte de avsatte midler.

Post 26 (Reindriftsfond) har fått nytt annet ledd. Dette lyder som følger:

«I forbindelse med bygging av Storglomvassdammen plikter reguleringsanleggenes eier å bekoste tiltak innenfor en kostnadsramme på kr. 100 000,- slik at reinen får passeringsmuligheter til beiteområdene på den andre siden av vassdraget. Tiltaket utføres i samråd med reindriftsagronomen i Nordland.»

Videre er det avsatt 7 mill. kr. til fisket og friluftslivet i området. Bestemmelse om dette er tatt inn som et tillegg til post 18 (Fisk og vilt) pkt. III i reguleringsbestemmelsene med følgende ordlyd:

«Når det gjøres endelig vedtak om at Storglomvassdammen skal bygges slik at Lille Storglomvatn neddemmes, skal reguleringsanleggets eier stille 7 mill. kr. til disposisjon for tiltak for fisket og friluftslivet i området. Beløpet benyttes etter bestemmelse av DN i nært samarbeid med lokale interesser».

Departementet forutsetter at Meløy kommune og andre lokale interesser som Glomfjord Jeger og Fiskerforening skal ha en vesentlig innflytelse over de tiltak og prosjekter som skal iverksettes.»

10. Arendals Vasdrags Brugseierforening.

(Konsesjoner for fortsatte reguleringer i Arendalsvassdraget.)

Kronprinsregentens resolusjon 26. juni 1992.

Stortinget har i følge meddelelse fra dets presidentskap i møte 18. mai 1992 fattet følgende vedtak:

Arendals Vasdrags Brugseierforening gis tillatelse til fortsatt regulering av Vråvatn, Nisser og Fyresvatn i Arendalsvassdraget i samsvar med St.prp. nr. 64 for 1991-92.

Vedtaket var i samsvar med innstillingen fra energi- og industrikomiteen i Innst. S. nr. 154 (1991-92). Denne bygget uten fravikelser på departementets tilråding i St.prp. 64 (1991-92).

De av Stortinget vedtatte vilkår for Arendals Vasdrags Brugseierforening for

I) fortsatt regulering av Vråvatn, Nisser og Fyresvatn i samme omfang som tidligere gitt ved kgl.res. 10. september, og for

II) fortsatt tilleggregulering av Fyresvatn i samme omfang som gitt ved kgl. res. 19. juli 1930 angående private vannfallseiere lyder som følger:

«1.
(Konsesjonstid)

For regulering I:

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

For vannfall som ikke tilhører staten eller norske kommuner gjelder konsesjonen for et tidsrom av 50 år fra 10. september 1987. Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått disse konsesjonærenes andeler i reguleringsandelene uten vederlag.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de revidert vilkår, jfr. vassdragsreguleringslovens § 10 post 2 siste ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

For regulering II:

Konsesjonen gis for et tidsrom av 50 år fra 10. september 1987. Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått disse konsesjonærers andel i reguleringsannlegget uten vederlag.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.
(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den økning av vannkraften som ved reguleringene innvinnes for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 6,- pr. nat.hk. både for regulering I og II. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer betales:

- for regulering I kr 20,- pr nat.hk.
- for regulering II kr 25,- pr nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økningen av vannkraften skal beregnes på følgende måte:

For regulering I:

Økningen beregenes med utgangspunkt i vassdragets lavvannføring før regulering og som fastsettes til 18 m^3/sek i hovedelven, 4,4 m^3/sek i Fyreselven og til 6 m^3/sek i Nisserelven.

For regulering II:

Økningen beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes med regulering I. Ved beregningen av økningen forutsettes det at magasinene utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnnet økning av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Når konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale følgende beløp som avsettes til næringsfond til kommunene:

Regulering I:

Nissedal	kr	11 025 000
Fyresdal	kr	9 660 000
Kviteseid	kr	3 990 000
Åmli	kr	1 680 000
Froland	kr	1 155 000
Øyestad	kr	840 000

Regulering II:

Nissedal	kr	105 000
Fyresdal	kr	2 625 000
Åmli	kr	157 500
Froland	kr	157 500
Øyestad	kr	105 000

Konsesjonsavgiftsmidlene og næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelse av kommunerstyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtekter for fondene skal være undergitt godkjennelse av Fylkesmannen.

3.

(Engangsavgift for staten)

For den kraftøkning som er omhandlet i post 2 skal konsesjonæren betale en godtgjørelse en gang for alle til staten av kr 2,00 pr nat.hk.

Godtgjørelsen betales etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

4.

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og 3 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 15,- kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen - samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell - 10 pst. - i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse fra Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlanske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Eksisterende reguleringsanlegg skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand. Alt vedlikehold og drift av anlegg som omfattes av denne post, og godkjenning av planer for eventuell ombygging undergis offentlig tilsyn av NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren kan, etter nærmere bestemmelse fra NVE bli pålagt å utføre tiltak for å redusere/eliminere skader og ulemper av landsskapsmessig art. Konsesjonæren kan også bli pålagt andre typer avbøtende tiltak dersom det er åpenbart at dette ville bli pålagt ved en førstegangsvurdering under dagens forhold.

Det skal være rimelig samsvar mellom utgiftene til tiltakene og den virkning man forventer å oppnå.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for ombygginger og nyanlegg. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

8.

(Veger m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved ombyggings- eller vedlikeholdsarbeider. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren bærer kostnadene ved drift av slusene mellom Nisser- og Vråvatn. Konsesjonæren bærer også utgiftene ved en kortvarig betjeningsordning av slusene i turistsesongen.

9.

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

10.

(Sikringstiltak)

Konsesjonæren skal utarbeide dybdekart/draft over magasinene til bruk for båttrafikken og avmerke på disse kjente farlige områder (skjær og grunner).

11.

(Naturforekomster, fornminner m.v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når det er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er

fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

12.

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vannslippingen skal foregå overenstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vannslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr 10 000,- for hver gang etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

13.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med oplysning om hvordan målingene er utført.

14.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

15.

(Konsesjonskraft)

De vannfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringene innvunne driftsvann er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, herunder også fylkeskommuner, som Olje- og energidepartementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vannfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2). Fordelingen av kraften bestemmes av departementet.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Staten forbeholdes rett inntil 5 pst. av kraftøkingen.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5.000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledninene økende utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en midnre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om pris avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å

betale en mulkt til statskassen av kr 2,- pr dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

16.
(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med driften av reguleringsanleggene å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturen, herunder landskap, dyre- og planteliv. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til, slik at bruks- og opplevelsesverdien i området ikke reduseres utover det som strengt nødvendig må følge av utbyggingen.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN):

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppforing og transport,
c. å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift av fisketrapp forbi dammene, og sørge for nødvendig vann til trappene. Anleggenes eier tilpliktes dessuten å anordne fisketellere og fiskefeller i trappene etter nærmere bestemmelser av DN,
d. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
e. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak,
f. å bekoste undersøkelser for å kontrollere om reguleringen fører til, eller kan forventes å føre til, en forverring av vannkvaliteten. I så fall kan regulanten pålegges tiltak for å forhindre slik utvikling.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste siktingstiltak i form av inngjerding, merking, informasjon etc. i områder som er utrygge for ferdsel som følge av reguleringene.

IV

Fra og med det år som konsesjonen er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et årlig beløp på kr. 100 000,- som skal indeksreguleres med 10 års mellomrom. Beløpet skal brukes til tiltak som kommer friluftslivet i tilknytning til Vråvatn, Nisser og Fyresvatn til gode og disponeres etter nærmere bestemmelse av fylkesfriluftsnemda. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av DN.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som omfattes av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og også fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter utbyggingsområdet.

VI

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader på naturen eller på forhold som har betydning for friluftslivsutøvelse, plikter konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet, eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

17.
(Forurensning m.v.)

Regulanten plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser

- å bekoste eller utføre tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med reguleringene,
- å bekoste helt eller delvis undersøkelse av forurensningsforholdene i vassdraget.

18.
(Bruk av reguleringsvann til annet formål)

Dersom det skulle være behov for å utnytte noe av reguleringsvannet til annet formål enn kraftproduksjon utover det enhver grunneier til vassdraget normalt har rett til å bruke i henhold til vassdragslovens §§ 14 og 15, kan Olje- og energidepartementet bestemme at en

del av reguleringsmagasinet skal stilles til disposisjon til annet nærmere bestemt bruk. Brukere av denne del av magasinvolumet betaler konsesjonærens investeringsutgifter og driftsutgifter i forhold til det magasin de disponerer.

19.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 12, 15, 19 første eller annet ledd kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelene i vassdragsreguleringslovens § 12 post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr 1 000,- pr dag eller kr 5 000,- for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

20.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.»

Det av Stortinget fastsatte manøvreringsreglement for Arendals Vassdrags Brugseierforening for regulering av Nisser, Vråvatn, Fyresvatn, Drangsvatn og Nelaug i Arendalsvassdraget lyder som følger:

«1. Reguleringer.

Magasin	Øvre kote	Nedre kote i tiden 1.09-14.06	Nedre kote i tiden 15.06-31.08	Reg.høyde m.
Nisser	246,76	243,76	244,76	3,00
Vråvatn	247,87	246,39	246,89	1,48
Fyresvatn	279,65	275,15	277,15	4,50
Drangsvatn	272,86	–	–	–
Nelaug	140,31	137,31	138,31	3,00
Kråknespollen	246,76	246,39	246,39	

I Småstraumane fordeles tappingen med ⅓ i søndre og ⅔ i nordre løp.

Høydene refererer seg til SK's høydesystem (Normal Null 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som NVE godkjenner.

2.

Etter 1. mai skal dammene for Nisser og Fyresvatn manøvreres slik at magasinene fylles så hurtig som mulig til 1 m under høyeste reguleringsgrense, idet det dog kan tappes i gjennomsnitt 17 m³/s fra Nisser og 7 m³/s fra Fyresvatn. Tappebegrensningene gjelder frem til 1. oktober i de perioder vannstanden i vedkommende magasin ligger lavere enn 1 m under høyeste reguleringsgrense. Gjennomsnittene beregnes for den til enhver tid forløpne tid da vannstanden har ligget under 1 m grensen.

Vann tappet fra ovenforliggende reguleringer, dog unntatt Skafsåreguleringene (Skrevatn, Borsæ, Urvatn og Hyllebuhyl), kommer i tillegg til de i første ledd nevnte gjennomsnittlige vannføringer. Den øverste halve meter i Nisser og Fyresvatn må ikke fylles ved hjelp av dammene før vårflommen antas å være kulminert unntatt for å hindre forhøyelse av store flommer nedenfor i vassdraget.

Følgende minstevannføringer gjelder:

- Ved Rudsdammen (utløpet av Fyresvatn) ..... 0,5 m³/sek.
- Ved Høgefoss ..... 6,0 m³/sek.
- Ved Dynjanfoss ..... 4,0 m³/sek.
- Fra Nisser dam ..... 2,0 m³/sek.
- Fra Nelaug så vidt mulig ..... 40,0 m³/sek.

Dersom avløpet fra Nissedal kommunes renseanlegg flyttes til nedenfor Nisser dam, kan minstevannføring på 2 m³/sek fra Nisser dam sløyfes.

Vedkommende departement kan vurdere en flytting av minstevannføring ved Høgefoss og Dynjanfoss til Åmot dersom fremtidig utnyttelse av vassdraget gjør dette påkrevet. Det skal i så fall tas hensyn til fyllingen av Nisser og Fyresvatn, og det skal søkes å unngå at elvestrekninger tørrlegges.

I den utstrekning det er nødvendig for å holde vannføringen fra Nelaug, kan det tappes fra Nisser og Fyresvatn selv om tappebegrensningene i første ledd måtte bli overskredet. Denne tapping fordeles likt mellom Nisser og Fyresvatn.

I samråd med fylkesmennene i Aust-Agder og Telemark og brukseierforeningen kan NVE i særlige tilfeller:

a) Nedsette vannføringen fra Nelaug, men ikke under en nedre grense på 30 m/sek.
b) Øke vannføringen opp til 50 m^3/sek når magasinnivåene er:

- Fyresvatn mellom kote 278,15 og 279,65.
- Nisservatn mellom kote 245,76 og 246,76.

Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragets flomvannføring ikke økes. Forøvrig kan vannslippingen skje etter brukseierforeningens bestemmelser, jfr. imidlertid pkt. 3.

3.

Fløting

Dersom den alminnelige fløting i vassdraget helt eller delvis gjenopptas, skal det avgis det til den alminnelige fløtingen nødvendige vann etter nærmere bestemmelse ved overenskomst eller skjønn.

Reguleringen av Dragsvatn skal kun skje i forbindelse med fløting. Dammen må kun benyttes til heving av vannstanden når fløting pågår fra Fyresdal.

4.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørsmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE.

5.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Departementet skal bemerke:

Olje- og energidepartementet tilrår at Arendals Vasdrags Brugseierforening gis konsesjon for fortsatt regulering av Vråvatn, Nisser og Fyresvatn i Arendalsvassdraget på de vilkår og med det manøvreringsreglement som fremgår av Stortingets vedtak.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 nr. 17 gis Arendals Vasdrags Brugseierforening konsesjon for fortsatt regulering Vråvtn, Nisser og Fyresvatn på de vilkår som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 26. juni 1992.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement for reguleringen i samsvar med det inntatte utkast i foredraget.

11. Arendals Vasdrags Brugseierforening.

(Konsesjon for fortsatte reguleringer. Korrigering av vilkår.)

Olje- og energidepartementets brev av 8. juli 1992.

«Det vises til brev herfra av 1. juli 1992 vedrørende ovennevnte.

Ved en inkurie har vilkår 15 om konsesjonskraft blitt ukorrekt gjengitt i brevets vedlegg. Vilkårets ordlyd skal være slik som det lyder i St.prp. nr. 64 (1991–92). For ordens skyld gjengis vilkår 15 om konsesjonskraft:

«15.
(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 pst. av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringslovens § 11 nr 1, jf. § 3. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne posten uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 pst. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.»»

12. Hadelands Energiverk.

(Tillatelse til opprustning av Toverud Kraftverk i Gran kommune i Oppland.)

Kongelig resolusjon av 17. juli 1992.

Den foreliggende sak gjelder de spørsmål som har reist seg i forbindelse med søknad om opprustning av Toverud kraftverk i Gran kommune i Oppland fylke.

Etter at anlegget ble satt i drift for over 70 år siden er det stort sett bare blitt utført normalt vedlikeholdsarbeide på utstyret. All starting og regulering av aggregatene har vært gjort manuelt i stasjonen. Problemer med varmgang i lagrene gjorde det vanskelig å kjøre aggregatene i sommertiden.

Hovedtransformatorene ble fornyet i 1977 og 1978 etter skade på den ene.

Det var tvingende nødvendig å foreta en omfattende modernisering av Toverud kraftverk. Den midlere produksjonen har vært ca. 12,5 GWh.

Det er søkt om tillatelse til slik opprustning av Toverud kraftverk etter lov om vassdrag av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 104 flg. Behandlingen etter vassdragsloven er begrunnet i at manøvreringen av magasinene Sortungen og Velmunden blir noe endret som følge av at kraftverket får større slukeevne.

Den midlere årsproduksjonen ved det ombygde anlegget er beregnet til ca. 18,8 GWh.

NVE har i brev av 25. januar 1989 avgitt følgende innstilling:

«Norges vassdrags- og energiverk har mottatt søknad datert 3. september 1987 fra Hadelands energiverk (HEV) vedrørende ovenstående.

Av søknaden siteres følgende:

«1. Innledning.

1. Toverud kraftverk slik det står i dag ble bygget i årene 1914–1917.

Anlegget ligger på vestsiden av Randsfjorden ca. 24 km fra Jevnaker sentrum og utnytter det ca. 230 m høye fallet i Toverudelva fra Sortungen til Randsfjorden.

Toverud Kraftverk har et samlet nedbørsfelt på ca. 71 km^2 med et årstilsig på ca. 35 mill. m^3.

Det vesentligste av nedbørsfeltet ligger mellom k. 400 og 500 i skogsområdene mellom Randsfjorden og Sperillen.

Velmunden som er det største magasinet, har et nedslagsfelt på ca. 55 km^2 og en reguleringshøyde på 2,1 m (k.401,40–403,50) og en magasinkapasitet på 16 mill. m^3. Vannet fra Velmuden tappes ned til Sortungen i et naturlig bekkeleie. Tappeluka i Velmuden og tildels løpet både ovenfor og nedenfor dammen begrenser tappekapasiteten til ca. 4–5 m^3/sek. og ytterligere mindre ved lavere vannstander.

Sortungen er inntaksmagasin og har et nedslagsfelt på ca. km^2, en reguleringshøyde på

4,5 m (k. 361,10–365,60) og en magasinkapasitet på 4 mill. m^3.

Med de reguleringer som er etablert i Velmunden og Sortungen er det samlede magasinvolum ca. 20 mill. m^3, hvilket vil si at vassdraget er meget godt regulert.

Fra inntaksmagasinet i Sortungen ledes vannet i en ca. 570 m lang fjelltunnel med tverrsnitt ca. 3,5 m^2 frem til et utsprengt basseng som danner overgangen til et tilløpsrør i dagen. I bassenget er det en enkel klappeluke foran inngangen til røret som kan utløses fra kraftstasjonen.

Tilløpsrøret er utført i stål og er ca. 1 160 m langt og opplagt på betongfundamenter. Røret har 1 200 mm diameter på de øverste 340 m, 1 050 mm diameter på de neste 280 m, deretter 900 mm diameter på de nederste 540 m. Tilløpsrøret ble sist overhalt i 1974.

Tilløpsrøret fører frem til kraftstasjonen som er et teglsteinsbygg plassert i strandkanten ved Randsfjorden på nedsiden av riksveg 245.

I kraftstasjonen er det plassert 2 horisontale Peltonturbiner på hver 2 000 HK fra A/S Myrens Verksted fra 1914 og 1917. Samlet maksimal slukeevne for turbinene er i dag ca. 2,5 m^3/sek.

Generatorene er av fabrikat NEBB og er på hver 1 750 kVA med merkespenning på 5 kV. Generatorene er koblet til hver sin transformator med omsetning 5/22 kV.

Fra kraftstasjonen går det ut to 22 kV linjer henholdsvis til Bjoneroa og Jevnaker og en kabelforbindelse i Randsfjorden over til Jaren.

All starting og regulering av aggregatene må gjøres manuelt i stasjonen, og videre har problemer med varmgang i lagrene i det siste gjort det vanskelig å kjøre aggregatene i sommertiden.

Den midlere årsproduksjon er ca. 12,5 GWh.

Etter at anlegget ble satt i drift for over 70 år siden er det stort sett bare blitt utført normalt vedlikeholdsarbeide på utstyret.

Hovedtransformatorene ble fornyet i 1977 og 1978 etter skade på den ene.

Det er nå blitt tvingende nødvendig å foreta en omfattende modernisering av Toverud Kraftverk.

Av disse årsaker søker derfor Hadelands Energiverk om tillatelse til å oppruste/modernisere Toverud Kraftverk.

2. Beskrivelse av det som skal utføres.

1. Reguleringsanleggene.

Det vises her til beskrivelse i vedlegg 1 og til oversiktstegninger, se vedlegg 2, 3 og 4. Her skal kort nevnes at det ikke er forutsatt å gjøre noen forandringer i de reguleringsgrenser etc. som gjelder idag.

De arbeider som er tenkt utført, vil begrense seg til utskifting av gamle luker og tappeanordninger, støping av tetningsplate i betong på vannsiden av bruddsteins-dammer etc. og vil bli utført i henhold til pålegg fra og i samarbeide med NVE's damtilsyn.

2. Inntak, tilløpstunnel, basseng.

Det vises her til beskrivelse i vedlegg 1 og til oversiktstegninger, se vedlegg 5.

Det blir meget små forandringer av disse konstruksjoner.

3. Tilløpsrør.

Det vises her til beskrivelse i vedlegg 1 og til oversiktstegninger, se vedlegg 5 og 6.

Her skal kort nevnes at det nye tilløpsrøret vil bli utført med GUP-rør og man vil følge den nåværende rørtrace. De gamle betongfundamentene er i rimelig god forfatning og vil i stor utstreknig bli brukt som fundamenter for det nye tilløpsrøret.

4. Kraftstasjonen.

Det vises her til beskrivelse i vedlegg 1 og til oversiktstegning, se vedlegg 6.

Her skal kort nevnes at det har vært et ønskemål å bevare og utnytte den gamle kraftstasjonsbygning mest mulig.

Den gamle stasjonen med sitt maskineri representerer i dag en ganske unik verdi når det gjelder norsk vannkrafthistorie.

Slik prosjektet bnå er planlagt, vil hele kraftstasjonen med transformator- og apparatbygningen bli så godt som uforandret ekstriørmessig.

Innvendig vil det ene av de gamle aggregatene bli beholdt slik det står i dag, det samme gjelder største delen av de gamle apparattavler, brytere,armatur etc.

Det nye aggregatet vil da være en interessant illustrasjon av den utvikling som har funnet sted i løpet av 70 år.

Det nye aggregatet vil ha en horisontal Francisturbin med en ytelse på 6 000 kV. Den maksimale slukeevne for turbinen er 3,15 m^3/sek. mot 2,5 m^3/sek. for de gamle turbinene. Den kraftige økningen i ytelse skyldes mindre falltap i vannveiene, full utnyttelse av fallhøyden samt høyere virkningsgrader for maskineriet.

Den midlere årsproduksjon ved det ombygde anlegget er beregnet til ca. 18,8 GWh.

3. Eierforhold.

Fallrettighetene, reguleringstillatelser og all grunn etc. som blir berørt av opprustningen eies og disponeres idag av Hadelands energiverk.

Denne søknad med vedlegg sendes i 8 eksemplarer.

Vi håper at de tilsendte opplysninger er tilstrekkelige til å kunne behandle søknaden og at det her kun vil bli tale om elektrisk konsesjon.

A. Reguleringsanleggene.

1. Dam Svartjern.

Se tegn. F-5200, vedlegg 2.

Her er det i dag en lav betongdam med et tappeløp i form av en nåledam med trenåler. Nåledammen ble brukt under fløtingen i denne delen av vassdraget. Fløtingen er nå forlengst nedlagt, og nåledammen er som sådan overflødig og lite hensiktsmessig fordi den er tungvint og delvis farlig å manøvrere.

Tidligere utførte beregninger (1974 Hydrologisk avd. NVE) viser en påregnelig maks. avløpsflom for Velmunden på 16 m^3/sek. Andre beregninger utført ved hjelp av områdekurver viser en maks. flom på 21 m^3/sek. I dam

Velmunden kan det avledes en flom på 11,6 m^3/sek. ved HRV, hvilket vil si at det i dam Svartjern må kunne avledes en flom på 9,7 m^3/sek. Dette betyr at det må installeres en luke på ca. 2×2 m og at det i det gamle nåleløpet bygges en overløpsterskel i betong. Det er fjell i dagen på damstedet og den eksisterende dam synes å være av bra kvalitet.

2. Dam Velmunden.

Se tegn. F-5281, vedlegg 3.

I dam Velmunden synker tappekapasiteten sterkt når man nærmer seg LRV.Den nåværende luke er i rimelig god forfatning, og det vil være naturlig å installere en ny luke på ca. 1×1 m med terskel på k. 488,35 i tillegg til den nåværende. Kanalen inn mot dammen må renskes opp og likeså er det lite fall i elveløpet på den første strekningen nedenfor dammen. her vil det være naturlig å sprenge noe for å få bedre avløp for vannet. Det dreier seg om beskjedne arbeider. Det nåværende flomløp beholdes uforandret.

3. Dam Sortungen

Se tegn. F-5282, vedlegg 4.

Dammen er en bruddsteinsdam med en del lekkasjer i fugene. For å tette lekkasjene og bedre stabiliteten er det forutsatt å støpe en frontplate i betong langs hele vannsiden av dammen. Det må bygges en mindre fangdam foran dammen for å få utført disse arbeidene. Den nåværende bunnluken er i dårlig forfatning og skiftes ut med en ny luke med samme tverrsnitt og på samme sted.

For øvrig blir dammen uforandret.

4. Inntak Sortungen.

Eksisterende inntaksluke har et tverrsnitt på bare 9,0×1,2 m med bunnterskel på k. 359,5. Her er det derfor et betydelig falltap. Det bør settes inn en ny luke (ev. i tillegg til den gamle) med et tverrsnitt som reduserer falltapet til en rimelig størrelse. Det må sannsynligvis renskes opp noe foran inntaket for å hindre oppstuvning når man nærmer seg LRV.

Nåværende varegrind er i bra forfatning og er tenkt beholdt i likhet med hele inntakskonstruksjonen for øvrig.

B. Vannveien.

1. Tilløpstunnel.

Se tegn. F-5283, vedlegg 5.

Den nåværende driftstunnel på ca. 570 m med tverrsnitt på ca. 3,5 m^2 er tenkt beholdt. Tunnelen har vært inspisert av ing.geolog som fant fjellkvaliteten og forholdene bra. Det har gått et par mindre ras i slepper og disse masser må fjernes for å minske falltapet. det må trolig sikres noe med bolter og ev. støpes et par betongvegger mot partier der det er tendenser til ras.

2. Fordelingsbasseng/svingekammer.

Se tegn. F-5283, vedlegg 5.

Dette bassenget er utsprengt i fjell med en betongkant på toppen og et hus i tre over bassenget. Det finnes i dag en varegrind og en enkel klappeluke foran rørinntaket. Opprinnelig var det avsatt plass for et 2. rør, dette har ikke blitt installert. Det er forutsatt i hovedtrekkene å beholde svingekammeret. Dimensjonene er tilstrekkelige for å gi stabilitet også ved den nye maskininstallasjonen i stasjonen.

Hittil har man hatt 2 aggregater i kraftstasjonen og dermed mindre problemer med frostfare i tilløpsrøret ved stopp i et aggregat.

Med bare ett aggregat i kraftstasjonen vil man installere en moderne rørbruddsvbentil like nedenfor rørinntaket.

Forutsetningen er at denne foruten ved rørbrudd, også skal stenges i de tilfeller hvor en stopp i kraftstasjonen vil bli såvidt langvarig at forbislippingsventilen nede ved kraftstasjonen ikke gir tilstrekkelig sikkerhet mot frysing i tilløpsrøret.»

Søknaden er senere supplert, jfr. brev av 18. desember 1987 fra HEV. Ordlyden i brevet gjengis i sin helhet:

«Beskrivelse av dagens situasjon.

Toverud Kraftverk er, som nevnt i konsesjonssøknaden, fra 1915. Den er nå mekanisk og elektrisk nedslitt. Videre er den de siste 10–15 årene kun blitt betjent av en person.

Disse forholdene har satt et visst preg på kjøringen av stasjonen og derved også manøvreringen av vassdraget. Av karakteristiske trekk kan nevnes:

1. Det er ikke blitt kjørt om sommeren (ca. 15. mai–1. sept.) for å unngå for høye temperaturer i maskinsalen med økende oljelekkasje fra lagrene til følge.
2. Igangkjøringsperioden om høsten har tatt 2–4 uker på grunn av tørkekjøring og løse kiler i generatoren.
3. Anlegget er blitt kjørt såvidt lenge utover våren for å få magasinene noe ned igjen etter vårflommen for å unngå overløp før det var ønskelig og mulig å starte opp igjen på høsten.

For bedre å belyse hva dette har medført av praktisk håndtering av magasinene, sender vi med vedlagte kurver som viser vannstanden på ukebasis de siste årene.

Muligheter med et nytt anlegg.

Med et nytt aggregat vil vi normalt kunne kjøre når som helst i sommerhalvåret og kunne kjøre i gang på svært kort varsel. På den annen side vil vi bli nødt til å disponere vannet om vinteren slik at vi kan kjøre aggregatet med en fornuftig virkningsgrad i den tid det må kjøres for å unngå frost i den åpne rørgata (desember–mars).

Framtidig disponering av magasinene.

Som det fremgår av konsesjonssøknaden vil vi utbedre reguleringsanleggene for å få dem i en fullgod teknisk stand. I denne forbindelse vil vi også øke tappekapasiteten fra Velmunden slik at det blir mulig å utnytte en større del av magasinet også i år med normale tilsig. (det fremgår av magasinkurvene fra Velmunden at det er kun i vintre med ekstremt lave tilsig at det har vært mulig å utnytte tilnærmet hele magasinet.)

På den annen side vil det med et nytt aggregat være mulig å starte og kjøre på kort varsel året rundt. Dette medfører at vi vil komme til å avslutte kjøringen langt tidligere i vårflomperioden enn hittil. Dette vil dog være avhengig av prognosert vårflomkvantum.

Selv om vi altså utnytter noe mer av magasinene om vinteren, og derved vil få en vannstand i april omkring det som har vært det laveste årene, vil magasinene når vårflommen kommer, bli fortere fulle enn nå og vil holde dem på et jevnere og høyere nivå enn nå.

Konsekvenser.

Etter vår mening vil konsekvenser ved denne manøvrering bli ubetydelige i forhold til dagens situasjon. Vi kan derfor ikke si at dette vil få noen innvirkninger på naturforholdene i området.

Manøvreringsreglementet.

Når det gjelder manøvreringsreglementet, er vi innstilt på å fortsette å manøvrtere etter det gjeldende reglement.

Hvis det imidlertid skal utarbeides et nytt reglement ser vi gjerne at avsnittet om flomavledning fra (Velmunden) Fjorda blir omarbeidet da den beskrevne rutinen virker altfor anstendelig og unødvendig kompliserende.

Vi håper at De finner dette tilfredsstillende og ber Dem om å kontakte oss omgående hvis De trenger flere opplysninger slik at unødvendige forsinkelser i saksgangen kan unngås.»

Søknaden har vært kunngjort i «Norsk Lysingsblad» og «Hadeland». Det er innkommet følgende uttalelser:

Gran kommunes uttalelse, datert 4. februar 1988, siteres:

Opprusting av Toverud kraftverk.

Fylkesmannen har i brev datert 7. oktober 1987 bedt om kommunens uttalelse i saken, uten at det er satt noen svarfrist. Hadeland energiverk har søkt om elkonsesjon og saken er fra N.V.E.'s side fremmet som elkonsesjon. Fylkesmannen har i brev av 23. november 1987 tatt opp med NVE spørsmålet om det også bør søkes om konsesjon etter vassdragsloven. Denne henvendelse fra fylkesmannen har ført til at N.V.E. i brev av 18. januar 1988, har bedt Gran kommune om at saken må behandles i henhold til vassdragslovens § 104–106, jfr. § 125 innen 15. februar 1988. Saken er bekjentgjort i Hadeland 26. januar 1988 og utlagt til gjennomsyn på rådmannskontoret. Merknadsfrist til N.V.E. er satt til den 15. februar 1988.

Ved behandling av denne saken i kommunestyremøte 14. januar 1988 har det både under saksframstillingen og behandlingen blitt sammenblanding av Vassdragsreguleringsloven og Vassdragsloven. Vassdragsreguleringsloven blir brukt ved utvidelse av nedslagsfelt eller endring av høyeste eller laveste reguleringshøyde. Vassdragsloven brukes ved andre tiltak i vassdraget enn regulering og som berører eier eller brukerinteresser i vassdraget. Bl. a. en endring av slukeevnen til Toverud ved den nye opprustingen, har gjort at N.V.E. har bedt om at saken behandles etter Vassdragsloven og det er i forhold til vassdragsloven og lov om bygging og drift av elektrisistetsanlegg at kommunen skal uttale seg. Elkonsesjon behandles av Elektrisitetsdirektoratet mens Vassdragsloven behandles av Vassdragsdirektoratet hos N.V.E.

Toverud kraftverk ble bygget i 1914–17 og har et nedbørsfelt på 71 kvadratkilometer som i sin helhet ligger i Gran kommune. Bakgrunnen for søknaden er å få større effekt ut av gjeldende regulering uten å forandre på de betingelser som ble gitt i 1914. Forskjellen på høyeste og laveste regulering er 4,5 m ved Sortungen og 2,1 m ved Velmunden. Det er i flg. opplysninger fra H.E.V. gitt evigvarende konsesjon på fallrettighetene og reguleringstillatelsene til Toverud kraftverk.

Rom for nytt aggregat skytes ut under nåværende installasjoner, mens den gamle kraftstasjonen ikke blir forandret utvendig. Tilløpsrørene skal skiftes ut, men ellers vil de nye arbeidene begrense seg til utskifting av gamle luker og tappeanordninger og forskjellige tetningsarbeider. Slukeevnen vil øke fra 2,5 til 3,15 kubikkmeter pr. sekund bl. a. p.g.a. nye rør.

Den midlere årsproduksjon har til nå vært 12,5 GWh og vil etter ombyggingen bli økt til 18,8 GWh i flg. beregninger. Samlet pris for utbyggingen er 37 mill. kroner.

Rådmannens vurdering.

Det er positivt at Toverud kraftverk blir rustet opp slik at eksisterende reguleringer gir mere strøm. Det at saken fremmes som elkonsesjon innebærer at kommunen kan uttale seg om anleggets tilpasning til eksisterende kraftlinjer m.m. Vassdragsloven gir kommunen anledning til å tilkjennegi de ulemper almennheten og grunneiere kan få ved opprusting av Toverud. Blir disse merknader fra kommunen tatt til følge kan Vassdragsdirektoratet hos N.V.E. pålegge H.E.V. å bekoste disse tiltak. Det kan og legges opp til forhandlinger mellom partene med frivillig overenskomst slik at N.V.E. ikke behøver å komme med pålegg.

I flg. opplysninger fra lokalkjente folk har reguleringen påvirket fiske, friluftsliv og lokale forhold i Fjorda og Sortungen. Fisket er redusert som en følge av færre gyteplasser, forsurning av hele vannområdet på grunn av uttapping og erosjon som skaper sterile soner

langs land. Ar med lite nedbør om vinteren og våren/forsommeren gir liten fyllingsgrad og lite atraktive strandområder både for de fastboende og hyttefolk. Høy vannstand har innvirkning på dyrket mark og veier. Sterk nedtapping skaper dårlig is og fare for skiløpere og andre som går på isen.

Fjordaområdet har i følge disse opplysninger en del ulemper med reguleringen i dag. Dette er erstattet en gang for alle og for en del grunneiere med årlig utbetaling av erstatning. Almenhetens interesser har ikke fått noen kompensasjon for de ulemper reguleringen har påført dem. De nye installasjonene kan medføre et nytt tappemønster med endrede virkninger for almenheten og grunneieres interesser. Det synes derfor ikke urimelig at det gis en viss kompensasjon for de ulemper reguleringen har og fortsatt vil påføre Sortungen/Fjordaområdet når anlegget nå skal rustes opp og nedtappingshastigheten kan endres. Det vil være naturlig å se dette i sammenheng med et detaljert utformet tappereglement.

Rådmannens innstilling.

Kommunestyrets vedtak i sak 4/88: Søknad om el.konsesjon for Toverud kraftverk opphe-ves.

Gran kommune ser positivt på at Toverud kraftverk rustes opp slik at eksisterende regulering gir mere strøm, og har ingen merknader til at det gis elektrisitetskonsesjon til kraftverket.

Til søknaden i henhold til Vassdragslovens §§ 104–106 jfr. § 125 vil Gran kommune peke på at N.V.E. bør vurdere de ulemper som rådmannen har pekt på i sin utredning om saken, og se dette i sammenheng med økonomisk kompensasjon og et nytt manøvreringsreglement.

Vedtak:

Representanten Molstad fremmet følgende forslag – som nytt avsnitt 3 i rådmannens innstilling:

> «Til søknaden i henhold til Vassdragslovens §§ 104–106, jfr. § 125, vil Gran kommune be NVE vurdere de ulemper som rådmannen hart pekt på i sin utredning om saken. Merknadsfristen er for kort til at kommunen kan fremme konkrete krav. Gran kommune vil derfor be NVE om å medvirke til forhandlinger mellom partene om økonomiske konsekvenser i forbindelse med utarbeiding av nytt manøvreringsreglement.»

Ved votering over rådmannens innstilling kontra Molstads forslag ble rådmannens innstilling vedtatt med 30 mot 9 stemmer.»

Fylkesmannen i Opplands uttalelser i brev av 11. februar 1988:

«Toverud kraftverk, Gran kommune opprusting – Endring i manøvrering. Søknad etter vassdragsloven.

Det vises til oversendelse fra NVE datert 18. januar 1988, og oversendelse fra MD datert 26. januar 1988.

Endringer i driften som følge av opprustning.

Saken ble opprinnelig søkt etter el.loven. NVE ba i brev av 2. desember 1987 om tilleggsopplysninger, svar ble gitt av Hadelands Energiverk i brev datert 18. desember 1987.

Det gamle anlegget kunne ikke kjøres om sommeren. Med det nye anlegget kan en kjøre når som helst om sommeren. Om vinteren må vannet disponeres slik at en kan kjøre med tilfredsstillende virkningsgrad i den tiden det må kjøres for å unngå frost i rørene (desember til mars). Dette vil trolig føre til mer fleksibel drift av anlegget. Den økte fleksibiliteten kan nyttes til å optimalisere kraftproduksjonen, men også til å minske miljøulempene.

De fleste kraftverk vil legge seg på en optimalisering av kraftproduksjonen innenfor de tillatelser som er gitt og de reglement som eksisterer. Det er derfor nødvendig å vurdere hvilke vilkår som bør setters for å kunne gi tillatelse.

Mangler ved søknaden.

Søknaden gir ikke særlig presise beskrivelser av hvordan den nye stasjonen vil bli drevet. Det er derfor vanskelig å vurdere omfanget av virkningene av driftsendringene på de forskjellige brukerinteresser.

Fylkesmannen har allerede overfor søkeren muntlig bedt om at driften av stasjonen simuleres i et tørt år, et vått år og et normalår. Det kan være hensiktsmessig å ta utgangspunkt i konkrete vannår. En slik simulering vil gi en pekepinn på hvordan driften vil virke på vannhøydene i magasinene, vannføringen i driftsvannsveiene og ev. flomoverløp. Først når slike data foreligger, er det mulig å bedømme omfanget av konsekvensene som følger av driften, og vurdere ev. kompensasjonstiltak. Fylkesmannen forutsetter at slike data blir lagt fram.

Fiskeforhold.

Når det gjelder fiskeforhold, mangler det data for Fjorda (Velmunden), Sortungen, Randsfjorden og andre berørte vannveier. Det mangler gode opplysninger om effekten av tapping og fylling på gyteforhold. Videre mangler data for virkningen på forsuring av tapping, regulering og fylling. Det må derfor settes som vilkår i en ev. tillatelse at søkeren kan pålegges slike undersøkelser.

Andre interesser.

Det mangler også gode data for virkningene på det øvrige friluftslivet som følge av endrede fyllings- og tappeforhold. Området er et svært viktig kanoutfartsområde for hele Østlandsregionen og et viktig hytteområde med tilhørende skiutfart.

Miljøskadevirkninger.

Ut fra de opplysninger som er gitt, kan det rent skjønnsmessig antas følgende skadevirkninger:

forsuringen kan forverres
gyteforholdene for abbor/røye kan forringes.
fiskeforholdene oppstrøms Sortungen ødelegges.
dårligere forhold i utløpsområdene til Randsfjorden.
dårligere forhold for ferdsel på isen.
dårligere forhold for bading/båtliv/kanopadling.

Bare nærmere undersøkelser kan fastlegge omfanget av de ev. negative virkningene.

Mulige tiltak/krav.

En ev. tillatelse må inneholde vilkår som hjemler pålegg av slike undersøkelser med muligheter til å kreve kompensasjoner/avbøtende tiltak. Det antas videre at endel forhold bør løses gjennom endringer i manøvreringsreglementet.

I forbindelse med ev. endring av manøvreringsreglementet, bør vassdragsmyndighetene vurdere om brukerinteressene bør gis større påvirkningsmulighet på manøvreringen enn tilfellet er i dag, f. eks. ved å reglementsfeste et driftsråd.

På tross av de påpekte manglende undersøkesler, antar fylkesmannen at materialet er tilstrekkelig til å kunne si at det er større fordeler enn ulemper ved tiltaket. Videre at ev. særskilte pålegg eller endringer som kan fastsettes i manøvreringsreglementet vil ha forholdsvis beskjedne økonomiske konsekvenser i forhold til tiltakets totaløkonomi.

Det er imidlertid søkeren selv som må vurdere om usikkerheten omkring disse forholdene betinger en senere oppstart av prosjektet.»

Miljøverndepartementet sier i sitt brev av 26. januar 1988 bl. a.:

«Søknadsdokumentene beskriver ikke brukerinteressene i området, men Velmunden er som kjent et populært friluftsområde med svært gode forhold for kanopadling. Dette betyr at det er viktig å få rede på hvordan vannstandsnivået om sommeren blir etter at opprustingen er gjennomført. Søkeren skriver at magasinene vil bli holdt på et jevnere og høyere nivå enn nå. samtidig sies det at man i motsetning til nå vil kjøre stasjonen om sommeren.

Ifølge søknaden vil konsekvensene av manøvreringen bli ubetydelige i forhold til dagens situasjon. Departementet har imidlertid erfaring for at saker som dette der manøvreringen endres pga øket installasjon ofte er mer komplisert enn det går fram av søknadsdokumentene. Vi ber derfor om at fylkesmannen tar saken direkte opp med søkeren for å få nærmere opplysninger om hvordan vannstandsforholdene vil bli etter utbyggingen.»

Veståsen jeger- og fiskerforening (VJF) uttaler i brev av 11. februar 1988:

Veståsen Jeger- og Fiskerforening's medlemmer er sammensatt av grunneiere og fastboende på Vestsiden av Randsfjorden. Foreningen er av Gran Vestås utmarkslag overlatt administrasjon og stell av fiskeinteressene i lagets område. Det alt vesentlige av våre fiskevatn er å finne i «Fjorda» og Sortungen med tilhørende nedbørfelt.

Gjennom annonsering i lokalpressen er vi gjort kjent med at HEV søker NVE om el.konsesjon på opprusting av Toverud kraftverk. Etter diverse henvendelser har det etterhvert tilflytt oss opplysninger om at HEV søker denne el.konsesjonen uten å endre de i 1914 gitte konsesjons- og reguleringsbestemmelser. Etter å ha studert de for oss tilgjengelige planer, tillater vi oss overfor NVE å kommentere de forhold som direkte eller indirekte antas å påvirke våre interesser på fiskesiden.

Våre hovedkommentarer gjelder «Fjorda» som er vårt største og viktigste fiskeobjekt. (Ca. 9,2 km^2 vatn.)

Vi deler våre kommentarer inn i 4 tidsepoker:

1. Fiskeforholdene i Fjorda før reguleringen 1914–17.
2. Fra reguleringen til 60-åra.
3. 70–80 åra.
4. fremtidsutsikter.

1. Før reguleringen.

Fiskeartene i Fjorda var røye, aure, abbor og ørekyte, og siken ble satt ut tidlig på 1900 tallet. (Huidtfeld Kaas 1927.)

Vår kjennskap til fiskeforholdene i Fjorda før reguleringen er dessverre mangelfull.

Eventuelle fiskeribiologiske utredninger forut for nevnte regulering har vi i skrivende stund ikke greid å få tak i.

Det vi har å støtte oss til er:

Noen data om fisk og fiskeforhold i Saltbu 1915, nedskrevet av Hartvig Huitfeld Kaas.

Utsagn fra et par gjenlevende med nær tilknytning til fisket i Fjorda også på den tid.

Våre vurderinger bygger på dette samt generelle betraktninger rundt de hydrologiske og biologiske forhold i Fjorda før reguleringen.

Til Vest-Fjorda regner vi Saltbu, Vestlandsfjorden, Osfjorden, Båhus og Svarttjern.

Før reguleringen drenerte disse via en kort bekkestubb ved Båhus, ned i Svarttjern og ut i Bjoneelva gjennom Svarttjernsbekken.

Huitfeld Kaas beskriver Saltbuvatn som et fiskerikt vatn i 1915. Han har publisert prøver fra røye (92 stk.), sik (7 stk.) og abbor (66 stk).

Om røya sier han: Denne røyestamme synes å ha en middels hurtig vekst eller noget derunder. Den alminnelige fangststørrelse er 300 gram. Fiskens kvalitet skal være god.

Sik: De 7 skjellprøver som jeg har fra vannet gir ikke anledning til beregning av gjennomsnitts-vekst, men en av dem kan dog med sikkeret sluttes at fiskens vekst er overmåte hurtig. Denne usedvanlige raske vekst er formodentlig et uttrykk for at den i senere tid innførte fiskestamme i 1915 (fangståret) ennu var ganske tallfattig. (Huitfeld Kaas 1927.)

Abboren beskriver han som små, forholdsvis jevnsmå fisker på 19–24 cm.

Auren i Saltbu er ikke beskrevet av Huitfeld Kaas etter besøket i 1915.

Bekken mellom Båhus og Svarttjern var en betydningsfull gytebekk for aure. (Ragnvald Blakstvedt pers. medd.) Denne, samt utløpet av Svarttjern og muligens bekken til Rovtjern, antar vi sto for den overveiende del av rekruttering med aure til Vest-Fjorda.

Andre gytebekker for aure i Fjorda var Sandungsbekken innerst i Hauken, og Velmundselva. Etter det vi har kunnet tolke de «gamle menn», har røya i alle tider vært den viktigste fiskeart i Fjorda, mens auren omtales som virkelig betydningsfull bare før reguleringen.

2. Fra reguleringen 1917–70 årene.

De første fiskeundersøkelsene vi kjenner til i Fjordaområdet i denne perioden, ble utført 1971–72 (Oppland Skogselskap 1973). Vår lokalkjennskap til forholdene strekker seg i tid bakover til de første årene etter siste krig. I mangel på mer dokumentasjon vil vi måtte bygge bare vurderinger på undersøkelser 1971–72, lokalkjennskap og generelle betraktninger rundt reguleringseffekter.

I denne perioden hadde utøvelsen av fisket i Fjorda stort sett preg av husholdningsfiske, og antas å ha hatt veldig stor betydning for den lokale bosetting, spesielt under krigen.

Røya var nok den viktigste fiskeart, og ble beskattet med garn vår og høst samt gjennom et betydningsfylt og populært isfiske på førjulsvinteren.

Tettheten i røyebestanden, slik vi kjenner den fra denne tiden avtok ettersom vi kom vestover i Fjorda. Ytterpunktene var total overbefolkning av små og dårlig røye i Velmunden, til relativ tynn bestand av kvalitetsmessig god røye i Vestlandsfjorden.

Gjennomsnittsstørrelsen på røya i Saltbu 1971 var ca. 150 gram (Oppland Skogselskap 1973) mot ca. 300 gram i 1915 (Huitfeld Kaas 1927).

Vi antar at Saltbu var representativ også for andre deler av Fjorda, og drar slutningen om at reguleringen har medført en kvalitativ forringelse av røya i området.

Det synes også å ha skjedd en forskyvning i tetthet østover i vannsystemet, med tapperetningen. Det er kjent fra litteraturen at røya i regulerte vassdrag oppsøker partier med sterk strøm, kanskje først og fremst som ren næringsvandring, men også at den vandrer med strømmen til nedenforliggende vatn (Per Aas, Sportsfiskerens Leksikon 1984). Slike strømpartier med gode fiskeplasser for røye, hadde vi mange av i Fjordasystemet, se vedlegg I.

Denne vandringen østover, samt en viss tørrlegging av grunne gyteplasser («varp») for røye i den relativt grunne Vest-Fjorda, har sannsynligvis medført en desimering av bestandstettheten i denne delen av vannsystemet.

Helt fram til ca. midten av 60-åra var det godt med aure i Hauken. I andre deler av Fjorda, særlig i Vest-Fjorda, var den å finne nærmest som spredte eksemplarer. Årsaken er å finne i Sandungsbekkens betydning som gytebekk (innløp til Hauken). I Vest-Fjorda ble gyteområder/bekker ødelagt av reguleringen i 1917.

3. Situasjonen i Fjorda gjennom 70- og 80-åra.

Gjennom denne perioden har situasjonen i Fjorda endret seg dramatisk. Vi har fått store problemer med forsuring og dertil hørende effekter på fisk. Videre har det vært en nesten eksplosiv økning i områdets popularitet som rekreasjonsområde for hele Østlandet. For de lokale forvaltere av fiskeinteressene i området var dette nye, ukjente og forsåvidt uønskede problemstillinger, som en likevel måtte forsøke å løse. Dette var utgangspunktet da Gran Vestås Utmarkslag i 1983 engasjerte hovefagstudentene Bjørn Vikøyr og Lars Harald Weydal ved Norges landbrukshøgskole. Resultatet av dette ble en semesteroppgave: «Restaurering av Fjorda – en biologisk og samfunnsøkonomisk vurdering.»

Dette arbeidet (vedlegg 2) inneholder en grunndig gjennomgang av biologiske og vannkjemiske problemstillinger, og munner ut i detaljerte forslag til kalking og utsetting av fisk. Men en fullrestaurering av Fjorda krever store økonomiske uttellinger, i størrelsesorden 2–300 000 kroner pr. år.

Dette til tross, vi har startet optimistisk med å gjenoppbygge Fjorda, med det som målsetting å kunne fremby denne naturperlen også som et brukbart fiskeobjekt. Høsten 1985 gjennomførte vi, med hjelp av statlige midler planens forprosjekt, kalking av Svarttjern/Rovtjern.

Vannkjemisk har prosjektet så langt vært svært vellykket. Kalkingen førte til en rask heving av pH opp mot nær nøytralt, (pH 7.0), pH-utviklingen videre viser at en i Svarttjern har greid å gjenoppbygge et nedbrutt buffersystem slik at en unngår svingninger i pH ned mot uakseptable nivåer for fisk (se vedlegg 3).

Kalkingen i Svarttjern synes også å ha resultert i en utilsiktet heving av pH-nivået i Båhus (første vatn nedstrøms). Muligens har den også hatt en viss virkning i Vestlandsfjorden (vedlegg 3).

Den biologiske effekten av kalkingen har vi ennå ikke fått noe svar på. Vi forventer at den lille restbestand av røye som var i Svarttjern på kalkingstidspunktet, nå skal begynne å reprodusere igjen. Svar vil vi forhåpentlig få gjennom et planlagt prøvefiske sommeren 1988.

Svarttjern er planlagt rekalket høsten 1988. Vi har inne søknad om dette, samt en utvidelse til også å omfatte Båhus.

Selv om vi kan forvente å få statlige midler til det videre arbeid med kalking av Fjorda, betinger dette en betydeling egenandel. Vi har derfor foreløpig måttet legge oss på et lavt nivå når det gjelder utsetting av fisk (5 000 stk. i 1987).

Selv om vi ennå ikke har greid å fremby et bedre fiskeobjekt, har vår positive satsing ført til at vi siste år økte vårt salg av fiskekort med ca. 45 pst.

4. Situasjonen etter opprustingen av Toverud.

Det var en nedtrykt og bitter stemning blant våre medlemmer og lokalbefolkningen forøvrig, da vi på nyåret 1988 gjennom lokalpolitikere ble klar over de foreliggende planer for opprusting av Toverud kraftstasjon. Om-

bygging av Velmundsdammen til større slukeevne og også muligheter for uttak av de siste 20 cm av tidligere gitte reguleringstillatelser, frykter vi vil kunne få betydelige skade – virkninger for de planer vi arbeider med. Økt sdlukeevne vil kunne bety raskere ut-tapping og dermed sterkere strøm gjennom vannsystemet.

Dette mener vi kan medføre:

a. Redusert effekt av kalkingstiltakene i Vest-Fjorda.
b. Vandringstrangen av fisk østover i vannsystemet vil bli enda sterkere enn hittil.
c. Økt strøm gjennom systemet vil ytterligere utvide nåværende partier med farlige isforhold i Fjorda. (Vedlegg I.) Antakelig vil dette problemet bli størst på ettervinteren/ våren, og vil da sammenfalle i tid med stor trafikk av tilfeldige besøkende, både fiskere og turgåere (Påsketrafikk). Indirekte vil dette kunne påvirke vårt fiskekortsalg.

Muligheter for uttak av de siste 20 cm kan bety:

a. Ytterligere redusert effekt av kalkingstiltak. Dette fordi vi antar at magasinet under LRV er svært viktig som «buffer» mot senere tilrenning av surt vatn (snøsmelting).
b. Etter vintre med lite snø og påfølgende nedbørfattige somre, kan dette bety en overregulering av magasinet, med lav sommervannstand som følge. Selv med den LRV vi hittil har kjent, vet vi at det i enkelte sund bare så vidt har vært fremkommelig med båt, f. eks. ved Båhus. En alminnelig og mye brukt passasje ved Bentehytta har vært helt ubrukelig under slike forhold.
   Ved å gå ned ytterligere 20 cm fra det nivå vi i dag kjenner som LRV, vil det bli helt umulig å komme fram ved Båhus. I tillegg vil det bli vanskeligheter gjennom f. eks. Kluftesund, Hestesundet, Smørmåksundet, Haukfjordsundet og Lemansundet.
   En ekstremt lav sommervannstand vil selvfølgelig også påvirke helhetsinntrykket av Fjorda som den naturperle vi kjenner i dag.
c. En ytterligere senking av magasinet vil også bety at enda flere gyteplasser for røye blir ødelagt/redusert.

Konklusjon.

1. Reguleringen av Fjorda rundt 1920 har for almenheten, spesielt representert ved bosettingen i området, medført betydelige skader for fisket. Denne gruppen ble ikke tilgodesett med erstatninger for redusert fiske ved konsesjonsbehandlingen i 1920.
2. Skadene er ytterligere forverret gjennom den senere tids forsuring av området. Tapperetningen (østover mot Velmunden) og vannkvalitetsgradienten i Fjorda bevirker en langsom utdøing av de forsuringsfølsomme fiskeartene i vestre og søndre del av Fjorda.
3. De foreliggende planer for opprusting av Toverud kraftstasjon med økt slukeevne og muligheter for uttak av de siste 20 cm frykter vi kan medføre:
   - Redusert virkning av gjennomførte og planlagte kalkingstiltak.
   - Økt vandring (rømming) av fisk østover i systemet.
   - Farligere isforhold.
   - Nedsatt helhetsinntrykk av Fjorda.

Vi ber på denne bakgrunn om at NVE vurderer våre kommentarer og eventuelt besørger noen av problemstillingene videre utredet.

Vi mener det hele bør munne ut i at NVE fastsetter et manøvreringsreglement for Fjorda/Sortungen, slik at det i rimelig grad tas hensyn også til våre interesser.

Videre finner vi det rimelig at HEV pålegges et årlig, indeksregulert erstatningsbeløp som i sin helhet skal brukes til fiskefremmende tiltak. Beløpet bør sees i sammenheng med at det tidligere ikke er utbetalt erstatning for redusert fiske.»

Morten Rustad og Kristian Aamodt fremmer følgende syn i brev av 12. februar 1988:

«Vi vil få komme med noen synspunkter når det gjelder *Hadelands Energiverk's* søknad om ny konsesjon/bruksendring av vassdraget Fjorda/Sortungen, ved utbedring av Toverud kraftstasjon.

Høyere fyllingsgrad av vannmagasinene vil, mener vi, føre til en øket forsumping av skog og myrområder, og flere vindfeldte trær i strandsonen.

Raskere nedtapping vil medføre at strømningshastigheten øker, og isforholdene blir dårligere. Dette kan vanskeliggjøre skogsdriften, da det mange steder i området er nødvendig å kjøre tømmer på isen. Dårligere is vil også vanskeliggjøre alminnelig ferdsel.

Da H.E.V. bygde ny demning i Velmunden i 1977 ble den nye demningen tettere enn den gamle, slik at levevilkårene for ørret i velmundselva ble kraftig redusert. dermed ble fiskebestanden i Stokksjøene og Sortungen kraftig redusert.

Den erstatningen som ble gitt, eller blir gitt synes vi er urimelig lav, når vi tenker på alt skogarealet som ble neddemt. Enda i dag finner vi stubber under vann langt fra land.

Vi mener at den raskere tømming av magasinene vil føre til lavere vannstand en periode som kan gå ut over fiskens gyteplasser.

Dersom H.E.V.'endrede bruk av vassdraget medfører de ulemper som vi frykter, mener vi at det må gis erstatning for dette.»

Hans Solberg uttaler i brev av 12. februar 1988:

«Som eier av Solberg 104/2 i gran kommune har jeg to skogteiger i Toverud kraftstasjons nedslagsfelt. I tillegg har jeg halvpart i hytte beliggende på øy i Nedre Sortungen. Hytta eies sammen med nabo Kristian Aamodt, og ligger på hans grunn. Jeg har videre hytte i fremre Skogteig ved Sortungen.

Skogstykkene består av «Fremmer stykket» og «Øverstykket». «Øverstykket» har et areal på ca 380 da. Det ligger mellom «Velmunden» og «Store Stekksjø». Stykket ligger på sydsiden av «Velmundselva» og grenser mot «Velmundselva» i en strekning på ca. 1 km. Langs elva er det anlagt veg. Velteplassene for tømmer ligger langs elva. Denne skogteigen har videre en strandlinje på ca. 200 meter mot «Velmunden» i «Østre Agnvik».

Det andre skogstykket kalt «Fremmerstykket» har et areal på ca. 240 da. I vest har det strandlinje mot Sør Sortungen på ca. 300 meter. I øst grenser stykket mot Sortungelva (Toverudelva) i en strekning på ca. 200 meter. Overløpsvatn fra Sortungen, som ikke blir nyttet til kraftproduksjon, renner gjennom denne elva/bekken. Fram til «Fremmerstykket» ble det i 1979 anlagt skogsbilveg. prosjektet ble planlagt av skogbruksetaten i Gran. Skogsbilvegen er lagt over Sortungselva. Vannet fra elva passerer i rør under vegen. Velteplass for tømmer er anlagt langs elva. Sluttavvirkningene i mine skogteiger går stadig mer i retning av å bruke hogstmaskiner. Da særlig om høsten p.g.a. blant annet høyere tømmerpriser.

Ulemper hittil,

Som det har fremgått av beskrivelsen, så ligger både lunneplasser og skogsbilveger langs med elver/bekker hvor vannføringen blir manøvrert av HEV. Jeg er derfor særlig avhengig av at vannet i begge elvene/bekkene manøvreres på en forsvarlig måte. Dersom dette ikke gjøres, kan det avstedkomme store problemer for min skogsdrift. Problemer vil særlig oppstå hvor HEV har kjørt vannstandene i Sortungen og Velmunden opp til høyeste nivåer, og det i tillegg fortsetter med store nedbørsmengder, og samtidig kraftstasjonen ikke er klar for oppstarting.

Manøvreringen av vannmengden i Sortungselva har hittil blant annet forvoldet meg følgende skader. Høsten 1984 forsvant skogsbilveg over Sortungselva.

Høsten 1987 hadde jeg skogsdrift i «Fremmerstykket» og HEV ble varslet på forhånd om drifta. Men høsten viste seg å bli temmelig regnfull, samtidig som Sortungen på forhånd var oppfylt, og kraftstasjonen ved Toverud var ikke klar for drift. Følgelig måtte store mengder vatn slippes ut i Sortungselva. Dette forårsaket at veien på nytt forsvant, og vatn flømmet inn over lunneplassen. Drifta ble reddet ved at maskinene fikk kjørt tømmeret over elva, og lagt det på velteplasser tilhørende naboskogeiendommen. Jeg har overfor HEV foreslått at de sammen med skogbruksetaten i Gran og meg foretar en befaring vedrørende disse problemer. Det synes som vannstanden i Sortungen de senere år har vært noe høyere enn tidligere.

Oppsittere nedenfor skal også ha vist engstelse når vannføringen i elva har blitt stor.

Sist høst hadde jeg også tømmerdrift i «Øverstykket», og følgelig også tømmer liggende langs mine lunneplasser ved Velmundselva. Velmunden var også oppfylt før høstregnet satte inn, og raske uttappinger måtte finne sted. Vannføringen i Velmundselva ble stor, og jeg fikk oppringning fra HEV om at det kunne være fare for at noe av tømmeret ville gli ut i elva og følge med vatnet nedover. men dette gikk heldigvis bra.

HEV's nye søknad til NVE.

HEV's nye søknad om manøvreringsendringer av Sortungen og Velmunden, innebærer så vidt jeg kan forstå at maximumshøyder og minimumshøyder blir de samme som gitt i konsesjoner av 1915 og 1918. Men selve manøvreringen søkes endret, slik at vannstanden i større grad enn tidligere, vil bli liggende på et høyere nivå, om høsten. Dette for å utnytte høyre vinterpris på strøm.

Om våren før flommen setter inn vil HEV i større grad enn tidligere tappe Sortungen og Velmunden ned mot minimumshøyder, gitt i tidligere konsesjoner.

Dersom dette om høsten fører til større vannmengder i Sortungselva og Velmundselva, enn etter tidligere manøvreringspraksis, så vil jeg med en gang komme med mine betenkeligheter. Problemene med min skogsdrift om høsten kan da førøkes.

Når det gjelder Sortungselva, så er jeg klar over at kraftstasjonen etter planlagt opprustning kan settes i gang raskere enn tidligere. Dette er selvfølgelig en fordel. Men dersom dette av en eller annen grunn ikke skulle la seg gjennomføre, så vil vannføringen i elva heretter om høsten heller bli større enn tidligere.

Jeg vil ellers minne om pkt. 3 i manøvreringsreglement for Sortungen av 1915 og pkt. 4 av manøvreringsreglement for Velmunden av 1918, hvor det står:

> «Ved manøvrering skal iagttages, at elvens naturlige flomvandføring ikke forøkes til andenmands skade. Det skal paasees, at flomløp og tapningsløp ikke hindres av is, tømmer e.l. samt at dammene til enhver tid er i god stand.» Dette punkt må ikke forandres.

Når det gjelder isforholdene i Velmunden og Sortungen, så kan vel disse nå også bli dårligere enn tidligere. Dette til ulempe for ferdsel på isen om vinteren.

Når det gjelder fiske så kan vel dette også påføres ulemper.

Eventuelle ulemper som vil oppstå må erstattes av HEV.»

Anders Kværn sier i sitt brev av 15. februar 1988:

«Jeg viser til orienteringsmøte på Bergheim 8. februar der det ble opplyst at dammen på Sortungen skulle forsterkes, støpe på innside av eksisterende dam.

I den forbindelse er jeg redd for at dammen blir helt tett, hvilket den aldri har vært tidligere. Dette vil føre til at det naturlige elveleiet blir helt tørrlagt i tørre perioder.

Da jeg har brønn ca. 100 m nedenfor elva kan dette føre til at denne også blir tørr.

Det vil også bli en stor ulempe for vilt og beitedyr i området da dette er eneste vannkilde mellom Sortungen og Randsfjorden.

Jeg håper det blir tatt hensyn til mine merknader ved utbyggingen.»

Gran natur- og miljøvernforening har avgitt følgende uttalelse, datert 2. mars 1988:

«Hadeland Energiverk (HEV) har søkt om konsesjon etter elektrisitetsloven vedrørende planer for økning av kraftproduksjonen ved Toverud kraftverk i Gran kommune. Saken har nå vært lagt ut til høring, og vi vil i den sammenheng framsette våre bemerkninger til søknaden.

Vi er klar over at uttalefristen var satt til 15. februar. Når dette kommer så sent skyldes det at vi beklageligvis ikke har vært tilstrekkelig orientert om saken og dens framdrift. Imidlertid har vi oppfanget signaler om at NVE anser høringsfristen for å ha vært svært kort, og at man er villig til å se med romslighet på denne. Vi håper derfor at vår uttalelse kan komme med i den videre saksbehandlingen.

1. HEV har en vel 70 år gammel reguleringskonsesjon for Fjorda/Sortungen-området. Denne har til i dag ikke vært fullt utnyttet. HEV har ikke kunnet ta ut de siste 30 cm ned til LRV (laveste regulerte vannstand). Videre har ikke dammene vært tette, og det har i alle disse årene sluppet igjennom noe vann, slik at Velmundselva ned til Sortungen har gitt reproduksjons- og oppvekstmuligheter for aure. Elva har gjennom alle år vært benyttet til sportsfiske, og ut fra de begrensede og stadig reduserte muligheter for elvefiske som finnes på Hadeland, må Velmundselva i slikt perspektiv betraktes som en viktig ressurs. HEV er ikke pålagt forpliktelser om minstevassføring, og nå når det blir bygget ny dam forventes elva normalt og bli tørrlagt hele sommeren. Hittil har HEV bare unntaksvis klart å fylle opp magasinet i Fjorda til HRV (høyeste regulerte vannstand), hvilket trolig mye skyldes vanntapet gjennom dammene.

   HEV tar nå sikte på å utnytte de konsesjonsgitte reguleringsgrenser maksimalt. Vi forventer derfor at vannstandsvariasjonene etter opprustingen vil bli langt større enn hva tilfellet har vært til i dag.

   Gran Natur- og Miljøvernforenings syn er at HEV bør ha tapt sine gamle rettigheter til å utnytte den delen av reguleringskonsesjonen de gjennom 70 år har unnlatt å bruke. Vi anser derfor at brukerne av området har opparbeidet seg hevd på det vann som ligger inntil 30 cm over LRV, og likeledes eksisterende strandsone under HRV. Det sammen må da også gjelde for vannføringen i Velmundselva og de fiskemuligheter som tross alt har vært opprettholdt etter at Velmundsdammen ble bygget i 1917.

   Ut fra dette ser vi ikke at HEV uten videre kan endre reguleringen av Fjorda, og søknaden må følgelig behandles i forhold til reguleringsloven og betraktes som en ny regulering. Etter hva vi forstår, er dette et syn som også deles av Fylkesmannen i Oppland v/Miljøvernavdelingen.

2. Kraftverket vil vesentlig bli kjørt i mars/april. Om HEV's søknad innvilges, vil vannstanden på dette tidspunktet bli liggende 30 cm lavere enn i dag. En slik senkning vil være vesentlig i et vannsystem med svært mange grunne partier, øyer og skjær i fjordene, og trange sund som før har svært liten eller ingen vannstand på ettervinteren.

   Den reduserte vintervannstanden vil få betydning for flere forhold:

   - Isproblemene vil øke. Området er i dag mye nyttet i friluftssammenheng. Mange av et stort antall hytter ligger slik til at de bare kan nåes over is. Dårlig is vil videre representere ulemper for den generelle skiutfarten, isfisket og tømmertransport. Innenfor den langsiktige kommuneplanleggingen blir Fjordaområdet betraktet som en stadig viktigere og svært verdifull ressurs for friluftsliv.
   - Et stort antall av røyas gyteområder ligger i dag så grundt, at en ytterligere nedtapping vil medføre tørrlegging. Røyeyngelen klekkes på vårparten, og mulighetene for at en stor del av produksjonen skal gå ut i forbindelse med nedtapping på ettervinteren er stor. I denne sammenheng bør det nevnes at det de siste årene er lagt ned mye arbeid og penger i fiskeforbedrende tiltak i Fjorda. Velmunden er et svært populært mål for mange isfiskere.
   - HEV hevder at vannstanden fortsatt skal være opp på normalt nivå ved isløsning. Om dette ikke holder stikk, vil redusert vannstand medføre økte problemer vedrørende båttrafikk, opplagring av båter o. l. på vårparten. Likeledes vil det estetiske inntrykket bli forringet.

     Hvis HEV i tillegg klarer å øke vannstanden til HRV på høsten, vil den på sommeren synlige delen av reguleringssonen bli merkbart større enn i dag.

3. I det fall at søknaden fra HEV innvilges, ser vi det som en forutsetning at det utarbeides et fornuftig manøvreringsreglement der det også tas hensyn til andre enn rent økonomiske kriterier, slik at ulempene for de ulike berørte brukergruppene blir minst mulige. Vi går ut fra at manøvreringsreglementet fastsettes av NVE.

   I denne forbindelse vil vi påpeke at vannstanden i høst lå 20–30 cm over HRV (oppgitt av HEV), og at dette medførte erosjonsskader og trefellinger. Et manøvreringsreglement har begrenset verdi uten rimelig sikkerhet for at det etterleves.
4. For at det skal kunne la seg gjøre å ta ut de siste 30 cm ned mot LRV, må kanalen ved inntaket til Velmundsdammen gjøres djupere. Dette vil medføre at fallet på Velmundselva fra dammen blir svært lite, og HEV ønsker derfor å gå i gang med gravearb eider også i elva for derved å kunne øke nedtappingshastigheten fra Fjorda.

   Vi vil her bemerke at strekningen fra dammen og ca. 100 meter nedover representerer det beste reproduksjonspotensialet i hele Velmundselva. Resten av elva fungerer først og fremst som oppvekstområde, etter at redusert vassføring gjennom

70 år har tilvirket nedgroing og tilslamming av gyteområdene. Den aktuelle strekningen er derfor svært viktig, og noe det bør tas hensyn til.

5. Eksisterende reguleringskonsesjon pålegger ikke regulanten noen forpliktelser i forhold til almennhetens bruk av området. Det foreligger ingen påbud om minstevassføring eller fiskefremmende tiltak. Grunneierne er tilkjent en viss erstatning for avståelse av grunn – det er det hele.

   Når HEV nå vil gjennomføre planer som på mange måter vil gi nye negative konsekvenser for mange brukergrupper, ser vi det som naturlig at de pålegges forpliktelser i henhold til hva som i dag betraktes som rimelig. Utsetting av fisk, minstevassførig i elver og en manøvrering som tar hensyn til eksisterende bruk av området, er i denne sammenheng relevante stikkord.

6. Som nevnt under pkt. 1, mener vi søknaden vil medføre en ny regulering, og at HEV følgelig må søke konsesjon etter reguleringsloven. I så fall går vi ut fra at saken må til ny behandling, også i kommunale organer. Vi ser grunn til å påpeke at saken hittil har fått svært liten oppmerksomhet lokalt, og at vi ser dette som et utslag av en for lettvint saksbehandling, i første omgang fra kommunens side.

   Saken har vært nevnt et par ganger i lokalpressen i forbindelse med kommunestyrets behandling. Kommunestyret vedtok ved første gangs behandling et utsettelsesforslag, andre gang ble resultatet et forbeholdent vedtak til fordel for elektrisitetskonsesjon. Generelt fikk man inntrykk av at det blant kommunestyrerepresentantene rådet stor forvirring om hva saken egentlig innebar, og flere mente da også at man her fattet vedtak på sviktende grunnlag.

   HEV har avholdt et informasjonsmøte på Bergheim 8. februar 1988. Her deltok kun HEV's representanter. Førøvrig gjelder dette saken generelt, den smule informasjon som er gitt har ensidig kommet fra HEV. Andre interesser har i beskjeden utstrekning gjort seg gjeldende, og det har aldri blitt noen offentlig diskusjon om opprustingen av Toverud.

   Dette er allikevel en sak som klart engasjerer de det gjelder sterkt. Vi ser derfor mangelen på utvist interesse som et resultat av svært liten og dels ensidig informasjon. Vårt håp er derfor at det ved en eventuell ny behandling blir lagt opp til en skikkelig debatt lokalt, hvor HEV's teknokrater ikke alene får råde grunnen som ekspertise.

   Forøvrig vil vi beklage at foreningen ikke har fått saken oversendt til behandling fra Gran kommune.»

Statens forurensningstilsyn (SFT) sier i sin uttalelse av 10. februar 1988:

«De forurensningsmessige ulemper som følge av opprusting av Toverud Kraftverk antas å bli små. Den foreslåtte justering av manøvreringsreglementet antas heller ikke å gi forurensningsproblemer av betydning. Statens forurensningstilsyn (SFT) foreslår at det tas med et generelt vilkår om tiltak mot forurensning i forbindelse med opprusting av kraftverket og endring i manøvreringsreglementet.

Søknadsdokumenter vedrørende denne saken er sendt oss fra Norges vassdrags- og energiverk den 18. januar 1988.

Instasllasjonene i Toverud Kraftverk og magasinenes damluker er etter 20 års bruk blitt nedslitt. Hadelands Energiverk (HEV) har i den anledning søkt om å få utføre opprustingsarbeider på dammer og tilløp samt i kraftverket i løpet av 1988.

Ut fra de opplysninger som er gitt, tyder det på at arbeidet og de forandringene som skal gjøres på anlegget ikke skulle føre til vesentlige forurensningsproblemer i de berørte innsjøer og elver.

Reguleringsgrensene i Sortungen og Velmunden forblir uendret, mens manøvreringsreglementet ønskes justert noe. Dette innebærer ønske om økt tappekapasitet for Velmunden for bedre utnyttelse også i år med normale tilsig. Resultatet blir økt magasinutnyttelse om vinteren med lavere vannstand (som laveste år) i april enn tidligere. Fylling av magasinet etter vårflom vil derimot skje fortere enn før samt at vannstanden vil bli holdt på et jevnere og høyere nivå.

SFT vurderer de forurensningsmessige problemene ved en oppjustering av kraftverket samt justering av manøvreringsreglementet som små. Vi vil likevel foreslå at et generelt vilkår etter forurensningsloven (§ 11) skal tas med i en eventuell tillatelse til opprusting av Toverud Kraftverk.

Reguleringsanleggets eier plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelse:

– å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med opprusting og drift av Toverud Kraftverk.»

Direktoratet for naturforvaltnings (DN) uttalelse av 24. mai 1988 siteres:

«Hadelands Energiverk (HEV) søker om tillatelse til endret manøvrering og opprustning av Toverud kraftverk. Søknaden behandles i henhold til vassdragslovens §§ 104–106.

Eksisterende kraftverk og nye tekniske planer.

Det eksisterende anlegget ligger på vestsiden av Randsfjorden, og utnytter det ca. 230 m høye fallet i Toverudelva fra Sortungen til Randsfjorden. Toverud kraftverk har et samlet nedbørfelt på ca. 71 km^2, og en midlere årsproduksjon på 12,5 GWh. Det er to naturlige magasiner, Velmunden og Sortungen. Sortungen er inntaksmagasin og har en reguleringshøyde på 4,5 m (k361.1–365.6). Velmunden har en reguleringshøyde på 2,1 m(k 401.4–403.5) og utgjør mesteparten av magasinkapasiteten ved kraftverket. Vannet fra Velmunden tappes ned til Sortungen i naturlig elveleie.

Den omsøkte opprustningen innebærer at dagens reguleringsgrener forblir uendret, men manøvreringen endres. Dette medfører endret vannføring i Toverudelva, og endrete fyllings- og tappeforhold i Sortungen og Velmunden. Generelt sett kan en med den nye

installasjonen kjøre kraftverket mer fleksibelt.

Videre søkes følgende arbeid utført:

- Utskifting av gamle luker og tappeanordninger.
- Nye tetningsplater i betong på vannsiden av bruddsteinsdammene.
- Utskiftning av gammelt tilløpsrør.
- Installasjon av nytt aggregat i kraftstasjonen.

Det nye aggregatet vil få en slukeevne på 3,15 m^3/sek. mot 2,5 m^3/sek. ved dagens installasjon. bedre utnyttelse av fallhøyden, mindre falltap og bedre virkningsgrad for maskineriet vil øke den midlere årsproduksjon fra 12,5 GWh til 18,8 GWh.

Søknaden.

Som fylkesmannen i Oppland påpeker mangler søknaden endel opplysninger, slik at det er vanskelig å uttale seg om konsekvensene og stille vilkår. Dette gjelder både hvordan kraftverket vil bli drevet, og det gjelder omfang av og konsekvenser for andre brukerinteresser.

Den nye installasjonen gir muligheter for en langt mer fleksibel kjøring av kraftverket, og dersom dette utelukkende benyttes til å optimalisere kraftproduksjonen er det grunn til å regne med økte miljøulemper.

Konsekvenser for naturfag og friluftsliv.

Det foreligger ingen utredninger over andre brukerinteresser eller konsekvenser av den endrede manøvrering. Når det gjelder landskap, geo-fag, botanikk og fauna/vilt, inkludert jakt, er det ikke grunnlag for å anta at opprustningen av kraftverket vil få konsekvenser av betydning. Når det gjelder ferskvannsfisk og friluftsliv er det imidlertid grunn til å forvente konsekvenser.

Friluftsliv.

Velmunden med omgivelser er kjent som et populært friluftsområde. Spesielt er sjøen svært egnet, og svært mye brukt som padleområde. Det er dessuten et stort antall hytter i og ved Velmunden. Det foreligger ingen utredninger over dagens bruk, og heller ingen analyse av konsekvensene for friluftslivet.

Det hevdes i søknaden at vannstanden i Velmunden jevnt over vil bli høyere sommerstid, noe som generelt sett er gunstig for friluftslivet. Samtidig muliggjør den nye installasjonen kjøring på kort varsel om sommeren dersom det er ønskelig, dette kan få store negative konsekvenser for friluftsinteressene. Uten mer konkrete opplysninger om utøvelsen av friluftsliv i området og hvordan kraftverket tenkes kjørt, er det vanskelig å si noe mer eksakt om konsekvensene. Direktoratet for naturforskning vil ut i fra hensynet til friluftslivet imidlertid sterkt fraråd en kjøring av kraftverket som medfører tapping fra Velmundsdammen ved vannstander lavere enn 403,4 (HRV – 0,1 m) om sommeren.

Ferskvannsbiologi og ferskvannsfisk.

Det foreligger få opplysninger om de fiskeribiologiske forhold i Velmunden, Sortungen, Randsfjorden og andre berørte vannveier. det er imidlertid på det rene at vassdraget er et svært attraktivt fiskeområde, dels på grunn av de siste års omfattende kultiveringsarbeid. Det foreligger ytterligere planer for dette, og områdets potensiale som fiskeområde er stort.

Konsekvensene for fisk og fiske er svært beroende på kjøringen av kraftverket. Skadevirkningene består først og fremst i en lavere vannstand i Velmunden på ettervinteren og våren, det antas at dette kan få konsekvenser for gyteforholdene. Det opplyses fra lokalt hold at det foregår et visst fiske i Velmundselva, nedenfor Velmundsdammen idag, men det er uklart i hvor stort omfang dette skjer. Det nevnes i søknaden også at det vil bli behov for graving/sprengning i denne del av elva, noe som kan gå utover reproduksjons- og oppvekstmulighetene for auren. Videre er det uklart hvorvidt forsuringen kan forverres, og om nye fyllings- og tappeforhold kan vanskeliggjøre arbeidet med kalking i vassdraget. Det må derfor fastsettes konsesjonsvilkår som muliggjør tiltak for å kompensere for dette.

Forøvrig må det fastsetts generelle vilkår av hensyn til fiskeinteressene.

Manøvreringsreglement.

Utbygger er innstilt på å manøvrere etter gjeldende reglement. Om dette reglementet er å si at utbygger står fritt i å manøvrere mellom de to reguleringsgrensene, det er i praksis ingen restriksjoner på kjøringen av kraftverket. I tillegg vil en ved det nye aggregatet ha muligheter til langt mer fleksibel kjøring, det nevnes økt tappekapasitet, start-stopp på kort varsel, og til forskjell fra idag også muligheter for å kjøre om sommeren. Ut i fra fiskeinteressene er det ønskelig med en minstevassføring i Velmundselva. Etter de opplysninger som foreligger vil dette trolig være lite forenlig med ønsket om å holde Velmundsdammen full om sommeren også i tørre år. Dette forholdet bør imidlertid utredes bedre. DN er av den oppfatning at hensynet til friluftslivet i og omkring Velmunden (Fjorda) bør veie tyngst i denne saken. På bakgrunn av konsekvensene for friluftslivet vil DN tilrå at det ikke tappes vann ved vannstander lavere enn HRV – 0,1 m fra Velmunden om sommeren.

Konklusjon.

Den fremlagte søknaden gir ikke godt nok grunnlag for å vurdere omfanget av skadevirkningene av den planlagte opprustningen. Direktoratet for naturforvaltning vil derfor tilrå at det blir fastsatt vilkår som gjør det mulig å ta opp spørsmålet om begrensninger på kjøringen av kraftverket når erfaringer fra driften av kraftverket, og dokumentasjon av brukerinteressene (herunder friluftsliv og ferskvannsfisk og -fiske) foreligger. Under denne forutsetning vil ikke DN gå imot de framlagte planer.

Forslag til vilkår.

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturforholdene som berøres av utbyggingen, reguleringen og den øvrige drift av anleg-

gene. Heruder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppforing og transport,
c. å bekoste tiltak i vassdraget, herunder biotopforbedring, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m., for å redusere skadevirkninger på fisket.
d. å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,
e. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene,
f. å bekoste vilt- og fiskeribiologiske samt ferskvannsbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen og reguleringene,
g. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
h. å bekoste tiltak for å bedre vannkvaliteten dersom reguleringen av et forsuret vassdrag har medført, eller forventes å medføre, en forverring av vannkvaliteten.

III.

Av hensyn til friluftsliv og ferskvannsfisk og -fiske gjøres manøvreringsreglementet gjeldende for en prøveperiode på fem år etter at den nye installasjonen har kommet i drift for eventuelt å fastsette nærmere regler for kjøring av kraftverket. Når konsesjon blir gitt pålegges konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning å bekoste undersøkelser angående virkningen av manøvreringen på friluftsliv og ferskvannsfisk og -fiske. Undersøkelsene forutsettes å sluttføres i løpet av prøveperioden.

I perioden 1. juni–31. august skal det ikke tappes vann fra Velmunden ved vannstander lavere enn HRV – 0,1 m. I den samme perioden skal det ikke tappes vann fra Sortungen ved vannstander lavere enn HRV – 0,4 m.

IV.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører naturforholdene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

V.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår, eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

De innkomne uttalelser er forelagt søkeren for kommentar. I vedlegg til brev av 9. november 1988 har så søkeren gitt sine kommentarer:

1. Uttalelse datert 4. februar 1988 fra Gran kommune.
   Ingen spesielle kommentarer.
2. Uttalelse datert 10. februar 1988 fra SFT.
   Anlegget har vært i drift i 70 år, ikke 20. Forøvrig har vi ingen kommentarer til om generelle vilkår eller forurensningsloven blir medtatt i tillatelsen til opprustning av anlegget.
3. Uttalelse datert 11. februar 1988 fra Fylkesmannen i Oppland.
   Fylkesmannen synes svært opptatt av mange påståtte mangler ved søknaden. Det er viktig at den innsatsen som må til for å få skaffet til veie de aktuelle data står i et noenlunde rimelig forhold til de resultatene som forventes. I dette tilfellet med så små inngrep som nå er aktuelle, er vi i tvil om nytten av store, omfattende undersøkelser vil stå i forhold til innsatsen. Vi stiller oss også tvilende til om en simulering i ettertid av tappingen i forskjellige tilsigs alternativ vil gi noen brukbar oversikt over konsekvensen av reguleringen. Forøvrig er det positivt at Fylkesmannen ser ut til å ha satt seg godt inn i forholdene og at han konkluderer med at han antar at det er større fordeler enn ulemper ved tiltaket.
4. Uttalelse datert 11. februar 1988 fra Veståsen jeger- og fiskeforening, fiskestellutvalget.
   Dette var en meget ordrik og godt faglig begrunnet uttalelse. Den vitner om et stort engasjement i den vestre delen av reguleringsområdet. Vi har samarbeidet med foreningen i forbindelse med kalkingsopplegget, og forsøkt så godt som mulig å begrense tappingen fra Svarttjern for at kalkingen skulle gi best mulig virkning. Dette medførte på den annen side problemer med å holde HRV i en kortere periode. Dette er omtalt i kommentarer til neste uttalelse.
   Vi har stor forståelse for de syn som fremkommer, og er gjerne med på tiltak som kan bedre forholdene hvis det kan påvises at de blir forverret av de tiltak som nå søkes iverksatt.
5. Uttalelse datert 12. februar 1988 fra Hans Solberg.
   Såvidt vi kan se har grunneieren og HEV stort sett sammenfallende interesser. Forholdene for grunneieren forventes å bli bedre etter at de omsøkte tiltak eventuelt blir iverksatt. Forøvrig synes ikke grunneieren å være klar over at han i perioden kan risikere å få flommer i vassdraget som er tilnærmet like store som da vassdraget ikke var regulert.
6. Uttalelse datert 12. februar 1988 fra Morten Rustad og Kristian Aamodt.
   Vi kan ikke se at de aktuelle tiltak og justeringer av manøvreringsreglement skulle berettige ytterligere erstatninger til grunneieren.

7. Uttalelse datert 15. februar 1988 fra Anders Kværn.
   Hvis det skulle oppstå problemer med vanntilførselen synes det rimelig at HEV bidrar til å fremskaffe en alternativ vannkilde.
8. Uttalelse datert 2. mars 1988 fra Gran natur- og miljøforening.
   Uttalelsen var stor, omfattende og tildels usaklig. Den tar etter vår mening i for stor grad for seg problemer med regulereing generelt, og er derfor lite relatert til de relativt små endringene de tiltakene som er aktuelle i dette tilfelle etter vår mening medfører.
   En mer detaljert kommentar til uttalelsen er gitt i appendix 1.
9. Uttalelsen datert 24. mai 1988 fra direktoratet for naturforvaltning.
   Direktoratet fokuserer på alle mulige tenklige negative skadevirkninger som kan oppstå hvis vassdraget blir tappet maksimalt til enhver tid. Som det fremgår av det vi tidligere har gitt uttrykk for, vil vårt siktemål normalt være å ha tilnærmet fulle magasin til 1. oktober.
   Det vil derfor ikke være aktuelt å foreta stor uttapping i sommerhalvåret. Forøvrig synes direktoratets forslag om å ta manøvreringen opp til fornyet vurdering etter en tid å være akseptabelt.
   Direktoratets forslag fra a til h over tiltak for å bedre forhold for fisk og vilt i området synes adskillig overdimmensjonert sett i forhold til denne reguleringens størrelse og nytteverdi. Som vi nevnte i vårt forslag til manøvreringsreglement kan det synes rimelig med begrensning i muligheter til å tappe magasinene om sommeren. De begrensningene som DN antyder er imidlertid så stramme at det vil by på problemer å unngå vanntap i visse perioder.»

Det i kommentaren nevnte appendix til uttalelsen fra Gran natur- og miljøvernforening er slik:

«Vi har mottatt kopi av høringsuttalelse fra GNM til NVE datert 2. mars 1988, og vil herved få komme med følgende kommentarer.

For det første vil vi få beklage at representanten fra GNM ikke var tilstede på det orienteringsmøte som ble holdt den 8. februar på Toverud, og at de heller ikke var tilstede under kommunestyrebehandlingen den 4. februar, slik at de kunne få informasjon om det arbeidet som vi planlegger å utføre.

Når det gjelder punkt 1, reguleringen av Fjorda, så er det kun de siste 20 cm vi har hatt problemer med å få tappet ut, og de siste 15 cm kan vi ikke dokumentere at vi har fått ut i løpet av de siste 25 år. Dette skyldes tappesvikt, som følge av at tverrsnittet på kanalen ved dammen ved Velmunden har vært for lite, og at lukas dimmensjon og plassering også har begrenset vannføringen. Totalt har dette medført en for liten sluke-evne i forhold til det tilsiget som har vært i slutten av april, da dette problemet har oppstått.

Det er riktig at det i perioder lekker vann gjennom noen av dammene. Det er registrert noe lekkasje fra dammen ved Svarttjern, særlig ved HRV, likeledes lekker dammen på Sortungen endel, spesielt når vannstanden er mindre enn en meter under HRV.

Dammen ved Velmunden er imidlertid tett, den har vi da heller ikke tenkt å gjøre noe med. Vi kan derfor vanskelig se at fiskens reproduksjon- og oppvekstmuligheter skulle bli særlig endret. Forøvrig må det være et tankekors at de gode reproduksjonsmulighetene de første 100 metrene nedenfor Velmunddammen nettopp skyldes det kanaliseringsarbeidet som tidligere er blitt gjort der. Lokalkjente folk hevder at det er minst like gode gyteområder nederst i Velmundselva (ved utløpet i Ø. Stokksjøen).

De nevnte lekkasjene har aldri vært av en slik størrelsesorden at de har ført til problemer med å få fylt opp magasinene. I følge våre registreringer har vi fått ønsket magasinfylling i alle de senere år.

Som det fremgår av konsesjonssøknaden og de dataene som senere er sendt inn for å supplere den og som ble presentert på orienteringsmøtet, forventer vi mer stabile vannstandsforhold med den nye installasjonen i forhold til nå. Vi stiller oss derfor uforstående til at dette skulle betraktes som noen ny regulering.

Angående punkt 2 er det direkte galt at den nye installasjonen vesentlig vil bli brukt i mars/april. Vi har ved enhver anledning påpekt at vi vil bli nødt til å kjøre jevnt hele vinterperioden for å unngå frost i rørgata.

I punkt 3 blir det påstått at en for høy vannstand sist høst skal ha forårsaket errosjonsskader og trefellinger. Den høyeste vannstanden vi registrerte på Velmunden var 19 cm over HRV den 19. oktober 1987. Det er beklagelig at vi kom over HRV, men det er nettopp slike situasjoner vi vil kunne mestre bedre med de planlagte fornyelser av Svarttjernsdammen. Forøvrig førte de ekstreme værforholdene i sommer og høst til store skader mange steder.

Vi vil også nevne at noe av årsaken til at vi kom såvidt høyt med vannstanden nettopp var ønske fra de lokale miljøverninteresser i forbindelse med det pågående kalkingsprosjektet i Fjorda. Vi fikk da sterke henstillinger om å la være å tappe fra Svarttjern da det i sterk grad ville redusere verdien av hele kalkingsprosjektet hvis vannet ble sluppet ut «bakveien» fra Svarttjern.

Punkt 4 er kommentert under punkt 1. Til punkt 5 vil vi få nevne at endel grunneiere ble tilkjent engangserstatninger ved skjønnet i 1921. Ca. 20 grunneiere ble også tilkjent årlige erstatninger for ulemper. Disse erstatningene ble indeksjustert i 1984 i overensstemmelse med NVE's retningslinjer.

Det er riktig som nevnt under punkt 6 at kommunestyret ved første gangs behandling av denne konsesjonssøknaden vedtok en utsettelse. Etter den orienteringen vi gav i forbindelse med annen gangs behandling, gav de av representantene som vi hadde kontakt med uttrykk for at saken var klar, og at vi hadde fått en god forståelse av hva den egentlig gjaldt.

Vi har klar forståelse for at regulering av et vassdrag berører mange interesser. Det er derfor vi setter av tid og bruker ressurser på å informere alle som er interessert om de planene vi har. Det er derfor påfallende at GNM som er så sterkt engassjert først lar være å møte på informasjonsmøter, og så sender sin

høringsuttalelse først ca. tre uker etter at høringsfristen er utløpt.»

Norges vassdrags- og energiverk vil bemerke:

Plan og søknad.

Søknaden fra HEV gjelder opprusting av Toverud kraftverk på vestsiden av Randsfjorden i Gran kommune.

Følgende arbeider søkes utført:

1. Dammen ved Svarttjern skal bygges om, slik at den blir lettere å åpne for å slippe flomvann.
2. I dammen ved Velmunden skal det settes inn en ny luke for å øke tappekapasiteten. I tillegg skal det utføres en del kanaliseringsarbeider.
3. Sortungsdammen skal forsterkes ved at det skal støpes en betongplate oppstrøms dammen. Tappeluken i dammen skal skiftes.
4. Inntaksluke i Sortungen skal utvides. Tunnelen skal sikres.
5. Øverst i rørgaten skal det settes inn en rørbrudds-ventil.
6. Røret på ca 1 200 meter skal skiftes, men det skal fortsatt ligge på de gamle fundamentene.
7. I stasjonen skal et av de to gamle aggregatene demonteres og et nytt skal plasseres ca. 4,5 meter under det eksisterende gulvet. Videre vil nytt apparat- og kontrollanlegg bli montert i den bestående transformatorhallen.

Toverud kraftverk ble bygget i årene 1914–17, og deler var i drift allerede i 1915. Kraftverket hadde en effekt på maksimalt 3MW.

Magasinene var tidligere regulert, idet Sortungen var regulert 2 m for å skaffe vann til Engnes tresliperi og Velmunden var regulert 1,3–1,4 m av hensyn til fløtingen i Bjoneelva. Ved kgl. res. av 21. mai 1915 og 24. mai 1918 – den siste etter lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 – ble det gitt tillatelse til Hadelands Elektrisitetsverk til å regulere h.h.v. Sortungen og Velmunden til kraftformål. Reguleringshøydene som det da ble gitt tillatelse til var 2,1 m for Velmunden og 4,5 m for Sortungen.

De gamle reguleringsgrensene i Velmunden og Sortungen vil etter den nye søknad forbli uendret, men manøvreringen vil bli noe endret ved at kraftverket får øket slukeevne, og uttappingen kan derved foregå hurtigere. Det vil også bli foretatt visse arbeider i utløpet fra Velmunden, slik at det nå blir lettere å tappe ut de siste ca. 20 cm av magasinet. Slukeevnen i kraftstasjonen er planlagt øket fra 2,5 m^3/sek. til 3,15 m^3/sek., og produksjonen øker fra 12,5 GWh/år til 18,8 GWh/år.

Det kan forøvrig opplyses at den største delen av det gamle utstyret vil bli stående i kraftverket og inngå i et fremtidig museum. Etter planene vil arbeidene være gjennomført i løpet av mars 1989.

Denne søknaden vil bli behandlet etter §§ 104–106 i Vassdragsloven, vesentlig begrunnet i endringer i vannstandsforholdene i Velmunden som omfattes av betydelige friluftsinteresser.

Det er fra Gran natur- og miljøvernforening krevet at saken skalbehandles etter vassdragsreguleringsloven. Særlig pekes det på at de nederste 20 cm av reguleringshøyden ikke har vært i bruk i lengre tid. NVE vil bemerke at rettighetene er ervervet og erstatning betalt ut fra forutsetningen om at reguleringen er stedsevarig. Det er hensynet til almene interesser som betinger ny behandling av de skadevirkninger som endret bruk – herunder gjenopptagelse av full reguleringshøyde – av kraftverk m/reguleringsanlegg fører med seg. Det er naturlig at vassdragslovens nevnte bestemmelser som omhandler almene interesser legges til grunn samtidig som manøvreringsreglementet tas opp til ny behandling i samsvar med forslag fra søkeren. Man viser i denne forbindelse også til behandlingen av ombyggingen av dammen ved Breidalsvatn i Otta, jfr. Kronprinsreg. res. 11. juli 1986.

Lønnsomhet.

Arbeidet er kostnadsberegnet til 37 mill. kr. og dette gir en utbyggingspris på 1,96 kr./KWh, som må ansees som meget rimelig. Produksjonen er beregnet til 18,8 GWh/år, som vesentlig tas ut som vinterkraft.

Skader og ulemper.

Det blir ikke søkt om nye reguleringsgrenser i Velmunden og Sortungen, men selve manøvreringen av magasinene vil bli noe endret i forbindelse med ombyggingen av reguleringsanleggene. Det vil nå oftere kunne utnyttes de siste 20 cm av magasinet, som tidligere bare sjelden ble utnyttet p.g.a. tappesvikt. Det vil derfor nå bli montert en ekstra luke i dammen ved Velmunden for å øke kapasiteten. I tillegg skal det utføres endel kanaliseringsarbeider ved dammen.

Den nye manøvreringssituasjonen vil i noen grad virke inn på de allmenne interesse i området. Det er særlig nevnt at en raskere og større nedtapping kan medføre usikre isforhold på Velmunden og Sortungen. Særlig er det ventet problemer i de mange sundene i

magasinene. Det er opplyst at endel hytter har adkomst over isen, og at det er mye skiløping på vannene vinterstid. Ved at en nå lettere kan tappe ut den nederste del av magasinet, er det fryktet at det kan oppstå skader på noen av gyteplassene i magasinene. Elven nedenfor Velmunddammen fryktes å bli tørrlagt til sine tider. Dette er nå en fin gytestrekning for ørret. Det har tidligere vært noen vansker med høy vannstand om sommeren, som bl. a. har skadet noen skogsbilveier og velteplasser. Søker mener imidlertid at en nå vil ha bedre muligheter til å unngå slike situasjoner i og med at en vil få en bedre flomavledning, og at en kan starte kraftverket på kort tid, og således kjøre ut endel vann før slike skader inntreffer.

Det utføres endel fiskefremmende tiltak i magasinområdet, bl. a. drives det en utstrakt kalking i Svarttjern. Det er uttalt engstelse for at denne kalkingsoperasjonen vil bli mindre effektiv ved en raskere manøvrering av magasinene.

Det er også uttrykt engstelse for at friluftslivet vil bli skadelidende ved den nye manøvreringen, bl. a. at det blir vanskeligere å passere sundene med båt og kano, at fisket blir redusert og at reguleringssonen vil framtre mere skjemmende i terrenget. Det er videre påpekt muligheter for at en brønn nedenfor Sortungsdammen kan gå tørr, og at det også kan bli lite vann for vilt og dyr på beite.

Vurdering fra andre.

Fylkesmannen antar at det femlagte materiale er tilstrekkelig til å kunne si at det er større fordeler enn ulemper ved tiltaket. Omtalte ulemper for ferdsel på isen, fisket, friluftsliv samt mulighet for ytterligere forsuring kan i noen grad nå kompenseres ved særskilt pålegg og nytt manøvreringsreglement.

Statens forurensningstilsyn (SFT) regner med små forurensningsmessige ulemper. SFT ønsker inntatt et standard vilkår i henhold til § 11 i forurensningsloven.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) peker på særlige konsekvenser for fiske og friluftsliv. DN mener at generelle vilkår må settes i tillatelsen og det foreslås en prøveperiode på 5 år for manøvreringsreglementet. Det ventes i flg. DN ikke særlige ulemper for landskap, geofag, botanikk og fauna.

Veståsen jeger- og fiskeforening representerer jeger- og fiskeinteresser i reguleringsområdet for Toverud kraftverk. Foreningen ser med skepsis på planen for opprusting av Toverudverket. Det er forholdet med økt slukeevne og muligheter for lettere uttak av de nederste 20 cm som bekymrer. Et slikt uttak vil ifølge fiskeforeningen kunne resultere i

- Dårlig effekt av kalkingstiltak.
- Reduksjon av gyteplasser.
- Rømming av fisk østover i magasinsystemet.
- Forverring av isforholdene.
- Svekket omdømme av Fjorda som rekreasjons- og friluftsområde.

Gran natur- og miljøvernforening er meget opptatt av de samme problemer som fiskeforeningen har tatt opp. Foreningen ønsker vilkårsfestet utsetting av fisk, minstevassføring i elva fra Velmunden til Svartungen samt et manøvreringsreglement som tar hensyn til eksisterende bruk av området.

En del privatpersoner har også uttalt seg og påpekt muligheter for slike skader som er framholdt ovenfor.

NVE's vurdering.

Toverud kraftverk ble bygget i årene 1914–1917, og utnytter fallet i Toverudelva fra Sortungen til Randsfjorden. NVE's administrasjon har sett på forholdene på stedet 27.6.1988. Likeså har en vurdert de innkomne uttalelser og merknader. Det synes særlig som om skader på fisk og mulighetene for fortsatt bruk av området til rekreasjon er det som opptar folk flest. Skader på fisk kan i stor grad reduseres ved tiltak, og NVE mener også at det av hensyn til den naturlige reproduksjon bør slippes en minstevassføring i elva nedenfor Velmundsdammen tilsvarende den alminnelige lavvassføring, dvs. ca. 100 l/sek. Dette er forøvrig vann som ikke blir unntatt fra kraftproduksjon, da det blir fanget opp i Sortungen. Så vidt angår manøvreringen av Velmundmagasinet mener NVE at de mange sund som dette magasinet er oppdelt i kan bli vanskeligere å passere enn før ved nedtapping til LRV.

Maksimale restriksjoner i manøvreringsreglementet bør innføres for å sikre at det kun blir en kort tid om våren at magasinet ligger nede på LRV, jfr. etterfølgende forslag. Etter dette kan en regne med at dette vil inntreffe bare i en periode i april, for deretter å fylles av vårflommen. Det vil bli en jevnt over høy vannstand gjennom sommeren, og magasinet er tilsiktet fyllt til 1. oktober. Flommen er tenkt avledet gjennom Velmunddammen og dammen i Svarttjern. Tilsiget til mgasinene er ca. 35 mill. m^3 pr. år, mens magasinkapasiteten tilsammen er ca. 20 mill. m^3. Dette gir en magasinprosent på ca. 57, som vil si at vassdraget er meget godt regulert.

Konklusjon.

Etter en samlet vurdering finner NVE at fordelene ved opprustingen av Toverud kraftverk er større enn skadene og ulempene inklusive kostnadene, jfr. vassdragslovens § 106. NVE tilrår derfor at tillatelse gis på de vilkår og med manøvreringsreglementet som følger vedlagt.

Om vilkårene bemerkes.

Det er for Toverud Kraftverk tidligere gitt en reguleringstillatelse fra 1918, tilknyttet visse vilkår for reguleringen. Disse vilkår vil fortsatt gjelde, da tillatelsen er gitt på ubegrenset tid. Når det gjelder de tidligere vilkår vedr. godkjenning av planer, post 3, og almenhetens bruk av anleggsveger, post 8, er disse forutsatt erstattet av de som nå er foreslått i postene 3 og 4 i samsvar med den standardformulering som brukes nå for disse vilkår.

Forurensning, post 1.

NVE foreslår her tatt inn standardvilkåret overensstemmende med forslaget fra SFT.

Fisk og vilt, post 2.

DN har foreslått omfattende spesielle betingelser m.h.t. fisk og viltsektoren. Søkeren har reagert på dette med å hevde at DN's krav synes å være overdimmensjonerte i forhold til reguleringens størrelse og nytteverdi. Reguleringshøyden er nærmest uendret og DN har uttalt at det ikke er grunnlag for å anta at opprustingen av kraftverket vil få konsekvenser av betydning for bl. a. fauna/vilt, inkludert jakt. NVE foreslår derfor at de av DN foreslåtte vilkår angående viltet tas ut. Vi har underhånden vært i kontakt med DN om dette. DN foreslår at manøvreringsreglementet skal gjelde for en prøveperiode på 5 år. NVE er enig i dette.

Når det gjelder IIc i DN's forslag vises til post 5 i vilkårene. Pkt. IV i DN's forslag gjelder et generelt forbehold om plikt for regulanten til å bekoste ytterligere tiltak dersom det oppstår skader som berører naturforholdene i området. Tiltakene vil være betinget av at virkning og kostnad står i forhold til hverandre.

NVE kan ikke se at en ombygging med såvidt små endringer i måten å drive kraftverket på som det gjelder her gir grunnlag for så omfattende forbehold. Reguleringen har også pågått i svært lang tid og endres lite i framtiden. Med samme begrunnelse har en også tatt ut forslaget i pkt. III om å bekoste undersøkelser angående virkning av manøvreringen på friluftsliv og ferskvannsfisk og fisket.

En føyer til at omlegging for å øke energiproduksjonen i gamle verk er ønskelig som et ledd i ENØK-arbeid. Det bør derfor vises nøkternhet i konsesjonsvilkår og helst stilles konkrete krav som gir grunnlag for å kalkulere kostnadene på forhånd.

De øvrige vilkår er standard vilkår som antas ikke å kreve særskilte kommentarer.

Til manøvreringsreglementet bemerkes:

Manøvreringsreglementet er utformet på vanlig måte. Så vidt angår post 2 foreslår NVE at det utarbeides en instruks for flomtappingen som senere undergis godkjennelse av NVE. Dette er en ny bestemmelse i forbindelse med fastsettelse av manøvreringsreglementet. Forholdene ved Velmunden er spesielle for så vidt som det er reguleringsanlegg både i syd- og nordenden. Flomavledning kan skje begge steder og det må foretas en fordeling av flommene på de to utløp. Man vil ha anledning til å komme tilbake til dette spørsmål i forbindelse med den tekniske godkjennelse av dammene. Prinsippet om at de naturlige flommer ikke skal forøkes er imidlertid tatt inn i reglementet. Med dette menes at det er de naturlige skadeflommer som såvidt mulig ikke skal økes, og dette er uttrykt direkte.

Det er fra flere hold påpekt ønsket om å holde en høy sommervannstand i Velmunden av hensyn til de allmenne interessene tilknyttet magasinområde (ferdsel, padling, båttransport, fiske etc.). Samtidig er det også ønske om et visst vannslipp fra Velmundsdammen for å opprettholde gytemulighetene for aure i elven nedenfor. DN er av den oppfatning at hensynet til friluftslivet i og omkring Velmunden bør veie tyngst i denne saken. DN vil ikke tilrå at det tappes vann ved vannstander lavere enn HRV -0,1 m fra Velmundsdammen om sommeren. Søker har kommentert dette, og uttaler at det vil by på store problemer å unngå vanntap i visse perioder med dette vilkår. Etter senere drøftinger mellom søker og NVE har man kommet fram til at det ikke må tappes vann fra Velmunden når vannstanden er lavere enn 0,2 m under HRV etter lavvannsperiodens slutt og fram til 1. oktober. NVE finner å ville anbefale et vilkår i tråd med dette.

NVE mener videre at det bør slippes en minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring til vassdraget nedenfor dammen i Velmunden av hensyn til reproduksjonen av aure i vassdraget. Denne vannføring tilsvarer ca. 100 l/sek.

Så vidt angår Sortungen foreslår DN at det i tiden 1. juni til 31. august ikke skal tappes vann fra magasinet ved vannstander lavere enn HRV -0,4 m.

NVE viser til at de største friluftslivsinte-

ressene ligger i Velmunden, og at det der allerede er foreslått strenge restriksjoner på tappingen. NVE finner det derfor urimelig med så strenge restriksjoner på Sortungen. Det kan også i visse perioder vise seg nødvendig å kjøre kraftverket om sommeren, f. eks. ved utfall av andre kraftverk og for å forhindre overløp p.g.a. den pålagte minstevannføring mellom Velmunden og Sortungen. NVE vil derfor foreslå at tapperestriksjonen for Sortungen gjøres gjeldende for vannstander lavere enn HRV -1 m i perioden 1. juni til 31. august.

Videre til post 2 bemerkes at p.g.a. ferdselen på isen må nedtappingen av Velmunden etter at isen har lagt seg, foregå så jevnt som mulig slik at ulemper med isen på og rundt magasinet og i elva blir minst mulige.

Øvrige bemerkninger.

Det er framkommet endel anførsler om manglende undersøkelser over skadevirkningene. Fylkesmannen i Oppland har således savnet data for virkningen av driften av magasinene på forsuringen av vassdraget og for gyteforholdene. Fylkesmannen mener også det bør vurderes om andre brukerinteresser bør gis påvirkningsmulighet på manøvreringen, f. eks. ved å reglementsfeste et driftsråd.

Når det gjelder fylkesmannens bemerkninger viser en til de forslag til regulerende bestemmelser som ligger i utkastet til manøvreringsreglementet. Man har tatt temmelig nær maksimale hensyn til fiske- og friluftsinteressene gjennom innskrenkning av driften i sommertiden. En oppfatter fylkesmannens uttalelse slik at han ikke er imot at søknaden innvilges fullt ut. En har vurdert berettigelsen av å gi andre brukerinteresser anledning til å influere på manøvreringen av magasinet, f. eks. i form av et driftsråd. På bakgrunn av at en har foreslått såvidt innskrenkende bestemmelser i manøvreringsreglementet, og dette er gjort gjeldende for en prøvetid på 5 år, har en ikke funnet behov for å etablere en ordning med driftsråd.

På grunn av ombyggingens begrensede nye virkninger har en ikke funnet grunnlag for vilkår om økonomisk kompensasjon til kommunen f. eks. i form av næringsfond.

Fra grunneierhold er det framkommet uttalelse om at en frykter for at en brønn vil gå tørr nedenfor Sortungen og at det også vil bli vanskelig med vann til dyr på beite og til viltet, fordi det ikke er noen annen vannkilde enn Toverudelva mellom Sortungen og Randsfjorden. Søker har sagt seg villig til å skaffe annen vannkilde.

Da det nå vil være noe lettere å holde magasinene under HRV p.g.a. økt slukeevne i kraftverket, vil også ulempene for grunneierne som driver med skogbruk kunne bli mindre enn tidligere.

Saken er behandlet i NVE's råd 19. januar 1989. Rådet sluttet seg enstemmig til anbefalingen fra NVE's administrasjon.»

NVE'S forslag til manøvreringsreglement for Velmunden og Sortungen i Gran kommune, Oppland fylke:

«1.

Magasin	HRV, kote	LRV, kote	Reg.-høyde
Velmunden	403,50	401,40	2,10
Sortungen	365,60	361,10	4,50

Høyden er angitt i Reguleringens generalplan. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at naturlige skadeflommer så vidt mulig ikke økes. Flomtapping skal foregå etter instruks som skal godkjennes av det offentlige.

Det skal slippes en vannføring hele året fra dammen i Velmunden på minst 100 l/s.

Utover dette skal det ikke tappes vann fra Velmunden når vannstanden er lavere enn HRV -0,5 m etter vårflommens kulminasjon og fram til 1. oktober.

Det skal ikke tappes vann fra Sortungen i perioden 1. juni til 31. august når vannstanden er lavere enn HRV -1 m.

Uttappingen av magasinvann fra Velmunden etter at isen har lagt seg, skal foregå jevnt, slik at man hindrer unaturlig stigning av vannstanden.

Manøvreringsreglementet kan tas opp til revisjon etter en driftstid på kraftverket på 5 år. Forøvrig kan manøvreringen foregå etter Toverud kraftstasjons behov.

3.

Det avgis det til den alminnelige fløting i vassdraget nødvendige vann dersom ikke framføringen av tømmeret ordnes på annen måte overensstemmende med overenskomst eller skjønn.

4.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også

nedbørmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE/Vassdragsdirektoratet kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE/Vassdragsdirektoratet.

5.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

6.

Det skal foreligge program for tilsyn, drift og vedlikehold i henhold til gjeldende damforskrifter».

NVE's utkast til vilkår for Hadelands energiverk for tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 til ombygging av Toverud kraftverk med reguleringsanlegg:

«1.

(Forurensning)

Reguleringsanleggets eier plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med opprustning og drift at Toverud kraftverk.

2.

(Fiske og vilt)

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturforholdene som berøres av utbyggingen, reguleringen og den øvrige drift av anleggene. Heruder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppforing og transport,
c. å bekoste tiltak i vassdraget, herunder biotopforbedring, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m., for å redusere skadevirkninger på fisket.
d. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene,
e. å bekoste fiskeribiologiske samt ferskvannsbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen og reguleringene,
f. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
g. å bekoste tiltak for å bedre vannkvaliteten dersom reguleringen av et forsuret vassdrag har medført, eller forventes å medføre, en forverring av vannkvaliteten.

III

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår, eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

3.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter

konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

4.

(Veger m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Veger og stier som neddemmes skal omlegges etter skjønnets bestemmelse.

5.

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

6.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom intet annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 1,5 m høye, eller har over 5 cm stammediameter målt 25 cm fra bakken. I rimelig grad kan departementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

7.

(Naturforekomster, fornminner m.v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når det er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren.

Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminner, som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

8.

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vannslippingen skal foregå overenstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE/Vassdragsdirektoratet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vannslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr 10 000,- for hver gang etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

9.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

10.

(Fløtningsvatn)

Det avgis det til den alminnelige fløting i vassdraget nødvendige vatn dersom ikke framføringen av tømmeret ordnes på annen måte overensstemmende med overenskomst eller skjønn.»

NVE's innstilling har vært forelagt følgende instanser til uttalelse:

Gran kommune har i brev av 5. april 1989 kommet med følgende uttalelse:

«Vedlagt oversendes særutskrift av møtebok for Gran kommune, sak 32/89 i kommunestyrets møte 9. mars 1989.

Det gjøres spesielt oppmerksom på at kommunestyrets vedtak er i tråd med almenne interesser.

Vi beklager at saken ikke er ekspedert til Dem tidligere.»

Av utskriften fra vedlagte møteprotokoll siteres følgende vedtak:

«Gran kommune har ingen merknader til NVE's utkast til vilkår for opprustning av Toverud kraftverk.

Før endelig manøvreringsreglement fastsettes tar kommunen kontakt med NVE med sikte på å få manøvrert magasinet i Velmunden på en slik måte at det ikke oppstår uheldige fordringer i den etablerte strandsonen, f.eks. med HRV -0,6 i stedet for -0,2.»

Oppland Energiverk har på vegne av Oppland fylkeskommune kommet med følgende bemerkning i brev av 10. mai 1989:

«Vi viser til Deres brev av 31. januar 1989 vedlagt innstilling fra NVE datert 25. januar 1989 vedrørende ovenstående.

På vegne av Oppland fylkeskommune meddeles at vi ikke har bemerkninger til innstillingen.»

Kommunal- og arbeidsdepartementet har i brev av 21. mars 1989 kommet med følgende uttalelse:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 31. januar 1989.

Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk av 25. januar 1989 i ovennevnte sak.»

Miljøverndepartementet har i brev av 21. mars 1989 kommet med følgende bemerkninger til NVE's innstilling:

«Vi viser til Deres brev av 31. januar 1989 vedlagt NVE's innstilling i saken.

Toverud kraftverk har vært i drift helt fra 1915, og er nå under ombygging. Produksjonen øker fra 12,5 GWh til 18,8 GWh til en rimelig utbyggingspris. Det er ikke aktuelt med behandling i Samlet Plan.

Behandlingen etter vassdragsloven er begrunnet i at manøvreringen av magasinet blir noe endret som følge av at kraftverket får større slukeevne. Det kom ikke klart fram i søknaden hvordan dette ville influere på vannstandsforholdene, jfr. vårt brev av 26. januar 1988 som er gjengitt i innstillingen. Disse spørsmål er imidlertid senere avklart.

NVE's forslag til manøvreringsreglement imøtekommer i vesentlig grad hensynet til de meget store friluftsinteressene i området. Departementet har ingen merknader til at dette reglementet fastsettes for prøveperioden som er foreslått å være 5 år. Vi forutsetter da at vannstandsforholdene i Velmunden og Sortungen i de enkelte år i grove trekk blir slik som kraftselskapet har opplyst. Vi viser her bl. a. til den omhylningskurven for vannstanden i Sortungen som DN har fått tilsendt.

Vilkår vedr. naturforvaltning (post 2).

Vi har forelagt innstillingen for Direktoratet for naturforvaltning (DN), jfr. vedlegg. Direktoratet tar opp følgende punkter der innstillingen avviker fra direktoratets anbefalinger:

a. Direktoratet foreslo at overskriften på post 2 i vilkårene lyder: «Naturforvaltning» og ikke «Fiske og vilt».
Departementet viser til at en tidligere har brukt overskriften «Naturforholdene» for tilsvarende post i andre konsesjoner. Inntil vilkårsutformingen er avklart generelt, synes det naturlig å bruke nevnte overskrift også i denne saken.
b. I punkt 2 har NVE tatt ut de underpunkter som vedrørte biotopforbedrende tiltak for vilt og viltbiologiske undersøkelser. Direktoratet er enig i at viltforholdene ikke blir særlig berørt, og er derfor enig i at disse underpunkter kan gå ut. Departementet er enig i dette.
c. Søknaden var ikke vedlagt utredninger om andre brukerinteresser. Det naturlige hadde da vært å be om slike. DN ga imidlertid avkall på dette under forutsetning av at manøvreringsreglementet ble fastsatt med en prøveperiode på 5 år og at det i mellomtiden ble utført fiske- og friluftslivsundersøkelser. NVE foreslår imidlertid at vilkåret om etterundersøkelser utgår bl. a. fordi reguleringen har pågått i svært lang tid og endres lite i framtiden.
Departementet mener det er viktig at man når prøveperioden er utløpet har et godt grunnlag for å fastsette endelige vilkår. Spesielt fordi søknaden ikke inneholdt konsekvensvurderinger vil slike etterundersøkelser være verdifulle. Vi viser her også til vedlagte uttalelse fra miljøvernavdelingen, og vil be om at pkt. III tas inn igjen, jfr. DN's justerte forslag.
d. NVE har også tatt ut forslagets pkt. IV om regulantens (innskrenkede) plikt til å bekoste evt. ytterligere tiltak. Dette vilkåret er ment å virke som en «sikkerhetsventil» dersom det oppstår ikke forutsatte skadevirkninger. Departementet vil peke på at dette er et av «standardvilkårene» og som sådan bør være med dersom ikke spesielle forhold tilsier noe annet. Vi er ikke enig med NVE i at slike forhold er tilstede her.

Vi viser forøvrig til uttalelsen fra direktoratet.

Vilkår vedr. kulturminner.

Oldsaksamlingen, jfr. vedlegg, ønsker å foreta registreringer i neddemmingssonen når vannene likevel er nedtappet.

Riksantikvaren, jfr. vedlegg, er svært glad for de planer som er lagt fram for bevaring av den gamle kraftstasjonen og ber om at en i tillegg får dokumentert de gamle innretningene.

Departementet vil be begge institusjoner også henvende seg direkte til konsesjonssøker med sine krav.

Tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall.

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall § 11 på følgende vilkår:

Reguleringsanleggets eier plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser:

– å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med opprustning og drift av Toverud kraftverk.»

Olje- og energidepartementet mottok 28. august 1989 kopi av følgende brev fra Vassliens Hjemrast til NVE av 10. august 1989:

«Vi viser til NVE's brev til Olje- og energidepartementet datert 25. januar 1989, og befaring langs Velmundselva 3. august 1989 hvor det deltok representanter fra Fylkesmannens Miljøvernavdeling, Hadeland Energiverk, entreprenør og Vassliens Hjemrast.

Vi vil med bakgrunn i befaringen framsette begrunnet klage på den graving som er utført i Velmundselva, samt gi merknader til henholdsvis manøvrering og vilkår (NVE's utkast til vilkår og manøvreringsreglement, gitt som vedlegg til brev av 25. januar 1989). Vi går ut fra at manøvrering og vilkår skal ut til høring når endelig forslag foreligger fra Olje- og energidepartementet, men synes allikevel det er riktig å gi uttrykk for vårt syn ved denne anledning, da det her må foreligge uklarheter eller misforsåelser.

1. Kanalisering av Velmundselva.

Befaringen kom i stand etter initiativ fra Vassliens Hjemrast (VH). VH er en sammenslutning av omkring 100 grunneiere, og omfatter ca. 40 000 da skogsmark. En stor del av arealet ligger innenfor nedslagsfeltet til Toverud kraftverk.

Foranledningen til befaringen var de utførte gravearbeider i Velmundselva. Elva, fra Velmundsdammen til Store Stokksjø, er nå kanalisert i sin fulle lengde. Midt i elvefaret er det gravd ei grøft, ca. en meter bred, med rette kanter, og med helt flat og jevnt fallende grunn. Grøfteutkastet er tilfelsdig lagt opp på de tidligere elvebreddene, tydelig uten noe som helst forsøk på å pynte opp. Alle kulpene i «elva» er borte.

Velmundselva har til nå gitt rimelig gode rekrutteringsmuligheter for aure. Med vår kjennskap til oppvekstmulighetene i området forøvrig, finner vi det rimelig å anta at aurebestandene i Store og Vesle Stokksjø og Sortungen i det alt vesentlige er rekruttert fra Velmundselva (strekningen Velmundsdammen–Store Stokksjø). Aurebestanden i Store stokksjø er for tiden noe tett, mens den i de andre to vannene lenge har vært tynn.

De viktigste gyteplassene lå trolig på en strekning fra Velmundsdammen til en 100–200 meter nedefor denne. Herfra skiftet elva karakter, og det var nedover mot Store Stokksjø flere større og dype kulper. Denne strekningen var et godt oppvekstmiljø for aure, som ga tilfredsstillende livsbetingelser også i tørkeperioder.

Som oppvekstområde vil nåværende grøft være svært dårlig. Dette fordi det blir så lite vann der (ingen kulper), mattilgangen blir svært dårlig, og det gis ingen muligheter for skjul. Grøfta vil trolig gi tilstrekkelige gytemuligheter, men disse er uten verdi så lenge det ikke gis muligheter for oppvekst. Totalt sett kan det ikke herske tvil om at produksjonen etter kanaliseringen blir sterkt redusert.

De omtalte vannene har svært tette abborbestander (middelvekt 30–40 gram), og auren gis ingen overlevelsesmulighet i disse om den ikke kan nå en viss størrelse i elva før den vandrer ut.

Søknaden fra Hadeland Energiverk omhandler bare «mindre gravearbeider» i Velmundselva, nærmere beskrevet som senking av de øvre ca. 100 meter slik at Fjorda-magasinet kan tappes til LRV. De utførte arbeidene er sterkt i strid med dette, og vi finner derfor grunn til å klage kanaliseringen inn for NVE som tilsynsmyndighet. Hadeland Energiverk må pålegges å sette elva i produktiv stand igjen, samt rydde opp langs elvefaret. Vi antar Fylkesmannens Miljøvernavdeling vil framkomme med synspunkter på hvordan rehabiliteringen bør skje. Hadeland Energiverk må gis pålegg om årlige utsettinger av aure, dersom det ikke lar seg gjøre å få til en fullgod restaurering av Velmundselva.

Vi vil uttrykke forundring over at slikt arbeid kan iverksettes uten godkjente planer og vilkår for arbeidet. Om man hadde trukket inn de rette instanser på et forberedende stadium i planleggingen, kunne dette uten store ekstrakostnader vært gjort på en langt ut tilfredsstillende måte – både med hensyn til fisk og estetisk inntrykk.

2. Manøvrering av Velmunden-magasinet.

Til manøvreringsreglement for Velmunden, punkt to, bemerkes følgende:

I henhold til oppgave fra HEV, har den normale sommervannstanden i Velmunden i alle år ligget 50–100 cm under HRV. HEV beskriver videre denne vannstanden som gunstig og ønskelig også etter opprustingen. Uttalelsene etter høringen sier alle at vannstanden etter opprustingen ikke må overstige normal vannstand. Unntaket er Direktoratet for naturforvaltning som sier at den ikke bør være lavere enn 10 cm under HRV. DN uttaler samtidig at en slik vannstand ikke vil medføre vesentlige skadevirkninger.

Når NVE foreslår at sommervannstanden ikke skal være lavere enn 20 cm under HRV, har vi klart inntrykk av at dette er gjort i den tro at den normale sommervannstanden har vært lik HRV, eller nær opptil denne. Inntrykket forsterkes også ved at NVE skriver, at HEV's søknad er behandlet etter vassdragsloven fordi HEV nå ønsker å tappe helt ned til LRV. Det nevnes ingenting om «tilleggsreguleringen» opp mot HRV.

Dersom man skal unngå skadevirkninger må derimot vannstanden holdes 20 cm under den «normale» sommervannstanden, dvs. minimum 70 cm under HRV. Vi ber om at slikt vilkår blir inntatt i manøvereingsreglementet for Velmunden-magasinet.

har stått så høyt som 50 cm under HRV. På grunn av at man ikke har fått kjørt kraftverker det siste året, står nå vannstanden 10 cm under HRV og vannet står godt innover land. Om vannstanden i framtiden holdes så høyt om sommeren, så vil dette medføre at atskillig skogsmark går tapt, bade-, båt, og rasteplasser forsvinner, stiene langs vannkanten blir dels liggende under vann, og enkelte får problemer med å komme inn i sine båthus. Vi trekker derfor den konklusjon at også DN's vurderinger er gjort på sviktende grunnlag, i det de uttaler at skadevirkningene vil bli svært beskjedne, og at en vannstand tilsvarende max. 10 cm under HRV vil være gunstig for friluftslivet. En høyere vannstand enne den som har vært vanlig (endret strandlinje), må gi grunnlag for nytt skjønn og nye erstatninger til berørte hytte- og skogeiere.

3. Tiltak for fisk – utsettingspålegg.

Til utkast til vilkår for tillatelse til ombygging av Toverud kraftverk, punkt 2.2:

Vi viser til utkastets punkt 2.2 a) – utsetting av fisk, c) – bekoste skadeforebyggende tiltak, og e) – foreta undersøkelser i populasjoner som berøres av utbyggingen. Sees disse bestemmelser i relasjon til arbeidene i Velmundselva, så er det klart at HEV her ikke har fulgt sine forpliktelser. Nå i ettertid vil det være umulig å dokumentere hvilken skade som her er gjort. Har HEV fått beskjed om at disse vilkår ikke skal gjøres gjeldende?

Det ble ikke gitt pålegg av noe slag ved Toverud-reguleringen i 1914–17. Videre kan det ikke være tvil om at denne reguleringen har hatt negativ virkning for aurebestanden i magasinene. Vi har, ved oppslag i pressen, sett uttalt fra departementalt hold (MD) at når saker om fornying eller utviding av slike konsesjoner kommer opp til behandling, så bør det inntas bestemmelser lik de som i dag ville være rimelig ved en tilsvarende utbygging. Slikt krav er framsatt i høringsrunden, uten at vi kan se av saksbehandlingen at dette er tatt opp til vurdering. Vi ber derfor nå om at det blir gitt pålegg om utsetting av aure til erstatning for skadene på aurebestandene etter reguleringen i 1914–17.»

Olje- og energidepartementet oversendte kopien av brevet til NVE med anmodning om en uttalelse. Departementet mottar 21. september 1989 følgende brev fra NVE datert 19. september 1989:

«Vi viser til OED's oversendelse av 5. september 1989 vedlagt kopi av brev fra Vassliens Hjemrast datert 10. august 1989.

NVE mottok brevet fra Vassliens Hjemrast direkte den 28. august 1989 og videresendte straks en kopi til Hadelands energiverk for kommentarer derfra. Originalbrevet fra Vassliens Hjemrast vedlegges.

NVE har også mottatt brev fra Tingelstad allmenning som tar opp manøvreringen av Velmundenmagasinet. Brevet vedlegges.

Hadelands energiverk svarte på vår henvendelse i et brev av 12. september 1989 som også vedlegges.

Slik denne saken har utviklet seg er vi tilbøyelig til å mene at det må foreligge en misforståelse vedrørende vannstandsnivåene i Velmunden om sommeren. I NVE's innstilling av 25. januar 1988 med forslag til nytt manøvreringsreglement har vi i reglementsforslagets punkt 2 lagt inn en restriksjon om at det ikke skal tappes vann fra Velmunden når vannstanden er lavere enn HRV -0,2 m etter vårflommens kulminasjon og fram til 1. oktober. Denne restriksjonen bygde på et forslag fra

DN som ville hatt enda 10 cm høyere vannstand i magasinet i den nevnte tidsperiode.

Det synes nå klart at de fleste interesserte, kraftverkseieren inkludert, ikke ønsker et pålegg om så høy vannstand som HRV -0,2 m om sommeren. Vanlig «sommervannstand» – tidligere har vært 0,5–1,0 m under HRV og det går fram av brevene fra Vassliens Hjemrast, Tingelstad allmenning og Hadelands energiverk at ingen hverken ønsker eller er tjent med noen endring av disse forhold. Tvert om pekes det på endel skadevirkninger for skogsmark, bade- og rasteplasser, stier og båthus med det nye forslaget.

Det er ikke tvilsomt at HEV har betalt erstatning etter skjønn for regulering mellom de samme høyder som søknaden legger til grunn nå. Manøvreringsreglement av 29. juni 1918 forutsatte også en fri manøvrering mellom disse grenser. Når imidlertid reguleringen har vært praktisert med en lavere vannstand i sommertiden enn HRV bør man etter det som foreligger nå ta hensyn til dette. En sommervannstand på HRV -0,5 m skaper neppe problemer for båtferdsel. Det er de laveste vannstader som i denne forbindelse bør være av kortest mulig varighet.

DN har foreslått en tvungen raskest mulig oppfylling av Velmunden til HRV -0,1 m av hensyn til friluftslivet i og omkring Velmunden. Etter det som er framkommet nå synes dette best ivaretatt ved en lavere vannstand.

Ut fra det materialet som foreligger, og som følger vedlagt, vil vi foreslå at den nevnte restriksjon i punkt 2 i manøvreringsreglementet endres til:

> «Utover dette skal det ikke tappes vann fra Velmunden når vannstanden er lavere enn HRV -0,5 m etter vårflommenskulminasjon og fram til 1. oktober.»

Når det gjelder kanaliseringen nedstrøms Velmunden vil vår Natur- og landskapsavdeling så snart som mulig foreta en befaring og vurdere hva som bør gjøres for å minske eventuelle skader og uheldige virkninger. Vi antar at kanalarbeidene ikke har et teknisk sett større omfang enn nødvendig for at Velmundenmagasinet kan bli effektivt utnyttet ned til LRV. Det er imidlertid beklagelig at HEV ikke har beskrevet arbeidene i fullt omfang i søknaden og at de er gjennomført uten godkjennelse av NVE. Etterarbeider bør imidlertid kunne bli gjennomført slik at unødige skader ikke oppstår.

Saken hart vært drøftet med representanter for HEV bl. a. under befaring 14. september 1989.»

Vedlagte brev fra Vassliens Hjemrast er sitert ovenfor.

Vedlagte brev fra Tingelstad almenning lyder som følger:

«Vi er kjent med planene om opprusting av Toverud Kraftverk og i den forbindelse forbedring av dammer, bl. a. Velmundsdammen.

Men vi har ikke før på ettersommeren i år blitt kjent med at det gamle manøvreringsreglementet skulle endres.

Vi har fra Hadelands Energiverk fått kopi av DN sitt forslag til manøvreringsreglement, og som største enkeltgrunneier i reguleringsområdet, håper vi at våre bemerkninger blir notert selv om de kommer seint.

Vi har i sommer ved selvsyn kunnet konstatere hvordan en så høy vannstand som foreslått for sommerhalvåret vil se ut. Og vi liker ikke det vi har sett. Etter vår mening bør reglementet ta sikte på i størst mulig utstrekning å «bruke» de strandsonene som er etablert etter ca. 60 års regulering, i stedet for å lage nye ved å heve vannstanden om sommeren ca. 0,4 m. Hvis vannstanden blir hevet over så lang tid, vil vi få skader på skogen ved forsumpning (drukning av trærnes røtter) i en ny sone der høydeforskjellene er små. Andre ulemper, som utgravning i strandsonen med påfølgende vindfelling, er tidligere nevnt av bl. a. Rustad og Aamodt i brev av 12. februar 1988.

Vi vil sterkt anmode om at Gran Kommunestyres vedtak 9. mars 1989, sak 32/89, blir tatt til følge, da den vanlige vannstand for Fjorda i sommerhalvåret har vært HRV ÷ ca. 0,5 m.

Hvis en høyere vannstand i sommerhalvåret enn tidligere år fører til større skader/ulemper for Tingelstad almennings skogsdrift enn det tidligere tappereglement har medført, går vi ut fra at spørsmålet om erstatning for dette ev. kan tas opp etter de antydede 5 år.»

Vedlagte brev fra Hadelands Energiverk lyder som følger:

«Vi har mottatt Deres brev av 29. august 1989, og vil med dette gjerne få komme med vårt syn på denne saken.

Brevet fra Vassliens Hjemrast kom meget overraskende på oss fordi vi på den omtalte befaringen den 3. august i samråd med representanten fra Fylkesmannens Miljøvernavdeling, kom frem til tiltak som alle parter var enige om. Disse tiltakene går ut på at det skulle legges ut endel store steiner i elveløpet og dette er allerede gjort. Videre skulle det, etter at det er tappet en sesong og vannet får arrondert sandmassene i bunnen av elveløpet, legges ut steiner i elveløpet, slik at det blir mer varierte strømningsforhold.

Under oppmåling på stedet i forbindelse med detaljplanlegging av arbeidet viste det seg at det var mindre fall i elva enn tidligere antatt, dette førte til at kanaliseringsarbeidet ble noe mer omfattende enn forutsatt, men elva er ikke kanalisert på langt nær i sin fulle lengde.

Når det gjelder massene fra gravearbeidene er største delen av dem, i samråd med og etter ønske fra de berørte grunneiere langs elva brukt til å lage tømmervei og velteplasser. På det øverste elvepartiet er det lagt opp på breddene av masser som er lagt opp i forbindelse med tidligere kanaliseringsarbeider.

I den øvre delen av elva var det sandbunn og vi er fullt oppmerksomme på at det trolig var viktige gyteplasser i dette området. Vi må imidlertid få nevne at grunnen til at det var sandbunn her så langt vi har brakt i erfaring – var de kanaliseringsarbeidene som var utført her tidligere. Etter de kanaliseringsarbeidene som nå er utført er områdene med sandbunn blitt vesentlig større.

En del av arbeidene som nå er blitt gjort – bestod også i å senke en kulvert, slik at vannspeilet nå kommuniseres gjennom den, mens det tidligere var et sprang.

Forøvrig er det påfallende at det blir hevdet at elva tidligere ga tilfredsstillende livsbetingelser for aure også i tørkeperioder med en vannføring svært nære null. Etter gjennomføringen av de tiltakene som skal utføres og med den foreslåtte minste vannføringen på 100 l/s., vil Velmundselva, etter vår vurdering, gi minst like gode oppvekstvilkår for auren som tidligere. Det må i denne forbindelse også tas med i vurderingen at bredden av elva etter noen tid blir dekket av vegetasjon.

Vår vilje til å bøte på skaden, kan kanskje best belyses ut fra det forhold at vi i juni i år oversendte Vassliens Hjemrast jeger- og fiskeforening v/Helge Hulbak kr. 16 700,– til rehabilitering av fiskekostnadene i Sortungen etter påståtte skader etter nedteppingen i fjor sommer i forbindelse med arbeidene på Sortungsdammen.

Når det gjelder manøvreringen av Velmundsmagasinet i de senere år, går det best frem av vedlagte vannstandskurver. Da Gran kommune hadde denne saken til behandling for en tid tilbake ble det stilt spørsmål til oss om hvordan vi så på det foreslåtte manøvreringsreglementet. Vi klargjorde vår innstilling overfor Gran kommune i vedlagte brev.

Vi håper at vi med dette har bidratt til at saken kan få en grei behandling, slik at vi får et resultat som alle parter ser seg tjent med. Vi står gjerne til tjeneste med flere opplysninger om det er ønskelig.»

Vedlagt brevet fra Hadelands Energiverk til NVE var følgende brev av 6. mars 1989 fra Hadelands Energiverk til Gran kommune:

«Vi er fra grunneier- og brukerinteresser i Fjorda blitt gjort oppmerksom på at det er en del synspunkter på det foreslåtte manøvreringsreglement. Dette gjelder § 2 der det heter:

> «Utover dette skal det ikke tappes vann fra Velmunden når vannstanden er lavere enn HRV -0,2 m etter vårflommens kulminasjon og frem til 1. oktober.»

Intensjonen med dette er å holde en høyere sommervannstand enn tidligere, trolig for å imøtekomme de som har uttalt seg på vegne av friluftsinteressene.

Denne høye sommervannstanden som det her legges opp til, og som det fra grunneierhold påpekes, fører til en større forsumping og utvasking av lavtliggende terreng enn tidligere. Videre vil de installasjoner, båthus, brygger og utepeiser som brukere og hyteeiere, utfra den reguleringen som er blit praktisert til nå, har anlagt under HRV, de aller fleste sommere bli stående delvis under vann.

Forøvrig vil også mange av de aktuelle svaberg og den delen av strandsonen som vi mener må være interessant for friluftsinteresser bli stående under vann de aller fleste sommere fremover.

Såvidt vi er kjent med vil dette bli tatt opp ved behandlingen i kommunestyret. Vi vil derfor med dette få gi uttrykk for at dette ikke betyr så mye for oss, og at vi ikke har motforestillinger til at manøvreringsreglementet blir endret til f. eks. HRV -0,6 m på dette punktet.»

Kopi av NVE's brev av 19. september 1989 med vedlegg ble oversendt Miljøverndepartementet til uttalelse i brev av 19. september 1989. Miljøverndepartementet avga sin uttalelse i brev av 10. oktober 1989. Uttalelsen lyder som følger:

«Vi viser til Deres brev av 19. september 1989 vedlagt brev fra NVE.

Utviklingen i denne konsesjonssaken illustrerer til fulle vår påstand i vårt brev av 26. januar 1988 som er gjengitt i NVE's innstilling. Det heter der at «departementet har erfaring fra at saker som dette der manøvreringen endres pga. endret installasjon ofte er mer kompliserte enn det som går fram av søknadsdokumentene».

Vi vil be om at OED anmoder NVE om at vannstandsforhold og vannføringer *før* og *etter* utbygging blir bedre avklart i framtidige søknader, og *før* sakene sendes til høring. Dette vil i høy grad effektivisere saksbehandlingen.

Vi har forelagt Deres brev for DN. DN har flere kommentarer til saksbehandlingen og til fastsettelsen av HRV. Vi viser til brevet som følger vedlagt i kopi.

Direktoratet støtter videre NVE's forslag til endring av manøvreringsreglementet. Departementet har ingen merknader til dette.

Direktoratet vil på det sterkeste anmode om at søkeren blir pålagt å utføre fiske- og friluftslivsundersøkelser kommende sommer, slik at man kan få klarhet i hvordan forholdene *egentlig* er i magasinet. DN mener at manøvreringsreglementet deretter må tas opp til ny vurdering.

Departementet vil i denne forbindelse også vise til vår uttalelse av 21. mars 1989. Den nye utviklingen i saken tilsier at vi nå vil be OED om å fastsette vilkår om at manøvreringsreglementet bør kunne revideres ennå tidligere enne etter 5 år.»

Vedlagt Miljøverndepartementets uttalelse var følgende brev fra Direktoratet for naturforvaltning av 5. oktober 1989:

«Vi viser til brev fra MD datert 28. september 1989 og oversendelse fra NVE datert 19. september 1989.

DN påpekte i sin uttalelse til søknaden om opprusting av Toverud Kraftverk, at grunnlagsmaterialet for behandlingen av søknaden var uvanlig dårlig. Ikke på noen av DN's fagfelt fulgte det faglige vurderinger med søknaden. Først etter henvendelse til Hadelands Energiverk (HEV) fikk vi oversendt fyllingskurver for magasinet. På dette grunnlaget fremmet vi så forslag til restriksjoner på manøvreringen av Velmunden, men krevde også samtidig tatt inn et vilkår om at det ble gjort undersøkelser angående manøvreringens virkning for friluftsliv og ferskvannsfisk og -fiske.

I kommentarene til søknaden er det tydeligvis ikke kommet fram sterke motforestillinger mot dagens HRV, selv om enkelte har trukket fram ulemper med høye vannstander. Ingen av disse er imidlertid konkretisert nærmere. NVE foreslo da også i sin innstilling den restriksjonen at magasinet ikke skulle tappes under HRV -0,2 meter om sommeren.

Både NVE og DN burde påpekt overfor søkeren at søknadsmaterialet var mangelfullt. Det er klanderverdig at det ikke ble gjort fra noen av disse instansene. For DN's del skyldes dette at man kom sent igang med behandlingen av saken, og at en da ikke ønsket å forsinke den ytterligere.

De fyllingskurvene som HEV har satt opp for Velmunden, og som fulgte den siste oversendelsen fra NVE, gir en mediankurve for månedene juni–oktober varierende fra HRV -0,5 til HRV -0,2. Når Vassliens Hjemrast hevder at vanlig sommervannstand har ligget mellom HRV -0,5 meter og HRV -1,0 meter og i denne forbindelse refererer til HEV, stemmer ikke disse opplysningene overens. Vassliens Hjemrast påstår også at en vannstand på HRV -0,1 meter

> «medfører at atskillig skogsmark går tapt, bade-, båt- og rasteplasser forsvinner, stiene langs land blir delvis satt under vann, og enkelte får problemer med å komme inn i sine båthus.»

En naturlig følge av dette burde etter vårt skjønn være at det ikke bare ble lagt restriksjoner på hva laveste vannstand kan være i sommerhalvåret, men at HRV også ble senket!

DN støtter derfor NVEs forslag til nytt punkt 2 i manøvreringsreglementet. Der sies at det ikke skal tappes vann fra Velmunden i sommermånedene når vannstanden er lavere enne HRV -0,5 meter. Men DN vil også på det sterkeste anmode om at det også blir pålagt søkeren å utføre friluftslivsundersøkelser og undersøkelser knyttet til ferskvannsfisk og -fiske førstkommende sesong, slik at man kan få klarhet i hvordan forholdene *egentlig er* i magasinet. Når dette er klarlagt, må manøvreringsreglementet tas opp til ny vurdering.

Med hensyn til kanalen som søkeren har gravd uten at det er gitt konsesjon til slikt arbeid, regner vi med at dette forholdet vil bli påtalt overfor søkeren av NVE. Det er også en selvfølge av NVE i samråd med fylkesmannens miljøvernavdeling pålegger HEV å rydde opp etter seg og gjøre de tiltak som allmenne hensyn tilsier.»

Departementets bemerkninger.

1. Innledning.

Den foreliggende sak gjelder de spørsmål som har reist seg i forbindelse med søknad om opprustning av Toverud kraftverk i Gran kommune i Oppland fylke.

Toverud kraftverk ble bygget i årene 1914–1917.

All starting og regulering av aggregatene har vært gjort manuelt i stasjonen. Problemer med varmgang i lagrene gjorde det vanskelig å kjøre aggregatene i sommertiden.

Etter at anlegget ble satt i drift for over 70 år siden ble det stort sett bare utført normalt vedlikeholdsarbeid på utstyret.

Hovedtransformatorene ble fornyet i 1977 og 1978 etter skade på den ene.

Det var tvingende nødvendig å foreta en omfattende modernisering av toverud kraftverk.

Det er søkt om tillatelse til slik opprustning av Toverud kraftverk etter lov om vassdrag av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 104 flg. Behandlingen etter vassdragsloven er begrunnet i at manøvreringen av magasinet blir noe endret som følge av at kraftverket får større slukeevne.

De omsøkte arbeider på reguleringsanleggene begrenser seg til utskiftning av gamle luker og tappeanordninger, støping av tetningsplate i betong på vannsiden av bruddsteinsdammer etc. og utføres i henhold til pålegg fra og i samarbeide med NVEs damtilsyn. Forandringene i konstruksjoner av inntak, tilløpstunnel og basseng er meget små. Det nye tilløpsrøret følger rørtraceen for det opprinnelige anlegget. De gamle betongfundamentene er i rimelig god forfatning og brukes i stor utstrekning som fundamenter for det nye tilløpsrøret.

Det har vært et ønskemål å bevare og utnytte den gamle kraftstasjonen. Hele kraftstasjonen med transformator- og apparatbygningen blir så godt som uendret eksteriørmessig. Innvendig beholdes det ene av de gamle aggregatene slik det står i dag, det samme gjelder største delen av de gamle apparattavler, brytere, armatur etc. Det nye aggregatet vil da være en interessant illustrasjon av den utvikling som har funnet sted i løpet av 70 år.

Det er ikke søkt om nye reguleringsgrenser i Velmunden og Sortungen, men selve manøvreringen av magasinene endres noe ved at kraftverket får økt slukeevne. De siste 20 cm av magasinet i Velmunden vil nå oftere kunne utnyttes. Det monteres derfor en ekstra luke i dammen ved Velmunden for å øke kapasiteten. I tilleg utføres en del kanaliseringsarbeider ved dammen.

Den nye manøvreringssituasjonen vil i noen grad virke inn på de allmenne interesser i området. Det er særlig nevnt at en raskere og større tapping kan medføre usikre isforhold på Velmunden og Sortungen. Det er opplyst at endel hytter har adkomst over isen, og at det er mye skiløping på vannene vinterstid. Ved at en nå lettere kan tappe ut den nederste del av magasinet, er det fryktet at det kan oppstå skader på noen av gyteplassene i magasinene. Elven nedenfor Velmunddammen fryktes å bli tørrlagt til sine tider. Dette har

vært en fin gytestrekning for ørret. Det har tidligere vært noen vansker med høy vannstand om sommeren, som bl. a. har ført til skader på skogsbilveier og velteplasser. Søker mener imidlertid at en nå vil ha bedre muligheter til å unngå slike situasjoner ved at en vil få bedre flomavledning, og at en kan starte kraftverket på kort tid, og således kjøre ut endel vann før slike skader inntreffer.

Det utføres en del fiskefremmende tiltak i magasinområdet, bl. a. drives det en utstrakt kalking i Svarttjern. Det er uttalt engstelsde for at denne kalkingsoperasjonen vil bli mindre effektiv ved en raskere manøvrering av magasinene.

Det er også uttrykt engstelse for at friluftslivet vil bli skadelidende ved den nye manøvreringen, at fisket blir redusert og at reguleringssonen vil fremmtre skjemmende i terrenget. Det er videre påpekt muligheter for at en brønn nedenfor Sortungsdammen kan gå tørr, og at det også kan bli lite vann for vilt og dyr på beite.

NVE har avgitt innstilling der det anbefales at tillatelse etter vassdragslovens §§ 104–106 til opprustningen av Toverud kraftverk gis. I innstillingen foreslår NVE vilkår for ombyggingen og for reguleringsanleggene. NVE foreslår nytt manøvreringsreglement som skal gjøres gjeldende for en prøveperiode på fem år før det endelig fastsettes.

NVEs innstilling har vært forelagt Gran kommune, Oppland fylkeskommune, Kommunal- og arbeidsdepartementet og Miljøverndepartementet.

Ingen av høringsinstansene har noe å bemerke til at tillatelse til opprustning blir gitt.

Olje- og energidepartementet finner at fordelene ved tiltaket er større enn skadene og ulempene og tilrår i likhet med NVE at det gis tillatelse til opprustning av Toverud kraftverk. Tillatelsen foreslås gitt hovedsakelig på de vilkår som NVE tilrår. I samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse foreslås det også gitt tillatelse etter forurensningsloven.

2. Departementets bemerkninger til vilkårene.

Post 1. Forurensning.

Miljøvernmyndighetenes forslag til vilkår om forurensning er tatt inn i NVCEs forslag til post 1. Olje- og energidepartementet støtter dette.

Post 2. Naturforvaltning.

Miljøverndepartementet foreslår etter anbefaling fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) at overskriften til bestemmelsen i vilkårenes post om «Fiske og vilt» endres til «Naturforvaltning» i tråd med ønsket praksis. Olje- og energidepartementet har intet å innvende mot dette, og tilrår Miljøverndepartementets forslag til overskrift for vilkårenes post 2.

NVE mener at det i den foreliggende sak ikke er grunnlag for å pålegge konsesjonæren å foreta undersøkelser angående virkningen av manøvreringen på friluftsliv og ferskvannsfisk og fisket. NVE begrunner dette med at de ikke kan se at en ombygging med såvidt små endringer i måten å drive kraftverket på som det gjelder her gir grunnlag for så omfattende forbehold.

Miljøverndepartementet foreslår her at følgende bestemmelse tas inn som punkt III i vilkårenes post 2:

«Av hensyn til friluftsliv og ferskvannsfisk og -fiske gjøres manøvreringsreglementet gjeldende for en prøveperiode på fem år etter at den nye installasjonen har kommet i drift for eventuelt å fastsette nærmere regler for kjøring av kraftverket. Når konsesjon blir gitt pålegges konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning å bekoste undersøkelser angående virkningen av manøvreringen på friluftsliv og ferskvannsfisk og -fiske. Det forutsettes at undersøkelsene sluttføres i løpet av prøveperioden.»

Olje- og energidepartementet er av den oppfatning at måten å drive kraftverket på ikke vil bli vesentlig endret. Det kan imidlertid i dette spesielle tilfellet være behov for en kontroll med at virkningene av et endret manøvreringsreglement i praksis ikke får store konsekvenser for vassdraget. Det foreligger ikke undersøkelser om dette i søknaden, og det kan derfor være et behov for at slike undersøkelser gjennomføres under prøveperioden. Olje- og energidepartementet viser også til de usikkerheter som eksisterer om vannstanden i magasinet om sommeren. Departementet anbefaler derfor at vikåret om undersøkelser tas inn i vilkårenes post 2 som punkt III.

NVE går i sin innstilling mot at konsesjonæren pålegges ytterligere tiltak dersom det oppstår skader som omfatter naturforholdene i området. Til grunn for sitt syn legger NVE de samme betraktninger som nevnt foran, at NVE ikke kan se at en ombygging med såvidt små endringer i måten å drive kraftverket på som det gjelder her gir grunnlag for så omfattende forbehold. NVE peker også på at reguleringen har pågått i svært lang tid og endres lite i framtiden. NVE legger til at omlegging for å øke energiproduksjonen i gamle verk er ønskelig som et ledd i ENØK-arbeid. NVE påpeker at det derfor bør vises nøkternhet i kon-

sesjonsvilkår og helst stilles konkrete krav som gir grunnlag for å kalkulere kostnadene på forhånd.

Miljøverndepartementet foreslår at følgende vilkår blir tatt inn som punkt IV i vilkårenes post 2:

«Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører naturforholdene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som dermed vinnes.»

Dette forslaget er identisk med DNs forslag som ble fremmet i forbindelse med høringen forut for NVEs innstilling. Miljøverndepartementet viser til at dette er et av de standardvilkår som blir benyttet, og at det derfor skal spesielle grunner til for at det skal bortfalle. Miljøverndepartementet kan ikke se a slike spesielle forhold er tilstede i dette tilfellet.

Olje- og energidepartyementet støtter Miljøverndepartementets forslag til vilkår. Olje- og energidepartementet vil imidlertid understreke den avveining mellom kostnader og det som vinnes ved slike etterfølgende pålegg om tiltak. Siden endringene i vassdraget i dette tilfellet er små, vil departementet understreke at det må foreligge betydelig interesseovervekt for at slike tiltak skal kunne kreves satt i verk. Departementet vil også understreke at det kun er konsekvenser av selve endringen som kan føre til slike pålegg. Etter denne presiseringen tilrår Olje- og energidepartementet at vilkåret tas inn som punkt IV i NVEs forslag til post 2 i vilkårene.

NVEs forslag til post 2 punkt III blir dermed punkt V.

3. Departementets bemerkninger til manøvreringsreglementet.

NVE har i sitt forslag til manøvreringsreglementets post 2 tredje avsnitt, foreslått en restriksjon om at det ikke skal tappes vann fra Velmunden når vannstanden er lavere enn HRV -0,2 m etter vårflommens kulminasjon og frem til 1. oktober. Under saksbehandlingen har Olje- og energidepartementet mottatt reaksjoner fra brukerinteressene representert ved Vassliens Hjemrast som er en sammenslutning av grunneiere. I tillegg hadde NVE mottatt reaksjoner fra Tingelstad almenning. Reaksjonene rettet seg i hovedsak mot den av NVE foreslåtte tapperestriksjonen i manøvreringsreglementets post 2 tredje avsnitt da denne ville føre til at vannstanden i den ovennevnte periode faktisk ville bli høyere enn den er i dag, og dermed påføre både friluftsinteresser og næringsinteresser skade. Disse opplysningene har vært forelagt Norges vassdrags- og energiverk til uttalelse. NVE innhentet uttalelse fra Hadelands Energiverk. På bakgrunn av de nye opplysningene har NVE foreslått at manøvreringsreglementets post 2 tredje avsnitt bør endres til:

«Utover dette skal det ikke tappes vann fra Velmunden til HRV -0,5 m etter vårflommens kulminasjon og fram til 1. oktober.»

NVEs forslag til ovennevnte punkt i manøvreringsreglementet ble oversendt Miljøverndepartementet til uttalelse.

Miljøverndepartementet støtter NVEs forslag til ny post 2 i manøvreringsreglementet. Olje- og energidepartementet støtter på bakgrunn av de nye opplysninger som har kommet inn i saken at forslaget til ny post 2 tredje avsnitt tas inn i manøvreringsreglementet.

NVE har i sitt forslag til manøvreringsreglement post 2 siste avsnitt foreslått en prøveperiode på fem år for manøvreringsreglementet.

Miljøverndepartementet sier i sin uttalelse til NVEs innstilling at NVEs forslag til manøvreringsreglement i vesentlig grad imøtekommer hensynet til de meget store friluftsinteressene i området. Departementet har ingen merknader til at dette reglementet fastsettes for en prøveperiode som er foreslått å være 5 år. Departementet forutsetter da at vannstandsforholdene i Velmunden og Sortungen i de enkelte år i grove trekk blir slik som kraftselskapet har opplyst. I forbindelse med de senere opplysningene om uklarheten om vannstanden i Velmunden om sommeren uttaler Miljøverndepartementet:

«Den nye utviklingen i saken tilsier at vi nå vil be OED om å fastsette vilkår om at manøvreringsdepartementet bør kunne revideres tidligere enne etter 5 år.»

Olje- og energidepartementet støtter NVEs forslag om å gjøre manøvreringsreglementet gjeldende for en prøveperiode på fem år. Departementet mener at det i dette tilfellet foreligger særlige grunner som taler for en slik prøveperiode for manøvreringsreglementet. Særlig kan nevnes at det gamle anlegget ikke kunne kjøres om sommeren slik som det nye. Om vinteren må vannet disponeres slik at en kan kjølre med tilfredsstillende virkningsgrad i den tiden det må kjøres for å unngå frost i rørene. Vinterstid kan isforholdene bli annerledes enn idag. Sikkerheten for ferdse-

len på isen kan endres. Et stort antall hytter benytter vinterstid isen som eneste adkomstveg. Den nye kjøringen av anlegget vil også kunne medføre forringelse av fiske- og gyteforhold. Departementet vil også vise til den usikkerhet som synes å være til stede med hensyn til vannstanden i Velmunden om sommeren.

Olje- og energidepartementet finner imidlertid ikke grunn til å fastsette en kortere prøveperiode slik Miljøverndepartementet foreslår. Departementet understreker imidlertid i likhet med Miljøverndepartementet betydningen av undersøkelser i prøveperioden slik at man kan få et bedre grunnlag for en eventuell justering av manøvreringsreglementet etter prøveperiodens utløp, jfr. bemerkningene til vilkårenes post 2.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Hadelands Energiverk gis tillatelse etter lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 104–106 og lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11 til opprustning av Toverud kraftverk på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 17. juli 1992.

13. Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap.

(Tillatelse til å foreta erverv, regulering og overføring i Modalsvassdraget i Modalen, Vaksdal og Høyanger kommuner.)

Kongelig resolusjon 17. juli 1992.

Den foreliggende sak gjelder en søknad om tillatelse for Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) til å foreta erverv, regulering og overføring for bygging av Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk i Modalsvassdraget. Modalsvassdraget er det sentrale vassdraget for utbyggingsplanene. Det er imidlertid søkt om enkelte overføringer fra Eksingedals- og Ortnevikvassdragene slik at også disse omfattes av søknaden. Berørte kommuner er Modalen og Vaksdal i Hordaland fylke samt Høyanger i Sogn og Fjordane.

Opprinnelig bestod ovennevnte søknad også av utbyggingssøknad for Hellandsfoss kraftverk. Denne saken ble imidlertid skilt ut til separat behandling. Prosjektet innebar ikke noen ny regulering og kunne derfor undergis en enklere saksbehandling. Konsesjon for bygging av Hellandsfoss kraftverk ble gitt ved kgl. res av 22. desember 1989.

Det er tidligere gitt tillatelse til å foreta reguleringer og overføringer i Eksingedalsvassdraget m.fl. i forbindelse med byggingen av Evanger kraftstasjon jf St.prp. nr 98 (1964-65) og Innst. S. nr. 293 (1964-65). Ved kgl.res av 25. juli 1975 ble det gitt tillatelse til ytterligere regulering for bygging av Steinsland kraftverk, jf St.prp. nr. 153 (1974-75) og Innst. S. nr. 358 (1974-75). Samlet midlere produkjon i de to omsøkte kraftverkene er anslått til 144 GWh/år, mens økningen i fastkraftbidraget i BKKs system som følge av de nye reguleringene, er anslått til 242,5 GWh/år. BKK har beregnet den samlede kraftøkningen til 117.401 nat.hk.

Norges vassdrags- og energiverk har avgitt følgende innstilling i saken i brev av 10. januar 1991:

Med brev av 17. juni 1988 fikk NVE oversendt søknad om tillatelse til videre utbygging i Modalsvassdraget i Modalen kommune. Søknaden omfatter også overføringer/reguleringer i Vaksdal kommune og i Høyanger kommune. Søknad om bygging av Hellandsfoss kraftverk ble sendt NVE samtidig. Søknaden om bygging av Hellandsfoss kraftverk ble etter sterkt ønske fra BKK behandlet for seg, og det foreligger nå endelig tillatlese i den saken, jfr. kgl. res. 22. desember 1989. Forøvrig vises til NVE's innstilling av 12. oktober 1989.

BKK hadde opprinnelig forutsatt en søknad omfattende Hellandsfoss, Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk, men BKK delte senere opp prosjektene i to søknader. Bilagene lot seg ikke dele opp i ettertid, og omfatter derfor delvis alle tre prosjektene. I etterfølgende gjengivelse av søknaden for Nygard og Åsebotn er avsnitt som gjelder kun Hellandsfoss kraftverk redigert bort.

Søknaden vedrøende Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk lyder slik:

«Generelt
Søknad

Med henvisning til lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 med de senere endringer søker herved Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap tillatelse til:

1. Bygging av Nygard pumpekraftverk med følgende reguleringer og overføringer:

a. Ytterligere regulering av Skjerjevatn i Eksingdalsvassdraget.
b. Overføring av Skjerjevatn sitt nedslagsfelt i Eksingedalsvassdraget til Modalsvassdraget.
c. Overføring av 0,5 km² fra Nedslagsfeltet til Norddalsvatni i Modalsvassdraget til Skjerjevatn.
d. Inntak av 2 bekker i Austredalen til driftstunnelen.
e. Pumping av vann fra Stølsvatn til Skjerjevatn.

Nygard pumpekraftverk skal utnytte et midlere brutto fall på 383 m mellom Skjerjevatn i Eksingedalsvassdraget og Stølsvatn i Modalsvassdraget. Pumpekraftverket blir tilkoblet driftstunnelen til Steinsland kraftverk.

2. Bygging av Åsebotn kraftverk med følgende regulering og overføringer:
   a. Ytterligere regulering av Store Norddalsvatn.
   b. Regulering av vann kt. 1 034 i Norddalen.
   c. Regulering av vann kt. 964 i Åsebotn.
   d. Regulering av vann kt. 873 i Åsebotn.
   e. Overføring av 2,3 km² fra nedslagsfeltet til Litleelva i Tuledalen til Store Norddalsvatn.
   f. Overføring av Store Norddalsvatn til Åsebotn.
   g. Overføring av 5,9 km² stort nedslagsfelt fra bekk i Blådalen til Åsebotn.
   h. Inntak av 2 bekker i Åsebotn til driftstunnelen.

   Åsebotn kraftverk skal utnytte to fallhøyder. Det ene mellom Store Norddalsvatn og Stølsvatn. Det andre mellom Åsebotn kt. 873 og Stølsvatn. Midlere brutto fallhøyder er hhv 419 m og 303 m.
   Oversiktskart bilag nr. 1.

Det søkes videre om erverv og ekspropriasjonstillatelse for kjøp av manglende fall- og eiendomsrettigheter.

Det gjøres oppmerksom på at egen søknad for bygging av Hellandsfoss kraftverk i Modalsvassdraget i henhold til vassdragsloven er sendt NVE parallelt med denne.

Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK)

BKK er et interkommunalt selskap som eies av 19 kommuner i Hordaland og Sogn og Fjordane. Kommunene er tilsluttet selskapet enten gjennom direkte eller indirekte medlemskap. Formålet til BKK er å skaffe medlemmer den til enhver tid nødvendig elektrisk energi. Selskapet kan også levere energi til andre avtakere som for tiden er 5 øvrige kommuner, Rafinor, Dale A/S, Bjølvefossen og NSB. I forsyningsområdet bor det tilsammen 325 000 mennesker.

Den elektriske energien blir fremskaffet vha. produksjon i 12 egne kraftverk. Dessuten er BKK medeier i Sima kraftverk i Eidfjord og disponerer 26,25 % av produksjonen.

Eksisterende anlegg og ingrep i vassdragene

Modalsvassdraget ligger nordøst i Hordaland. Deler av nedslagsfeltet går inn i Sogn og Fjordane, i kommunene Vik og Høyanger. Hoveddelen ligger i Modalen kommune. Vassdraget strekker seg fra Store Norddalsvatn i nord og Hanekamdalen i nordøst, til Mofjorden, en strekning på ca. 35 km.

Det er tidligere foretatt flere inngrep i vassdraget.

Holskardvatn, Øvre Sødalsvatn og Kvanngrøvatn er overført til Evanger, kfr. stortingsprop. 98 (1964-65). Skjerjevatn i Eksingedalsvassdraget er i dag regulert for bruk i Evanger kraftverk. I de nye planene er dette tenkt overført til Modalen.

Ved Kongelig resolusjon av 25. juli 1975 ble det gitt tillatelse til reguleringer mv. i Steinslandsvassdraget. Disse omfatter en kraftstasjon i fjell på Steinsland med inntaksmagasin i Stølsvatn. Dette er regulert mellom kt. 547 og kt. 583,5. Til Stølsvatn føres vatn via to overføringstunneler, Sydoverføringen og Nordoverføringen. Sydoverføringen er direkte tilkoblet driftstunnelen for Steinsland kraftverk og overfører elvene fra og med Tverrådalen i sør til Stølsvatn.

Nordoverføringen drenerer feltene fra og med Botnaelvi i vest til Stølsvatn. Det er 8 bekkeinntak på Sydoverføringen og 7 på Nordoverføringen. Store Norddalsvatn er senket 28,0 m. Dette tappes ut om vinteren og tas inn på Nordoverføringen. Ved Hellandsfossen nede i dalen er det bygget to kraftverk. Det ene er et anleggskraftverk bygget av BKK i 1977. Kraftselskapets bruksrett er fornyet og gjelder nå inntil 1997. Det andre kraftverket eies av Modalen kommune og det kom i drift midt på femtitallet. Dagens minstevannføring gir tilstrekkelig vant til denne stasjonen. Pålagt minstevassføring er 2 m³/s hele året målt ved Øvre Helland.

Kraftstasjoner:

	Innst.	Vannforbr.	Maks brutto fall	Produksjon
Steinsland kr. v	2 x 75 MW	2x20 m³/s	466,5 m	445 GWh
Evanger kr. v.	3 x 110 MW	3x18 m³/s	795 m	1 130 GWh
Hellandsfossen eid av BKK	2 x 1,5 MW	2x5,5 m³/s	34 m	10 GWh
Hellandsfossen eid av Modalen kommune	1x0,3 MW	1x1,5 m³/s	34 m	1,8 GWh

Magasiner: (Omtalt i søknaden)

		HRV	NV	LRV	Mag. vol.
Store Nordalsv.	S	1010,8	1010,8	982,3	21 mill. m^3
Stølsvatn	S	583,5	548,0	547,0	42,6 mill. m^3
Kvanngrøvatn	E	865,5	865,4	850,0	
Holskardvatn	E	865,5	845,5	796,0	236,7 mill. m^3
Skjerjevatn	E	964,1	954,1	944,0	102,8 mill. m^3

Forholdet til samlet plan for vassdrag

Samtlige omsøkte prosjekter er behandlet i Samlet Plan for vassdrag. De er alle plassert i kategori I. Det er foretatt endel mindre planendringer i forhold til Samlet Plan. Endringene er dels gjort for å tilgodese en del interesser som er anmeldt i § 4a-fasen, dels for å få en bedre teknisk/økonomisk løsning.

Etter å ha kontaktet Miljøverndepartementet og Vassdragsforvalteren i Hordaland er disse endringene av en slik art og størrelse at de ikke gir grunnlag for en videreføring i Samlet Plan, jfr. bilag nr. 2.

Etter vår vurdering gir de omsøkte prosjektene en bedre teknisk/økonomisk planløsning enn de prosjekter som ble behandlet i Samlet Plan. De miljømessige inngrepene mener vi også er mindre. Særlig gjelder dette Åsebotn kraftverk.

Kraftbehov. ENØK-tiltak

Prognosene over forbruk og tilgang viser allerede nå pr. 1. januar 1988 en underdekning på elektrisk kraft. I 1995 er denne blitt 980 GWh for den regionen BKK har dekningsansvar for. Mankoen i år 2000 er beregnet til 1 700 GWh. Tilgang på ny vannkraft er da ikke medregnet. Det er heller ikke regnet med noe måltall for ENØK i prognosen. ENØK-potensialet er regnet til 200 GWh/år i 1990 økende til 500 GWh/år i år 2000. Realiserbart ENØK-bidrag vil kunne ligge mellom 50 GWh og 200 GWh i år 2000. Forbruksøkningen for elektrisk kraft pr. år for perioden 1987 - 2000 er beregnet til 2,4 %. For å dekke underskuddet i kraftbalansen har også BKK engasjert seg i 2 prosjekter for utbygging av gasskraftverk. For det første har BKK gjennom VESTKRAFT A/S søkt om medeierskap i Statkraft sitt kosnesjonssøkte gasskraftverk på Kårstø. BKK har sammen med Norsk Hydro, SKL og HEV søkt om konssjon for bygging av et gasskraftverk på Karmøy. BKK har sammen med Norsk Hydro, SKL og HEV søkt om konsesjon for bygging av et gasskraftverk på Karmøy. Energistørrelser som BKK kan få tildelt er p.t. ikke avgjort eller kjent.

Uttalelser i henhold til § 4A-fasen

Prosjektene ble forhåndsmeldt i henhold til § 4a i vassdragsreguleringsloven den 23. oktober 1986. Da uttalefristen gikk ut 15. februar 1987 var det innkommet i alt 12 uttalelser. Oversikt med sammendrag er vist i bilag nr. 3. I tillegg er det mottatt 9 uttalelser etter at fristen var gått ut, senest en uttalelse fra Miljøverndepartementet, datert 24. februar 1988.

Oversikt over disse er også tatt med i bilag nr. 3. Selv om enkelte uttalelser kom inn opp til 12 måneder etter fristens utløp mener vi at alle interesser har vært vurdert under planleggingen. For å få effektivisert planleggingsfasen ble Universitetet i Bergen, Fylkesmannens Miljøvernavdeling i Hordaland og Fylkeskonservatoren i Hordaland kontaktet allerede sommeren 1986. Disse ble da bedt om å utarbeide fagrapporter for fagområdene geofag, ferskvannsbiologi, fiske, vilt, botanikk, ornitologi, kulturminner nyere og eldre tid.

En fikk dermed utnyttet sommeren 1986 og 1987 til nødvendig feltarbeid. Ved oppstarting av planleggingsarbeidet ble det etablert en styringsgruppe for prosjektene med medlemmer fra Modalen kommune og BKK. Gruppens mandat var at den skulle lede planleggingsarbeid fram til konsesjonssøknad ble sendt inn. Den skulle uttale seg om de planer som ble lagt fram fra prosjektgruppen. Dessuten kunne den be om å få utredet og ta stilling til alternative løsninger.

Av de i alt 5 representanter fra Modalen var 3 fra formannskapet, (inkl. ordføreren), 1 fra grunneierne og 1 fra elveeigarlaget.

I tillegg til å ha vurdert de lokale uttalelser har styringsgruppen også hatt et møte med representanter fra kontaktutvalget ved Universitetet i Bergen og Fylkesmannens miljøvernavdeling der de rent faglige uttalelser ble vurdert og videre undersøkelser drøftet. Som et resultat av dette aktive samarbeid i planleggingsfasen med vurdering av de innkomne uttalelser i § 4a fasen har planene endret seg endel i forhold til 4-a meldingen. Tildels omfattende alternativ har vært til vurdering. De største endringene er reguleringene og utnyttelse av fallene i Åsebotn kraftverk.

Hensynet til fiske og utøving av fisket i Molelvi har vært drøftet med elveeierlaget og fiskerikonsulenten. Fra naturvernhold var det et sterkt ønske om å unngå naturinngrep i Nygard-Krosstølområdet. Flytting av kraftstasjonsområdet for Nygard pumpekraftverk til Kvanndalen ble derfor vurdert grundig, bl.a. med ny lokal høring fra grunneiere og kommunale myndigheter. Resultatet av dette ble at det er et klart flertall både blandt grunneiere og kommune om at pumpekraftverket skal ligge under Krosstølen slik som opprinnelig planlagt.

I forbindelse med arbeidene med Stølshei-

men landskapsvernområde har Fylkesmanne i Sogn og Fjordane og Miljøverndepartementet bedt om at det utarbeides et alternativ for Åsebotn kraftverk der overføring av deler av Ortnevikvassdraget ikke er med. Dette, sammen med øvrige alternativer som har vært drøftet i planleggingsfasen er presentert og beskrevet i kapittel 3. Vår vurdering av de innkomne uttalelser har som det går fram av dette resultert i en aktiv dialog mellom lokalmiljø og fagmiljø på den ene side og utbyggeren, BKK, på den andre siden. Dette igjen har ført til utredning av alternativer presentert i kap. 3 og forslag til tiltak, kap. 4.

Geografisk beskrivelse av utbyggingsområde
Landskap og naturgrunnlag
Geografisk plassering

Modalsvassdraget ligger i Modalen kommune, Hordaland fylke. Øvre deler der vassdraget har sitt utspring ligger i Stølsheimen i Vik og Høyanger kommune i Sogn og Fjordane. Utløpet er i Mofjorden. Tilgrensende større vassdrag er Haugsdalsvassdraget i vest, Ortnevik - Mjølsvik - Østerbøvassdraget i nord og Eksingedalsvasdraget i øst og sør. Naturlig nedslagsfelt er 388,2 km^2. De nordlige og østlige deler av vassdraget på tilsammen 237,4 km^2 er regulert, hvorav 37,4 km^2 er overført til Evanger kraftverk. (Jfr. pkt. 1.3.)

Feltet til Skjerjevatn på 30,0 km^2 tilhører Eksingedalsvassdraget. Kommunegrenser mellom Modalen og Vaksdal går midt langs feltet. Elva fra Skjerjevatn, Skjerjo, renner ut i Avskjelldalsvatn som er inntaksmagasinet for Evanger kraftverk.

Det er også søkt om å få overført et mindre felt på 2,3 km^2 fra Ortnevikvassdrage til Modalsvassdraget. Dette vassdraget som er uregulert har et nedslagsfelt på 59,8 km^2 og renner mot nord til Sognefjorden.

Geologi

Langs østsiden av Skjerjevatnet ligger fyllitt. Nordlige delen av Åsebotn og vest for Store Norddalsvatn består berggrunnen av kvartsitt. Resten av vassdragene drenerer i berggrunn av gneis.

Modalen er en forlengelse av Mofjorden med et trappetrinnsformet lengdeprofil. Dalens tverrprofil er u-formet med hengende sidedaler. Dette er typisk for dalfører utformet av breene.

Skjerjevatn og Åsebotn er også iserodert. Løsmassene i området stammer stort sett fra siste istid. Mye av grus og sandforekomstene i nedre delen av Modalen er tatt ut ved grusdrift. Store deler av dalbunnen videre oppover er fylt opp av breelvavsetninger. I øvre deler av vassdraget og i fjellet finens det bare lokalt spredde moreneforekomster.

Klima

Vassdragene ligger i et maritimt klimaområde med en viss påvirkning av innlandet. I dalføret varierer normal månedsmiddeltemperaturen mellom ÷2° og +15° C. Området ligger i maksimalsonen for nedbør på Vestlandet. Normal årsnedbør er mellom 2 500 og 3 500 mm. Midlere avrenning for avrenning for vassdragene varierer fra 85 - 110 l/s km^2.

Vegetasjon

Bortsett fra noen få steder er vegetasjonen triviell og fattig. Stor utbredelse har blåbær og bregnedominert bjørkeskog. Gråorskog er vanlig i dalbunnene. Furuskog dekker små areal. Langs vassdraget er det plantet en del gran, men her finnes også naturlig gran. I fjellet er det lyng, grashei, musøre, vier og myrvegetasjon som er mest vanlig.

Samfunn

Dette avsnittet omhandler forholdene i Modalen kommune hvor det aller meste av vassdraget ligger og hvor anleggsvirksomheten vil foregå.

Befolkning og bosetting

Modalen er en av landets minste kommuner der befolkningstallet er sterkt påvirket av ut- og tilflytting som igjen er avhengig av kommunikasjon og næringsgrunnlag. I den senere tid har folketallet svinget. I 1970 var det 290, med en framgang mot 1980-tallet. Folketallet pr. 1. jan.-88 var 355. Årsaken i økningen fram mot 1980-tallet er bedre kommunikasjon og stor anleggsvirksomhet i tiden fra 1976-85.

Kommunikasjon

Tidligere var Mofjorden den eneste transportåren til Modalen.

Etter at tunnelen mellom Eksingedalen og Modalen ble åpnet i 1976 er det fylkesvegen fra Dale og Evanger/Voss som er blitt den viktigste kommunikasjonsforbindelsen til Modalen.

Mofjorden er mest brukt til sand- og varetransport. Den er utsatt for tilfrysing om vinteren. Etter den første kraftutbyggingen er det også bygget betydelige strkeninger med anleggsveger i området.

Næringsliv og sysselsettint

På grunn av periodevis stor anleggsvirksomhet i hele Norhordlandsregionen har den prosentvise oppdeling av næringsgruppen svinget sterkt de senere årene. Siste kjente statistikk er fra 1980 da anleggsvirksomheten i forbindelse med byggingen av Steinsland kraftverk var på topp. Den viser at bygg/anlegg hadde den relativt største andelen med 36 pst. Primærnæringene og offentlig/privat tjeneste hadde hver 25 pst. av de sysselsatte. Over tid er det likevel primærnæringen som ar vært den viktigste næringsveien i Modalen med virksomheter knyttet til utvinning av sand, pukk og grus som en god nummer to. I den senere tid har kommunen vært aktiv for å fremskaffe nye arbeidsplasser med planlegging og tilrettelegging for nye industriforetak.

Offentlige planer

Av regionale planer som har betydning for denne søknaden må det her nevnes planene for Stølsheim landskapsvernområde. Den er for tiden til revisjon. Miljøverndepartementet har, i brev av 19. juni 1985, til Fylkesmannen i Sogn og Fjrodane, m.a. gitt disse kommentarene vedrørende videreføring av arbeidet med Stølsheimen landskapsvernområde:

> «Fylkesmannen må innarbeide arealreduksjoner ved .... og arealreduksjonar i nordvest for Tuledalen for at kraftutbyggingsprosjekta i Samla Plan kat. I kan verte realiserte. Tuledalsseggja bør så langt som råd vere med i eit eventuelt verneområde».

Vernede og utbygde vassdrag i regionen

Det henvises her til bilag nr. 4, som viser situasjonen pr. d.d. for BKKs forsyningsområde.

Utbyggingsplanene

Teknisk beskrivelse av prosjektene

Nygard pumpekraftverk

Nygard pumpekraftverk skal både pumpe vann fra Stølsvatn til Skjerjevatn og nytte fallet mellom de to vannene. Pumpet vannmengde er i middel 129 mill. m^2, Det naturlige tilsiget på 80,4 mill. m^3 kommer fra et nedslagsfelt på 30,0 km^2. (Etter planimetrering på nytt kartverk i 1:50 000. Tidlgere oppgitt areal er 29,4 km^2.) Midlere brutto fall er 383 m. Til Skjerjevatn skal et mindre felt på 0,5 km^2 som i dag tilhører Norddalsvatni i Modalen overføres. Dessuten skal to bekker på tilsammen 2,0 km^2 i Austredalen taes inn i driftstunnelen. Totaltilsiget blir 87,6 mill. m^3 pr. år. Skjerjevatn skal reguleres ytterligere med 39 m senkning og 15 m oppdemming. Kraftstasjonen skal ligge i fjell under Krosstølen hvor det blir installert et aggregat på 95 MW.

Overføringstunnelen til Steinsland kraftverk fra sør mot Stølsvatn (Sydoverføringen) skal inngå som en del av avløpstunnelen til pumpekraftverket. Under Krosstølen får denne ny avgrening mot kraftstasjonen. Fra kraftstasjonen går driftstunnelen via en 45° fôret trykksjakt og videre på stigning 1:8 fram til lukehuset, og derfra på stigning 1:29 til Skjerjevatn hvor det blir utslag. Det må bygges ny tilkomstveg fra eksisterende anleggsveg i Kvanndalen til kraftstasjonsområdet under Krosstølen.

For å kunne bygge kraftverket trengs følgende anlegg:

a. Bygging av anleggsveg fra eksisterende anleggsveg i Kvanndalen, over Nygard, til påhugget for adkomsttunnelen under Krosstølen. Veglengde: ca. 1 700 m.
b. Provisoriske verksteder, lager og mannskapsforlegninger ovenfor Nygard og ved Skjerjevatn.
c. Provisoriske tele- og 22 kV linjer fra eksisterende nett til riggområdene.
d. Påbygging av eksisterende hoveddam med bitumenkjerne ved Skjerjevatn. Tilleggshøyde 15 m. Uttak av masse skjer fra eksisterende massetak ved dammen.
e. Påbygging av eksisterende sekundærdam med morenetetning i sørenden av Skjerjevatn. Tilleggshøyde: 15 m. Uttak av masser skjer fra eksisterende massetak.
f. Bygging av ny gravitasjonsdam av betong øst for sekundærdammen. Total lengde: 160 m. Største høyde: 6 m.
g. Bygging av anleggsveg fra sekundærdammen til betongdammen. Lengde: ca. 1 000 m.
h. 200 m lang tunnel for å overføre vann kt. 1016 tilhørende feltet til Norddalsvatni over til Skjerjevatn.
i. Kraftstasjon i fjell med adkomsttunneler under Krosstølen. Installert effekt: 95 Mw.
j. Pansret sjakt fra kraftstasjon mot sandfang og driftstunnel. Lengde: 155 m.
k. 45° fôret trykksjakt L = 155 m, og driftstunnel på 25 m^2 mot utslag i Skjerjevatn. Lengde: 2 930 m. Tverrsnitt: 25 m^2.
l. Avløpstunnel med sjakt fra kraftstasjonen til eksisterende overføringstunnel mot Stølsvatn. Lengde: 495 m. Tverrsnitt 25 m^2.
m. Inntak av 2 bekker i Austredalen med sjakter til driftstunnelen.
n. Lukehus med sjakt fra driftstunnelen ved Skjerjevatn.
o. Kabelsjakt fra kraftstasjonen til endemast.
p. Legging av ca. 250 000 m^3 masser nedenfor påhugget for adkomsttunnelen og ca. 3 500 m^3 ved påhugget for tunnelen mot vatn. kt. 1016.
   Tele- og 22 kV linje fra Nygard til adkomsttunnelen under Krosstølen blir permanent.

Bilag nr. 5: Oversiktskisse
Bilag nr. 6: Oversiktskart
Bilag nr. 7: Oversikt. Plan og snitt.
Bilag nr. 8: Kraftstasjon. Plan og snitt
Bilag nr. 9: Skjerjevatn. Magasinkart
Bilag nr. 10: Skjerjevatn. Neddemt areal
Bilag nr. 11: Skjerjevatn. Magasinkurver. Arealkurver
Bilag nr. 12: Skjerjevatn. Hoveddam. Tverrsnitt
Bilag nr. 13: Skjerjevatn. Hoveddam. Plan og lengdesnitt
Bilag nr. 14: Skjerjevatn. Hoveddam. Oversikt over damsted, massetak og anl.veger
Bilag nr. 15: Skjerjevatn. Sekundærdam. Tverrsnitt
Bilag nr. 16: Skjerjevatn. Sekundærdam. Oversiktsplan. Massetak
Bilag nr. 17: Skjerjevatn. Betongdam. Plan og snitt

Åsebotn kraftverk

Åsebotn kraftverk får to ulike inntakshøyder. Det ene i Store Norddalsvatn og det andre i vatn kt. 873 i Åsebotn. Undervannet er Stølsvatn. Midlere brutto fallhøyder er h.h.v. 419 m og 303 m. Kraftverket får et midlere årlig tilsig på 85,1 mill. m^3 fra et felt på 27,0 km^2. Av dette utgjør 7,3 mill. m^3 fra et felt på 2,3 km^2 som er overført fra Ortnevikvassdraget i Tuledalen og 18,6 mill. m^3 fra et felt på 5,9 km^2 i Blådalen. Store Norddalsvatn skal tilleggsreguleres med 27 m senkning. To vatn i åsebotn får nye reguleringer. Vatn kt. 964 skal reguleres 24,5 m vha. senkning og vatn kt. 873 skal reguleres 5 m opp vha. en betongdam og senkes med 5 m. For å kunne gjennomføre overføringen fra Tuledalen må vatn kt. 1034 like nord for Store Nordalsvatn senkes permanent med 10 m.

Overføring og senkning skjer vha. tunneler.

Krastasjonen skal ligge i fjell like nord for Stølsvannsdammen. Installasjonen her blir ett Francisaggregat på 15 MW. Driftvannsvegene arrangeres som sjakt fra stasjonen mot et ventilkammer ved vatn kt. 873 hvor den ene avgreningen går ut i. Den andre og lengste avgreningen av driftstunnelen går videre forbi vatn kt. 964 der det både blir luke i tunnelen og avgrening mot utslaget. Videre tar driftstunnelen inn to bekker i Åsebotn for deretter å gå mot nytt utslag i Store Norddalsvatn. Avløpet fra stasjonen kobles til Nordoverføringstunnel vha. en sjakt. Til Åsebotn blir bekken i Blådalen overført fra vatn. kt. 920 vha. tunnel. Det må bygges ny anleggsveg fra Stølsvannsdammen til tunnelpåhuggene nederst i Åsebotn.

Følgende anlegg inngår i planene:

a. Ny anleggsveg fra ved Stølsdammen til tverrslag kt. 912 i Åsebotn. Denne vegen får avgreningen mot adkomsttunnelen for kraftstasjonen, tverrslaget til ventilkammeret og til påhugget for overføringstunnelen mot Blådalen. Total veglengde ca. 5 100 m.
b. Provisoriske verksteder, lagre og mannskapsforlegninger ved Stølsvatn og i Åsebotn.
c. Provisoriske tele- og 22 kV linjer fra eksisterende linjer ved Stølsvatnet til riggområdene.
d. Kraftstasjon i fjell med adkomsttunnel ved stølsvatn. Installert effekt: 15 MW.
e. Rørtunnel og sjakt fra kraftstasjon mot ventilkammer ved vatn kt. 873. Lengde: 780 m og 270 m.
f. Driftstunnel med tverrslag fra ventilkammer mot utslag i vatn kt. 873. Lengde: 370 m. Tverrsnitt: 11 m^2.
g. Driftstunnel med tverrslag fra ventilkammer mot utslag i vatn kt. 964 og i Store Norddalsvatn. Lengde 5 270 m. Tverrsnitt: 11 m^2.
h. 2 bekkeinntak i Åsebotn med sjakter til driftstunnelen mot Store Norddalsvatn.
i. Avløpssjakt fra kraftstasjon til eksisterende overføringstunnel mot Stølsvatn.
j. Overføringstunnel fra Åsebotn mot vatn kt. 920 i Blådalen hvor det blir en sperredam i utløpsosen. Lengde: 1 100 m. Tverrsnitt: 11 m^2.
k. Senkningstunnel fra nordøstre ende av Store Norddalsvatn mot utslag i vatn kt. 1034. Lengde 650 m. Tverrsnitt: 11 m^2.
l. Overføringstunnel fra vatn kt. 1034 til vatn kt. 1025 i Tuledalen. Lengde 250 m. Tverrsnitt: 11 m^2.
m. Betongdam med støttefylling i utløpet av vatn kt. 873 i Åsebotn. Største lengde: 67 m. Største høgde: 8 m.
n. Lukehus med sjakter ved vatn kt. 964 og Store Norddalssvatn.
o. Legging av 100 000 m^3 tippmasser ved tverrslag kt 912, 20 000 m^3 ved tverrslag til ventilkammer, 17 000 m^3 ved påhugg for overføringstunnel til Blådalen. 16 000 m^3 ved de to tunnelpåhuggene nord for Store Norddalsvatn og 35 000 m^3 ved adkomsttunnelen.

Anleggsvegene blir permanente. 22 kV-linjen og telelinjen opp til tverrslaget for ventilkammer blir også permanent.

Bilag nr. 18: Oversiktskisse
Bilag nr. 19: Oversikt. Plan og snitt
Bilag nr. 20: Kraftstasjon. Plan og snitt
Bilag nr. 21: Vatn kt. 873. Dam. Plan og snitt
Bilag nr. 22: Store Norddalsvatn. Magasinkart. Magasinkurver. Arealkurver
Bilag nr. 23: Vatn kt. 964. Magasinkart. Magasinkurver. Arealkurver
Bilag nr. 24: Vatn kt. 873. Magasinkart. Magaisnkurver. Arealkurver

Grunnundersøkelser

Nygard pumpekraftverk

Det er ikke foretatt nye grunnundersøkelser utover de som ble utført i forbindelse med 1. byggetrinn for dammene ved Skjerjevatn. Grunnforholdene her er godt fjell overdekt enkelte steder med løsmasser av liten mektighet. Tunneltraseene går i samme geologiske område som overføringstunnelen mellom Stølsvatn og Tverrådalen ble drevet i. Erfaringene her var stort sett gode. Berggrunnen er gneis. Ingen nærmere undersøkelser for tunneltraseene foreligger foreløpig. Ingeniørgeologiske undersøkelser for anlegget kan påvirke arrangementet.

Åsebotn kraftverk

Damstedet for dammen ved vatn kt. 873 er godt fjell i dagen. Berggrunnen for fjellrom og tunneler er også her stort sett kjent fra tidligere tunnelanlegg. Den består av gneis med forekomster av mer rikere innhold av kvartsitt i nordlige del av Åsebotn.

Utilsiktet drenering

Det er alleede tunneler i området i et så stort omfang uten at det har vært registrert tilfeller av drenering.

Faren for utilsiktet drening av arealer ved de nye fjellarbeidene er derfor vurdert til å være liten.

Konsekvensene vil i tilfelle trolig være små. Dette gjelder for alle tre kraftverker.

Skred

Det foreligger ikke nye faglige utredninger for skred og skredforekomster for anleggsvirksomheten. Dette vil bli undersøkt av skredekspert når eventuell konsesjon foreligger og de endelige prosjektene er klargjort. Stamtlige anleggslokaliteter er planlagt og plassert bl.a. utfra lokalt kjennskap til skredfaren fra den tidligere anleggsvirksomheten i området. Eventuelle forflytninger av anleggstedene vil etter det vi kan se være lokalt begrenset. Sannsynligheten for skred i det nye reguleringsmagasinet i Åsebotn, vatn. kt. 873, har vi foreløpig vurdert slik at rent topografisk *kan* det utløses mindre snøskred og steinsprang på sør-østsiden av vannet. På grunnlag av dette og pga. vannets størrelse vil trolig kosnekvensene være små. I Skjerjevatnet er det liten fare for skade på dammene og tilliggende anlegg som følge av ras eller steinsprang i eller ved magasinet. Bilag nr. 25 viser rapport. De øvrige er senkningsmagasiner og er ikke vurdert.

Hydrologi

Kart- og datagrunnlag

Alle nedslagsfelt er planimetrert og utregnet på grunnlag av NGOs kart i målestokk 1:50 000. Magasinkartene er i original målestokk 1:5 000. Nedemmingsareal og magasinvolum er beregnet på grunnlag av disse. Steinslandsvatn (Straume) vannmerke nr. 1801-0 har vært i drift siden 1969. I forbindelse med prosjekteringen av Steinsland kraftverk ble denne serien utvidet fra 1946. Dette vannmerke ble nedlagt i forbindelse med senkningen av Steinslandsvatnet i 1982. To nye limnigrafer ble opprettet i Modalsvassdraget i 1986. Det ene står i Solrenningsvatn og det andre ved Øvre Helland. Det er ikke etablert vannføringskurve for noen av disse. Det er avløpserien for Steinslandsvatn 1951-80 som er brukt til å representere alle delfeltene i Modalsvassdraget og feltet i Tuledalen ved både de produksjonsmessige og hydrologiske beregningene. Til å representere avløpet for Skjerjevatn i samme perioden er nyttet Brakestad vannmerke i Eksingedalsvassdraget. Det er EFIs programvare som er benyttet til beregningene.

Dataoppløsningen er ukemiddel. I felt hvor avløpsserier ikke foreligger er spesifikt avløp vurdert vha. NVEs avrenningskart.

Nygard pumpekraftverk

De hydrologisk framstillinger som presenteres i dette avsnittet baserer seg på at det konsesjonssøkte Hellandsfoss kraftvekr er bygget og satt i drift.

Hydrologiske data for hovedfelt- og restfelt:

Felt Nygard pumpekraftverk	km²	Sp. avl. l/s km²	Midl. årl. avl. mill. m³
Skjerjevatn (Skjerjo)	30,0	85	80,4
Vatn kt. 1016	0,5	95	1,5
Bekk I Austredalen	1,1	95	3,1
Bekk II Austredalen	0,9	95	2,6
Sum tilsig Nygard pumpekraftverk	32,5		87,6
Restfelt			
Skjerjo	1,2	80	3,0
Vatn kt. 1016	5,3	93	15,9
Bekk I (Austredalen)			
Bekk II Austredalen)	1,3	93	3,9

Samtlige felt er regulert fra før slik at restfeltene representerer feltene mellom de nye og de gamle inntakene.

Nygard pumpekraftverk vil dessuten kunne pumpe fra et felt på 197,5 km² med et midlere avløp på 605,1 mill. m³. Midlere årlig pumpet vannmengde er simulert til 129 mill. m³.

Magasin

Skjerjevatn som fra før er regulert for Evanger kraftverk skal tilleggsreguleres og brukes som kombinert pumpe/tappemagasin for pumpekraftverket. Ved havari på Nygard skal øvre del av Skjerjevatn kunne tappes til Askjelldalsvatn og Evanger kraftverk som idag.

Magasin

Reguleringer i Skjerjevatn	Tilsig mill. m³ pr. år.	NV	LRV	HRV	Mag. volum mill. m³
Eksisterende	80,4	954,1	944,1	964,1	102,8
Planlagte	87,6	954,1	905,0	979,0	283,1

Bilag nr. 9 viser magasinkart
Bilag nr. 11 viser volum og arealkurve
Bilag nr. 26 viser simulerte fyllingskurver for hhv. gunstigste, ugunstigste og midlere fyllingsår for Skjerjevatn.
Bilag nr. 27 viser simulert fyllingskurver for hhv. gunstigste, ugunstigste og midlere fyllingsår for Stølsvatn uten og med Nygard pumpekraftverk i drift.

Neddemt areal

Bilag nr. 10 viser neddemt areal utover de konsederte reguleringsgrenser for Skjerjevatn.

Endring av hydrologiske forhold

Alle beskrevne endringer er i forhold til dagens reguleringer og overføringer og at Hellandsfoss kraftverk er satt i drift.

Nygard pumpekraftverk vil generelt gå som pumpe i sommerhalvåret og som kraftverk i vinterhalvåret. Steinsland kraftverk vil kjøres mer kontinuerlig om vinteren med større driftsvannføring på dagtid. De største endringene vil skje i Modalsvassdraget fra Stølsvatn til Mofjorden. Denne strekningen vil få høyere vannføring om vinteren og lavere om sommeren. Overløpsfrekvensene over Stølsvatn og dermed også flommene nedover vassdraget vil minke betydelig.

I og med de overførte 80,4 mill. m³ fra feltet til Skjerjevatn vil den totale vannmengde i Moelvi øke med 7,6 % målt ved Mo. Tilsvarende vil dette føre til redusert vannmengde fra avløpet til Evanger kraftverk i Evangervatn. Feltet ved utløp av Evangervatn reduseres med 2,5 %. Sommervassføringen fra Evanger kraftverk endres ikke fordi Skjerjevatn heller ikke i dag har vært tappet ut om sommeren. Strekningene mellom nye og eksisterende inntak i Austredalen og Norddalen vil få redusert vannføring.

Bilag nr. 28 viser simulerte vannføringer ved Farestveit hhv. i et normalt år, vannfattig år og i et vannrikt år uten og med Nygard pumpekraftverk i drift.

Bilag nr. 29 viser tilsvarende forhold over Hellandsfossen.

Bilag nr. 30 viser tilsvarende forhold ved utløpet i Mofjorden.

Minstevannsføringer

Det er ikke funnet grunnlag for nye minstevannføringer i noen del av vassdragene.

Åsebotn kraftverk

De hydrologiske framstillinger som presenteres i dette avsnittet baserer seg på at både det konsesjonssøkte Hellandsfoss kraftverk og Nygard pumpekraftverk er bygget og satt i drift.

Hydrologiske data hovedfelt og restfelt:

Felt Åsebotn kraftverk	km²	Sp. avl l/s km²	Midlere årlig avløp mill. m³
Tuledalen (Ortnevikvassdr.)	2,3	100	7,3
Store Norddalsvatn	6,8	100	21,4
Bekk I Åsebotn	3,5	100	11,0
Bekk II Åsebotn	2,1	100	6,6
Vatn kt. 964 Åsebotn	3,2	100	10,1
Vatn kt. 873 Åsbotn	3,2	100	10,1
Blådalen	5,9	100	18,6
Sum Åsebotn kraftverk	27,0		85,1
Restfelt			
Ortnevikvassdraget	57,5	85	154,1
St. Nordalsv. - eks. inntak	11,1	95	33,3
Åsebotn vatn kt. 873 - eks. inntak Åsebotn	0,2	95	0,6
Blådalen vatn kt. 920 - Stølsvatn	1,1	95	3,3

Magasin

Det skal foretaes inngrep i 4 vatn for Åsebotn kraftverk. Ett skal tilleggsreguleres, to er nye magasiner og ett vann skal senkes permanent.

Magasiner og reguleringer:

Vann	Tilsig mill. m^3/år	NV	LRV	HRV	Mag. volum mill. m^3
Norddalen kt. 1034	–	1034	1024	1024	0
Store Norddalsv.	46,3	1010,8	955	1010,8	35,4
Åsebotn kt. 964	10,1	964,5	940	964,5	3,1
Åsebotn kt. 873	28,7	873	868	878	0,6

Konsederte regulering for Store Norddalsvatn etter Steinsland er:

LRV = 982,3 HRV = 1010,8 Magasinvolum = 21,0 mill. m^3

Bilag nr. 22 viser magasinkart med areal- og magasinkurver for Store Norddalsvatn.
Bilag nr. 23 viser magasinkart med areal- og magasinkurver for Store Norddalsvatn. vatn kt. 964
Bilag nr. 24 viser magasinkart med areal- og magasinkurver for Store Norddalsvatn. vatn kt. 873
Bilag nr. 31 viser gunstigste, ugunstigeste og midlere fyllingskurver for Store Norddalsvatn.
Bilag nr. 32 viser d.o. for Åsebotn kt. 964.
Bilag nr. 33 viser d.o. for Åsebotn kt. 873.

Neddemning og tørrlegging av arealer

Åsebotn kt. 873 blir oppdemmet.
Bilag nr. 24 viser neddemt areal.
Norddalen kt. 1034 blir senket permanent.
Bilag nr. 19 viser tørrlagt areal.

Endring av hydrologsk forhold

Elvene fra Åsebotn og Store Norddalsvatn er i dag regulert gjennom to bekkeinntakk på Nordoverføringen for Steinsland kraftverk.

Åsebotn kraftverk vil gå kontinuerlig i vinterhalvåret med tapping fra de øverste magasinene. Om sommeren vil kraftverket bli kjørt etter intervalldrift avhengig av tilsig og magasin fra den lavereliggende delen av feltet.

Elvestrekningene mellom de nye og gamle inntakene vil bli tørrlagt og tilsiget vil være avhengig av tilsiget fra restfeltene og overløp fra magasinene. Endringene vil bli minst i Nordalselven i og med at denne også i dag er mer eller mindre tørrlagt om sommeren.

Elvestrekningen i Blådalen mellom inntaket og Stølsvatn vil også stort sett bli tørrlagt. Det vil bli midnre vannføring oppe i Åsebotn mellom inntakene i kt. 1010 og nedover i hovedelven. Forholdene mellom Stølsvatn og Steinslansvatn vil ikke endre seg vesentlig. Bedre reguleringer av vannene i Åsebotn og overføringen av feltet i Tuledalen kan endre litt på forholdene nedstrøms avløpet til Steinsland kraftverk.

Bilag nr. 34 viser forholdene ved Farestveit hhv i et normalår, et vannfattig år og et vannrikt år uten og med Åsebotn kraftverk. En overføring av feltet i Tuledalen fører til en reduksjon i nedslagsfeltet til Ortnesvikvassdraget på 3,8 %.

Bilag nr. 35 viser her forholdene ved utløpet i Sognefjorden hhv i et normalt, et vannfattig og i et vannrikt år før og etter overføringen av feltet i Tuledalen.

Minstevannføring

Det er ikke funnet grunnlag for nye minstevannføringer i noen del av vassdragene.

Produksjonsberegninger, installasjon
Fallhøgder

	Midlere brutto (m)	Midlere netto (m)	Midlere brutto pumpehøgde (m)
Nygard pumpekraftv.	383	370	379
Åsebotn kraftverk			
a: Fra Store Nordalsv.	419	414	–
b: Fra Åsebotn kt. 873	303	300	–

Innvunnet nat.hk. (brutto)

Nygard pumpekraftverk	104 659 nat. hk
Åsebotn kraftverk	12 742 nat. hk
	Sum 122 676 nat. hk

Beregnet etter vassdragsreguleringslovens bestemmelser.

Produksjon

EFIs programpakke VANSIMTAP er benyttet ved alle produksjonsberegninger. Simuleringsperioden er 1951-80. Ved energigrunnlagsberegningene for fastkraft er verdien på fastkraft satt lik langtidsgrensekostnaden på 24 øre/kWh, stadium 1995. (Jfr. NVEs notat nr. ES 6/86). Økningen i fastkraft er fremkommet som differanse i BKKs forsyningssystem, mellom eksisterende system og for hvert av de enkelte kraftverk i denne rekkefølge.

1. Hellandsfoss kraftverk (egen søknad)
2. Nygard pumpekraftverk
3. Åsebotn kraftverk

Vinterperioden er fra 1. nov. - 30. april.

Nygard pumpekraftverk

Det forutsettes at Hellandsfoss kraftverk med 72 m fall er bygget og satt i drift.

Pumpekraftverket fører til endringer i hele produksjonssystemet til BKK:. Det er derfor tatt med to tabeller. Den første viser tallene for selve pumpekraftverket. Den andre viser produksjonsendringene i hele produksjonssytemet til BKK.

Nygard pumpekraftverk

	Vinter	Sommer	Året
Midlere produksjon	201 GWh	-170 GWh	31 GWh
Midlere pumpekonsum	6 GWh	205 GWh	211 GWh

Endring i BKKs produksjonssystem

	Vinter	Sommer	Året
Midlere produksjon	344 GWh	-90 GWh	254 GWh
Midlere pumpekonsum	6 GWh	205 GWh	211 GWh
Netto produksjon	338 GWh	-295 GWh	43 GWh
Fastkraft	154 GWh	101 GWh	255 GWh
Tilfeldigkraft	184 GWh	-396 GWh	-212 GWh

Økonomi

Driftsimuleringene etter VANSIMTAP optimaliserer det økonomiske driftsresultat for pumpekraftverket. I disse beregningene inngår verdien av den økte produksjon og det økonomiske resultat for foredling av tilfeldig kraft til fastkraft med fradrag av pumpekraften.

Verdien av fastkraften er satt til LTG = 24 øre pr. kWh og tilfeldigkraftverdien er beregnet vha. prisrekker.

Prisrekken er framkommet vha. egne simuleringer i samkjøringsmodellen for Norge, stadium 1995. Forventet driftsverdi blir da summen av verdien på fastkraft og den midlere verdien for tilfeldigkraft og rasjonering.

Fastkraft: 255 x 0,24 . =	61,2 mill. kr. pr. år
Tilfeldig kraft og rasjonering ..... =	÷23,1 mill. kr. pr. år
Brutto driftsverdi ... =	38,1 mill. kr. pr. år

Prisnivå: 1. januar 1986.

Effekt

Det er ikke foretatt egne økonomiske vurderinger for verdien av effektøkningen. Det viser for øvrig pkt. 3.10.

Åsebotn kraftverk

Det forutsettes at Hellandsfoss kraftverk og Nygard pumpekraftverk er bygget og satt i drift.

Overføringen av feltet i Tuledalen fører også til produksjonsøking i Steinsland og Hellandsfoss kraftverk. Dette er ført opp for seg i tabellen nedenfor:

	Vinter	Sommer	Året
Midlere årsproduksjon	46 GWh	31 GWh	77 GWh
Økning Steinsland kr.v.	15 GWh	-9 GWh	6 GWh
Økning Hellandsfoss kr.v.	4 GWh	-1 GWh	3 GWh
Sum midlere årsproduksjon	65 GWh	21 GWh	86 GWh
Fastkraft	42 GWh	28 GWh	70 GWh
Tilfeldigkraft	23 GWh	-7 GWh	16 GWh

Installasjon

Nygard pumpekraftverk

Turbintype:	1 stk. Francis pumpeturbin.
Aggregatstørrelse:	95 MW.
Maksimal slukeevne:	32 m^3/s
Optimal slukeevne:	26 m^3/s
Minimal slukeevne:	16 m^3/s
Maksimal pumpeevne:	26,5 m^3/s
Optimal pumpeevne:	24 m^3/s
Minimal pumpeevne (ved maks pumpehøyder):	18 m^3/s

Åsebotn kraftverk

Turbintype:	1 stk. Francis
Aggregatstørrelse:	15 MW
Maksimal slukeevne:	5 m^3/s
Optimal slukeevne:	4,5 m^3/s
Minimal slukeevne:	1,5 m^3/s

Overføringsledninger

Nygard pumpekraftverk

Pumpekraftverket skal knyttes til Modalen koplingstasjon som ligger like nedenfor Nygard. Denne stasjonen knytter sammen NVEs 300 kV linje fra Refsdal og BKKs 300 kV linje mellom Steinsland og Evanger kraftverk. 300 kV-linjen fra pumpekraftverket vil gå fra endemast ved Krosstølen bort til NVEs linje i Austredalen og parallelt med denne til Modalen koplingstasjon. Bilag nr. 37 viser linjetrace.

Åsebotn kraftverk

Kraftverket skal tilknyttes Steinsland kraftverk og det legges ny 22 kV linje i eksisterende linjetrase mellom Stølsvatnet og Steinsland. Bilag nr. 38 viser linjetrace.

Kostnader. Utbyggingspriser

Bilag nr. 39 og 40 viser kostnadoverslagene for de to kraftverkene. Mer spesifisert overslag er sendt Vassdragsdirektoratet i to eksemplar i henhold til rundskriv nr. 36.

Kostnader	pr. 1.1.1986	pr. 1.1.1988
Nygard pumpekraftverk	379,3 mill. kr.	450,9 mill. kr
Åsebotn kraftverk	187,7 mill. kr	223,1 mill. kr

Utbyggingspriser	Kostn. pr. 1.1.88 Midlere årsprod	Kostn. pr. 1.1.88 Fastkraftøkning
Nygard pumpekraftverk	10,5 kr/kWh	1,77 kr/kWh
Åsebotn kraftverk	2,59 kr/kWh	3,19 kr/kWh

Spesifikke utbyggingspriser gir ikke det riktige sammenlikningsgrunnlaget for pumpekraftverket i forhold til øvrige prosjekter. Forholdet mellom kostnadene og forventet driftsvdrdi (jfr. pkt. 3.6.3.2) kan derimot illustrere hvorvidt og i hvilken grad prosjektet er lønnsomt. Netto driftsverdi pr. år framkommer ved å trekke fra driftsutgifter pr. år. Disse er satt lik 1 pst. av utbyggingskostnadene. Prosjektet er samfunnsøkonomisk lønnsomt når:

$$\text{Nyttefaktor, n} = \frac{\text{Kapitalisert netto driftsverdi}}{\text{Kostnader}} > 1{,}0$$

Netto driftsverdi er kapitalisert ut fra 7 pst. kalkulasjonsrente og 40 års økonomisk levetid. (Merk at verdien for fastkraft er kapitalisert langtidsgrensekostnad og ikke indifferenskostnad). Prisnivået for simuleringsresultatet er 1.1.1986. Kostnadene er derfor referert til samme tidspunkt.

Brutto driftsverdi:	38,1 mill. kr pr. år
÷ Driftsutgifter: 379,3 x 0,01:	3,8 mill. kr pr. år
Netto driftsverdi	34,3 mill. kr. pr. år
Kapitalisert netto driftsverdi:	34,3 x 13,33 = 457,2 mill. kr

$$n = \frac{457,2}{379,3} = \underline{1,21}$$

Framdriftsplan

Bilag nr. 41 viser framdriftsplanen for de to kraftverkene. Det er foreslått at utbyggingen av de to kraftverkene følger etter hverandre i tid. Total byggetid er satt til 8 år. Antatt arbeidskraftbehov er på ca. 450 årsverk. Med en anleggstid på 8 år innebærer dette at antall sysselsatte vil ligge mellom 40 og 70 personer.

Fordeler av teknisk-økonomisk karakter

Av gjenstående realiserbare vannkraftprosjekter i BKKs forsyningsområde er de omsøkte prosjektene i Modalen de eneste som kan gi noe krafttilskudd av betydning til en relativt rimelig utbyggingspris utover i 1990-årene.

Lønnsomheten for Nygard pumpekraftverk er avhengig av at også Hellandsfossen kraftverk blir realisert slik prosjektet er planlagt og konsesjonssøkt. Dersom alternativet med utnytting av bare halve fallet i Hellandsfossen må velges, (jfr. pkt. 3.12) er ikke Nygard pumpekraftverk økonomisk lønnsomt og kan heller ikke bygges. Alternativet med å utnytte fallet til Skjerjevatn mot Askjelldalsvatn må da vurderes. Dette prosjektet vil samlet sett være en dårligere teknisk/økonomisk løsning enn den omsøkte.

Effektmessig vil gjennomføringen av Nygard pumpekraftverk føre til en forbedring i BKKs system. I tillegg til pumpekraftverkets nye installasjon og lave brukstid vil i første omgang dette medføre en bedre effektutnytting for Evanger og Steinsland kraftverk. En overføring av Skjerjevatn og bygging av pumpekraftverket vil føre til en bedre utnytting av eksisterende reguleringer og installasjoner i begge disse kraftverkene. Steinsland kraftverk med sin magasinprosent i dag på 10,4 pst. vil få øket denne til 57 pst. I neste omgang når gasskraft med sin høye brukstid er ventet på nettet vil pumpekraftverket med sin installasjon, sine reguleringsmuligheter og lave brukstid virke positiv på effektdekningen i området. Pga. mange usikkerhetsmomenter er det foreløpig ikke utført beregninger som viser hva dette økonomisk vil bety. Byggingen av Åsebotn kraftverk er uavhengig av både Hellandsfossen og Nygard. Spesifikk utbyggingspris er ikke spesiell lav, men er heller ikke spesiell høy sammenlignet med tilsvarende prosjekter som er realisert i den senere tid. Åsebotn kraftverk vil føre til en bedring av reguleringen for Steinsland kraftverk, til en viss grad også for Nygard og Hellandsfossen. Fordeler utover de rent teknisk-økonomiske er vurdert under kap. 4.

Forslag til manøvreringsreglement

Forslaget til manøvreringsreglement for hvert enkelt kraftverk er vist i bilagene nr. 42 og 43.

Alternative planer

Med bakgrunn i uttalelser i § 4a-fasen, ønsker fra representantene fra Modalen kommune i styringsgruppen, og kraftselskapets egne vurderinger er alternative planer på enkelte punkt utredet.

De alternativ som er vurdert er:

A – *Bygging av Skjerjo kraftverk*
For å utnytte fallet mellom Skjerjevatn og Askjelldalsvatn. Reguleringsgraden for Evanger kraftverk er god. Skjerjevatn vil bli senket til kt. 905, men det vil ikke være aktuelt å heve magasinet ytterligere på grunn av for lite tilsig. Derved utelukkes kraftselskapet fra å utnytte den siste mulighet til å få et nytt stort magasin.
Byggingen av Skjerjo kraftverk kan kombineres med redusert utbygging i Hellandsfossen.

B – Nygard pumpekraftverk er vurdert flyttet til Kvanndalen.

C – Pumpekraftverk alternativt plassert i Kvanndalen med pumping både til Holskardvatn og Skjerjevatn.

D – Det øverste feltet i Tuledalen er overført til Nordalsvatn og Åsebotn. Overføringen gir øket produksjon i Steinsland - og Hellandsfossen - i tillegg til Åsebotn kraftverk. Det utredede alternativ gjelder utbygging av Åsebotn kraftverk uten overføring av felt fra Tuledalen.

Altlernativer for Nygard pumpekraftverk Skjerjo kraftverk

Dersom Nygard pumpekraftverk ikke blir bygget vil det være et alternativ å utnytte fallet mellom Skjerjevatn og Askjelldalsvatn i en kraftstajon kalt Skjerjo. Det vises til bilag nr. 44.

Hydrologi og magasinforhold

Tilsiget til Skjerjevatn er 81,9 mill m³ inkl. overføring av vatn kt. 1016. Dagens magasin, med 10 m heving og 10 m senking gir et magasin på 102 mill m³. Det er naturlig å øke senkingen med 39 m ned til kt. 905. Dette er forbundet med små kostnader. Magasinøkningen blir 47 mill m³. Dette gir

	HRV	NV	LRV	Mag. volum
Skjerjevatn ..	964,1	954,1	905	149 mill. m³

Magasinprosenten blir da 181,7 pst.

Installasjon

Slukeevnen i kraftverket må tilpasses det i Evanger kraftverk.

Maksimal slukeevne settes til 20 m³/s. Magasinet kan da kjøres ut på 86 døgn. Det forutsettes at undervannet, dvs. Askjelldalsvatn, holdes opp, og dette settes til kt 795. Maksimalt brutto fall blir 169 m. Installasjonen blir: 25 MW.

Produksjon

Midlere årsproduksjon Skjerjo:	29 GWh
Fastkraft i BKKs system:	51 GWh
Tilfeldigkraft BKKs system: ..	÷17 GWh
Produksjonsøkn. i BKKs system:	34 GWh
Kostnad pr. 1.1.88	224,4 mill. kr.
Utbyggingspris (midl. årsprod.):	6,60 kr/kWh
Utbyggingspris (fastkraft):	4,40 kr/kWh

Bilag nr. 45 viser kostnadsoverslag.

Pumping både til Skjerjevatn og Kvanngrø - Holskardvatn

Prinsippet for dette alternativet er å kunne nyttiggjøre en del av flerårsmagasinet Holskardvatn som tilhører Evanger kraftverk til pumpemagasin. Bilag nr 46 viser planskisse. Pumpekraftverk vil her bli plassert i Kvanndalen med ny tunnel opp til Kvanngrøvatn. Herfra vil kraftverket kunne nyttiggjøre seg den eksisterende overføringstunnelen mellom Kvanngrøvatn og Holskardvatn. Denne ligger i et nivå (k 849) som fører til at bare en del av Holskardvatn med HRV = 865,5 kan utnyttes. Magasinet i Holdskardvatn nyttes i dag i Evanger kraftverk med en br. f. fallhøyde på 780 m. Magasinet over nivået på overføringstunnelen fra Kvanngrøvatn kan i dette alternativet kjøres ut mot Steinsland med en samlet nyttbar fallhøyde 815 m. (inkl. Hellandsfoss).

Restmagasinet må kjøres ut i Evanger kraftverk. Total magasinvolum for disse magasinene er 241,5 mill. m^3, mens bare 85,8 mill. m^3 av dette kan tappes tilbake til Steinsland og Hellandsfoss. Magasinet i Skjerjevatn kan da reduseres noe.

I pumpekraftverket må det installeres to aggregater, ett for hvert fallhøyde og magasin. Størrelsene blir 85 og 50 MW. Med utgangspunkt i samme vurderingsmetode som for Nygrad pumpekraftverk er det funnet at dette er et teknisk-økonomsk langt dårligere alternativ enn å pumpe bare til Skjerjevatn. Det ligger på grensen til å være lønnsomt.

Midlere årsproduksjon	34 GWh
Fastkraft	267 GWh
Tilfeldigkraft	÷233 GWh
Nytteverdi pr. år	39,6 mill. kr.
Driftskostnad pr. år (1 pst. av anl.kost.)	4,7 mill. kr.
Netto nytteverdi pr. år	34,9 mill. kr.
Kostnad pr. 1.1.86	469,1 mill. kr.

$$\text{Nyttefaktor} = \frac{\text{Kapitalisert netto nytteverdi}}{\text{Kostnad}} = 0{,}99$$

Alternativ plasering av pumpekraftverket

Gjennom uttalelser gitt under § 4a-fasen og under prosjekteringen ble det vist interesser for å utrede alterantivet med å plassere pumpekraftverket andre steder enn i Nygard-området.

Årsaken var at det fra naturvern- og friluftshold ikke var ønsket nye inngrep i Nygard - Krosstølen området. Både topografisk, miljø- og anleggsmessig pekte her Kvanndalen seg naturlig ut. I Kvanndalen har BKK bygget veg og etablert anleggssted tidligere ved at det her har vært drevet fra to tverrslag på overføringstunnelen for Steinsland kraftverk. Arbeidet er avsluttet, området er ryddet og grunneierne har planlagt hyttefelt i området.

Kostnadsoverslagene viser små marginer i Nygard-alternativets favør. Tracevalg for linjeføringer er derfor undersøkt. Forskjellen mellom disse er maksimalt 4 mill. kr. Bilag nr. 47 viser alternativene. Forskjellen melom disse to alternativene ble vurdert til å være av en slik art at de ble sendt ut på ny høring til grunneierne og Modalen kommune. Uttralelsene både fra grunneier og kommune viste at det var klart størst interesse for å plassere pumpekraftverket i Nygard-området. Dette opprinnelige alternativet er derfor også valgt i det videre planleggingsarbeidet.

Det må nevnes at vegen opp tils elve Krosstølen er tatt bort. Hele anlegget skal drives via adkomsttunnelen kt. 495.

En kV linje i Kvanndalen vil krysse så vel hyttefelt som utferdsområder og var lite ønskelig fra kommunens side.

Redusert utbygging i Hellandsfossen

Dersom kun Hellandsfossen blir bygget ut, med et fall på 35 m, blir det ikke lønnsomt å bygge ut Nygard pumpekraftverk.

Tallene for Nygard pumpekraftverk ved denne kombinasjonen blir for BKKs system:

Midlere årsproduksjon	33 GWh
Fastkraft	159 GWh
Tilfeldigkraft	÷192 GWh
Nytteverdi	22,3 mill. kr/år
Driftskostnad	3,8 mill. kr./år
Netto nytteverdi	18,5 mill. kr/år

$$\text{Nyttefaktor} = \frac{\text{Kapitalisert netto nytteverdi}}{\text{Kostnad}} \quad \frac{246{,}6}{=379{,}3} \quad =0{,}65.$$

Elvestrekningen mellom de to alternative inntakene vil her få sin «naturlige» vannføring, noe som også er hovedargumentet for ønske om dette alternativet. Forholdet over selve Hellandsfossen blir imidlertid slik som det omsøkte alternativet.

Åsebotn kraftverk

Overføringen av feltet tilhørende Ortnevikvassdraget i Tuledalen

Til planene i Åsebotn er det kommet få merknader. Hovedtyngden gjelder overføringen av Tuledalen fra Ortnevikvassdraget til Norddalsvatn. Overføringen er meget lønnsom. Sammen med de andre av feltene til Åsebotn kraftverk ble dette plassert i kategori I i Samlet Plan. Siden den tid har det hersket en del usikkerhet knyttet til denne delen av Ortnevikvassdraget da dette vassdraget er planlagt å inngå i Stølsheimen landskapsvernsområde. Sogn og Fjordane Energiverk har dessuten også planer for å utnytte dette vassdraget til Sognefjorden. Nedenfor presenteres derfor alternativet for Åsebotn kraftverk uten overføringen av Tuledalen.

Prosjektet blir ellers det samme som tidligere, men altså med den forskjell at overføringen ikke blir gjennomført.

Produksjon BKKs system uten overføringen

Midlere årsproduksjon:	70 GWh
Fastkraft:	55 GWh
Tilfeldigkraft:	15 GWh
Kostnad pr. 1.1.88:	211,7 mill. kr.
Utbyggingspris (midl.årsprod):	3,02 kr/kWh
Utbyggingspris (fastkraft):	3,85 kr/kWh
Marginalt gir overføringen:	16 GWh
Til en kostnad på:	11,4 mill.kr
Mrginal utbyggingspris blir: ..	0,71 kr/kWh

Tallene viser at overføringen er billig og at den er viktig for økonomien til Åsebotn kraftverk og dermed også realiseringen av prosjektet.

Positive og negative virkninger av reguleringene

Nedenfor gjengis sammendrag og konklusjoner av fagrapportene som er utarbeidet for konsesjonssøknaden.

Avsnittene 4.2, 4.3 og 4.6 er utarbeidet av BKK. Fagrapportene er utarbeidet på grunnlag av § 4a meldingen som gjaldt både Hellandsfoss kraftverk, Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk. Pga. ulik redigering i rapportene er det vanskelig å gi en eksplisitt framstilling av Hellandsfoss kraftverk. Det er også naturlig å lese fagrapportene i sammenheng siden det parallelt søkes om konsesjon for Nygard Pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk. Oppdelingen i to søknader er gjort fordi søkadnadene behandles etter ulike lover. Både sammendrag og rapporter er derfor gjengitt i sin helhet slik de også blir framstilt i søknaden for Nygard og Åsebotn.

Kraftselskapets merknader til de sakkyndige rapportene

I prosjekteringsfasen ble prosjektene endret på enkelte punkt. Samtlige rapportskrivere fikk melding om dette, først at en revisjon i forhold til Samlet Plan ville komme, og deretter en beskrivelse av selve revisjonen. Ikke alle fagrapportene er korrigert og det forekommer endel uriktige opplysninger, med hensyn til beskrivelse av inngrep og reguleringsgrenser. Samtlige fagrapporter har imidlertid trukket sine konklusjoner på grunnlag av de omsøkte prosjekter.

To forhold vil vi likevel kommentere.

- kravet til minstevassføring i dag er 2 m^3/s av Steinslandsvatnet hele året. Dette er det tatt hensyn til i søknaden. Krav utover dette foreligger ikke.
- Holskard, Kvanngrøvatn og Øvre Sødalsvatn, i alt 37,4 km^2, er tidligere overført til Evanger.

Is og vanntemperatur (Bilag nr. 48).

NVE, Hydrologisk avd.

«Nåværende vanntemperaturforhold og isforhold i vassdraget og i fjordene er beskrevet. Utbyggingen av Steinsland kraftverk har fra tidlig i 1980-årene påvirket isforholdene noe i Moelva og i Steinslandsvatn.

Pga. lite magasinvolum er kjøringen av kraftverket i dag noe ujevn om vinteren, vanligvis med stopp om natta.

De foreslåtte tilleggsutbyggingene vil medføre en vesentlig jevnere kjøring av Steinsland kraftverk om vinteren. Dette vil gi noe mer åpent vann i øvre del av Steinslandsvatn og Moelva vil kunne gå åpen helt til fjorden, bortsett fra strekningen hvor vannet tas gjennom Hellandsfossen kraftverk. Under forutsetning av at det ikke tappes ut vann fra Skjerjemagasinet om sommeren så ventes bare små endringer av sommertemperaturen i Moelva.

Isforholdene på Skjerjevatn vil endres en del pga. vesentlig større reguleringshøyde og nye tunnelåpninger. På deler av vatnet vil isforholdene bli dårligere.

Det samme vil også gjelde for Norddalsvatn. På noen av de mindre vatna som reguleres til Åsebotn kraftverk vil det også kunne oppstå områder med farlige isforhold for skiløpere. Det er påpekt en del områder på disse vatna som bør sikres spesielt.

I Mofjorden ventes ikke større endringer av isforholdene, men det kan bli en tendens mot tykkere is på ettervinteren. I Romarheimsfjorden er det mer usikkert hvordan isforholdene blir, men det vil sannsynligvis kunne bli hyppigere isdannelse og isen kan bli liggende lengre perioder. Fortsatt vil imidlertid værforholdene være avgjørende».

Flomforhold

BKK

For alle omsøkte reguleringsanlegg og overføringer gjelder at naturlig flomvannføring i vassdragene så vidt mulig ikke skal økes.

Hellansfoss kraftverk

Sperredammen er laget med et 115 m langt fast overløp på kt. 90,7. Ved fastsetelse av denne høyde er det tatt utgangspunkt i flommen

høsten 1918. Av lokale folk har vi fått angitt denne flomstigningen og målt den til kt. 92,4.

Ut fra vurderinger i nabovassdrag er intensiteten beregnet til 1,3 m^3/s km^2 tilsvarende 430 m^3/s. Tilsvarende flom vil gi samme flomstigning over det faste overløpet.

Permanent vil vannspeilet bli hevet med ca. 2,7 m fra kt. 88,0 til kt. 90,7.

Nygard pumpekraftverk

Når det er overløp i Skjerjevatn vil det ikke bli pumpet. Flomvannføringen skal gå over overløpet ved hoveddammen. Ved påbygging av dammen vil det nye overløpet få samme dimensjon og utforming som det eksisterende. Når det er overløp i Stølsvatn vil det ikke bli tappet fra Skjerjevatn.

Inntakskapasiteten fra de overførte feltene på 2,5 km^2 begrenset til 2 m^3/s km^2. Flommene ut av Skjerjevatn økes dermed maksimalt med 5 m^3/s.

Åsebotn kraftverk

Dammen ved vatn kt. 873 vil få overløpet midt på dammen. Overløpet vil få en utforming som tilsvarer naturlig vassføringskapasitet ved flom.

Inntakene fra bekk I og bekk II vil kommunisere med Store Norddalsvatn. Overløpene vil bli utformet slik at flommen ledes i naturlig løp.

Elvestrekningen mellom vatn kt. 873 og Stølselv vil få flommen øket med vann fra Blådalen. Etter samløpet med Stølselv økes flommene ikke. Overføringskapasiteten begrenses til maks 1,35 m^3/s km^2 tilsvarende 8 m^3/s.

Elvestrekningen mellom Store Norddalsvatn og Straume vil få flommene øket med vatn fra Tuledalen, begrenset til maks 2 m^3/s km^2 tilsvarende 4,6 m^3/s. Nedenfor Straume er der ingen endring i flomforholdene fordi tilført vann fra Tuledalen motvirkes av bortført vann fra feltene til Nygard.

Inntakene vil bli forsynt med bjelkestengsel. Ved forutgående varsel kan disse settes slik at alle flommer kan ledes i naturlig leie.

Erosjon

BKK

Nygard pumpekraftverk

Reguleringssonen rundt Skjerjevatnet består av forholdsvis små og ujevne løsmasseforekomster. Stranderosjon med lokal blakking kan forekomme i et begrenset område lengst nord i magasinet. Dette vil neppe få betydning for vassdraget nedenfor. (Jfr. bilag nr. 32). Ved uttak av løsmasser for bygging av sekundærdammen kan det oppstå perioder med lokal blakking i vassdraget nedenfor massetakene.

Overføringstunnelen fra vatn kt. 1016 ved Skjerjevatnet vil munne ut i beskjedne og magre løsmassepartier. Erosjonen som de overførte vannmengdene vil kunne påføre de nye løpene nedover er ventet å ha begrenset omfang og være forbigående. Ved Steinsland er det utført en del eldre forbygninger langs elven.

I forbindelse med byggingen av Steinsland kraftverk ble Steinslandsvatn senkes 1 m. Dette ble gjort for å innvinne jordbruksareal. Samtidig ble det utført en del forbygningsarbeid fra utløpet og nedover mot Straume. Det er ikke ventet at endringen i vannføringsforholdene vil få konsekvenser for elveforbygningene. Det er heller ikke planlagt nye forebygningstiltak.

Åsebotn kraftverk

Generelt kan de steder i Åsebotn som er potensiell erosjonsutsatt beskrives som fjell i dagen med stort sett spredte og magre forekomster av løsmasser. Enkelte innløpsoser under N.V. kan være erosjonsutsatt ved tapping av magasinene, slik tilfelle erfaringsmessig har vært i nordre delen av Store Norddalsvatn. Konsekvensene av dette vil stort sett være av estetisk art. Det er ikke ventet noen fare for blakking i vassdraget pga. reguleringene.

Jordbruk og skogbruk. (Bilag nr. 49).

Heradsagronomen i Vaksdal

Nygard pumpekraftverk

Nygard

«Med det kjenskap eg har til anlegga i samband med pumpekraftverket er det ut over det som er nemnd lite å innvenda frå landbrukshald».

Skjerjevatn

«Dette er ein førebils uttale før eg har vurdert tilhøva i terrenget. Synfaring er heilt turvande som grunnlag for å gjera seg eit fagforsvarleg standpunkt».

Åsebotn kraftverk

«Med tilvisning til det som er sagt må eg konkludere med at skadene, ulempene ved denne reguleringa vil gjera seg lite gjeldande. Det må då takast atterhald om tilhøva som måtte dukka opp og som eg ikkje har hatt høve til å ta omsyn til».

Reindrift

Det foregår ikke tamreindrift i området.

Transport. Fløtning

Bkk

Hovedferdselsårene til og igjennom Modalen og Eskingedalen er riks- og fylkesvegen fra Dale/Evanger. I tillegg blir Mofjorden brukt til endel transport av sand og stykkgods. I forbindelse med tidligere anleggsvirksomhet ved Steinsland og Evanger kraftverk er det bygget en god del anleggsveger fra fylkes- og riksvegene og opp til fjellområdene. En del turstier er lagt om og broer er bygget.

Pga. relativt godt vegnett er vassdragene i dag svært lite brukt til fløtning. Sporadisk fløtning av ved kan forekomme. Byggingen av Steinsland og Evanger kraftverk har allerede

medført en del endringer i de naturlige vannførings- og isforhold både i selve vassdragene og i Mofjorden.

Vassdragene blir bare i liten grad benyttet som isveger nå. Noen gårder har etter Steinslands-utbyggingen fått bro og veger som erstatning for tapt isveg.

Nygard pumpekraftverk

Pumpekraftverket vil føre til mindre endringer i isforholdene i vassdraget nedstrøms Stølsvatn og i Mofjorden. Det vises her til rapport fra issakkyndig, bilag nr. 79.

Ny anleggsveg blir bygget fra eksisterende anleggsveg til Kvanndalen og under Krosstølen. Vegen fra Øvre Helland til Nygard må opprustes. De er ikke kjent at turstier blir berørt ved videre oppdemming av Skjerjevatn.

Åsebotn kraftverk

Utbyggingen her vil ikke berøre kjente turstier i området. De nye reguleringene vil neppe gi noen endringer for transportforholdene videre nedover i vassdraget. Det er ventet mindre endringer for skiløpere som skal krysse magasinene. Det blir bygget ny anleggsveg fra Stølsdammen og opp i Åsebotn. Dette vil gi vesentlig lettere tilkomst til et område som i dag er lite benyttet fordi det er tungt tilgjengelig.

Vannkvalitet. Vannforsyning. (Bilag nr. 50).
Norsk institutt for vannforskning

«Vassdraget er preget av sure og næringsfattige vannmasser. Dette gir dårlig grunnlag for fisket.

Tidligere gjennomførte reguleringer kan ha medført økt vekst av undervannsplanten krypsiv (Juncus bulbosus). I Steinslandsvatnet vil bratte og steinete strender ha naturlig begrense omfanget av slik plantevekst.

De nye reguleringsplanene *kan* medføre mer vekst av undervannsplanter i Modalselva på strekningen Steinslandsvatn - Almelid og Nedstrøms Hellandsfossen. Topografiske forhold i vassdraget kan begrense omfanget av slik plantevekst.

Resipientkapasiteten på elvestrekningen nedenfor Almelid blir sterkt redusert. Denne delen av vassdraget bør ikke ta imot avløpsvann når de foreslåtte reguleringsplanene settes ut i livet. Elvestrekningen bør heller ikke brukes som vannkilde».

Naturfag
Geofag. (Bilag nr. 51).
Universitetet i Bergen

«Området rundt Norddalsvatn i Åsebotn og rundt Skjerjevatn er dominert av bart fjell og tynt, usammenhengende dekke av løsmateriale, vesentlig morene.

I de områdene som berøres av de aktuelle utbyggingene er det ikke påvist terrengformer i fjell eller løsavsetninger som har spesiell betydning for forståelsen av geologiske forhold i dalførene eller regionen. Det er heller ikke påvist aktive prosesser av spesiell geofaglig verdi. Konsekvensen av en utbygging etter de foreliggende planer når det gjelder geologiske/geomorfologiske verdier, vurderes derfor som små. Det er derfor ikke behov for kosnesjonsbetingede geologiske undersøkelser».

Ferskvannsbiologi. (Bilag nr. 52).
Universitetet i Bergen

«De planlagte reguleringsinngrep vil bare i liten grad komme i konflikt med ferskvannsbiologiske interesser i regionen, og vi har følgelig ingen innvendinger mot de planlagte reguleringsinngrep.

Det er ikke behov for konsesjonsbetingete ferskvannsbiologiske undersøkelser:

Botanikk. (Bilag nr. 53).
Universitetet i Bergen

«Dei planlagde inngrepa ved bygging av Åsebotn og Hellandsfoss kraftverk vil i nokon grad kome i konflikt med botaniske interesser, særleg gjeld dette representativiteten og forskningsverdien til området. Men totalt sett står ikkje store verdiar på spel, og vi har difor ikkje større innvedingar mot desse reguleringsplanane. Når det gjeld utbygging av Nygard pumpekraftverk, vil dette medføre store konflikter med botaniske interesser langs austsida av Skjerjevatnet. Vi vil difor sterkt oppmode om at Skjerjevatnet ikkje vert regulert høgare enn det er i dag. Dersom det vert gjeve konsesjon på heving av vatnet, ber vi om konsesjonsbetinga granskingar for å sikre kunskap om det som går tapt. Det vil verte behov for inventering av artar, planteamfunn og granskingar av jordsmonnet for å klarleggje dei edafiske krava til dei sjeldne fjellplantene i dette området.»

Ornitologi. (Bilag nr. 54).
Universitetet i Bergen

«Fjellområdene har en variert fuglefauna med innslag av faunaelementer som er typiske for sentral-norske fjellstrøk.

Det ble registrert svært gode forekomster av enkeltarter (snøspurv og fjellrype), og disse vil kunne bli skadelidende ved utbygging og økt menneskelig aktivitet i området.

Rovfuglene er en spesielt utsatt gruppe.

Våtmarksfugl er lite representert, da området har få egnete hekkehabitater. De planlagte inngrepene får sannsyligvis størst konsekvenser for landfugl som ryper og rovfugl, via redusert tilførsel, bestandsreduksjoner og menenskelige forstyrrelser.

I orintologisk sammenheng har området stor verdi som type- og referanseområde, da urørte areal med høye tettheter av fjellrype og snøspurv er sjeldne på Vestlandet.

Sammen med fjellområdet videre NØ-over (nedslagfeltene til Østerbø - Mjølsvik og Ortnevikvassdragne) utgjør hele planområdet et

ornitologisk interessant stykke Vestlandsnatur, karakterisert med svært gode bestander av høyfjellsfugl som snøspurv og fjellrype og forekomst av en fåtallig rovfugl, jaktfalk.

Vi vil derfor anbefale at Åsebotn/Blådalen taes ut av BKK's planer om tilleggsreguleringer i Modalsvassdraget. Gjennomføres reguleringen, er det ønskelig å følge faunautviklingen i området for å klarlegge effekten av utbyggingen (konsesjonsbetingede undersøkelser)».

Landskap. (Bilag nr. 55)

Norsk institutt for vannforskning

Verdiskalaen ser slik ut (A. har størst verdi, C. lavest):

Landskaps-klasse	Karakteristikk
A.	Særpreget og variert
B.	Typisk landskap
C.	Mindre variert landskap

Virkningene er delt inn i 5 konsekvensklasser:

0: Ingen eller ubetydelig negative virkninger
–1: Små negative virkninger
–2: Moderat negative virkninger
–3: Store negative virkninger
–4: Meget store negative virkninger».

Nygard pumpekraftverk

Verdivurdering:

«Området som helhet er dominert av landskapskomponenter av klasse B som representerer det typiske for regionen. I områdene ved Skjerjevatn er landskapet stekrt påvirket av tekniske inngrep - klasse C. Kulturelementene i Nygardsområdet gir området særpreg og tilhører klasse A».

Konsekvensvurdering

«Konsekvensene av utbyggingen vurderes som –2 moderat negative virkninger for områdene ved Nygard og –1, små negative virkninger for områdene ved Skjerjevatn».

Åsebotn kraftverk

Verdivurdering

«Området domineres av landskapskomponenter av klasse B - typisk for regionen og A - særpregede og varierte. Åsebotn har flere enkeltkomponenter som bidrar til å gi området særpreg, mens områdene lenger nord hovedsakelig har komponenter av klasse B og C».

Konsekvensvurdering:

«Konsekvensene av utbyggingen vurderes som –3, store negative virknigner for områdene Åsebotn - Blådalen og –2, moderat negative virknigner for områdene Norddalsvatn - Tuledalen».

Jakt og fiske

Vilt. (Bilag nr. 56).

Miljøvernavd. i Hordaland

«Ein har ikkje kunnskap om fast tilhald for sjeldne truga eller sårbare viltarter innafor området.

Utbygginga sin karakter tilseier heller ikkje nokon særleg konflikt med slike arter dersom dei mot formodning skulle førekoma her.

Etter opplysnigner frå Modalen viltnemnd nyttar ikkje villreinen frå Fjellheimen dette området.

Det vert hevda at det finst eit hjortetrekk gjennom området mellom Ortnevik og Modalen.

Dei planlagde inngrepa synest ikkje å koma i konflikt med dette trekket.

Av småvilt vert det jakta på ryper og hare. Denne jakta har vore bra organisert og tilrettelagt med sal av kort til ålmenta. Det er lite som talar for at dei skisserte inngrepa vil få nokon stor negativ innverknad på småviltstammene og jaktutøvinga.

Pga. Bergen turlag sitt hyttenett og anleggsvegar elles er området relativt lett tilgjengeleg og bra søkt».

Fiske. (Bilag nr. 57).

Miljøvernavd. i Hordaland.

«Åsevatn: Fiskeinteressene er ubetydelige.

Skjerjevatn: Fisket blir totalskadd.

Stølsvatn og Steinslandsvatn: Liten betydning for fisket uten overføring av røye. I tilfelle overføring av røye kan dette gi meget store skadevirkninger i forhold til den fisken som eksisterer i vassdraget i dag.

Modalselven: Større vintervassføring vil bedre forholdene for lakse- og innlandsfisket. Ellers i året må fastsettes minstevassføringer. Overføring av røye kan gi negative virkninger.

Nødvendige tilleggsundersøkelser

37,4 km^2 av Modalselvens naturlige nedslagsfelt er ved tidligere reguleringer overført til Evanger kraftverk.

Ved denne siste utbygging er det aktuelt i perioder å overføre til Modalsvassdraget 29,5 km^2 av Eksos nedslagsfelt.

Likeledes kan områder i Tuledalen bli overført til Modalsvassdraget.

En del av de overførte felt rundt Holskardvatn og Skjerjevatn ligger i områder med kalkrike bergarter som ut fra fiskeribiologiske kriterier kan gi en god vannkvalitet.

Det er ønskelig at det blir vurdert om disse overføringer har virkninger på vannkvaliteten i Modalselven».

Fisk. (Bilag nr. 58)

(Uttale fra fylkesmannen i Sogn og Fjordane.)

Konklusjon: Dersom det skal utførast fiskeribiologiske granskingar og vassanalyser i t.d. Norddalsvatnet, bør det takast vassprøvar frå vatn kote 1026 for å følgje utviklinga av vasskvalitet. Det er ikkje naudsynt med prøvefiske.

Kulturminner
Eldre tid. (Bilag nr. 59)
Historisk museum i Bergen

«De arkeologiske undersøkelser i Modalsvassdraget gav som tidligere nevnt ingen positive resultater. Årsaken til dette kan være flere.

Blant annet var det svært lite vegetasjon og få attraktive steder for bosetning over kortere eller lengre tid. Det kan her nevnes at Norddalen øst for Åsebotn ville være bedre egnet for slikt.

Andre grunner kan være at det lå mye snø igjen i de berørte områdene og at dårlig vær skapte vanskelige arbeidsforhold.

Sammenligner en undersøkelsen i Modalsvassdraget med de arkeologiske erfaringer gjort i andre høyfjellsområder, kan det ikke utelukkes at vi kanskje har oversett spor fra forhistorisk tid».
(BKKs merknad. Norddalen øst for Åsebotn er samme dalføre som Blådalen, nevnt foran).

Nyere tid. (Bilag nr. 60).
Fylkeskonservatoren i Hordaland

«Konsekvensane ved dei utbyggingsplanane som ligg føre er likevel ikkje så store at Fylkeskonservatoren i Hordaland kan rå ifrå utbygging. Vi har likevel ein del merknader til utbyggingsplanane.

I samband med Hellandsfoss kraftverk vil Fylkeskonservatoren rå til at ein utvidar perioden med garantert minstevassføring til veke 22-39, då elva er sjølve livsnerven i Modalen og kulturminna frå nyare tid har stor visuell og funksjonell tilknytning til elva.

Det må også gjerast merksam på at anlegg og tunnelar i samband med bygging av Nygard pumpekraftverk ikkje må leggjast i området ved Krosstølen. Dessuten må anlegg og andre inngrep gjevast god tilpassing til terrenget i området.

Det er kjent at BKK si tidlegare utbygging av Stølsheimen har ført til sterk reduksjon av dei kulturhistoriske verdiane i vassdraget.

Utbygginga har mellom anna ført med seg at stølen Steinslandsheimen vart sett under vatn. Fleire elvar er tørrlagde eller har fått sterkt redusert vassføring.

Det er difor svært viktig at ein er varsam med nye inngrep, då eit kvart nytt inngrep kan få store konsekvensar for dei kulturistoriske verdiane som er att i vassdraget. Vi vil i denne samanhengen framheve nokre kulturlandskap som er særs verneverdige. Det gjeld Nygard med Krosstølen og gardsbusetnaden ved Moelva, som inneheld mange verneverdige bygningar. Ein del av desse bygningane er kome med i ein førebels sektorplan for kulturminnevern i Modalen kommune (jfr. «Førebels utkast til verneplan for Modalen», FKH 1986).

Det er likevel i første rekkje kulturminna sett i høve til kvarandre og til landskapet, som er ein hovedfaktor i vurderinga, meir enn verdien av det einskilde kulturminnet».

Friluftsliv. (Bilag nr. 55).
Norsk institutt for vannforskning
Nygard pumpekraftverk

«Utbyggingen etter planene vil få *middels store negative konsekvenser* for friluftslivsinteressene.

Vurdering:

Inngrepene gjør at mangfoldet og viktige landskapselementer blir berørt. Området vil miste endel av de opplevelsesverdier som knytter seg til de gjenværende deler som i mindre grad er berørt av tidligere utbygging.

Det er betydelige lokale friluftsinteresser i området. En god del av ferdselen går inn til områdene omkring Nystølen, men også mot Krosstølen. Inngrepene vil gjøre området som helhet mindre attraktivt til friluftsliv og friluftsaktiviteter i tilknytning til den planlagte hyttebebyggelsen ved Nygård.»

Åsebotn kraftverk

«Utbyggingen etter planen vil få *store negative konsekvenser* for friluftslivsinteressene.

Vurdering:

Inngrepene virker negativt inn på opplevelsesverdiene i store deler av området.

Området er relativt uberørt og inngår som en del av et større naturområde som er med i planer om landskapsvern. Verdien av området må vurderes ut fra dets betydning som en integrert del av den sammenhengende sentrale delen av Stølsheimen som ennå ikke er utbygd til vannkraftformål. Åsebotnområdet er idag lite besøkt av turgåere, men representerer likevel en ressurs for de som ønsker å oppleve uberørt og mektig natur og som ønsker å gå utenom stiene.

Området er vurdert som et viktig regionalt friluftsområde i fylkesplanene for Hordaland og Sogn og Fjordane.»

Lokalklima. (Bilag nr. 61)
Professor Kåre Utaaker

«Det er gitt en vurdering av mulige innvirkninger av de foreslåtte tilleggsreguleringene i Modalsvassdraget på lokalklimaet langs de berørte deler av vassdraget, og da først og fremst på strekningen Steinsland kraftverk - Mofjorden. De konklusjoner som er oppsummert i det følgende er basert på tilgjengelig observasjonsmateriale fra Modalen, resultater fra granskinger ved andre regulerte vassdrag, og på kunnskaper om de fysiske prosesser som er bestemmende for mikro- og lokalklimaet. De målbare endringer i lokalklimaet vil inntreffe bare i rolig, kaldt vær som følge av økningen av arealet av isfritt vann i vassdraget. Følgende endringer i vinterklimaet kan ventes:

1. På strekningen Steinsland kraftverk - Mofjorden vil den økte vintervassføringa i rolig vintervær gi noe høyere lufttemperatur

i områder der økningen i arealet av åpent vann blir stor. På lokaliteter som ligger i «elvesdtrekken», kan temperaturhevingen gå ca. 1°C når temperaturen går ned mot ÷20°C. Ved temperaturer ove rca. ÷10°C vil det neppe være mulig å påvise noen innvirkning i større avstand enn noen få 10 metre fra åpent vann.

2. Luftfuktigheten vil øke, særlig i rolig, kaldt vær. Dette vil neppe føre til noen påviselig økning i hyppigheten av frostrøyk, dvs. tilfelle av frostrøyk som brer seg utenom åpent vann, og mengden av rim vil øke.

   I en middels kald vintere må en vente at frostrøyk som brer seg innover land som lokal tåke på utsatte steder, kan forekomme på 1-2 dager mer enn før tilleggsreguleringene, i særlig strenge vintrer kanskje 3 - 5 dager mer, mens det i uvanlig milde vintrer ikke vil forekomme lokal tåke som følge av reguleringene.

   Økingen av rimavsettingen vil bli størst i «frost-røykvær», men den vil bli merkbar nær åpent vann også på andre rolige klarværsdøgn når lufttemperaturen faller under ca. ÷5°C. Det må understrekes at økingen i den vannmengde som avsettes i alle flal er svært liten».

Tiltak

Kraftselskapet har tidligere bygget Steinsland kraftverk i Modalen kommune.

I den forbindelse ble det gitt tilskudd til opprusting av 20 kV anlegg, til vegutløsing av Modalen via tunnel, til opprusting av veger i dalen, til samfunnshus på Mo og grendahus på Straume, til legekontor og ambulansebil.

I forbindelse med den nye utbyggingen vil vegen til Nygard måtte rustes ytterligere opp.

Representanter fra Modalen kommune har vært med i en styringsgruppe for de prosjekter det nå søkes konsesjon om.

Man har der gitt uttrykk for følgende ønsker:

- tilskudd til veg til Romarheim
- tilskudd til legesenter
- at stien fra tunneldriften må komme bygden til gode
- at provisorier for anleggdriften må komme lokalsamfunnet tilgode der dette er mulig.

I bruk av stein fra tunneldriften har kraftselskapet og kommunen felles interesser.

Når det gjelder tilskudd til vegutbygging pågår der forhandlinger mellom kommunen og kraftselskapet.

Kraftselskapet regner med at det tilskudd som blir gitt vil dekke alle forpliktelser til økonomisk støtte til kommunen. Tilskudd til ande formål vil da måtte skje ved en omfordeling av midler i kommunen, fra vegbygging til disse formålene.

Kraftselskapet regner med at det kommer pålegg om bygging av laksetrapp i Almelidfossen, men avvventer her forslag fra den fiskerisakkyndige.

Rotenonbehandling for utrydding av røye i Skjerjevatn vil bli vurdert etter samråd med fiskerisakkyndig.

Andre fordeler og ulemper

En utbygging av de omsøkte prosjekter vil sett under ett føre til en del fordeler for området som her vil påpekes.

1. Både overløpshyppigheten og overløpsmengden fra Stølsvatnet vil minke når pumpekraftverket blir satt i drift. Simuleringer viser en midlere reduksjon i overløpsmengden på 70 pst. Mer spesifikt utgjør reduksjonen av overløpet ved normal drift lik maksimal pumpekapasitet = 26,5 m^3/s. Ved fulle magasin både i Stølsvatn og Skjerjevatn og eller ved driftstans i kraftverken vil alt tilsig gå som verløp fra sine repsektive magasiner. Konlusjonen ut av dette er at bortsett fra ekstreme flomsituasjoner og unromale driftsituasjoner vil en flom på eks.vis. 200 m^3/s i en slik situasjon i Modalsvassdraget nedstrøms Stølsvatnet bli redusert med 13 pst.
2. Nye veger vil stort sett bli sett på som fordeler i lokalsamfunnet. Nye områder som får vegutløsning i Modalen er Krosstølen og Åsebotn. I første rekke er det grunneierne som vil dra nytte av disse, men erfaringsmessig viser det seg at også friluftsfolk og turgåere bruker disse vegene i en viss utstrekning.
3. En kraftutbygging vil som regel føre med seg økte økonomiske inntekter og økt sysselsetting i området. Det er ikke regnet på hva dette spesifikt vil bety for de berørte kommuner, men med de antall årsverk det her er tale om vil dette føre til betydelig aktiviteter og dermed positive følger for området. Ved en full utbygging vil Modalen få tre nye kraftverk i tillegg til Steinsland kraftverk. Det er grunn til å tro at antall ansatte som idag er 8 vil fordobles. En oppstarting av anlegget rundt 1990 vil også føre til en kontinuitet av anleggsaktiviteten i distriktet og dermed også stabilitet i bosetning og fortsatt aktivitet og nytte av kvalifisert personell.

Rettigheter og eierforhold

En del av fallrettene i Modalsvassdraget ble oppkjøpt allerede i årene 1907-17 av D.V. Blaauw og F. Hjorth. Det ble senere solgt, og i 1947 ble de BKKs eiendom. De fleste av disse fallene er nå benyttet for Steinsland kraftverk. I tillegg ble nye fallretter innløst både ved byggingen av Steinsland og Evanger kraftverk. Fallrettene for Skjerjevatn i Eksingedalsvassdraget ble oppkjøpt i 1917.

Både resterende fallretter og de berørte eiendommer som må erverves ved gjennomføring av de omsøkte prosjektene er i privat eie.

Rettighaveres forhold til prosjektene

I forbindelse med § 4a-meldingen ble det utgitt en informasjonsbrosjyre slik rundskriv

nr. 45 krever. Den ble bl.a. sendt ut til alle husstander i Modalen kommune, Eksingedalen og Ortnevik. I 4a-fasen ble det også holdt et åpent informasjonsmøte på Mo den 22. januar 1987 med god oppslutning. Det er holdt et informasjonsmøte for Modalen kommunestyre den 20. januar 1988.

Gjennom prosjektsamarbeide med Modalen kommune har representanter for poltikere, kommuneadministrasjonen, elveeigarlag og grunneiere fått både informasjon og anledning til å delta i prosjektarbeidet (jfr. pkt. 1.6). Foran valget av stasjonsplassering og linjeføring for Nygard pumpekraftverk ble alternativene sendt ut til ny høring til grunneierne. Det har også vært kontakt med enkelte grunneiere vedrørende grunnspørsmål og rettigheter.

I forbindelse med Steinslandsutbyggingen erverva BKK grunn for anleggsvegen fra Nygard til adkomsttunnelen for pumpekraftverket under Korsstølen.

Det er ikke inngått nye avtaler hverken med grunneierne eller rettighetshaverne for kjøp av eiendommer eller fallretter.

Det vil bli tatt kontakt med samtlige grunneiere for om mulig å inngå minnelige avtaler om kjøp av nødvendige eiendommer og fallretter.

Berørte fallrettigheter som må erverves
Nygard pumpekraftverk

a. Vatn kt. 1016 ved Skjerjevatn fra overføringsted til bekkeinntak for Steinsland kraftverk i Norddalen.
Rettinghetshavere er:
Gnr. 81 Øvre Helland.
b. 2 bekker i Austredalen fra nytt inntak til bekkeinntaket for Steinsland kraftverk ved Krosstølen.
Rettighetshavere er:
Gnr. 85 Nygard
Bilag nr. 62 viser fallstrekninger som må erverves.

Åsebotn kraftverk

a. *Tuledalen, fra vatn kt. 1034 til Sognefjorden*
Rettighetshaverer er:
Gnr. 4 Tune nedre, Høyanger kommune
Gnr. 3 Tune øvre, Høyanger kommune
Gnr. 2 Brekke, Høyanger kommune
b. *Store Norddalsvatn fra utløpet til bekkeinntaket for Steinsland kraftverk i Trangedalen.*
Rettighetshavere er:
Gnr. 84 Steinsland.
Bilag nr. 63 viser fallstrekninger som må erverves.
Det søkes om ervervskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse for manglende fallretter.

Berørte eiendommer
Nygard pumpekraftverk

Anlegget vil få behov for disse arealene fra tilhørende eiendommer:

Objekt	ca. areal	gnr./bnr.	Kommune
Permanente arealbehov Nygard			
Portalbygg m. lagerplass	2 da	85	Modalen
Tippområde ved adkomstt.	45 da	85	– » –
Bekkeinntak I og II Austred	2 da	85	– » –
Kabeluttak Krosstølen	1 da	85	– » –
Lukehus Krosstølen	1 da	85	– » –
Permanente arealbehov Skjerjev.			
Neddemt areal Skjerjevatn	2 640 da	(59, 60, 67	Vaksdal
		(81, 85	Modalen
Veg Sekundærdam-Betongdam	10 da	59, 60	Vaksdal
Veg omlegging Hoveddam	3 da	85	Modalen
Hoveddam	15 da	(67	– » –
Sekundærdam	15 da	59	Vaksdal
Betongdam	2 da	60	– » –
Lukehus Skjerjevatn	1 da	85	Modalen
Tunnelpåhugg og tippområde ved vatn. kt. 1016	3 da	(59	Vaksdal
		(81	Modalen
Midlertidige arealbehov Nygard.			
Riggområde Nygard	20 da	85	– » –
Midlertidig arealbehov Skjerjev.			
Riggområde Hoveddam	35 da	(85	– » –
		(67	
Riggområde Sekundærdam	25 da	59	Vaksdal
Riggområde Betongdam	2 da	60	– » –
Riggområde vatn. kt. 1016	2 da	(59	– » –
		(81	Modalen
Massetak Hoveddam	10 da	(59	Vaksdal
		(85	Modalen
Massetak Sekundærdam	30 da	(58) 59, 60	Vaksdal

Grunnareal for anleggsvegen Nygard - adkomsttunnelen er tidligere erverva (jfr. pkt. 5.1)
I tillegg blir det mindre inngrep i forbindelse med bygging av 20 kV linjer etc.
Det søkes om ekspropriasjonstillatelse for innløsning av de berørte arealer.

Åsebotn kraftverk

Anlegget vil få behov for disse arealene fra tilhørende eiendommer:

Objekt	ca. areal	gnr./bnr.	Kommune
Permanente arealbehov.			
Ny veg Stølsvatn-Åsebotn	50 da	84	Modalen
Påhugg adkomsttunnel	2 da	84	– » –
Tippområde ved Stølsvatn	5 da	84	– » –
Tippområde ved ventilkammer	3 da	84	– » –
Tippområde ved overf.tunnel fra Blådalen	3 da	84	– » –
Tippområde ved tverrslag for driftstunnel	10 da	84	– » –
Tippområde ved påhugg senkn.tunneler Norddalsv./Tuledalen	3 da	2, 3, 4	Høyanger
Påhugg og inntak Norddalsv./Tuledalen	2 da	2, 3, 4	– » –
Neddemt areal Åsebotn kt. 873	23 da	84	Modalen
Damsted vatn kt. 873	1 da	84	– » –
Sperredam vatn kt. 920	1 da	84	– » –
Inntak vatn kt. 920	1 da	84	– » –
Lukehus Store Norddalsvatn	1 da	84	– » –
Lukehus Åsebotn kt. 964	1 da	84	– » –
Midlertidig arealbehov.			
Riggområder Åsebotn	25 da	84	– » –
Riggområde Stølsvatn	15 da	84	– » –
Riggområde St. Norddalsvatn	5 da	2, 3, 4	Høyanger

I tillegg blir det mindre inngrep i forbindelse med bygging av 20 kV linjer etc.
Det søkes om ekspropriasjonstillatelser for innløsning av de berørte områder.»

BKKs forslag til manøvreringsreglement:

«*Forslag til manøvreringsreglement for Nygard pumpekraftverk*

1.

A. Reguleringer.

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg. grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Skjerjevatn	954,1	979,–	905,–	24,9	49,1	74,–

Høydegrunnlaget er NVE's vassdragsnivellement.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

B. Overføringer

Avløpet fra to bekker i Austredalen (1,1 km^2 og 0,9 km^2), og avløpet fra nedslagsfeltet til Vatn kt. 1 016 (0,5 km^2) overføres til Skjerjevatn for magasinering. Det kan pumpes til en hver tid den vannmengde fra Stølsvatn til Skjerjevatn som BKK finner er mest hensiktsmessig.

Avløpet fra nedslagsfeltet til Skjerjevatn (30,0 km^2) kan overføres til Stølsvatn.

Ved ekstraordinære situasjoner kan Skjerjevatn tappes ned til opprinnelig LRV=944,0 og overføres til Evanger kraftverk.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øyet at de naturlige flomvannføringene i vassdragene nedenfor magasinene og inntakene så vidt mulig ikke økes.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander samt observeres og noteres om det forlanges nedbørsmengder, temperatur, snødybde m.v. Rådet for Norges vassdrags- og energiverk kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Rådet for Norges vassdrags- og energiverk kan bestemme hvor damvokteren skal bo, og at han skal ha telefon i sin bolig.

5.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres med bindende virkning av departementet.

6.

Viser det seg at vannslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

«Forslag til manøvreringsreglement for Åsebotn kraftverk:

A. Reguleringer.

1.

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg. grenser Øvre kote	Reg. grenser Nedre kote	Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
Store Nordalsv.	1 010,8	1 010,8	955,–	0,0	55,8	55,8
Norddalen k. 1034	1 034,0	1 024,0	1 024,0	0,0	10,0	0,0
Åsebotn k. 964	964,5	964,5	940,0	0,0	24,5	24,5
Åsebotn k. 873	873,0	878,0	868,0	5,0	5,0	10,7

Høydegrunnlaget er NVE's vassdragsnivellement.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

B. Overføringer

Avløpet fra et nedslagsfelt til Vatn kt. 1 025 i Tuledalen (2,3 km^2) overføres til Store Norddalsvatn. Avløpet fra Store Norddalsvatn (6,8 km^2) sammen med overløpet fra det overførte feltet i Tuledalen overføres til Stølsvatn. Avløpet fra vatn kt. 920 i Blådalen (5,9 km^2) kan overføres til vatn kt. 873 i Åsebotn. Avløpet fra vatn kt 964 i Åsebotn (3,2 km^2), to bekker i Åsebotn (3,5 km^2 og 2,1 km^2) og vatn kt. 873 (3,2 km^2) overføres til Stølsvatn.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øye at de naturlige flomvannføringene nedenfor magasinene og inntakene så vidt mulig ikke økes.

For øvrig kan tapping foregå etter BKKs behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander samt observeres og noteres om det forlanges nedbørmengder, temperatur, snødybde m.v. Rådet for Norges vassdrags- og energiverk kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av av vedkommende departement. Rådet for Norges vassdrags- og energiverk kan bestemme hvor damvokteren skal bo, og at han skal ha telefon i sin bolig.

5.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres med bindende virkning av departementet.

6.

Viser det seg at vannslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Direktoratet for naturforvaltning forlangte i sin første uttalelse (refereres lenger ut i innstillingen) at det ble gjennomført supplerende undersøkelsesr vedrørende alternative plasseringer av Nygard pumpekraftverk og ny fiskeribiologisk undersøkelse av Skjerjevatn.

Fra rapport om plassering av Nygard pumpekraftverk gjengis konklusjonen:

«Begge utbyggingsalternativene (Nygård/Krosstølen og Kvanndalen) vil medføre ulemper for allmenne friluftsinteresser og eksisterende/planlagt hyttebebyggelse. Ved Nygard vil særlig vegen og den planlagte tippen gi negative virkninger for opplevelsesverdiene. Dette forsterkes også av at inngrepene er konsentrert til områder med spesielle landskapsverdier knyttet til vekselvirkningen mellom natur- og kulturelementer. Landskapsrommet i Nygardområdet synes å ha relativt liten kapasitet for å kunne absorbere flere inngrep uten at dette i vesentlig grad vil gå ut over landskapsverdiene.

Utbyggingen i Nygard/Krossstølenområdet vil ha direkte effekt på de allmenne friluftsinteressene. Flere av inngrepene (vegen, tunnellpåslag, tipp) skal plasseres i områder der ferdselen er kanalisert (langs elva/stien). Ferdselen her antas imidlertid å være noe mindre sammenlignet med Nystølenområdet, men området kan ha større potensiell verdi som innfallsport til de sentrale deler av Stølsheimen. Det er imidlertid lite som tyder på at området i dag blir særlig nyttet som oppmarsjområde.

I Kvanndalen vil en utbygging i første rekke berøre eksisterende og planlagt hyttebebyggelse og også turtraséen til Nystølområdet som blir mye brukt lokalt. Dette gjelder særlig kraftlinjene som vil redusere utsiktsmulighetene fra de planlagte hyttefeltene. En linjeføring langs dalen og parallelt med vegen, vil trolig gi mindre negativ effekt enn en krysssing av dalen som også vil berøre landskapet ved Steinavatna (alt. 4a og 4b) som er viktig turområde og baklandsareal for hyttebrukerne. De fleste øvrige inngrepene i Kvanndalen vil imidlertid skje i de deler av området som tidligere er påvirket av tekniske inngrep.»

Fra rapport om fiskeribiologisk undersøkelse i Skjerjevatn gjengis sammendraget:

«Laboratorium for ferskvannsøkologi og innlandsfiske, Universitetet i Bergen fikk i 1989 oppdrag fra Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap om å foreta en fiskeribiologisk undersøkelse av Skjerjevatnet i forbin-

delse med planlagt tilleggsregulering og overføring til Modalen.

Prøvefisket ble utført i to omganger, i begynnelsen av september (like etter isløsningen) og i oktober.

Resultatene viste at Skjerjevatnet hadde en god bestand av røye. Selv om størrelsen av røya har avtatt i de siste tiår er fisken fortsatt av god kvalitet og den er velegnet som matfisk. Det ble ikke registrert aure i vatnet.

Ekkoloddregistreringer og prøvegarnfiske viste at røya holdt seg ved bunnen, med størst tettheter mellom 10 og 20 m. Dette reflekteres også i fiskens næringsvalg. Ved begge prøvetakingstidspunkt hadde røya spist mer enn 90 pst. fjærmygglarver. Det ble fanget flest fisk i den sørligste halvdelen av vatnet, og det var også i denne delen at det ble registrert flest gyteområder.

Røya i Skjerjevatnet vokser generelt svært seint og det finnes mange gamle individer i bestanden. Dette tyder på at det fiskes altfor lite i vatnet. I tillegg til den seintvoksende røya fins det en type som vokser raskere. Bestanden av denne røyetypen synes å ha gått noe tilbake i de seinere år.

Røya har pr. i dag spredd seg til det nedenforliggende Askjelldalsvatnet. Denne spredningen har sannsynligvis først skjedd etter at tappetunnelen fra Skjerjevatnet ble laget. Garnfangster fra elven mellom disse to magasinene viste en tett røyebestand av dårlig kvalitet.

Prøvegarnfisket i Askjellsdalsvatnet i 1989 vist at røyebestanden der var fåtallig, men av svært god kvalitet. Vekstmønsteret viste at røya vokser raskt etter at den er kommet ned i vatnet.

Vi tror at det er liten sannsynlighet for at røya skal spre seg videre nedover Eksingedalsvassdraget slik reguleringssituasjonen er.

De foreslåtte reguleringsplanene vil medføre at Skjerjevatnet ved LRV 905 m.o.h. består av flere mindre magasiner avgrenset av terskler. Av disse vil 10 ha vannstand lik dagens LRV 944 eller høyere. Skjerjevatnet vil fortsatt ha en bestand av røye etter reguleringen. Svikt i bunndyrproduksjon og erosjoner i bunnen vil imidlertid skape dårligere levevilkår, og dermed en bestand med lavere produktivitet.

Vi kjenner ikke til metoder som effektivt vil hindre røya i å spre seg videre etter den planlagte utbyggingen. Dersom de nye reguleringsplanene blir vedtat, må en regne med at røya spres til Modalsvassdraget.

Den planlagte overføringen av Skjerjevatnet vil ikke medføre fare for ytterligere forsuring av Modalsvassdraget.»

Søknaden ble sendt distriktet 5. juli 1988 og ble lagt ut til gjennomsyn i Modalen, Vaksdal og Høyanger kommune. Videre ble melding om søknadene kunngjort i Norsk lysingsblad og i 5 lokalavsier. Søknaden ble også sendt til en rekke høringsinstanser for uttalelse.

Søknaden ble sendt ut sammen med søknaden om utbygging av Hellandsfoss, og innkomne uttalelser omfatter delvis begge søknadene. I etterfølgende gjengivelser av uttalelsene er avsnitt som kun omhandler Hellandsfoss for en del tatt ut.

Modalen kommunestyre har i møte 15. desember 1988 enstemmig vedtatt følgende uttalelse:

«*Innleiing*

Modalen kommune har fått tilsendt Bergenshalvøens kommunale kraftselskap (BKK) sine konsesjonssøknader for videre kraftutbygging i Modalsvassdraget til fråsegn.

Norges Vassdrags- og Energiverk (NVE) har i brev av 5. juli 1988 gjeve frist for fråsegn til 1. desember 1988. Denne fristen er etter søknad lengd til 15. desember 1988, sjå vedlegg 1.

Modalen kommune har lagt konsesjonssøknadane fram for ymse kommunale nemnder m.v., sjå vedlegg.

Konsesjonssøknadane omfattar 3 prosjekt:

- Hellandsfossen kraftverk
- Nygard pumpekraftverk
- Åsebotn kraftverk

Desse ligg føre i 2 konsesjonssøkander:

A: «Videre utbygging i Modalen:
Hellandsfossen kraftverk.»
B: «Viderer utbygging i Modalen:
Nygard pumpekraftverk.
Åsebotn kraftverk.»

Søknaden for Hellandsfossen er fremja etter Vassdragslova. Søknaden for Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk er fremja etter Vassdragsreguleringslova.

BKK hadde frå først av planlagt å søkja om konsesjon for alle tre prosjekta samla. Når det gjelder BKK si grunngjeving for å fremja to konsesjonssøknader, og Modalen kommune sitt syn på dette, viser vi til korrespondanse mellom NVE og Modalen kommune sin advokat Ingolf Vislie, vedlegg 2, 3 og 4. Av denne korrespondansen går det fram at Modalen kommune meiner at utbygginga av Hellandsfossen er av ein slik storleik at konsesjonssøknaden må leggjast fram for Stortinget til uttale, d.v.s., handsamast etter Vassdragsreguleringslova.

NVE har i brev av 19. august 1988 til høgsterettsadvokat Vislie uttalt:

> «Med de tall som nå foreligger synes det klart at Hellandsfoss hører hjemme blant de saker som vanligvis blir forelagt Stortinget til uttalelse.»

BKK viser mellom anna til omsynet til sysselsetjinga når dei søkjer om at søknaden for Hellandsfossen kraftverk skal handsamast etter vassdragslova og derfor få ei kortare sakshandsamingstid. Omsynet til sysselsetjinga tel også sterkt for Modalen kommune. Men vi meiner at BKK sjølv må ta hoveddelen av ansvaret for at førearbeidet til konsesjonssøkanden har teke så lang tid, og derfor kjem i tidsnaud med omsyn til å oppretthalda kontinuerleg sysselsetjing. Vi viser i samanheng med dette til BKK sitt brev av 2. september 1988 til NVE, vedlegg 5:

> «Opprinnelig fant vi det naturlig å søke om alle tre prosjekterne samlet. Imidlertid tok vår interne bearbeiding av prosjektene

vesentlig lengre tid enn forutsatt. Dette skyldes *vesentlig* Nygard pumpekraftverk hvor bl.a. modellering av simuleringsmodellen delvis var nybrottsarbeid.»

Modalen kommune

Modalen er landets nest minste kommune med omlag 360 innbyggjarar. Hovudnæringane i kommunen er jordbruk og verksemd i samband med sand-uttak og -foredling. Modalen må seiast å liggja isolert til, med eit særs dårleg vegsamband med omverda. Dette skapar bl.a. store problem for næringslivet i kommunen. Kommunen har ikkje vidaregåande skule. Etter avslutta 9-årig skule må ungdomane bu borte frå heimen dersom dei skal utdanna seg vidare, som regel på Voss eller i Bergen. Det dårlege vegsambandet gjer det og vanskeleg å bu i Modalen og pendla til arbeidsplassar utanfor kommunen.

Tidlegare kraftutbygging i Modalen

BKK har tidlegare gjennomført ei kraftutbygging i Modalen kommune. Løyve til reguleringar m.v. i Steinslandsvassdraget vart gjeven ved kongeleg resolusjon av 25. april 1975. Den gong vart det frå Modalen kommune si side kravd at det i samband med at konsesjon vart gjeven skulle fastsetjast at nedre del av Steinslandsvassdraget, frå Steinslandsvatnet til Mo, ikkje skulle byggjast ut i framtida. I St.prp. nr. 153 (1974-75) «Om tillatelse for BKK til å foreta reguleringer i Steinslandsvassdraget», heiter det:

«I likhet med hovedstyret finner departementet det ikke riktig å ta stilling til et slikt spørsmål på det nåværande tidspunkt. En antar imidlertid at kommunenes samtykke vil være av vesentlig betydning dersom denne utbyggingen senere skulle bli aktuell.»

Dei omsøkte utbyggingsprosjekt er plassert i Kategori I i Samla plan for vassdrag av 1984, det vil seie vassdrag det kan søkjast konsesjon for med tanke på utbygging før århundreskiftet.

Ny kraftutbygging i Modalen

I kommunestyresak (K-sak) 15/86 (april 86) vart det, etter initiativ frå BKK, vedteke at kommunen ville delta i eit prosjektsamarbeid om vidare kraftutbygging i Modalen, og det vart oppnemnd medlemer i ei styringsgruppe. Styringsgruppa vart konstituert 1. desember 1986, og sett saman av representantar fra Modalen kommune og BKK. Representanter frå Modalen grunneigarlag og Modalen elveeigarlag møtte som observatørar.

23. oktober 1986 melde BKK i brev til NVE at dei ville ta til med å arbeida ut planar for vidare kraftutbygging i Modalen. Kommunen gav den 9. mars 1987 førehandsmelding til utbyggingsplanane frå BKK etter vassdragsreguleringslova sin paragraf 4 A.

Modalen kommunestyre har etter nøye vurdering funne å kunna gå inn for at BKK får konsesjon på dei omsøkte prosjekta Hellandsfossen kraftverk, Åsebotn kraftverk og Nygard pumpekraftverk på visse vilkår.

Sjølv om kommunestyret no stiller seg positivt til vidare kraftutbygging i Modalen, så er det likevel klårt at ei utbygging vil føra med seg skadar og ulemper for bygdesamfunnet vårt, og vi har tiltru til at såvel BKK som Hovedstyret for NVE, departementet og Stortinget vil ta omsyn til og etterkoma dei krav som kommunestyret har funne det naudsynt å stilla for å bøta på skadeverknadane.

Krava vert spesifiserte i det etterfylgjande:

Utbetring av vegsamband for Modalen

Modalen kommune har pr. dato berre ein veg som fører ut av kommunen. For å koma til næraste by, Bergen, må vi køyra via Fv. 344 og Rv 563 til Dalekvam. Etter det vi kan skjøna, er det lite truleg at det finst kommunar i Noreg som har særleg dårlegare vegsamband med omverda enn Modalen kommune. På strekninga fram til Dalekvam, 34 km frå Modalen kommune si grense, er vegen svært smal og svingete. Denne vegen ligg i si heilheit i Vaksdal kommune. Vegen er ikkje tillaten for køyrety med over 8 tonns akseltrykk, og ikkje køyrande for lange køyrety som f.eks. trailer. Tunnelane har heller ikkje tilstrekkeleg høgde. Ruteselskapet som trafikerar strekninga må køyra med spesialbygde bussar for å koma fram. Modalen er, som før nemnt, ein liten kommune med eit nokså einsidig næringsliv. Næringsgrunnlaget er i det alt vesentlege jordbruk og uttak og foredling av sandresursar. Kommunen har vore aktiv for å få etablert meir variert næringsverksemd i kommunen, men for det meste med dårleg resultat. Ei hovedårsak til dette, må seiast å vera det dårlege vegsambandet. Transporttilhøva er dårlege, og transportkostnadane utgjer ein høvesvis stor del av driftsutgiftene for dei næringsdrivande. Det finst eksempel på at eit større varelass frå ei verksemd i Modalen har brukt 3 timar på den omtala strekninga på 34 km. At slike tilhøve skapar ein uhaldbar situasjon for næringslivet i kommunen, seier seg sjølv. Så også for turistnæringa. Store turisbussar kan ikkje koma fram til Modalen slik vegstandarden er i dag.

Modalen kommune har derfor satsa mykje på at ei eventuell ny kraftutbygging i kommunen skulle gje kompensasjon i form av eit betre vegsamband. Kommunen har lenge arbeidd med planar om å få vegsamband langs vestsida av Mofjorden og fram til RV 14 på Romarheim i Lindås kommune. Vegen vart påbyrja i 1950-åra, men etter at 4 km var fullført stansa vegarbeidet opp. Den gong kosta denne vegstubben ca. 4 mill. kr. Med rentetap er statens innsats her idag verd ca. 15. mill kr. i 1988-kroner. Desse kostnadane er idag til ingen nytte.

Strekninga som står att å fullføre, frå Slottet i Modalen og fram til Romarheim i Lindås, er på 11 100 m. Ei fullføring av denne vegen vil gje direkte vegutløysing for ein gard i Modalen kommune som no er veglaus, og folk frå to veglause gardar på andre sida av fjorden vil då berre ha båtreisa over fjorden før dei har vegsamband. Denne vegen vil gje oss kortare køyretid til Bergen. Det som er enda vesentlegare, er at den vil gjera det mogeleg for ungdomen å gå på vidaregåande skule og samstundes bu heime. Det er vidaregåande skule i Knarvik i Lindås, som vil verta ca 58 km frå Mo sentrum. Denne strekninga vil det vere mogeleg å dagpendle. Dessutan vil innbyggjarane i Modalen då ha ein rimeleg rask tilkomst til ein meir variert arbeidsmarknad og samstundes kunna bu i Modalen. I og med at Knarvik ikkje ligg så langt frå Modalen, vil

ein også få nærare tilgang til eit stort handelssenter og til andre serviceytingar. Alt dette vil vera med og hjelpa til at ungdomen vert verande i Modalen. Slik det er no, er det sjeldan at ungdomar kjem attende til heimbygda og buset seg når dei først er flytta ut. Vegen vil altså etter kommunestyret si vurdering ha svært mykje å seia for å oppretthalda busetnaden i Modalen.

Modalen kommune har fått utarbeidd hovudplan for vegen vil Romarheim. Kostnaden er i 1986 kalkulert til 68,4 mill. kroner. Kommunen har løyvt kr. 500 000 til utarbeiding av detaljplan. Dette arbeidet er igang. Modalen kommune har over fleire år sett av pengar på eit vegfond med tanke på dette vegprosjektet. Vi reknar med å ha ca 24 mill. kroner på dette fondet pr. 31.12.90.

Vegen frå Modalen til Romarheim er ikkje inne på Norsk veg- og trafikkplan enno, men Hordaland Vegkontor har gjeve positive signal med omsyn til fullføring og overtaking av vegen dersom Modalen kommune kan få finansiert ein så stor del av vegen som vi vonar samarbeidet med BKK skal gje oss mogelegheit til.

Ein kan ellers nemna at regionrådet for Nordhordland og Gulen, som omfattar kommunane Austrheim, Fedje, Gulen, Lindås, Masfjorden, Meland og Radøy stilt seg positive til vegplanane.

Planrådet for fylkesdelplan for Indre Strok av Hordaland, som omfattar kommunane Vaksdal, Voss, Granvin, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda, Jondal, Kvam, Fusa, Samnanger og Modalen har dessutan gått inn for at Fylkesdelplanen skal innehalda fylgjande formulering:

> «Vegprosjektet Slottet - RV 14 bør koma med i Norsk veg- og trafikkplan.»

Modalen kommune har i løpet av 1987 og -88 ført forhandlinger med BKK med tanke på å få til eit samarbeid om fullføring av dette vegprosjektet.

Kommunen sine representantar har fått inntrykk av av at også BKK er interessert i å medverke til å byggje veg til Romarheim, fordi dette prosjektet kan vere med og løysa BKK sin trong for jamn sysselsetjing i BKK sin anleggsavdeling. BKK er altså interessert i fysisk å medverke til at vegen vert bygd, ved hjelp av si arbeidskraft og sine anleggsmaskiner.

Modalen kommune sine forhandlarar har strekt seg så langt i desse forhandlingane at ein har tilbode seg å investere alt det kommunen no har av vegfondsmidlar, og også til å overføra midlar frå næringsfondet til vegfondet fram til og med 1990. Men BKK sitt styre har sett avtalevilkår som Modalen kommune ikkje maktar å godta av omsyn til kommuneøkonomien. BKK sitt styre krev då mellom anna at kommunen åleine skal bera risikoen for dårleg fjell i tunnelane, utstøyping og bolting m.v.

Med dette må ein diverre slå fast at forhandlingane om eit samarbeid ikke har ført fram, og våre krav må derfor leggjast fram for Stortinget som rette konsesjonsmyndigheit til avgjerd. Når det ikkje har vist seg mogeleg å løysa det viktigaste tvistespørsmålet mellom partane på minneleg vis, må Modalen kommune sjølvsagt stå fast på at sakshandsaminga for konsesjonsmyndigheitene må gjennomførast på vanleg vis. Uanset korleis ein reknar talet på nhk er det i alle fall i lova gjeve påbod om Stortingshandsaming dersom «betydelige interesser står mot hverandre» (Industrikonsesjonslova, paragraf 2, 2. ledd.) Det er no tilfelle her i denne saka. Kommunen må og, som før, krevja at søknaden for Hellandsfossen må handsamast *samstundes* med Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk.

Modalen kommune ser likevel ikkje pessimistisk på sakshandsamingstida. Kommunen er innstilt på å gjera sitt til at saka vert handsama så raskt som mogeleg. Omsynet til sysselsetjinga tilseier og ei rask handsaming. Ein har erfaring frå andre saker (til dømes Lomenutbygginga) for at omsynet til sysselsetjinga fører til opprioritering og rask handsaming hjå konsesjonsmyndigheitene.

Modalen kommune vil etter dette gjera framlegg om at ein med heimel i vassdragsreguleringslova sin paragraf 12 post 18 stiller opp konsesjonsvilkår om bygging av veg til Romarheim (heretter kalla «Romarheimsvegen») i *samarbeid* mellom Modalen kommune og BKK. Samarbeidet inneber at kommunen tek den største delen av belsatninga.

Modalen kommune gjer framlegg om slike vilkår:

1. BKK vert pålagd å driva dei ca 2 525 m tunnel som er naudsynt for gjennomføring av veganlegget «Romarheimsvegen», mot at Modalen kommune betalar eit kontant tilskot til BKK på 12 mill. kr.
2. Tunnelane skal drivast etter ein trase og på ein måte som kan godkjennast av Statens Vegvesen, Hordaland.
3. Arbeidet vert påbyrja straks etter at konsesjon er meld og akseptert.
4. Det arbeidet BKK skal utføra, omfattar sprenging og sikring, men ikkje vass-sikring. Det omfattar ikkje portalar, grøft og oppbygging av ferdig vegbane, men sprenging av grøfter skal likevel utførast samstundes med tunnelsprenginga.
5. Tilskotet for Modalen kommune vert betalt ratevis frå det tidspunkt tunnelarbeidet vert sett igang etter meldt og akseptert konsesjon. Ratene vert avpassa etter tunneldrifta.
6. Modalen kommune sørgjer for at det vert bygd naudsynt veg mellom tunnelane. Dette arbeidet vert sett igang så snart den første drivne tunnelen gjev tilstrekkeleg og ut frå sikringsomsyn forsvarleg tilkomst for folk og maskiner til anleggsarbeid mellom tunnelane. Modalen kommune tilpliktar og å etablera tilkomst til tunnelen frå Modals-sida.
7. Når dei før nemnde tunnelane er drivne ferdige av BKK, ligg det til Modalen kommune å opparbeida ferdig veg til fylkesvegstandard gjennom og mellom tunnelane.
8. Modalen kommune sitt tilskot vert ikkje påverka av eventuelle sikringsproblem i tunnelane.

Kommentarer til framlegget

Etter dei opplysningar som vart gjevne frå BKK si side under forhandlingane, er BKK sin sjølvkost ved tunneldrift ca kr. 8 500 pr. m dersom det ikkje vert naudsynt med sikringsarbeid. Dette vil seie at den nemnde tunnellengda kan drivast for ca. 21,4 mill. kr., og BKK si utgift vert då 9,4 mill. kr. I tillegg

kjem kostnadsauke ved eventuelt sikringsarbeid. Ut frå dei geologiske undersøkingar som er gjort til denne tid, er fjellet godt, men det er sjølvsagt likevel ein risiko for at ekstra sikring må til. Dersom ein tek hardt i og reknar 4 mill. kr. til sikring, vil samla utgift for BKK bli 13,4 mill. kr. Dette føreset då at arbeidet vert utført med den arbeidsstokk BKK har i dag.

I tillegg til anleggsbidraget på 12 mill. kr., tek Modalen kommune på seg utgiftene med anlegg av ferdig veg mellom og gjennom tunnelane. Denne er rekna til ca 13 mill. kr., slik at samla innsats frå Modalen kommune vert ca 25 mill. kr.

Fisket i Modalselva

Under kraftytbygginga i Steinslandsvassdraget vart det bygd laksetrapp i Hellandsfossen. BKK har såleis alt investert mykje for å betra tilhøva for fisket i Modalselva, og vi går ut frå at kraftutbyggjarane ikkje ynskjer at desse investeringane skal vera bortkasta. Modalen elveeigarlag har lagt ned eit stort arbeid for å ta vare på og auka fiskeressursane i elva, og Modalen kommune har også investert mykje i dette arbeidet.

Utbygginga vil føra med seg redusert vassføring i Modalselva, og truleg større surheitsgrad i vatnet enn no. Vatnet i Modalselva har alt ein nokså låg ph-verdi, og det skal lite til før elva vert fisketom. Modalen kommune ser det som svært viktig å ta vare på fiskeressursane i Modalselva. Dette er også viktig med tanke på å trekkja turistar til Modalen. Kommunestyret sluttar seg difor til uttalen frå Modalen elveeigarlag, vedlegg nr 6, med omsyn til dei tiltak som må gjennomførast for å sikra fisket.

Landbruket

Etter kommunestyret si vurdering, er det utbygging av Hellandsfossen kraftverk som vil føra til den største skaden for landbruksinteressene. Største skaden kan verta på gnr. 80, bnr. 3. Desse skadane må kraftutbyggjarane setja i verk tiltak for å unngå. Enten må elveinntaket/dammen verta plassert på ein måte som ikkje medfører skade på jordbruksarealet, eller må det verta opparbeidd tilsvarande jordbruksareal. Vi viser i samband med dette til uttale frå landbrukskontoret i Modalen (Jordbrukssakkunnig uttale av mars 88) side 6. Det vert ellers vist til fråsegn frå landbruksnemnda i Modalen av 17. november 1988, vedlegg 7.

Det må ellers gjerast førebyggjande arbeid med sikte på å hindra flom- eller tørkeskadar på jordbruksland.

Det er ein føresetnad at utbyggjar tilpliktar seg å setja opp og vedlikehalda gjerde der elva sin naturlege gjerdefunksjon fell bort som fylgje av utbygginga.

Friluftsliv - Landskapsvern

Modalen friluftsnemnd har gått mot vidare kraftutbygging i Modalen, sjå vedlegg nr. 8. Modalen kommunestyre sluttar seg ikkje til uttalen frå friluftsnemnda, men vil presisera at utbygginga må gjennomførast på den måten som i minst mogeleg grad fører til endringar i det noverande landskapsbiletet.

På elvestrekninga mellom inntaket ved Holmen i Modalselva og Hellandsfossen må det byggjast tersklar for å verna landskapsbiletet.

Særleg om Nygard pumpekraftverk

Vaksdal kommunestyre har i sak nr. 170/88 gått mot at det vert gjeve konsesjon for bygging av Nygard pumpekraftverk.

Modalen kommunestyre vil ikkje seia seg samd i Vaksdal kommunestyre si vurdering av dei negative verknadene av reguleringen av Skjerjevatnet. Skjerjevatnet ligg for det meste i Modalen kommune. Berre ca 20 pst. ligg i Vaksdal kommune. Vatnet er i dag regulert med 2 dammar. Til begge reguleringsdammane er det ført fram anleggsveg. Skjerjevatnet ligg meir enn 900 m.o.h., og over skoggrensa. Området er dominert av snaufjell og eit tunt usamanhengane dekke av lausmateriale, vesentleg morene. Landskapet her er sterkt påverka av tekniske inngrep frå tidlegare utbygging. Her går og kraftlinje forbi vatnet. Allmenta si interesse med omsyn til natur og miljø er ikkje store i dette området. Røya er sett ut i Skjerjevatnet, og høyrer ikkje naturleg heime i dette området. Modalen elveeigarlag ser røya som ein fåre for fisket i Modalselva, og har sett fram krav om at det må setjast i verk tiltak som hindrar at røya spreier seg. Modalen kommune ynskjer at ein får ei brukbar lakse- og aureelv i framtida.

Ei alternativ utnytting av fallet frå Skjerjevatnet mot Askjelldalsvatnet vil etter dei planar som ligg føre ha den same verknad på røyebestanden som pumplekraftverket. Skjerjevatnet skal og i dette høvet senkast til kt. 905, jfr. s. 23 i konsesjonssøknaden. Normal vasstand er på kt. 954. Landskapsbiletet vil verta omlag det same med alternativ utnytting av fallet som med den omsøkte utnyttinga.

Anleggsdrift, anleggsvegar og brakkeanlegg, m.v.

Kommunestyret vil streka under at alle planar for anleggsvegar, anlegg av brakker og andre hjelpeanlegg i god tid på førehand må drøftast nøye med kommunen og eventuelt vedkommande grunneigar med tanke på å få den beste heilskapsløysing. Det er viktig at det under anleggsdrifta er eit nært samarbeid mellom BKK og kommunen for å unngå problem og for å oppnå eit maksimalt varig verde av anlegg som må til for å gjennomføra utbygginga.

Det kan nemnast at Modalen kommune er i forhandlingar med BKK med tanke på tilrettelegging av kommunalt bustadfelt i samband med etablering av brakkerigg. Vi reknar med at kommunen sine krav her vert imøtekomne.

Kommunestyret set fram krav om at den kommunale vegen fram til Nygard vert opprusta slik at den vert i stand til å tåla anleggsdrifta utan skadeverknad.

Drift av og eigedomstilhøve til eksisterande anlegg i Hellandsfossen.

Modalen kraftlag har eit lite kraftverk i Hellandsfossen som produserer ca. ⅓ av straumforbruket i Modalen, d.v.s. ca. 2 GWh i middel. Modalen kommune har ein leigeavtale med grunneigarane på fallrettane. Denne går ut i 2028. Modalen kommune er innstilt på å drive dette kraftverket også etter at utbyggin-

ga er eit faktum. Kommunen er også interessert i å overta BKK sitt noverande anleggskraftverk i Hellandsfossen. Modalen kommune ser det som ein føremun å produsera mest mogeleg av den krafta vi treng sjølv, og føreset at BKK er villige til å inngå forhandlingar med sikte på eit slikt resultat. Vi viser ellers til Modalen kraftlag sin uttale, vedlegg nr. 9.

Det må monterast eit 22 kV uttak frå nye Hellandsfossen kraftverk med samband til Modalen kraftlag sitt anlegg. Dette for alltid å ha ei sikker forsyning til Modalen kraftlag.

Tippområde.

Det er ein føresetnad frå kommunen si side at tippmassane vert plassert slik at dei vert minst mogeleg skjemmande for naturen. Tippmassane må plasserast og utformast i samråd med kommunen.

Tippmassane frå stasjonsområdet i Hellandsfossen skal plasserast slik at massane kjem mest mogeleg til framtidig nytte. Kommunestyret krev at massane skal plasserast vederlagsfritt på dei stader kommunen ynskjer det, så lenge køyrelengda ikkje overstig 8 km frå opplasting på bil.

Utnytting av lokal arbeidskraft, maskiner og utstyr.

Det er eit vilkår frå kommunen si side at lokale verksemder og entreprenørar, så lenge dei kan konkurera på like vilkår, skal ha fortrinnsrett til leveransar og arbeid. Det same gjeld maskinparken.

Etablering av faste arbeidsplassar i Modalen.

BKK har rekna med at dei etter at utbygginga er ferdig vil ha omlag dobbelt så mange faste arbeidsplassar i Modalen som i dag, d.v.s. 8 nye arbeidsplassar etter avslutta utbygging. Nye arbeidsplassar er av særleg stor verdi for ein liten kommune som Modalen, og kommunestyret krev at det vert gjeve garanti for at det skal etablerast minst 8 nye faste arbeidsplassar for innbyggjarar i Modalen som følgje av utbygginga.

Manøvreringsreglement.

Manøvreringsreglementet må fastsetjast i samråd med kommunen. Ved fastsetjing av regulering og minstevassføring må det takast omsyn til ureiningssituasjonen og til fisket.

Konsesjonsavgift.

Utbygging av Hellandsfossen er eit svært lønsamt prosjekt. Vi viser til søknaden s. 9, der det går fram at kostnaden pr. 1. januar 1988 er 1,55 kr./kWh etter midlare årsproduksjon, og 2,47 kr./kWh for fastkraftauken.

Utbygging av Nygard og Åsebotn må karakteriserast som lønsame. Ein viser til konsesjonssøknaden for desse Utbyggingane/reguleringane, s. 21, der det går fram at nyttefaktoren er N=1,21.

Modalen kommune meiner at heile komplekset på sikt er svært lønsamt for BKK, og at det derfor er rom for å bruka ein konsesjonsavgiftssats på i alle fall 26,– pr. nat.hk.

Konsesjonskraft.

Her føreset ein at dei vanlege vilkår for konsesjonskraft vert tekne inn. Ein har for så vidt ingen spesielle merknader til dette.

Revisjon av konsesjonsvilkår m.v.

Etter det Modalen kommunestyre er kjent med, er det venta ny lovgjeving om vassdragskonsesjonar, mellom anna om revisjon av konsesjonsvilkår. Ein føreset at denne lovgjevinga er lagd til grunn for reguleringar og utbyggingar i Hellandsfossen, Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk, sjølv om konsesjonen vert gjeven før den nye lova vert sett i verk. Slike konsesjonsvilkår er mellom anna tekne inn i fleire konsesjonar før lov av 3. juni 1983 om indeksregulering av konsesjonsavgifter, og same framgangsmåten må følgjast her.

Etter dette gjer Modalen kommunestyre slik

Konklusjon og uttale:

Modalen kommunestyre har etter nøye vurdering funne å kunna gå inn for at BKK får konsesjon på dei omsøkte prosjekta Hellandsfossen kraftverk, Åsebotn kraftverk og Nygard pumpekraftverk på visse vilkår:

1. Modalen kommune har *ein* stor ressurs: Vasskrafta. Ved utnytting av denne ressursen til den omsøkte utbygginga av Hellandsfossen, vil kommunen missa fossen. Dette er eit sterkt inngrep i eit vassdrag *som ligg heilt sentralt i bygda.* Bygdesamfunnet misser eit naturbilete som er til glede og trivsel for innbyggjarane, og eit trekkplaster for turistnæringa i Modalen.
2. Det er lite truleg at det finst kommunar i Norge som har eit dårlegare vegsamband med omverda enn Modalen kommune. Dette har ført til at kommunen står «med ryggen mot veggen». Modalen er truga med avfolking dersom det ikkje vert gjort noko effektivt med vegsambandet.
3. I denne situasjonen kan Modalen kommune berre godta utbygging av Hellandsfossen dersom *denne* fysiske ressursen vert kompensert med ein *annan* ressurs, nemleg eit forsvarleg vegsamband. For å få til dette, er kommunen innstilt på å satsa det meste sjølv, nemleg heile vegfondet sitt på 24 mill. kr. Kommunen stiller då som vilkår for konsesjon at BKK med heimel i vassdragsreguleringslova sin paragraf 12, post 18, vert pålagt *sprenging av tunnelane* for vegsambandet. Dette arbeidet kan tilpassast BKK sitt øvrige tunnelarbeid i samband med utbygginga, og kan gjennomførast for BKK sin sjølvkost. Dei kostnadane BKK har med dette vil berre utgjera ca. 2 pst. av kapitalisert netto nytteverdi i samsvar med konsesjonssøknaden for Hellandsfossen s. 11 og konsesjonssøknaden for Åsebotn/Nygard s. 21.
4. På bakgrunn av det som er sagt ovanfor, vil Modalen kommunestyre seie seg lei for at forhandlingane med BKK ikkje førde fram. Det var til slutt lite som skilde, men kommunen hadde strekt seg så langt at ein av omsyn til kommuneøkonomien ikkje kunne forsvara å strekkja seg lenger. BKK har sterkare rygg til å bera ein økonomisk risiko med dårleg fjell i tunnelane enn Modalen kommune har.
5. Når det gjeld Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk set kommunen same vilkår som nevnt ovanfor. Ein ser desse sakene i nøye samanhang.

6. Dei øvrige konsesjonsvilkåra er omtala lenger framme.
7. Dersom verken BKK eller konsesjonsmyndighetene tek kravet om tunneldriving til følgje, tek Modalen kommunestyre atterhald om retten til å revurdera sitt standpunkt til heile utbygginga.»

Etter at Modalen kommunestyre hadde uttalt seg i desember 1988 ble det fortsatt ført forhandlinger med BKK. Disse forhandlingene har resultert i følgende avtale som er godkjent i *Modalen kommunestyre* den 16. juni 1989:

AVTALE

mellom

Modalen kommune (MK)

og

Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK)

1. BKK har søkt konsesjon for utbygging av Hellandsfoss kraftverk, Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk. Avtalen gjelder BKK's ytelser til Modalen kommune i forbindelse med utbyggingene og de vilkår ytelsene er gitt på.

Denne er: 8 500 kr./m for profil C (42 m^2 over veidekke) og
8 000 kr./m for profil D (28 m^2 over veidekke)

Prisnivå 4. kvartal 1989. Prisene justeres i henhold til Statistisk sentralbyrå's indeks for tunneldrift frem til utførselstidspunktet.

Modalen kommune velger profil.

I tunnelkostnadene inngår sprenging av tunnel og grøft, og rensk med inntil ½ t pr. salve.

Ekstra rensk og nødvendig arbeidssikring utføres av kraftselskapet i henhold til priser gitt i vedlegg til avtalen.

Permanent sikring av tunnelene inngår ikke i avtalen, men kraftselskapet er innstilt på å komme tilbake til dette spørsmålet.

Til dekning av sprengningskostnadene yter BKK et tilskudd på 10 mill. kr. og Modalen kommune som byggherre dekker det resterende. Beløpet avsettes på rentebærende konto så snart utbyggingstillatelsen foreligger.

6. BKK og MK dekker utgiftene til tunneldrift med en halvpart hver inntil tilskuddet fra BKK er oppbrukt.

Deretter dekker MK de resterende kostnader. Kraftselskapet er innforstått med at dersom utgiftene på grunn av uforutsette problemer med fjellet skulle bli høyere enn antatt kan MK ta opp med BKK spørsmålet om forskuttering av disse utgiftene.

7. Dersom vilkårene etter pkt. 5, første ledd ikke oppfylles, slik at BKK fritas for sine forpliktelser etter avtalen, er Modalen kommune fritatt for sine forpliktelser etter nærværende avtale.

Det samme gjelder dersom den finansieringsmodell som foreligger for veganlegget Slottet–Romarheim, ikke blir realisert.

2. Modalen kommune går inn for de prosjekter som er nevnt i avtalen slik de er beskrevet i konsesjonssøknadene. Videre forplikter kommunen seg til å gå inn for en delt behandling av søknadene slik at utbygging av Hellandsfoss kraftverk fremmes etter Vassdragsloven og behandles separat.
3. Modalen kommune fraskriver seg rett til næringsfond og andre ytelser, utover det som fremgår av nærværende avtale. Dette gjelder ikke skatt (eigedomsskatt), konsesjonsavgifter o.l. som ytes på vanlig måte.

   Kommunen har på vanlig måte rett til å uttale seg om konsesjonsvilkår som blir foreslått, herunder spørsmål om manøvreringsreglement, minstevannføring o.l.
4. I forbindelse med tunneldriften skal MK sørge for at det snarest mulig etableres kjørbar veg fra Slottet og fram til arbeidsstedene, og bære kostnadene med vegbygging. Forskjæring for tunnelene ansees for å være en del av vegbyggingen.
5. Som motytelse for punkt 2, 3 og 4 og under forutsetning av at konsesjon for bygging av Hellandsfoss kraftverk blir gitt på akseptable vilkår i løpet av 1989 yter BKK følgende:

   Vegtunnelene på Romarheimsvegen, inntil 3 000 m sprenges av kraftselskapet til selvkostpris.

I så fall står Modalen kommune fritt å kunne kreve næringsfond, vegfond eller liknende ytelser, og står fritt med hensyn til videre saksbehandling, jfr. pkt. 2.»

Modalen kommunestyre behandlet saken på nytt i møte 6. juli 1989 og gjorde enstemmig følgende vedtak:

«1. Modalen kommunestyre er gjort kjend med dei møtene som ordførar og varaordførar har hatt i NVE og OED, saman med representantar for BKK og Norsk Arbeidsmandsforbund. Kommunestyret må be om at Hellandsfossen vert handsanma særskilt, etter vassdragslova, og med innkorta høyringsfrist.
2. Ein vil peika på at kommunestyret einstemmig har gjort vedtak om at kommunen ikkje vil setja seg imot utbygging av Hellandsfossen. Etter det som ligg føre, er saka pr. i dag ikkje kontroversiell.
3. Dersom det vert gitt konsesjon for Hellandsfossen særskilt, vil ikkje Modalen kommune seinare hevda at styresmaktene ved dette har bunde seg til å gi konsesjon for Nygard – Åsebotn.
4. Kommunestyret har ikkje innvendingar mot at spørsmålet om minstevassføring i Hellandsfossen vert utsett og teke opp til endeleg handsaming i samband med konsesjonssøknaden for Nygard – Åsebotn.
5. Modalen kommune er viljug til å dekkja halvparten av kostnadane ved forsert handsaming, slik at saka kan verta avgjort til 1. januar 1990. Desse kostnadane

kan knytta seg til innleigd konsulenthjelp for utgreiingsarbeidet, og mogeleg ekstraordinært møte i Rådet for NVE.
6. Kommunestyret ser denne saka som avgjerande for busetjinga i Modalen i framtida.»

Vaksdal kommunestyre har i møte 24. oktober 1988 fattet følgende vedtak:

«Vaksdal kommunestyre ynskjer ikkje ytterlegare forringing av natur- og miljøkvalitetane i kommunen. Kommunestyret går difor i mot at det vert gitt konsesjon for bygging av Nygard pumpekraftverk. Denne utbygginga vil medføra særs store konsekvensar for Skjerjevatnet med det omkringliggjande vegetasjonsbeltet på austsida som ligg i Vaksdal kommune.

Kommunestyret ynskjer ikkje å uttale seg om utbygging av Hellandsfossen og Åsebotn kraftverk, då dei ikkje direkte vedkjem Vaksdal kommune.

Kommunestyret kan slutta seg til landbruksnemnda si uttale om alternativ utnytting av fallet frå Skjerjevatnet mot Askjelldalsvatnet utan at det vert tilleggsregulering av Skjerjevatnet.

Kommunestyret vil og påpeika at det er viktig å leggja stor vekt på dei lokale synspunkta på utbyggingane samstundes som det vert teke omsyn til ålmenta sine interesser i natur og miljø.

Kommunestyret viser også til rapport dagsett 22. oktober 1988 utarbeidd av miljøvernsjef Roald Larsen. Rapporten er vedlagt saka.»

Rådmannens saksframstilling fra Vaksdal kommunestyre inneholder en del lokale synspunkter i saken og derfor gjengis også for denne:

«Åsebotn kraftverk.

Følgjande inngrep er planlagde:

- kraftstasjon i fjell under Åsebotn
- redusert vassføring i elva i Tuledalen
- senking av vatn i Tuledalen
- reguleringar av vatn i Åsebotn
- tilleggssenking av Nordalsvatn
- overføring av elva i Blådalen
- anleggsveg inn i Åsebotn
- kraftlinetrasé frå Åsebotn kraftverk
- steintippar.

Utbygginga grip inn i relativt urørte naturområde. Særleg i Åsebotn er området rekna for å ha høg opplevingsverdi.

Opplevingsverdiane som i stor grad knyter seg til kontrastane mellom det lukka og urørte landskapet i sjølve botnen og det luftige og storslåtte utsynet frå utsynspunkta ikring, vil truleg verta sterkt redusert gjennom dei tekniske inngrepa som er planlagde. Ei overføring av elva i Blådalen vil medføra at Blådalen vil missa mykje av sin noverande landskapsfunksjon der elva spelar ei viktig rolle. Åsebotn var opphaveleg med i eit framlegg til landskapsvernområde i Stølsheimen, men er seinare blitt trekt ut for å gjera ei eventuell utbygging mogeleg.

Dersom denne tilleggsreguleringa vert gjennomført, vert samla reguleringshøgde 74 m. Dette medfører at vatnet i slutten av mai vil vera nær tomt, medan det når det er oppfylt, vil demma ned store areal av næringsrik berggrunn med stort artsmangfald m.o.t. planteliv som gir god beitekvalitet på store delar av vestsida av vatnet. I følgje oppgåver frå heradsagronomen beiter det i alt 2 221 dyr frå begge kommunar i området. Etter den siste reguleringa blei i alt 2 246 da neddemma. Dersom ytterlegare regulering vert realisert, vil nye 2 689 da gå tapt. Dette vil då gå hardt ut over dei grunneigarane som har sauehald som eineleveveg.

Den botaniske undersøkinga av området syner at austsida – Vaksdalsida – har fleire sjeldne artar, der fleire er kravfulle og har vestgrense i området. Artsrikdommen og dei sjeldne artane vart berre registrert i rasmarkene ved vatnet og ikkje i dei tilliggjande områda. Tilleggsreguleringa vil sterkt redusera dei botaniske verdiane i området. Undersøkinga konkluderer med ei sterk oppmoding om at Skjerjevatnet ikkje vert regulert høgare enn det er i dag.

Det vart sett ut røye i vatnet i femtiåra. Denne har fortrengt auren. Røyestamma har utvikla seg til å gje grunnlag for godt fiske for grunneigarane. Fisken er særs feit og fin viser det seg. Den omsøkte reguleringa vil totalskada fisket i vatnet. For å hindra overføring av røye som fortrengjer auren, til Modalsvassdraget, kan det verta aktuelt å utrydda fisken med gifta rotenon.

Trass i at vatnet og området ikring alt i dag er sterkt prega av kraftutbygging, er Skjerjevatnet slik det ligg i dag med god tilkome og rikt fiske, eit område med visse kvalitetar for den som søkjer naturopplevingar og rekreasjon.

Lønsemda for Nygard pumpekraftverk er avhengig av at også Hellandsfossen kraftverk vert realisert slik prosjektet er planlagt og konsesjonssøkt.

Dersom konsesjon ikkje vert gitt, vil BKK vurdera å byggja Skjerjo kraftverk for å utnytta fallet mellom Skjerjevatnet og Askjelldalsvatnet. Også ved dette alternativet vil vatnet verta senka og vera nær tomt kring 20. mai, men det vil ikkje vera aktuelt å heva magasinet då tilsiget vil verta for lite.

Innkomne fråsegner.

Teknisk hovudutval/friluftsnemnda

vurderer ikkje friluftsinteressene i området kring Skjerjevatnet som store då omgivnadene i dag tydeleg er prega av utbygging med veg, dam, kraftliner o.l. Dei peikar på at vegetasjonsbeltet kring vatnet vil gå tapt og at steinbrot og masseuttak vil verta synlege sår. I tillegg nemner dei utrygg is og øydelagt fiske.

Nemnda meiner at Evangerutbygginga gjorde det avgjerande inngrepet i Vaksdal sitt interesseområde, og at følgjene med dei nye planane ikkje vil verta verre.

Den ornitologiske granskinga av området viser at området ornotologisk har stor verdi som type- og referanseområde med svært gode bestandar av høgfjellsfugl som snøspurv og fjellrype og forekomst av ein fåtallig rovfugl – jaktfalk. Det vert difor frå dette hald rådd til at Åsebotn/Blådalen vert teken ut or BKK sine planar om tilleggsreguleringar i Modalsvassdraget.

Utbygginga av Åsebotn/Blådalen vert vur-

dert til også å få store negative konsekvensear for friluftsinteressene. Området har stor verdi som integrert del av den samanhengande sentrale delen av Stølsheimen som enno ikkje er utbygd til kraftføremål.

Konklusjon.

Ei eventuell utbygging av Åsebotn kraftverk vil ikkje vedrøra vår kommune direkte. Ingen av dei innkomne fråsegnene tek opp dette planlagte kraftverket utanom styret i e-forsyninga som tilrår at det vert gitt løyve.

Vår kommune må i tilfelle uttala seg på vegne av ålmenta som har interesse i urørt natur til opplevings- og rekreasjonsføremål.

Nygard pumpekraftverk.

Størstedelen av nedslagsfeltet til elva Skjerjo som renn frå Skjerjevatnet til Askjelldalsvatnet, skal her overførast til Modalsvassdraget. Skjerjevatnet er i dag nytta som tappemagasin til Evanger kraftverk og er regulert ± 10 m, tilsaman 20 m.

Nygard pumpekraftverk skal ytnytta fallet mellom Skjerjevatnet i Eksingedalsvassdraget og Stølsvatnet i Modalsvassdraget. Kraftstasjonen skal liggja i fjell i Austredalen ovanfor Krosstølen mellom Nygard og Skjerjevatn. Kraftverket skal pumpa overskotsvatn frå Stølsvatnet opp i Skjerjevatnet om sommaren. Der vert vatnet lagra til viteren for så å førast ned att til stasjonen for å produsera kraft.

Følgjande inngrep er planlagde:

- pumpekraftverk i fjell ved Krosstølen
- tunnelar/sjakter (steintippar)
- anleggsveg frå Nygard til Krosstølen
- kraftline frå pumpekraftverket til koplingsstasjon
- to bekkeinntak i Austredalen
- ytterlegare regulering av Skjerjevatnet
- regulering av eit vatn vest for Skjerjevatn
- tørrlegging av elva Skjerjo som er delvis tørrlagt frå før.

På vestsida av vatnet finn ein harde bergslag og her er det lite av jord og vegetasjon. Langs heile austsida av vatnet ligg fylittformasjonen som gjer at den delen av området som ligg i Vaksdal kommune, har eit langt rikare jordsmonn og planteliv enn Modalssida. Den frodige og artsrike plantevoksteren gir grunnlaget for beitekvaliteten i fylittsona langs vatnet.

Friluftsnemda meiner at med justering av tidlegare fotturistruter, nye hytter og no Stølsheimen landskapsvernområde, har vårt distrikt dei finaste naturopplevingane urørde. Desse ligg etter friluftsnemnda si meining, også i meir geoligisk interessante område sett frå friluftslivet si side og då med rikare og meir variert vegetasjon. Nemnda meiner BKK bør få konsesjon slik det er søkt om for overføring og regulering av Skjerjevatnet.

Dei understrekar kor viktig det er at inngrepa vert gjort med omtanke for landskapet. Friluftsnemnda vil krevja at det vert føreteke fullstendig rydding av alt materiell når anleggstida er slutt og vil sjølv kontrollera at dette skjer.

Landbruksnemnda

påpeikar at Vaksdalsida av vatnet har eit langt rikare jordsmonn og planteliv enn Modalsida. Vidare slår dei fast at ytterlegare 2 689 da beiteland vil gå tapt ved neddemming i tillegg til dei 2 246 da som forsvann ved forrige regulering.

Dei kjem også inn på problemet ved at vatnet vil vera nesten tomt om våren når dyra vert sleppt på beite. Dei vil då kunna ta seg fram over den tørrlagde botnen til holmar og nes med fare for å verta avstengde og neddemma etterkvart som vatnet fyllast opp med dyretragediar som fylgje. Problemet let seg vanskeleg løysast med gjerde. Dagleg tilsyn av fleire personar vil verta naudsynt i oppfyllingsperioden.

Dei kjem også inn på røyefisket i vatnet som er godt og kan verta ei viktig tilleggsnæring for grunneigarane.

Anleggsvegane i området gjer det lett tilgjengeleg for folk, og slik vatnet ligg i juli når vegen kan køyrast, er eksisterande regulering lite skjemmande, og det er eit særs vakkert panorama frå vegen i nord og søretter vatnet. Ved ei eventuell tilleggsregulering vil vatnet etter nedtappinga liggje som eit goldt månelandskap så langt ein ser.

Ut frå dette frarår landbruksnemnda tilleggsregulering av Skjerjevatnet. Dei har lite å innvenda mot alternativ utnytting av fallet frå Skjerjevatnet mot Askjelldalsvatnet utan at det vert tilleggsregulering av Skjerjevatnet.

Eksingedalen bygdaråd

ber om at det vert gjennomført ei ny fiskeriundersøking før eventuell konsesjon som vil totalskada det gode fisket i Skjerjevatnet, vert gjeven. Bygdarådet slutter seg vidare til landbruksnemnda si fråsegn. Dei tenkjer då på beitedyr som kan verta avstengde og neddemma og beiteland som vil gå tapt med store følgjer for dei som har sauehald som hovudyrke. Dei trekkjer også fram dei sterke innvendingane i rapporten om dei botaniske tilhøva frå Universitetet i Bergen.

Dei minner vidare om deira uttale i samband med Mysterutbygginga der dei bad om garantiar mot tilleggskonsesjonar. Dei etterlyser slik garanti på nytt. Konklusjonen deira er at dei går mot at konsesjon vert gitt. Dei kan akseptera bygging av Skjerjo kraftverk dersom dette kan skje utan tilleggsregulering av Skjerjevatnet.

Vaksdal Sau- og Geitalslag

krev uttalerett for sine medlemmar då neddemming av beiteland vil føra til uerstatteleg skade for mange av deira medlemmar. Dei ottast også for dyr som kan verta avstengde og neddemma. Dei sluttar opp om landbruksnemnda si fråsegn og går mot at konsesjon vert gitt.

Innlandsfiskenemnda

ottast i si fråsegn for at røya kan verta overført til Modalsvassdraget og fortrengja auren der.

Styret i Vaksdal e-forsyning

rår mot ei røyst til at det vert gitt konsesjon.

Konklusjon.

Det er førebels ikkje klart kva denne utbygginga dersom ho vert gjennomført, vil få å seia økonomisk for vår kommune.

Etter å ha referert frå søknadene, fagfolk sine vurderingar og dei innkomne fråsegnene, ser eg det slik at det er mykje som talar for å sjå med kritisk blikk på vidare utbygging i Modalsvassdraget.»

Vaksdal formannskap, i møte 6. februar 1989 drøftet og sluttet seg videre til følgende merknader frå landbruksnemnda i Vaksdal:

«Etter at uttalen og tilrådinga er referet finn nemnda det rett å imøtegå objektivt urette opplysningar som er lagt fram av Modalen og som direkte går ut over tilhøve i Vaksdal kommune.

Dessutan nokre relevante merknader.

1. Det vert konstatert at søknaden gjeld vidare utbygging i Modalsvassdraget. Det ligg ikkje føre formulert søknad om vidareutbygging i Eksingedalsvassdraget der Skjerjavatnet ligg.

   Det er rimeleg å tru at ein søknad om vidareutbygging i Eiksingedalsvassdraget gjeldande Skjerjevatnet hadde medført at såvel Vaksdal kommune som folket i Eksingedalen – der skadene gjer seg gjeldende – hadde kome inn tidlegara og på ein meir forsvarleg måte enn slik tilhøva har vore i denne saka.
2. Landbruksnemnda i Vaksdal likar ikkje den vilkårslause koplinga som Modalen kommune legg opp til når det gjeld handsaming av 3 ulike utbyggingssaker.

   2 av sakene, Hellandsfossen og Åsebotn ligg i Modalsvassdraget og gjeld tilhøve i Modalen kommune. Så langt ein skjønar det inneber desse sakene heller lite av konfliktstoff.

   Det tredje prosjektet om Nygård Pumpekraftverk med magasin i Skjerjavatnet, er på fleire måtar sterkt omstridd.

   Skadene som tilleggsreguleringa medfører på Skjerjavatnet går i hovedsak ut over jordbruk, fiske, miljø m.m. i Eksingedalen som ligg i Vaksdal kommune.

   Denne utbyggingssaka burde vore handsama særskild som einskildsak og med førearbeid og konsekvensanalysar for tilhøve der skadene blir, – Eksingedalen og Eksingedalsvassdraget.
3. Rådmannen i Modalen har i si tilråding kome til å oppgje at 20 pst. av Skjerjavatnet ligg i Vaksdal kommune.

   Dette kan ikkje vera rett.

   Grunneigarane på Vaksdalsida har imøtegått rådmannen i Modalen i avisinnlegg.

   Dette vert vedlagt.

   Heradsagronomen har på BKK sitt kartbilag nr. 10 prøvd å leggja inn ein strek som viser midtlinje gjennom Skjerjavatnet med utgangspunkt i strandline kote 964 – tidlegare regulering.

   Ved bruk av planimeter og med ei midtlinje som utgangspunkt vert det konstatert at omlag 60 pst. av vassarealet ligg i Vaksdal og omlag 40 pst.i Modalen.

   Dei rette tala her kan ha betydning for den videre handsaminga.
4. Slik me ser det kan det finnast mange alternativ for utnytting av fallet frå Skjerjavatnet.

   Med ein skikkeleg analyse av tilhøva der også Eksingedalen si framtid kjem med i biletet, vil truleg gje løysingar som jordbruk, miljø og folket i Eksingedalen kan godta.

   Slike planar vil også kunna imøtekoma fylkesutvalet sitt vedtak om at det må takast omsyn til røya i Skjerjavatnet.
5. Det har vore 2 store kraftutbyggingar i Eksingedalsvassdraget.

   Utbygginga i Øvre Eksingedalen då vatnet vart ført til Evanger og Nedre Eksingedalen med kraftverk på Myster.

   Folket i Eksingedalen må nøya seg med restverdiane etter utbygginga.

   Skjerjavatnet synest no optimalt regulert med pluss/minus 10 meter, vatnet ligg i dag med stor restverdi etter tidlegare utbygging.

   a) Ein røyebestand av unik storleik og kondisjon.
   b) Eit vatn og landskap i høgfjellet med framført 2 vegar. Når snøen er borte i juli og vegen er berr, plar vatnet vera nær fullt.

      Tidlegare regulering er lite skjemmande og rekreasjonsverdien tilstades i fullt monn.
   c) Dette er tilhøve som kan få stor næringsinteresse for folket som prøver få ein leveveg av naturgrunnlaget i Eksingedalen.

      Uttalen er samrøystes.»

Vaksdal kommune har følgende tilleggsuttalelse av 21. mai 1990 til tilleggsutredningen om fisket i Skjerjevatn:

«Vaksdal kommune viser til kommunestyrevedtak av 24. oktober 1988 (sak 170/88), vedk. konsesjon for bygging av Nygard pumpekraftverk.

Ein vi særleg visa til tredje avsnitt der det heiter:

> «Kommunestyret kan slutta seg til landbruksnemnda sin uttale om alternativ utnytting av fallet frå Skjerjevatnet mot Askjelldalsvatnet utan at det vert tilleggsregulering av Skjerjevatnet.»

Kommunestyret har elles ikkje merknader til rapporten frå Laboratorium for ferskvannsøkologi og innlandsfiske, Universitetet i Bergen (Fjellheim/Raddum/Sægrov januar 1990).»

Kommunen har også innhentet tilleggsuttalelse fra *landbruksnemnda i Vaksdal.* Uttalelse av 23. mai 1990 gjengis:

«Etter det landbruksnemnda kjenner til er dette i alle høve 5. rapporten som tek for seg fisketilhøva i Skjerjevatn.

1. R. Larsen. 1973. Fiskerisakkyndig. Sak nr. B585/1967.
2. J. Nordland. 1981. Prøvefiske i Skjerjevatn og Askjelsdalsvatn.
3. J. P. Madsen 1987. Uttale i samband med planen om pumpekraftverk.

4. R. Larsen. 1988. Notat frå prøvefiske med oppgåve og vurdering.
5. A. Fjellheim, G. Raddum og H. Sægrov. Rappoirt nr. 67 frå Universitetet i Bergen.

Ein har merka seg at det er stor sprik i fiskeresultat og konklusjonar når det gjeld røya i Skjerjavatnet imellom dei ulike granskingane som er framlagde.

Det er stor usemje om storleiken på fisken og kor mykje det er av han. Likeeins på vatnet si fiskeproduksjonsevne.

Medan J. P. Madsen i 1987 konkluderar med at røyefisket vert øydelagd hevdar Fjellheim/Raddum og Sægrov at det vil vera att ein røyebestand etter den planlagde reguleringa.

Det er uråd for nemnda å vite kva som er rett.

Landbruksnemnda har innhenta opplysningar for dei som driv matfiske i vatnet.

Dei opplyser at normal isgang er ikring månadskiftet juli/august. I 1988 var det svært lite snø og isen var borte ikring 1. juli. Dette året vart det frå isgangen og ut september fiska mykje og fin fisk.

I 1989 var isgangen svært sein, ca. 1. september. Fisketida vart då berre 1 månad og det vart teke opp heller lite fisk. Det vart imedan ikkje registrert nemnande nedgang i storleik eller mengde pr. nattsett/garn enn året før.

For landbruksnemnda kan det synast at i eit så pass stort vatn og med så ulike tilhøve frå år til år vil det truleg vera uråd å leggje fram rapportar med eins resultat og konklusjonar frå ulike år.

Å fastslå bastante konklusjonar om fiskemengdene i vatnet grunna på eit nattsett eller to vil kunna gje eit tilfelleleg resultat.

Etter det ein får opplyst frå dei som driv matfiske i vatnet er fangsten stundom god og stundom mindre god på dei same stadene.

Etter dette må konklusjonen verta at den nye rapporten om fisken i Skjerjavatnet ikkje gjev grunnlag for å endra nemnda sitt syn på den framtidige verdien av røyestamma i vatnet.

Både kraftsituasjonen og omsynet til miljøvernet har forsterka oppfatninga av at pumpekraftverket ikkje bør byggjast.

I anna lei kan det no i større grad hevdast at det vil verta aktuelt med ein bruksplan for vatnet som sikrar vatnet både for matfiske og fiske for fritid og rekreasjon dersom pumpekraftverket ikkje vert bygd.»

Hordaland fylkesutvalg, har i møte 21. desember 1988 med 14 mot 1 stemme gjort følgende vedtak:

«Fylkesutvalet i Hordaland finn etter ei samla vurdering å kunne rå til at det vert gjeve konsesjon for utbygging av Hellandsfoss kraftverk, Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk i Modalen kommune i samsvar med innsende søknader.

Fylkesutvalet viser elles til fylkesfriluftsnemnda sitt vedtak i saka.»»

Følgjande tillegg vart vedteke med 10 mot 5 røyster:

«Fylkesutvalet vil peike på Eksingedalen Bygderåd sine merknader om inngrep når det gjeld Skjerjavatnet og ber om at andre mogle alternativ vert vurderte, slik at røyebestanden kan bergast.»

Fylkesfriluftsnemnda i Hordaland, har den 11. oktober 1988 mot 1 stemme vedtatt følgende uttalelse:

«Fylkesfriluftsnemnda i Hordaland finn etter ei samla vurdering å kunne rå til at det vert gjeve konsesjon for utbygging av Hellandsfoss kraftverk, Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk i Modalen kommune i samsvar med innsende søknader. Nemnda tek likevel atterhald når det gjeld den planlagte overføringa av øvste delen av Tuledalen til Modalsvassdraget som bør vurderast nærare i samanheng med verneplan IV for vassdrag og planane om eit landskapsvernområde i Stølsheimen.

Friluftsnemnda føreset at det for gjennomføringa av kraftprosjekta vert utarbeidd nærare detaljplanar for del ulike tekniske inngrepa og at desse må godkjennast av natur- og landskapsavdelinga i NVE.»

Fylkeslandbruksstyret, i møte 30. november 1988 sluttet seg til følgende tilråding fra fylkeslandbrukssjefen og fylkesskogsjefen:

«1. Hellandsfoss kraftverk.
Konsesjon vert tilrådd på fylgjande vilkår:
   - Tiltak vedk. Holmen/Vetleholmen må fastleggjast. Det vert her synt til dei alternativa som går fram på side 6 i sakkunning uttale, i prioritert rekkefylgje.
   - Evt. tapt gjerdeverknad må kompenserast.
   - Fåre for miljøskade må førebyggjast, noko som må takast hensyn til ved fastlegging av minstevassføring sumar og vinter.
   - Anleggsvegen inn til Hellandsfossen må leggast i samsvar med skogmeistaren si tilråding.
   - Riggområdet må ryddast så snart utbygginga er ferdig.
2. Åsebotn kraftverk.
Frå landbrukssynstad vert skader/Ulemper ved denne utbygginga små, og konsesjon vert tilrådd.
3. Nygård pumpekraftverk.
A. Tilleggsregulering av Skjerjavatn vert *på det sterkaste fråråddd.*
Som grunngjeving vert lagt særleg vekt på at:
   - ei tilleggsregulering vil ha særs store skadeverknader for beitebruken i området.
   - det rike røyefisket vert totalskadd.
   - grunnlaget for tilrettelegging av tilbod om naturoppleving og rekreasjon vert sterkt redusert.

b Utnytting av fallet frå Skjerjavatn (utan tilleggsregulering) til Askjeldalsvatn ved bygging av kraftstasjon der er lite å merkja til.»

Fylkesmannen i Hordaland, brev av 23. januar 1989, gir en fyldig omtale av uttalelsene fra kommunene, fylkesfriluftsnemnda og fyl-

keslandbruksstyret, fylkeskommunen, Vestlandske naturvernforening og Bergen turlag. Deretter følger fylkesmannens egne kommentarer

«Generelt

Fylkesmannen føreset at spørsmålet om utbygging av dei omsøkte prosjekta innafor dei tidsrammer som er skissert i søknaden (full utbygging om ca. 11 år) blir vurdert i høve til forventa behov for ny energitilgang frå vasskraft både på landsbasis og i den regionen som BKK har dekkingsansvar for.

Prioritering av moglege tiltak i bestående elsystem herunder enøk for å imøtekoma forventa energisituasjon i regionen i 1990-åra syntest lite klargjort i søknadsdokumenta, jfr. pkt. 1.5.

Som kjent har BKK i tillegg til kommunane i Hordaland nord for Hardangerfjorden, også ansvaret for energidekkinga i Gulen kommune (medlem av BKK) og i Høyanger sør for Sognefjorden. Høyanger kommune er berørt av Åsebotnprosjektet (Tuledalen).

I spørsmålet om prioritering av kategori I - prosjektet i Samla Plan minner vi om at utbyggingsplanar i Kløtveitvassdraget, Gulen/ Masfjorden er førehandsmeld. Dette prosjektet er vurdert av e-verka som gunstig for reserveforsyninga i Gulen.

Dei omsøkte prosjekta er plasserte i Samla Plan, kategori 1. Dei faglege vurderingar som er utført i samband med konsesjonshandsaminga er i stor grad i samsvar med dei konklusjonar som kom til uttrykk i vassdragsrapporten for Samla Plan.

Klassifisering av landskapskomponentane i Åsebotn/Tuledalen er no meir avklara. Åsebotn er her klassifisert noko høgare enn tilgrensa område i nord, som ligg innafor grensene for det føreslegne Stølsheimen landskapvernområde, m.a. Tuledalen. Konsekvensar for landskap og friluftsliv er elles vurdert på same måte som i Samla Plan.

Hellandsfossen kraftverk er kosnesjonssøkt etter vassdragslova. Modalen kommune reiser krav om at også denne utbygginga blir handsama etter vassdragsreguleringslova. Fylkesmannen føreset at dette blir vurdert i høve til dei inngrepa som her er aktuelle, men også på bakgrunn av dei etter måten sterke atterhald som kommunen har teke til utbyggingsspørsmålet.

BKK si deltaking i finansieringa av «Romarheimsvegen» ved driving av ca. 2 525 m tunnel var i utgangspunktet eit forhandlingsspørsmål mellom Modalen kommune og konsesjonæren. Evt. vilkår om dette med heimel i vassdragsrguleringslova slik framsett av Modalen kommune bør etter fylkesmannen sitt syn sjåast i samanheng med storleik av næringsfond eller evt. andre vederlag for utnytting av vassressursane.

Fråsegn

Under føresetnad av at det er behov for krafttilskot frå *nye* prosjekt i BKK sitt forsyningsområde i slutten av 1990-åra slik skissert i søknaden og at bestående elsystem er best mogleg utnytta vil fylkesmannen gi følgjande fråsegn.

Hellandsfossen kraftverk

På bakgrunn av faglege vurderingar og mottekne fråsegner kan fylkesmannen rå til at BKK får konsesjon for utbygging av Hellandsfossen kraftverk i samsvar med dei planar som er lagt til grunn i konsesjonssøknaden. Det er her ein føresetnad at vilkår for å ivareta ålmenne interesser i vassdraget, slik framsett av Modalen kommune, miljøvernavdelinga m.fl. blir vurdert og så langt mogleg etterkome, særleg tiltak i samband med fisk og forurensing.

Nygard pumpekraftverk

Store tilleggsreguleringar av Skjerjevatn med verknader for landskap, friluftsliv, botanikk, beiteinteresser og ikkje minst røyebestanden i vatnet har ført til divergerande fråsegner til denne utbygginga. Grunna sprikande opplysningar om dagens fisketilhøve i Skjerjevatn synest det vera behov for å få verdien av vatnet for fiske nærare belyst ved nye konsesjonsforpliktande undersøkingar.

Overføring av Skjerjevatn og bygging av pumpekraftverket vil ifølgje søknadsdokumenta føra til ei betre utnytting av eksisterande reguleringar og installasjonar i Steinsland- og Evanger kraftverk. Steinsland kraftverk får auka magasinprosent frå 10,4 pst. 57 pst. og effektdekkinga i området blir betra. På dette grunnlag vil fylkesmannen rå til at det på visse vilkår blir gitt konsesjon for tilleggsregulering av Skjerjevatnet og bygging av Nygard pumpekrafterk i samsvar med BKK sin søknad.

Vilkår for utbygging av Nygard pumpekraftverk og Hellandsfoss kraftverk må på ymse punkt sjåast i samanheng, med m.a. reguleringsreglementet, og fylkesmannen reknar med at framsette krav blir teke opp til nøye vurdering.

Åsebotn kraftverk

Åsebotn er ein del av nedbørsfeltet til Steinslandsvassdraget og er lite berørt av inngrep, bortsett frå regulering av Store Nordalsvatn (k 1010,8) og overføring av avlaupet til Steinsland kraftverk.

Planane for Åsebotn kraftverk inneber overføring av Tuledalen i Ortnevikvassdraget til Steinslandsvassdraget. Tuledalen ligg i Sogn og Fjordane og innafor grensene til det føreslegne landskapsvernområde. Ortnevikvassdraget er føreslege vurdert i verneplan IV.

På bakgrunn av plassering av prosjektet i Samla Plan og at det ikkje er kome fram særleg andre konklusjonar ved konsesjonshandsaming finn fylkesmannen ikkje grunnlag for å gå imot ei utbygging av Åsebotn kraftverk. Fylkesmannen reknar elles med at fråsegnene frå Sogn og fjordane fylke, Høyanger kommune og sentrale instansar blir tillagt avgjerande vekt i spørsmålet om overføring av Tuledalen bør inngå i prosjektet, eller om dette spørsmålet bør utsetjast til Ortnevikvassdraget er vurdert i verneplan IV.

Ved evt. konsesjon for alle die tre omsøkte prosjekta vil vi elles tru at Åsebotn krftverk kjem sist i utbyggingsrekkefølgja.»

Høyanger kommunestyre, har i møte 7. februar 1989 gjort følgende vedtak:

«Høyanger kommune har ingen merknader til konsesjonssøknadene frå Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap på Nygard Pumpekraftverk og for Hellandsfoss kraftverk i Modalselv.

Høyanger kommune vil heller ikkje i utgangspunktet gå mot søknad frå BKK for Åsebotn kraftverk. Men det er ein føresetnad at før det vert gjeve konsesjon på overføring av eit 2,4 km² stort felt i Øvre Tuledalen i Ortnevikvassvadraget, må interessekonflikt med kraftverksprosjektet i Østerbø-Mjølsvik-Ortnevikvassdraga ordnast ved ein avtale mellom Sogn og Fjordane Energiverk/Høyanger kommune og BKK.

Kjem ein ikkje til avtale vil Høyanger kommune gå imot overføring av felt i Tuledalen.»

Fylkesutvalget i Sogn og Fjordane, har i møte 15. februar 1989, vedtatt følgende:

«Fylkesutvalget har ingen merknad til konsesjonssøkadene frå Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap for Nygard pumpekraftverk og for Hellandsfoss kraftverk i Modalselv.

Fylkesutvalet vil i utgangspunktet heller ikkje gå mot søkanden frå BKK for Åsebotn kraftverk. Men det er ein føresetnad at før det vert gjeve konsesjon på overføring av eit 2,4 km² stort felt i Øvre Tuledalen i Ortnevikvassdraget, så må interessekonflikt med kraftverksprosjektet i Østerbø - Mjølsvik - Ortnevik-vassdraga ordnast ved ein avtale mellom BKK og Sogn og Fjordane Energiverk/Høyanger kommune.»

Fylkesfriluftsnemnda i Sogn og Fjordane, har i møte 16. desember 1988 gjort slikt vedtak:

«Utbygging av Åsebotten kraftverk inneber inngrep i eit urørt naturområde som pr. i dag ikkje er særleg mykje nytta til friluftsliv, men som etter fylkesfriluftsnemnda si vurdering har potensiale og kvalitetar for meir omfattande bruk.

Prosjektet er likevel vurdert som lite konfliktfylt og av Stortinget plassert i kategori I som utbyggingsaktuelt i samla Plan for vassverk. Vernegrensene for det føreslegne Stølsheimen landskapsvernområde er justerte i samsvar med dette (med unntak av overføring frå Orntevikvassdraget).

Utbygginga på Sogn og Fjordane si side av grensa kjem i god avstand frå turruter og i eit område som isolert sett ikkje er særleg aktuelt for friluftsliv. Viktigaste innvendinga mot denne overføringa er etter nemnda sitt syn at den kjem innafor det føreslegne landskapsverneområdet, og at type- og særleg referanseverdien av det urørte Ortnevikvassdraget vil bli noko redusert.

Fylkesfriluftsnemnda tek ikkje stode til ei vidare kraftutbygging avgrensa til Modalsvassdraget på Hordalandssida, men ser det ut frå ovanstående som ønskjeleg å halde det urørte Ortnevikvassdraget utanfor utbygginga.»»

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, i brev av 24. februar 1989 oversender uttalelser og har følgende egne kommentarer:

«Miljøvern- og friluftsinteressene går mot overføring av feltet som høyrer til Ortnevikvassdraget på grunn av dette vassdraget sin verdi som type/referansevassdrag. Den planlagte utbygginga gjeld likevel eit lite område i Sogn og Fjordane og dei tekniske anlegga er svært avgrensa.

Fylkesmannen viser elles særleg til det som er teke inn i kommunen og fylkeskommunen sine vedtak om interessekonflikten med ei eventuell utbygging i Ortnevik/Mjølsvik/Øserbøvassdraga. Det må leggjast vekt på å kome fram til ordningar slik at ei overføring av nedbørsfelt, ikkje legg økonomiske hidnringar for utbygging på Sognesida. Under føresetnad av at dette kan ordnast vil ikkje fylkesmannen for sin del gå mot dei føreliggjande utbyggingsplanane.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har i brev av 20. februar 1989 uttalt følgende vedrørende søknaden for Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk:

«Nygard pumpekraftverk
Landskap

Området som er berørt av utbyggingen av Nygard pumpekraftverk er i hovedsak typisk for regionen. Området er allerede sterkt påvirket av kraftutbygging, spesielt ved Skjerjevatn. Nygardsområdet er det eneste området som er forholdsvis uberørt av anleggsvirksomhet.

I Nygardsområdet ligger en fjellgård og setra til fjellgården. Det er viktige kulturhistoriske landskapselement. Disse idylliske og viktige kulturhistoriske elementene vil bli betydelig forringet dersom pumpekraftverksplanene gjennomføres.

De landskapsmessige konsekvenser ved alternativt å legge pumpekraftverket til Kvanndalen er ikke analysert i landskapsrapporten i konsesjonssøknaden. DN ber om at de landskapsmessige konsekvenser ved å legge anlegget til Kvanndalen blir utredet, DN kan ikke vurdere de to alternative plasseringene av kraftstasjonen før denne utredningen foreligger.

I landskapsrapporten fra NIVA ble det uttrykt at konsekvensene ved utbygging vurderes som små negative ved Skjerjevatn og moderat negative i Nygrdsområdet. Vi vurderer de landskapsmesigge konsekvenser som store både ved Nygardsområdet og Skjerjevatn. Med en total regulering av Skjerjevatn på 74 m vil et delvis fylt magasin bli svært skjemmende og dominere helt over de inngrep som allerede finnes i området fra før.

Vi viser ellers til Fylkesmannen i Hordaland sin konklusjon der det heter:

> «For å iverta landskapskvalitetane ved Nygard er det spesielt viktig at planlagde anleggsvegar, riggplasser og tippområde blir tilpassa terrenget og tilplanta med naturleg førekomande vegetasjon. Tunelmassar bør så langt mogleg nyttast til ulike føremål i kommunen slik at behovet for deponi blir minst mogleg. Detaljplanar for vegar og liner bør utarbeidast, og plassering av tippområde, massetak og riggplassar bør takast opp med berørte partar.»

Geofag

Skjerjevatnets vestside ligger i det store vestnorske gneisområdet, med intrakrustale og suprakrustale gneiser i nord-sørgående soner. Skjerjevatnets østside består av delvis grafittholdig fyllitt av kambrisk-underordovicisk alder.

Området er som helhet et godt eksempel på sammenhenger mellom berggrunn og landskap, der gneisområdene har mye nakent fjell, avrundete former og U-daler, mens fyllittområdet har mer løsmasser og dalsider med brattkanter, urer og rasmark.

I området ved Skjerjevatn er det utviklet fine støt- og lesideformer i fjell, disse understøttes av strukturen i den kambroordovicisk fyllitten. Forøvrig domineres utbyggelsesområdet av tynt og usammenhengende morenedekke og bart fjell.

Ved Skjerjevatn blir ca. 2 640 da grunn neddemt.

Det er imidlertid ikke påvist former eller forekomster i fjell eller løsmasser som har spesiell betydning for forståelsen av de geologiske forhold. Det er heller ikke påvist aktive prosesser av spesiell geo-faglig verdi. Den sakkyndige uttalelsen konkluderer med at konsekvensene av en eventuell utbygging vil bli små.

Botanikk

Utbyggingsområdet ligger i den subarktisk alpine region, underregion Hardangervidda. De botaniske interessene i området er knyttet til Skjerjevatnet.

På vestsiden av vatnet er vegetasjonen fattig og lik vegetasjonen som er beskrevet for Åsebotn. I nordenden av vatnet er vegetasjonen litt rikere, men her er området sterkt preget av inngrep. Rasmarkene og bergskrentene på østisen av vannet er derimot botanisk interessante. Her forårsaker kambrisk-ordoviciske bergarter at det finnes flere sjeldne og næringskrevende arter. Det er og et høyt artsantall til å være et så begrenset område.

Ca. halvparten av artene er typiske fjellplanter, men det er også interesant innslag av typiske østlige arter med vestgrense midt i Hordaland. Lokaliteter ved Skjerjevatn er og vestgrense for disse artene i fjellområdet nord i Hordaland. Disse spesielle artene er ikke vanlige på tilsvaredende berggrunn i nærheten av Skjerjevatn. Dersom vannet blir tilleggsregulert 15 m opp, vil disse spesielle lokalitetene forsvinne og/eller reduseres sterkt.

DN støtter Fylkesmannen i Hordaland sin konklusjon om at de botaniske interessene kun kan bli ivaretatt med mindre HRV blir redusert i forhold til planene.

Vilt

Hjorten har trekk fra Nygards-området opp mot Skjerjevatn. Det er trekk av hjort fra områdene ved Åsebotn og sør-østover mot Skjerjevatn/Askjelldalsvatn, og sommerområde for hjort rundt Askjelldalsatn. Villrein hadde tidligere tilhold i områdene omkring Skjerjevatn/Holskardvatn. Dyr kan fortsatt observeres av og til.

Fjellrype finnes på de høyere partiene, mens det kan finnes lirype i de nærmeste områdene rundt vatna der det er sammenhengde vegetasjon. Oppdemmingen av Skjerjevatn kan bety et tap av lirypeterreng, men vil neppe få store konsekvenser. Undersøkelsesmaterialet gir liten informasjon om øvrig fugleliv i dette området, men alt tyder på at vadefugl og andefuglbestanden er liten i hele utbyggingsområdet, men alt tyder på at vadefugl- og andefuglbestanden er liten i hele utbyggingsområdet.

Trafikk langs den planlagte anleggsvegen Nygard - Krosstølen kan forstyrre hjortetrekket.

Fisk

Skjerjevatn

Eksisterende regulering er på 20 m, 10 m opp og 10 m ned. Den planlagte regulering innebærer en ytterligere senkning på 39 m og en oppdemming på 15 m, dvs. en total reguleringshøyde på 74 m.

De foreliggende opplysninger om dagens fiskeforhold er noe divergerende. Miljøvernsjef Roald Larsen i Odda har foretatt et prøvefiske i vatnet og skriver i sin rapport av 22. oktober 1988: «Såvidt meg bekjent finnes det ikke noe annet vatn i det vestlandske høyfjell som har en så høy produksjon av røye». Han finner ingen tegn til overbefolkning og stagnasjon i veksten av fisken. Det hevdes også fra lokalt hold at det er stor interesse for vatnet som fiskevatn.

Før DN kan ta stilling til betydningen av Skjerjevatn som fiskevatn må det gjennomføres nye fiskeribiologiske undersøkelser og en grundig ressursvurdering av vatnet i forhold til utnyttelsen av andre naturressurser i området.

Skjerjevatn kan med 74 m regulering regnes som totalskadd som fiskevatn.

Stølsvatn

Vatnet har bare aure, og denne er i dag av god kvalitet. Bygging av Nygard pumpekraftverk kan medføre overføring av røye fra Skjerjevatn til Stølsvatn, Steinsdalsvatn og Modalselva. Dette vil være svært uheldig for fiskebestandene i Modalsvassdraget.

Skjerjevatn er delvis preget av sure bergarter og det vil være nødvendig å vurdere om vannet som planlegges overført herfra vil ha virkning på vannkvaliteten i Modalselva.

Friluftsliv

Området som her vurderes ligger i utkanten av Stølsheimen, et viktig fjellområde i friluftssammenheng. Stølsheimen som friluftsområde er nærmere omtalt under Åsebotn Kraftverk.

I NIVA's rapport om konsekvenser for landskap og friluftsliv er områdene som påvirkes ved realisering av Nygard pumpekraftverk vurdert samlet sett til å ha middels verdi for friluftsliv. Konsekvensene er samlet sett vurdert som middels negative.

Om områdene ved Skjerjevatn heter det at «de har redusert verdi for turgåing og skigåing pga de store inngrepene etter tidligere vannkraftutbygginger. Anleggsveien gjør at turer i terrenget er mindre interessante».

Det er særlig områdene ved Nygard - Krosstølen som er interessante for friluftslivsinteressene. Det særpregete samspillet mellom kultur- og landskapskomponenter gir området en spesiell verdi.

Nygard nyttes i dag som utgangspunkt for fotturer og skiturer.

Det foreligger hytteplaner for området.

I NIVAs rapport heter det:

«Opplevelsesverdien i deler av området er fremdeles intakte. Vassdragsområdet har betydning for det lokale friluftslivet som mangler tilsvarende attraktive nærområder for turgåing sommer og vinter».

Inngrepene ved Nygard vil forringe landskapskvaliteten i området, samspillet mellom særpregede kultur- og landskapskomponenter vil endres.

Det har tidligere vært påpekt fra naturvern-friluftslivshold at et alternativ til pumpekraftverk plassert ved Krosstølen er å plassere dette i Kvanndalen. Kvanndalen er fra før sterkt preget av inngrep i forbindelse med vannkraftutbygging. I søknaden finnes ingen vedlegg som tar opp konsekvensene ved å velge dette alternativet. Vi mener at dette alternativet bør utredes grundigere.

Om Nygard velges, må veitraseen til Krosstølen anlegges på en slik måte at en omkringliggende vegetasjon under tregrensen beholdes mest mulig inntakt, og slik at vegen blir minst mulig synlig fra Nygard.

Oppsummering

Reguleringen av Skjerjevatnet vil gi totalskade for fisken. Dessuten er det stor risiko for å få overført røye til Modalsvassdraget. Den store reguleringen av Skjerjevatnet har også store negative landskapsmessige virkninger. Stasjonsområdet ved Nygard har også negative innvirkninger på landskapet.

Konklusjon

I søknaden er det omtalt flere alternativer til det omsøkte:

- utbygging av Skjerjo kraftverk
- pumpekraftverk bygd i Kvanndalen med pumping både til Holskardvatn og Skjerjevatn
- pumpekraftverket plassert i Kvanndalen med pumping til Skjerjevatn.

Alle disse alternativene er kostnadsberegnet og det er angitt produksjon. Når det gjelder utbyggingens konsekvenser for naturmiljøet og for bruk i friluftssammenheng, så mener vi at det mangler grundige vurderinger av ulike alternativer for plassering av pumpekraftverk. DN krever derfor at konsesjonssøkeren fremskaffer slike vurderinger fra sakkyndig hold før søknaden konsesjonsbehandles. Først når disse vurderingene foreligger kan man på et forsvarlig grunnlag vurdere de forskjellige alternativene opp mot hverandre.

Opplysningene om de fiskeribiologiske forhold i Skjerjevatnet og vatnets betydning som fiskevann er divergerende. DN vil derfor be om at det utføres supplerende fiskeribiologiske undersøkelser i Skjerjevatnet og en vurdering av Skjerjevatnets betydning som fiskevann i forhold til øvrige eksisterende fiskeressurser i området. Videre må eventuelle effekter på vannkvaliteten ved en overføring til Modalsvassdraget vurderes.

Først når disse utredningene foreligger kan DN ta stilling til konsekvensene av, og eventuelt fremme vilkår for Nygard pumpekraftverk.

DN vil derfor ikke fremme forslag til konsesjonsvilkår i denne omgang. Skulle imidlertid NVE ikke ta hensyn til vårt krav om tilleggsvurderinger, forutsetter vi at DN får anledning til å fremmem sine forslag til konsesjonsvilkår på grunnlag av den søknaden som nå foreligger.

Åsebotn kraftverk

Landskap

Åsebotnområdet består av typiske og meget velutformete botnsjøer som ligger i en karakteristisk trappetrinnformasjon. Dette er det dominerende trekk i det lukkede landskapsrommet. Det er mange små vann i den vestre delen av fjellområdet. Området er forholdsvis uberørt og har høy opplevelsesverdi.

Den nordlige delen av den foreslåtte utbyggingen av Åsebotn kraftverk (dvs øverst i Tuledalen) griper inn i det foreslåtte Stølsheimen landskapsvernområde. Vatna på kote 1025, 1026 og 1197 har naturlig avrenning til Ortnevikvassdraget og en overføring av disse vatna til Åsebotn kraftverk vil føre til et vesentlig tap av Ortnevikvassdragets type- og referanseverdi, og dets verdi som et vesentlig vassdrag i forbindelse med Stølsheimen landskapsvernområde. Vatnet på kote 1033 i Tuledalen er tenkt permanent senket 10 m. Dette vatnet ligger innenfor de foreslåtte grensene til Stølsheimen landskapsvernområde, og et slikt inngrep kan ikke aksepteres innenfor et landskapsvernområde av nasjonal verdi. Formålet med landskapsvernområder er å hindre inngrep som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter, og en 10 m senkning er etter vår mening uforenlig med en slik målsetting. I dette området nord for Norddalsvatnet vurderes inngrepene ved en eventuell kraftutbygging som store.

Områdene mellom Norddalsvatnet og den planlagte Åsebotn Kraftstasjon vurderes landskapsmessig som typisk for regionen. Det er viktig å bevare dette området fordi det ut fra landskapsmessige opplevelseshensyn er uheldig med store reguleringer nært inntil et verneområde. Området er fra før allerede berørt av reguleringer, og i en «buffersone» mot et uberørt verneområde er det ønskelig med færrest mulig inngrep. Ut fra landskapsmessig hensyn både innenfor grensene til det foreslåtte landskapsvernområdet, og like utenfor i «buffersonen» er det lite akseptabelt med kraftutbygging.

Geofag

Åsebotnområdet ligger i sin helhet i det store vestnorske gneisområdet (se geofag under Nygard pumpekraftverk). Det er ikke påvist spesielle lokaliteter eller forekomster i området, og konsekvensene av en utbygging vil bli små.

Botanikk

Fylkesmannen i Hordaland har ikke vurdert de botaniske verneverdier i forbindelse med utbygging av Åsebotn kraftverk. Åsebotnområdet tilhører den subarktisk-alpine region, underregion Hardangervidda. Vegetasjonen er typisk for den lavalpine og den mellomalpine sone på Vestlandet. Området er forholdsvis artsfattig og domineres av arter som representerer fjellelementer. Det er og innslag av suboseaniske arter.

Det er ikke registrert spesiell verneverdig vegetsjon i området, men store forekomster av jøkullstarrsnøleier er faglig interessante og karakteristiske for området.

Vilt

Det er registrert svært gode forekomster av enkeltarter som snøspurv og fjellrype, mens våtmarksfugl er lite representrert. Urørte areal med høye tettheter av fjellrype og snøspurv er sjeldne på Vestlandet. Det er observert jaktfalk og tårnfalk. Rovfuglbestanden svinger mye fra år til år, og man kan ikke trekke sikre konklusjoner om disse artene ut fra noen dagers feltarbeid ett år. Jaktfalken er imidlertid rypespesialist, og i et generelt godt rypeterreng ligger forholdene til rette for jaktfalkens næringssøk.

DN vil derfor be om at det gjennomføres kartlegging av rovfuglbestanden i utbyggingsområdet dersom konsesjon blir gitt. Dersom det oppdages hekkende rovfugl som kan påvirkes av anleggsvirksomheten, må det i samråd med fylkesmannens miljøvernavdeling tas rimelige hensyn under utføringen av anleggsarbeidet eller ved omlegging av veger o.l. der dette er mulig.

Fisk

Åsebotn-Norddalen har i dag liten/ingen verdi som fiskeområde. Næringsforholdene er ikke gode og vannkvaliteten er dårlig. Vannene er etter alt å dømme fisketomme.

Friluftsliv

I friluftssammenheng vurderes Stølsheimen som et interessant og viktig fjellområde. Deler av Stølsheimen er etter en lengre prosess blitt vurdert som landskapsvernområde, jf. «Utkast til Stølsheimen landskapsvernområde», Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, rapport nr. 4, 1987. I NOU 1986:13 «Ny landsplan for nasjonalparker» er også Stølsheimen foreslått som landskapsvernområde, eventuelt naturreservat. Statens Naturvernråd sier i denne planen «at de er klar over at dette området har den aller største betydning for friluftsliv» og at «både naturvern- og friluftshensyn taler for vern».

I dag finnes det en del «lokal» bruk i området. Stølsheimen er vel kanskje først og fremst blitt kjent som et område av nasjoal/regional karakter, som besøkes av tilreisende som tilbringer flere dager i området. Innenfor det området som kalles Stølsheimen har det vært foretatt flere store vannkraftutbygginger. Dette har fått konsekvenser for friluftslivsutfoldelsen ved at området er blitt endret og redusert. Erfaringsmessig vet en fra tilsvarende områder at store inngrep kan få negativ betydning for interessen for området, noe som slår ut på besøkstallene. For enkelte brukergenerasjoner kan området være «tapt» etter kontroversielle og/eller omfattende utbygginger. For at området skal ha betydning for friluftsliv, må det ha en urørt «kjerne» og tilgjengelighet til denne - uten store tekniske inngrep. Åsebotn-området er deler av en slik kjerne.

I NIVA's utredning om konsekvenser for landskap og friluftsliv ved utbygging av Åsebotn kraftverk heter det bl.a. at det er: «Et av de få relativt urørte områder hvor regionale og tildels nasjonale friluftslivsinteresser er representert». Områdets «potensiale» vurderes her som mer interessant enn akkurat dagens bruk. Området er en viktig del av Stølsheimen som i dag er fritt for tekniske inngrep. Videre heter det at:

> «Verdien av området må vurderes ut fra dets betydning som en integrert del av den sammenhengende sentrale delen av Stølsheimen som ennå ikke er utbygd til vannkraftformål. Åsebotnområdet er i dag lite besøkt av turgåere, men representerer likevel en ressurs for de som ønsker å oppleve uberørt og mektig natur og som ønsker å gå utenom stiene.»

NIVA konkluderer med at de områdene som berøres av en eventuell utbygging i Åsebotn har stor verdi for friluftslivet. Videre er konsekvensene av en utbygging vurdert til å være store.

Planene for utbygging av Åsebotn innbefatter overføring av vann fra Tuledalen og over til Store Nordaldsvatn. Her er det få sideelver og ved en gjennomføring av planene vil elven som landskapskomponent reduseres sterkt. Bortsett fra ett av vannene i Tuledalen, dreneres disse mot Sognefjorden og tilhører da Ortnevikvassdraget. Ortnevikvassdraget er et av de få ikke utbygde vassdrag i denne del av Sogn og Fjordane, og er av Fylkesmannen prioritert som aktuelt for verneplan IV. I utkast til landskapsvernområdet i Stølsheimen er disse øvre deler av Ortnevikvassdraget, Tuledalen, innenfor verneforslaget. Denne overføringen frarådes. Senkning av vann kote 1033 i Tuledalen kan heller ikke aksepteres. Også fylkesfriluftsnemndene i Hordaland og Sogn og Fjordane peker på at Tuledalen må tas ut av planene.

Planene omfatter store endringer i Store Norddalsvatns vannstand. Farbarhet over dette vannet vinters tid virker usikker. Endringene i vannstand, som følge av tapping på vår-vitneren, bør ikke være større enn at vannet kan passeres i skisesongen fram til 15. mai.

Videre omfatter planene en overføring av vannet i Blådalselva over til Åsebotn. I NIVAs rapport heter det at «overføring av elva i Blådalen vil medfølge at utsikten fra sørsida av Stølsdammen, der elva spiller en viktig rolle som landskapskomponent, blir forringet. Elva er med på å opprettholde det som er igjen av landskapets naturpreg i et ellers påvirket område. Blådalen vil miste mye av sin nåværende landskapsfunksjon der elva spiller en viktig rolle».

Blådalen bør derfor ikke overføres til Åsebotn.

Vurdert ut fra friluftslivsinteressene er en utbygging av Åsebotn ikke ønskelig. Dette pga. områdets «potensialer», og betydningen av at det er urørte arealer igjen, også utenfor der en finner *dagens* turistløper. Verdien av området vurders ut fra dets betydning som en intregrert del av den sammenhengende sentrale delen av Stølsheimen som ennå ikke er utbygd.

Oppsummering

Ortnevikvassdraget er et urørt vassdrag. Ved å overføre 2,3 km² av feltet fra dette vassdraget går man inn i et urørt vassdrag og overfører deler av det til et nabovassdag. Dette vil i så fall skje i en sentral del av et område som er foreslått som landskapsvernområde. At det foretas inngrep av denne typen i områder som er foreslått som verneområder vil DN på det sterkeste fraråde. Dette er absolutt ikke ønskelig ut fra landskapsmessige eller naturvitenskapelige grunner og ut fra hensynet til områdets verdi for friluftslivsutøvelse. De naturvitenskapelige verdiene knyttet til Ortnevikvassdraget understrekes også av at dette vassdraget har vært prioritert av Fylkesmannen som aktuelt objekt i verneplan IV for vassdrag.

Ut fra friluftslivsinteressene er det ikke ønskelig at de gjenværende uberørte deler av Stølsheimen nå igjen skal krympes ved vannkraftutbygging, refererer debatten som gikk foran utbygging av Steinsland kraftverk. Landskapet, påvirkningen av det og verdien av området for friluftslivet henger inimt sammen i et område som dette. Dersom det skal gjøres inngrep i bufferområdet inntil det foreslåtte landskapsvernområdet må det gjøres så skånsomt som mulig.

Senkningen av vann kote 964 kan ikke kalles skånsomt. Reguleringen av vann 873 er også relativt stor. Tørrlegging av bekken fra Blådalen reduserer landskapets verdi.

Konklusjon

DN anser det som svært uheldig med ytterligere kraftutbygging i Stølsheimen. De planlagte inngrep grenser opp til, og går delvis inn i det foreslåtte Stølsheimen landskapsvernområde. Slike områder er valgt ut nettopp på grunn av de nasjonale og regionale verdier de har for naturfagene, friluftsliv og kultuverdier.

Regionen er fra tidligere sterkt belastet med kraftutbygging. Ytterligere utbygging representerer en fortsettelse av en «bit for bit» reduksjon av de store naturfaglige verdier og friluftslivsinteresser i omrdået. Å redusere veredien av et naturområde trinnvis på denne måten er prinsipielt en lite akseptabel vei å gå i forvaltningen av våre naturressurser. Prosjektet er havnet i kategori I i Samlet Plan. I og med at Samlet Plan i stor grad vurderer enkeltprosjekter isolert, vil de totale konsekvensene for en slik trinn for trinn utbygging gjerne bli undervurdert. I dette området har reduksjonen av uberørt areal ført til at disse arealene har fått økt betydning for de nevnte fagfeltene.

DN vil likevel ikke gå helt imot en utbygging av Åsebotn kraftverk. Med bakgrunn i det som er sagt ovenfor, kan en eventuell utbygging av Åsebotn kraftverk bare skje under følgende forutsetninger:

- Overføring av delfeltet fra Ortevikvassdraget går ut. Dermed er det heller ikke nødvendig med senking av vatn kote 1034 i Tuledalen
- vatn kote 964 reguleres ikke
- reguleringen av vatn kote 873 reduseres til en senking på 5 m
- det slippes en minstevassføring fra vatn kote 920 i Blådalen
- istedet for veg bygges det taubane fra Stølsdammen til Åsebotn

Overføring av delfelt fra Ortnevikvassdraget:

Dette feltet ligger innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet. DN mener at det ikke kan tillates inngrep som på denne måten reduserer områdets verdi før vernestatusen er avgjort. Det at området skal vurderes som verneområde, betyr at området har spesielle og verdifulle kvaliteter. I slike tilfeller vil DN fraråde overføring av delfelt fra et vassdrag til et annet uansett utfallet mht. vernestatus. DN mener derfor at det ikke må gis konsesjon på overføring av dette feltet.

Vatn kote 964:

Reguleringa av dette vatnet er stor, 24 m senking, og bidraget til magasinprosenten forholdsvis liten, mindre enn 10 %. Med referanse til det som er sagt ovenfor om inngrep i bufferområder inntil verneområder, er dette et inngrep som ikke er forenlig med ønsket om skånsomme inngrep i slike områder. Den spesielle plasseringa av dette magasinet i det hydrauliske systemet gjør at dette magasinet også er tenkt manøvrert med en lav vannstand på høsten. Også dette er uheldig med tanke på landskapsbildet. DN mener derfor at det ikke bør gis konsesjon på en regulering av dette vatnet.

Vatn kote 873:

Det er søkt om 10 m regulering av dette vatnet ved 5 meter heving og 5 meter senking. Magasinvolumet er lite og magasinet kan vel nærmest betegnes som et inntaksmagasin. Hele magasinvolumet kan kjøres ut på drøye 30 timer. Ut fra en betraktning av dette vatnet som et inntaksmagasin, mener DN at den omsøkte reguleringen er unødig stor. Til grunn for denne vurderinga ligger igjen at ved inngrep i en buffersone til et verneområde må tas spesielle hensyn. DN mener derfor at konsesjoner bare bør tillate 5 m senking av vatnet og ingen heving.

Minstevassføring fra vatn kote 920 i Blådalen:

Bekken i Blådalen beskrives av NIVA som et særlig viktig landskapselement ved Stølsvatnet. DN mener derfor at det bør slippes ei minstevassføring på 30 l/s over sperredammen i vatn kote 920 i Blådalen. Minstevassføringa slippes i tidsrommet 1. juni - 15. september.

Taubane fra Stølsdammen til Åsebotn:

En veg opp den bratte dalsida fra Stølsdammen vil bli et markert inngrep i landskapet. Igjen maner områdets nærhet til et foreslått verneområde til forsiktighet, og DN vil derfor fraråde at vegen bygges og går i stedet inn for en taubane.

DN forutsetter at regulanten utarbeider detaljplaner for riggplassering, veibygging, plassering av tipper og eventuelle massetak i samråd med fylkesmannens miljøvernavdeling. Av hensyn til rovfuglstammene i dette omrdået er det viktig med oppsyn i anleggstiden.

Forslag til vilkår; Åsebotn.
(Naturforvaltning)

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidene og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturen, herunder landskap, dyre- og planteliv. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til, slik at bruks- og opplevelsesverdien i området ikke reduseres utover det som strengt nødvendig må følge av utbyggingen.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av (DN)

a. å utføre kompensasjonstiltak der stier, klopper, bruer osv. ødelegges eller framkommeligheten ødelegges eller vanskeliggjøres som følge av anleggsarbeidene og reguleringene.
b. å bekoste sikringstiltak i form av inngjerding, merking, informasjon etc. i områder som blir utrygge for ferdsel som følge av reguleringene.
c. å bekoste undersøkelser der konsekvensene for friluftslivet som følge av utbyggingen og reguleringene vurderes, og å bekoste eventuelle kompensasjonstiltak som en slik undersøkelse peker på.

III.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og også fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter utbyggingsrådet.

IV.

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale kr. 25 000,– til Modalen kommune. Beløpet skal indeksreguleres med 10 års mellomrom. Beløpet skal benyttes til tiltak som kommer friluftslivet til gode, etter nærmere bestemmelse av fylkesfriluftsnemnda. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av DN.

V.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader på naturen eller på forhold som har betydning for friluftslivsutøvelse, plikter konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet, eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VI.

Konsesjonæren skal dekke utgiftene til nødvendig oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstida.

VII.

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

Forslag til manøvreringsreglement.

I.

Konsesjonæren plikter å slippe 30 l/sek. over sperredammen ved vann kote 920 i Blådalen i perioden 1. juni–15. september.

Manøvreringsreglementet gjelder for en prøveperiode på 5 år.

Etter at tilleggsundersøkelser for plassering av Nygard pumpekraftverk og fiskeribiologisk undersøkelse for Skjerjevatn er gjennomført, har *Direktoratet for naturforvaltning* i brev av 15. juli 1990 avgitt følgende tilleggsuttalelse:

«Plassering av pumpekraftverk.

Ved oversendelse fra BKK av 24. august 1989 har vi fått tilsendt notat som drøfter konsekvensene av alternativ plassering av pumpekraftverk i Kvanndalen og ved Nygård.

Konklusjonen i Notatet bekrefter at ut fra landskaps- og friluftslivshensyn vil en eventuell lakalisering av pumpekraftverket i Kvanndalen gi mindre negative konsekvenser enn om det legges til Nygard/Krosstølområdet. De negative konsekvensene ved en lokalisering i Kvanndalen følger særlig av kraftlinjene, men disse kan reduseres ved at linjene føres ut av dalen langs vegen.

Fisk og fiskeressurser i Skjerjevatnet.

DN har tidligere bedt om en fiskeribiologisk undersøkelse av Skjerjevatn. LFI ved univ. i Bergen har nå foretatt en slik undersøkelse.

Resultatene viser at Skjerjevatnet har en god bestand av røye. Selv om størrelsen av røya har avtatt i de siste tiår er fisken fortsatt av god kvalitet, og den er velegnet som matfisk. Under prøvefisket i Skjerjevatnet i to perioder i 1989 var gjennomsnittsvekt pr. garnnatt på 2,8 kg, et svært godt resultat. Sett på bakgrunn av fangstmengde og røyas størrelse og kondisjon, må Skjerjevatnet karakteriseres som et godt og verdifullt fiskevatn. Dette bekreftes også ved de andre undersøkelsene som er foretatt i vatnet.

Den planlagt reguleringen vil i følge nevnte rapport fra LFI medføre at større bunnarealer blir liggende tørre om vinteren enn ved dagens situasjon. Skjerjevatnet består imidlertid av mange bassenger, Flere av disse bassengene vil ikke bli regulert lavere enn i dag. Røya vil fortsatt kunne reprodusere i disse områdene. Grunnlaget for produksjon av røye vil imidlertid bli forringet, dels ved redusert areal for bunndyrproduksjon, og dels ved at errosjoner og tilslamming i perioder skaper dårlige levevilkår for bunndyr, dyreplankton og fisk. Skjerjevatnet vil fortsatt ha bestand av røye etter en eventuell regulering. Denne bestanden vil imidlertid ha lavere produksjon enn dagens bestand.

Røya har pr. i dag spredd seg til det nedenforliggende Askjelldalsvatnet. Denne spredningen har sannsynligvis først skjedd etter at tappetunnelen fra Skjerjevatnet ble laget.

Dersom den planlagte tilleggsreguleringen av Skjerjevatnet blir utført, vil sjansene for spredning av røye videre til lokaliteter i Modalsvassdraget være store. Dette betraktes som svært ugunstig, og vil gjøre Modalsvass-

draget mye mindre attraktivt i fiskesammenheng.

Spredning av røye blir sett på som negativt fordi røya pga. sin nærings- og forplantningsbiologi kan danne svært tette bestander av mager, verdiløs smårøye. Røye kan ta adskillig bunndyrnæring foruten planktonkost, og da røya formerer seg hurtigere enn auren og er vanskeligere å fiske enn denne, vil røya svært lett ta overhånd og konkurrere ut auren.

Endringer med spredning av røye er også svært dårlige. Et eksempel stammer fra Breivatnet på Hardangervidda. Den eneste arten i dette vannet var aure av god vekst. Det var forholdsvis lite av den. Røye ble utsatt i 1910. Allerede i 1913 ble det fisket røye der på1,5 kg og i 1914 røye som sløyet veide 3,25 kg. I 1914 utgjorde røya halvparten av fangsten i Breivatnet, og den hadde vokst mye raskere enn auren. Den formerte seg deretter så sterkt at allerede i 1918 var Breivatnet overbefolket av røye. I løpet av få år var vannet fullt av mager, verdiløs smårøye, og auren var nesten forsvunnet. Fra Breivatnet spredte så røya seg nedover i vassdraget til Ossjøen, Pålsbufjord, Tunhovdfjord og videre nedover Numedalslågen. Noe lignende skjedde i Ustevannet hvor røyeyngel også kom inn i 1910.

Spredning av røye er heller ikke ønskelig pga. faren for spredning av sykdommer og parasitter. Direktoratets generelle syn er at spredning av nye arter ikke er ønskelig.

Konklusjon.

Ved en eventuell realisering av prosjektet vil grunnlaget for produksjon av røye i Skjerjevatnet bli forringet. Det er videre overveiende sannsynlig at røya vil spre seg til lokaliteter i Modalsvassdraget der den ikke finnes fra før, idet en pr. idag ikke kjenner metoder som effektivt kan hindre en slik spredning.

På denne bakgrunn kan ikke DN gå inn for at Nygard pumpekraftverk blir bygget. Vi vil derfor ikke fremme forslag til konsesjonsvilkår i denne omgang.

Dersom konsesjonsmyndighetene likevel skulle gå inn for at pumpekraftverket bør bygges, forutsettes det fra vår side at vi kan komme tilbake med forslag til vilkår. Videre vil vi under en slik situasjon klart gå inn for at pumpekraftverket bør legges til Kvanndalen. Dette området er mer preget av inngrep fra tidligere, og det er også vurdert til å tåle nye inngrep bedre enn Nygard/Krosstølområdet. Det vil også måtte legges stor vekt på å finne en god linjetrase for kraftlinja ut av området.»

Statens forurensningstilsyn har i brev av 16. desember 1988 følgende kommentarer:

«Forurensningsbelastningen på Modalsvassdraget og Ortnevikvassdraget er liten i forhold til vannføringen. Det meste av bosettingen i nedbørfeltet til Modalsvassdraget er lokalisert til nedre del av vassdraget. Bosettingen i Ortnevikvassdraget ligger ved utløpet i fjorden. Undersøkelsewne av vannkvaliteten viser at vassdragene er forsuret (langtransporterte forurensninger), men lite påvirket av utslipp fra bosettingen. Dersom det gjennomføres tiltak for å begrense forurensningstilførslene til Modalselvi, mener SFT det ikke vil oppstå forurensningsmessige ulemper av utbyggingene. Det vil neppe oppstå vannkvalitetsmessige endringer i Ortnevikvassdraget etter overføring av ca. 3 pst. av avrenningen til Åsebotn. Virkning av utbyggingen på vannkvaliteten er nærmere beskrevet i vedlegg 4.

Endringen i vannføringen over året i Moelvi kan medføre at forholdene blir enda gunstigere for utbredelsen av krypsiv i elva enn nå. Dersom ulemper som følge av økt utbredelse av krypsiv skulle oppstå, kan disse reduseres bl.a. ved forskjellige manøvreringsmessige tiltak.

SFT foreslår at det tas med vilkår om tiltak mot forurensninger (som også omfatter tiltak mot økt krypsivutbredelse) og om etterundersøkelser i en eventuell tillatelse til utbygging av de tre kraftverkene.

Ingen vannforsyningsanlegg vil bli berørt av utbyggingen.

Vårt forslag til vilkår etter forurensningsloven (§ 11) lyder (for alle tre kraftverker):

Utbyggeren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet fore å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser av vannkvaliteten i de berørte vassdrag.»

Riksantikvaren har i brev av 12. desember 1988 følgende uttalelse:

«Prosjektene ble behandlet i samlet Plan der et samlet kulturminnevern: Fornminnevern og nyere tids kulturminnevern vurderte området til å ha stor verdi for kulturminnevernet, når det gjelder området som hører til Modalen. Konsekvensene ved en utbygging ble vurdert å være fra små til middels negative, avhengig av prosjektalternativ. Det er i konsekvensutredningen fra fylkeskonservator i Hordaland også henvist til verneplan for nyere tids kulturminner i Modalen.

Nygard pumpekraftverk medfører en lang rekke inngrep i områder allerede sterkt berørt av tidligere kraftutbygging. De viktigste inngrepene for nyere tids kulturminner vil komme i området Nygard–Krosstølen. Anleggsvei, tunnelpåhugg, tørrlagte elver og tipp på ca. 250 000 m^3 vil gi sterke negative virkninger på kulturlandskapet og vil kunne berøre kulturminner knyttet til gards- og seterdrift i området.

Åsebotn kraftverk vil medføre inngrep i et område allerede sterkt preget av tidligere kraftutbygging. Området har kulturminner etter støls- og utmarksbruk og en ytterligere utbygging vil svekke opplevelsesverdier knyttet til dette kulturlandskapet. Overføring av delfeltet i Tuledalen vil gi minsket vassføring i elva ned til Ortnevik og gi indirekte negative virkninger for det verdifulle kulturlandskapet langs elvas nedre del.

Riksantikvaren ønsker spesielt å gjøre oppmerksom på forholdene ved Nygard-Liland-Krosstølen og de negative virkningene for kulturminner innenfor institusjonens ansvarsområde utbyggingen av Nygard pumpekraftverk etter de vedlagte planer vil gi. Vi beklager at en ikke har fått en videre utredning av en alternativ løsning gjennom Kvannda-

len. På tross av manglende utredninger virker dette som et atskillig mer hensynsfullt alternativ enn det omsøkte for våre interesser.

Riksantikvaren vil sterkt understreke behovet for en hensynsfull anleggsdrift og plassering og utfoming av de fysiske inngrepene i området. Vi vil be om at følgende standard konsesjonsvilkår knyttes til en eventuell innvilgning av konsesjonssøknaden:

«Naturforkomster, kulturminner m.m.

Anleggets eier plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter, å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Anleggets eier skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til Lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det virker inn på kulturminner som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsen i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.»

Riksantikvaren har ellers ingen merknader til at konsesjonssøknaden skulle kunne innvilges.»

Universitetet i Bergen, Historisk museum har avgitt følgende uttalelse datert 15. desember 1988:

«Ved korte befaringer i området er det ikke blitt påvist fornminner som vil bli berørt av utbyggingsplanene. På grunn av liten bemanning og mange vakanser har det dessverre ikke vært mulig å gjennføre en grundigere registrering, selv om dette nok kunne være ønskelig.

Historisk museum har følgelig ingen merknader til planene, men minner om at dersom man likevel skulle komme over fronminner i området, er disse automatisk fredet, og må ikke ødelegges.»

Fiskeridepartementet har i brev av 11. november 1988 gitt følgende uttalelse:

«Norges vassdrags- og energiverks brev av 5. juli 1988 og vedlegget som fulgte brevet har vært forelagt Kystdirektoratet og Fiskeridirektoratet til uttalelse.

Kystdirektoratet har med brev av august 1988 til Fiskeridirektoratet uttalt at utbyggingen synes å kunne medføre en forverring av isforholdene i Mofjorden og Rommarheimsfjorden (jfr. side 27 og 28 i søknadsmappen). Kystdirektoratet tilrår at utbyggeren blir pålagt å kartlegge isforholdene i de berørte fjorder før og etter reguleringene. I tilfelle forverrede isforhold må utbyggeren bekoste nødvendige tiltak for å hindre isulemper. En kopi av brevet ligger ved.

Fiskeridirektoratet har forelagt uttalelsen for Havforskningsinstituttet og Fiskerisjefen i Hordaland. Fiskeridirektoratet har ikke innvendinger mot ytterligere utbygging i Modalen. En kopi av brevet ligger ved.

Fiskeridepartementet vil ikke reise innvendinger mot ytterligere utbygging i Modalen under forutsetning av at utbyggeren kartlegger isforholdene før og etter reguleringene, og at utbyggeren bekoster nødvendige tiltak for å hindre isulemper for sjøverts ferdsel i Mofjorden og Rommarheimsfjorden.»

Bergen Turlag har i brev av 29. november 1988 gitt følgende uttalelse:

«I 1960 tok Bergen Turlag initiativ til å få verna sentrale delar av fjellområdet mellom Voss, Vaksdal, Modalen og Sognefjorden, den såkalla Stølsheimen. Bakgrunnen var dei store friluftsinteressene i opmrådet, samt eit ønskje om å ta vare på dei interessante natur- og kulturhistoriske verdiane som er kjende herifrå og som er med på å gjere området tiltrekkjande for fotturistar. Tanken fekk tilslutning frå mange hald, men det har tatt lang tid frå det første framlegget blei presentert til det utkastet til landskapsvernområde som Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Miljøvernavdelinga la fram i 1988. I mellomtida har det skjedd store endringar i Stølsheimen, endringar som friluftslivet og andre gjerne kunne vore forutan. Omfattande vassdragsreguleringar, bygging av store betongdammar, anleggsvegar, m.m. har forstyrra landskapsbiletet og sterkt redusert verdien av delar av det området som det opphaveleg var gjort framlegg om å verne.

Det meste av kraftpotensialet i Stølsheimen er alt utbygd. Bergen Turlag har følgjande merknad til at BKK no søkjer om vidare utbygging i Modalen: Nygard pumpekraftverk, Åsebotn kraftverk og Hellandsfoss kraftverk.

Åsebotn.

Åsebotn er ein del av nedslagsfeltet til Steinslandsvassdraget, som vart vedteke utbygd i 1975 (kfr. Stortingsprp. nr. 153). Vedtaket bygde på eit kompromiss mellom verneinteressene og utbyggingsinteresssene. Det var den gongen ei vanleg oppfatning av alle dei berørte partane at det var Stortinget sine intensjonar at resten av Steinslandsvassdraget ikkje skulle byggast meir ut.

Området rundt Åsebotn er av stor verdi for friluftslivet fordi det er en viktig del av Stølsheimen og fordi det er velsigna fritt for tekniske inngrep. Det står såleis i sterk kontrast til omkringliggjande område som til dels er sterkt påverka av kraftutbygging. Området er eit verdifullt friluftsområde, særprega av vekslingar mellom forskjellige landskapselement som saman gir området høg opplevingsverdi.

Besøkstalet på hyttene i Stølsheimen er blitt halvert i løpet av 1980-åra. Ei viktig årsak til dette er at kraftutbygginga har gjort området mindre attraktivt for fotturistar. Men nettopp eit område som Åsebotn gjer at Stølsheimen framleis kan bli oppfatta som eit område med urørt natur. Åsebotn er vurdert som eit viktig regionalt friluftsområde i fylkesplanen

for Hordaland og Sogn og Fjordane, og ei ev. utbygging vil få store negative verknader for friluftslivet.

Også som naturområde er Åsebotn særmerkt. Berggrunnen er hard og næringsfattig, så næringsfattig at berre ytterst nøysame planter veks i området. Som det også er peika på frå botanisk hald har ein her eit sjeldsynt høve til å studere økologiske tilpassingar mellom fjellplanter og eit utfattig naturgrunnlag. Såleis dannar vegetasjonen ein sterk kontrast til dei normalt fattige områda omkring, og dei rike fyllittområda lenger aust. Variasjon og kontrast er eit av dei viktigaste kriteria for visuelle naturopplevingar, og Åsebotn utgjer slik ein viktig del av landskapsmosaikken i Stølsheimen.

Også fuglefaunaen i området er variert og interessant. Artar som snøspurv og fjellrype er talrike, og det finst også fast innslag av rovfuglar. Både fjellvåk, tårnfalk og jaktfalk er kjent frå strøket. Den siste er svært sjeldsynt, og blir rekna som ein utsatt og trua art. Ornitologiske undersøkjingar konkluderte med at heile delprosjektet Åsebotn–Blådalen burde takast ut av utbyggingsplanane. Grunngjevinga for dette er at området har høg naturvitskapleg verdi, og at det inneheld svært velutvikla låg- og mellom-alpine fuglesamfunn og forekomst av fugleartar som er sjeldsynte og sårbare i heile Vest-Noreg.

I utbyggingsplanane inngår det anleggsvegar som er plasserte slik at dei vil virke svært skjemmande i landskapet. Det er også heilt utilbørleg at dei er lagt tett inntil grensa for lanskapsvernområdet. I Stølsheimen er det no så mange anleggsvegar at me ikkje kan godta fleire.

Som ein konsekvens av reguleringa i Åsebotn skal også Nordalsvatn tilleggsregulerast 27 m. Det totale reguleringsnivået vil då bli 58 m. Dette vil skape store problem for vinterferdselen i Turlaget sitt hyttenett her. Trafikken mellom sør og nord må gå over vatnet fordi terrenget på aust- og vestsida av vatnet er lite tilgjengeleg pga. skredfare.

I søknaden om regulering av Åsebotn har BKK søkt om å overføre eit felt på 2,3 km^2 frå Tuledalen i Ortnevikvassdraget. Dette vassdraget har Stortinget plassert i vernekategori III. Det finst store natur- og friluftsinteresser i dalen og det ligg også innanfor det landskapsvernområdet som er under etablering. Ei ev. utbygging her vil representere ei utholing av intensjonane med vern av området som ikkje kan aksepterast.

Som friluftsområde må verdien av Åsebotn vurderast utifrå den betydning det har som ein intregert del av dei urørte delane av Stølsheimen. Her finn me store verdiar av interesse både for naturmiljøet og friluftsinteressene. Me vil derfor sterkt rå til at det ikkje blir gitt konsesjon til Åsebotn kraftverk.

Skjerjevatn.

BKK har søkt om ei tilleggsregulering av Skjerjevatn på 15 m. Dei eksisterande demningane må hevast, og det skal byggast ei ny demning, 6 m høg og 160 m lang. For å få dette til vil BKK bygge nye vegar i til saman 2,7 km lengd. To bekkar skal tørrleggjast. Me har to innvendingar mot at det blir gitt konsesjon til dette.

Det har alt skjedd store inngrep i dette området, og me meiner det er gjort nok skade frå før. For at ikkje bruken av Stølsheimen skal bli mindre enn han er må det ikkje gjerast større reguleringsinngrep enn det alt er gjort. Me har også merka oss at Vaksdal kommune er av same oppfatning. I denne samanhengen viser me til ein serie fotos som godt dokumenterar dei inngrepa som er gjort i Nygard-området.

Eit anna viktig element i vårt stanpunkt er at det finst store naturverninteresser på austsida av Skjerjevatn. Desse vil bli lagt under vatn dersom vatnet blir heva. I rasmarkene ned mot vatnet finst det ein artsrik og næringskrevjande flora som husar mange av våre mest interessante og sjeldsynte fjellplanter. Dette er ein viktig del av variasjonen i landskapet, og er med på å gjere området attraktivt som turområde.

Vår konklusjon må bli at me sterkt rår frå ei vidare utbygging av Åsebotn og Skjerjevatn.»

Vestlandske naturvernforening uttalte i brev av 1. desember 1988:

«Vedlagt følger VNVs uttalelse til nevnte konsesjonssøknad. Vestlandske Naturvernforening (VNV) har behandlet søknaden både ut fra et energimessig synspunkt og ut fra et syn på de konkrete utbyggingsinngrepene.

Hovedkonklusjonene i uttalelsen er følgende:

1. VNV går imot prosjektene med bakgrunn i landets energisituasjon med stort overskudd på elektrisk kraft.
2. VNV går imot prosjektene med bakgrunn i de sakkyndige uttalelsene om konsekvensene for natur og miljø.

   VNV har støtte for sitt syn i uttalelser fra bl.a. Vaksdal kommune og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane når det gjelder enkelte inngrep søknaden omhandler.»

Forannevnte vedlegg lyder slik:

«1. VNVs syn på fremtidens energibehov.

VNV mener at energibehovet bør stabiliseres og at nødvendig fremtidig behov for energi bør hentes fra ENØK-tiltak/alternative fornybare energikilder.

Norge har i dag et stort overskudd av elektrisk kraft.

Sogn og Fjordane Energiverk har overskuddskraft på billigsalg.

Det er derfor manglende behov for nye kraftutbyggingsprosjekter, noe også Generalsekretæren i NVE bekrefter («Vår framtid 3. august 1988»).

Brundtlandkommisjonen foreslår at en ny økonomisk vekst må bli mindre energiintensiv og at «Energiøkonomisering må være spydspissen i nasjonal energipolitisk strategi for en bærekraftig utvikling». (Fra en jord til en verden oversikt fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, s. 15). Vi vil også vise til tidligere regjeringers langtidsprogram og de politiske partiers syn på bruken av energi:

- «De miljømessige og økologiske begrensningene av ressursbruken må være et viktig ledd i den nasjonale politikken . . . Norge vil bidra til at slike miljømessige og økologiske hensyn kommer sterkere inn i det internasjonale samarbeidet om ressurs-

bruk. Dette vil være spesielt aktuelt i energipolitikken . . . .»
– Regjeringens langtidsprogram 1982–85.
- «Ut fra ønsket om å bidra til en økonomisering med ikke-fornybare energi-ressurser mener Regjeringen det er viktig å stimulere bruken av nye og fornybare energiressurser, f. eks. bølger, vind og sol.»
«Fortsatt er det et stort potensiale for bedre energiøkonomisering.»
– Regjeringens langtidsprogram 1986–89.
- «Det er et mål å stabilisere energiforbruket.»
«Arbeiderpartiet vil fremme energiøkonomisering.»
«Arbeiderpartiet vil arbeide for utvidet bruk av alternative energiressurser.»
– Arbeiderpartiets arbeidsprogram 1986–89.
- «Høyre vil dempe veksten i energiforbruket med sikte på stabilisering og mest mulig forbruk av ikke-fornybare ressurser. Målet er å sikre stabil energitilgang på en økologisk forsvarlig måte . . . Høyre vil aktivt støtte arbeidet med å utvikle nye former for energitilgang og satse på energiøkonomisering.»
- Høyres prinsipprogram.
- «Kristelig Folkeparti går inn for at Norge intensiverer arbeidet nasjonalt og internasjonalt for planlegging, forskning og utnytting av alternative energikilder . . . Forbruket av ikke fornybare energikilder bør begrenses . . . Det må være en målsetting å stabilisere energibruket innen 1990.»
- «Arbeidet med å utvikle alternative energikilder må fortsette. Den årlige forskningsinnsatsen på dette felt må økes betraktelig . . . .»
«Senterpartiet går inn for en stabilisering av det samlede energiforbruk i 1990-årene.»
- Senterpartiets handlingsprogram 1985–89.

2. VNVs kommentarer til BKKs kraftprognoser.

I de prognoser som ligger til grunn for konsesjonssøknaden vises det til en underdekning pr. 1. januar 1988 i BKKs dekningsområde.

Da det i år, 1988, viser seg at vi i Norge har rekordstore lagre av elektrisk kraft i størrelsesorden 70 milliarder kilowattimer, kan vi ikke se at tidligere prognoser er til å stole på. I denne forbindelse vil vi også henvise til fylkesplanen s. 93: «Hordaland fylke er i den stoda at produksjonen av energi er høyere enn det som går med til produksjonsformål og til vanlig forsyning, hushald, tenesteytende verksemder og vanlig industri . . . .»

Vi vil også henvise til Energidatas uttale om at kraftprognosene er satt for høyt.

Ut fra dette kan vi ikke se at en videre utbygging skulle være nødvendig.

3. VNVs syn på Nygård pumpekraftverk – energisiden.

Målet med pumpekraftverket er å få større fastkraft-andel av produsert kraft og mer vinterkraft.

Vi har forståelse for målet, men vi kan ikke se at samme mål ikke kan nås med andre midler, f.eks. bedre samkjøring.

Fastkraft-potensialet ved en bedre samkjøring er, ifølge Energirapporten 1988, betydelig.

Den vinningen i fastkraft man oppnår rettferdiggjør ikke naturinngrepene. Skjerjevatn får en øket reguleringsvannstand på 54 m.

4. VNVs syn på ENØK i BKK-området.

Potensialet for ENØK i BKKs dekningsområde er meget større enn de få tiltak som er satt i verk fra BKKs side.

Vi mener at ved en sterkere satsing på ENØK vil det være helt unødvendig å bygge ut disse tre kraftverkene.

5. Åsebotn kraftverk.

Følgene inngrep er planlagt:

- kraftstasjon i fjell ved Åsebotn
- redusert vannføring i elva i Tuledalen
- senking av vatn i Tuledalen
- reguleringer av flere vatn i Åsebotn
- tileggssenking av Nordalsvatn
- overføring av elva i Blådalen
- anleggsvei inn i Åsebotn
- kraftlinjetrasé fra Åsebotn kraftverk
- steintipper

VNV vil påpeke følgende:

a. Sakkyndig uttale fra NIVA (bilag 55 til søknaden) vurderer konsekvensene av utbyggingen som «store negative virkninger» for landskapsopplevelse (Åsebotn–Blådalen), «moderate negative virkninger» (Nordalsvatn–Tuledalen).
b. Samme uttale (bilag 55) dokumenterer områdets store verdi for friluftslivet og de store negative konsekvensene utbyggingen vil ha for friluftsinteressene.
Bergen Turlags Nordalshytten ligger like sør for Store Nordalsvatn (reguleres med 57 m) og har et gjennomsnittlig besøkstall på 240 personer pr. år.
Tilleggsreguleringen på 27 m vil føre til avskjæring av turløypene over Nordalsvatn om vinteren.
Fylkesplanene for Hordaland og Sogn og Fjordane vurderer området som et viktig regionalt friluftsområde.
c. Utbuggingsplanene er klart negative for fuglelivet i området, og fra ornitologisk side anbefales det at Åsebotn-området tas ut av utbyggingsplanene (bilag 54 til søknaden): «Åsebotn/Blådalen-komplekset bør ikke berøres av framtidig utbygging.»
d. I botanisk sammenheng er de planlagte inngrepene konfliktfylt med hensyn til områdets representativitet, produktivitet og forskningsverdi (bilag 52 til søknaden).
e. VNV vil videre peke på det foreliggende utkastet til Stølsheimen landskapsvernområde, som er en verneplan for den gjenværende uberørte natur i Stølsheimen. I denne planen inngikk opprinnelig Åsebotn-området.

Konklusjon.

I lys av det ovenstående må derfor VNV klart motsette seg utbyggingsplanene i dette området. Vi må i denne sammenheng spesielt imøtegå utbyggingsplanene for Tuledalen, som *ligger innenfor* grensene til det foreslåtte verneområdet. Tuledalen tilhører en del av Ortnevik-vassdraget, som har verdi som type-

og referansevassdrag for midtre fjordstrøk av Sognefjorden. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Miljøvernavdelingen, foreslår at det, når det gjelder Åsebotn-planene, må utredes et alternativ, der Tuledalsfeltet *ikke* er inkludert i planene (Utkast til Stølsheimen landskapsvernområde, s. 31).

Hvis en utbygging i området likevel tvinger seg fram, vil VNV kreve følgende:

Anleggsvei:

VNV mener at bygging av anleggsvei er unødvendig, og at taubane-transport vil være en mer gunstig løsning.

Hvis veien likevel bygges, bør den legges mest mulig vestvendt i stigningen fra Stølsvatndemningen og opp til kote 650, slik at den i minst mulig grad blir synlig fra det foreslåtte Stølsheimen landskapsvernområde og turløypen gjennom Bærdalen (kartvedlegg). Veien bør stenges når anleggstiden er over.

Massetipper:

Hvis vei bygges, bør massene fjernes fra området og utnyttes på en måte som kommer samfunnet tilgode (jfr. kommentarer til Nygård). Tippen nordøst for Nordalsvatn bør legges lavere enn kote 1010, slik at den iallefall vil ligge skjult i perioder av året.

Tippen nordøst for vann 873 synes spesielt uheldig plassert og bør flyttes til en av nabotippene (kartvedlegg).

Lukehus ved vann 964:

Dette bør kamufleres best mulig i terrenget.

Anleggskraftlinje:

Den delen av linjen som blir permanent, kreves lagt i kabel langs veien. Den resterende del av linjen forutsettes fjernet.

Opprydding/landskapsleie etter anleggstiden:

VNV krever at det foretas en grundig opprydding og landskapspleie, slik at sporene fra anleggstiden blir minst mulige.

6. *Nygård pumpekraftverk.*

Følgende inngrep er planlagt:

- pumpekraftverk i fjell ved Krosstølen
- anleggsvei fra Nygård til Krokstølen
- inntak i to bekker i Austredalen
- kraftlinje fra pumpekraftverket til koblingsstasjonen
- tilleggsregulering av Skjerjevatn og regulering av et vatn på kote 1016 vest for sørenden av Skjerjevatn
- tørrlegging av elva Skjerjo (delvis tørrlagt fra før)

VNV vil peke på følgende:

Skjerjevatn.

a. Sakkyndig uttale fra NIVA (bilag 55 til søknaden) vurderer områdets verdi for friluftslivet som middels stor, utbyggingen vil gi middels negative konsekvenser.
b. De botaniske verdiene vil etter utbyggingen bli sterkt redusert når det gjelder artsmangfold, vegetasjonstypevariasjon, produktivitet, sjeldne/spesielle forhold og forskningsverdi (bilag 52 til søknaden).
c. Skjerjevatnet er et av de rikeste og beste fiskevann på Vestlandet (kilde: Fiskerapport fra R. Larsen, miljøvernsjef i Odda Kommune). Ved utbygging vil fisket bli totalskadd (bilag 57 til søknaden).
d. Østsiden av vatnet har næringsrike beiteareal som vil bli neddemmet (bilag 49 til søknaden), og dette vil medføre «særs sterke inngrep». Eksingedalen Bygdaråd går sterkt mot utbyggingsplanene (brev av 7. september 1988 til Vaksdal kommune).
e. VNV vil videre peke på at selv om området allerede er påvirket av ulike tekniske inngrep, er den nye reguleringshøyden på 74 – syttifire – meter av en helt annen dimensjon enn dagens regulering. Den uheldige visuelle virkningen av spesielt det tørrlagte magasinet om våren må være åpenbar.

Konklusjon.

VNV vil i lys av det ovenstående klart motsette seg utbyggingsplanene, og vil vise til at Vaksdal kommunestyre vedtok å gå i mot utbyggingsplanene for Skjerjevatnet. Østsiden av Skjerjevatnet ligger i Vaksdal kommune. Hensynet til natur og miljø blir fremhevet i vedtaket.

Hvis kraftutbygging i området likevel tvinger seg fram, vil VNV klart foretrekke det alternative prosjektet med utnytting av fallet mellom Skjerjevatn og Askjelldalsvatn. Dette alternativet vil ikke skade de botaniske kvalitetene i området, og heller ikke føre til nye inngrep i Nygård-området.

Nygård.

I tilfelle Nygård-prosjektet likevel gjennomføres, vil VNV påpeke:

a. Landskapet er typisk for regionen, men med enkeltelementer som gir området særpreg. Konsekvensene av utbyggingen vurderes som «moderat negative» (bilag 55 til søknaden).
b. Området har generelt middels stor verdi for friluftslivet, men de lokale friluftsinteressene er betydelige. Utbyggingen vil få middels negative konsekvenser for friluftslivet (bilag 55 til søknaden).
c. Området Nygård – Krosstølen har særs verneverdig kulturlandskap (bilag 60 til søknaden). Bygging av anleggsveien fram til tunnelpåhogget vil få store negative virkninger for kulturlandskapet. Tippen i dette området vil komme i konflikt med stølsveien til Krossdalen, og forøvrig vil kulturlandskapet bli sterkt endret (bilag 60 til søknaden).
d. VNV har tidligere pekt på at det fra naturvernhold vil være en fordel at eventuelle nye inngrep i Nygård-området konsentreres til Kvanndalen, hvor det allerede er foretatt kraftutbyggingsinngrep i naturen. Dette alternativet er i beskjeden grad dyrere enn Krossdalen-alternativet. Store kulturlandskapsverdier vil spares (jfr. pkt. C).

Konklusjon.

VNV vil med bakgrunn i det ovennevnte motsette seg de planlagte inngrepene i området Nygård–Krossdalen. Hvis kraftutbygging likevel tvinger seg fram, vil VNV kreve at Kvanndalen belastes med inngrepene. Den foreslåtte plasseringen av tunnelmassene er

fra vår side uakseptabel (jfr. pkt. c), massene bør utnyttes på en måte som kommer samfunnet til gode, og bør transporteres dit det er behov for dem, eventuelt lagre dem ved et av sandtakene i Modalen. Dette er også pekt på av de jordbrukskyndige (bilag 49 til søknaden).

Kraftlinjen fram til adkomsttunnelen bør legges i kabel langs anleggsveien, sekundært kreves linjeføringen framført langs veien slik at inngrepene i landskapet konsentreres.

Kommentar til BKKs brosjyre om konsesjonssøknaden.

VNV synes det er uheldig at kurvene over vassføringen for ulike utbyggingsalternativ er presentert med varierende kurveskalering. Dette kan virke villedende med hensyn til tolkningen av minstevannføringen ved Hellandsfossen etter utbygging av Nygård pumpekraftverk.»

Norges jeger- og fiskeforbund har gitt følgende uttalelse i brev av 23. desember 1988:

«NJFF viser til konsesjonssøknad fra Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap om videre utbygging i Modalen og derigjennom en tilleggsregulering av Skjerjavatnet i Vaksdal kommune.

Så langt NJFF erfarer må Skjerjavatnet være et unikt røyevann til å ligge på Vestlandet. Slike produktive fiskevann representerer i seg selv store verdier. NJFF støtter fiskeribiolog Roald Larsen i at det må gjennomføres en grundig ressursvurdering av vannet før endelig konsesjon eventuelt blir gitt. Skjerjavatnet bør spares for ytterligere inngrep som vil medføre ødeleggelse av vannet som fiskevann. Hensynet til røyebestanden bør veie tungt i diskusjonen om videre vassdragsregulering av Skjerjevatnet.

Produktive fiskevann som Skjerjavatnet, innehar store muligheter for utvikling av fisket. Ved å gi allmennheten adgang til vann som dette, åpnes det for muligheter til å nytte vannets produksjonspotensiale i stor grad. I dag er blant annet interessen for isfiske stigende. Dette er en fangstform som er godt egnet for røyevann, og et fiske som har overveiende positiv innvirkning på røyebestanden.

På denne bakgrunnen ser NJFF det som viktig å bevare Skjerjavatnet som det fiskevannet det er i dag. Det innebærer at NJFF går imot en videre vassdragsregulering av det aktuelle vannet.»

Arbeidsgruppa for vern av Skjerjavatnet, v/Grete Andersen har i brev 24. januar 1989 oversendt følgende uttalelse:

«Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap. Tilleggsregulering av Skjerjavatnet i Vaksdal kommune.

Sender 10 underskriftslister som har vært i omløp i Eksingedalen og på Eidslandet. Tilsammen har vi fått 222 underskrifter. Det bor ca. 270 personer over 18 år her, men noen har vært vanskelig å få kontakt med pga. videre skolegang, arbeid o.l.

Botanisk institutt i Bergen har foretatt undersøkelser rundt Skjerjavatnet, og har funnet 139 forskjellige karplanter på østsiden av vannet. Noen av artene er sjeldne, og har vestgrense i rasmerkene der. Blir vannet hevet 15 m til ca. kote 980 vil skjeldne planter komme under vann.

Ved heving av vannet vil også store beiteområder for sau gå tapt. Likedan vil den gode fuglebestanden i området bli sterkt skadelidende. Da vi av konsesjonssøknaden ikke kan se at ornitologer har undersøkt området rundt Skjerjavatnet, mener vi dette må gjøres.

Heller ikke ferskvannsbiologiske undersøkelser av Skjerjavatnet ser ut til å ha blitt foretatt etter tilleggsreguleringen i 1983. Bunndyrfaunaen burde vel absolutt vært undersøkt, tatt i betraktning den store røyebestanden i vannet.

Røya er av utrolig fin kvalitet og kan bli, uten mer regulering av vannet, en god attåtnæring til bøndene i denne 50 km lange dalen. (Se vedlagte rapport.)

Da fylkesfriluftsnemnda hadde synfaring av Skjerjavatnet var det bare to av medlemmene som tok turen opp til vannet, og snakket med representantene fra bygderådet som tilfeldig hadde fått høre at det skulle holdes synfaring. De andre kjørte videre til Gullbrå, og gikk derfra over til Myrkdalen. Vi mener dette ikke er forsvarlig sakshåndtering i en så, for oss, viktig sak.

Når det gjelder den planlagte synfaringa som NVE har planlagt til slutten av juni d.å. vil vi påpeke at det er for tidlig på året. Det vil da fremdeles være snø i områdene, og være vanskelig å foreta en synfaring. Vi mener at det beste tidspunktet bør bli i begynnelsen av august, da vegetasjonen og dyrelivet i området vil vise den store verdien området har.

Vi mener at andre mulige alternativ må bli vurdert, så Skjerjavatnet kan bli spart for videre regulering, og at mulighetene for å bruke Holskarvatnet som magasin for Nygård pumpekraftverk bør vurderes. Vi kan også godta at fallet fra Skjerjavatnet til Åskjelldalsvatnet blir utnyttet, *uten* tilleggsregulering av Skjerjavatnet.

De restverdier vi har igjen etter all utbygging i 60–70 årene må vi få beholde. For oss har Skjerjavatnet og området rundt, en stor restverdi tross tidligere regulering, både når det gjelder fiske, jakt og fritid.

LÅ SKJERJAVATNET FÅ LEVE.»

Følgende rapport fra Miljøvernsjef Roald Larsen var vedlagt Grete Andersens brev:

«Røya i Skjerjavatnet.

Den 10.–11. september utførte jeg et prøvefiske i Skjerjavatnet med 40 garn i størrelse 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26 og 28 omfar. Garna ble satt tilfeldig uten hensyn til fiskeplasser o.l. med fra to til tre garn i lenka. Setteplassene er vist på vedlagte kart over Skjerjavatnet.

Garna ble satt 4–5 meter fra land og rett ut, det vil si vinkelrett på stranden. Garna fisket i ca. 12 timer, og det ble tatt 647 fisk på tilsammen 154,6 kg. Fisken hadde altså en gjennomsnittsvekt på 238,9 g. Fisken ble veiet og målt, kjønnsbestemt, stadiumbestemt og det ble tatt otolitter fra ca. hver tiende fisk.

Kondisjon.

Gjennomsnittlig kondisjon er gitt i tabellen nedunder.

Lengdegruppe	Kondisjons-faktor		Antall i hver gruppe
30<L ≤35 cm ...	1,5	0,3	70
25<L ≤30 cm ...	1,4	0,2	110
1≤25 cm ...	1,2	0,1	50
1⩾35,1	1,4	0,1	10

Kondisjon på rundt 1 regnes for å være meget bra. Tallene er midlertidige siden jeg ikke har bearbeidet alt materialet.

Veksten.

Veksten er til nå bare undersøkt for 25 fisk. Den viser at fisken synes å vokse særs godt fram til 5–6 års alderen. Deretter avtar veksten merkbart, og maksimallengden syns å ligge på rundt 50 cm ved en alder på ca. 15 år. Mesteparten av den fangete fisken har en alder av 6 til 10 år.

Fiskemengden.

Ut fra fangstresultatene fra 11. september og oppgaver fra tidligere fiske, må det være en meget stor bestand av røye i Skjerjavatnet. Vanligvis så regner vi med at et garn fisker av ca. 300 m^2 og eller 3 000 m^3 vann. Ut fra vår fangst skulle det tilsi at det er ca. 90 tonn fangstbar røye i Skjerjavatnet. I tillegg kommer all fisk som er under fangstbar størrelse.

Fiskeføde.

Fisken i Skjerjavatnet hadde utelukkende små krepsdyr og fjærmygglarver i magen. All fisk hadde fulle mager, og volummessig var krepsdyrmengden og fjærmyggmengden omtrent like stor.

Diskusjon.

Skjerjavatnet ligger ca. 950 m o. h. i et fjellområde som virker svært fattig på næringsstoffer. Der er imidlertid fyllitt på sydøst- og sydsiden av vatnet. Vatnet ligger antagelig i en sprekk mellom fylitten på Eksingedalssiden og harde granitt/gneisbergarter på Modalssiden. Nedslagsfeltet for vatnet er svært lite og avrenningen svært perifer. Vatnet er derfor en meget god næringsfelle hvor næringsstoffene akkumuleres og får en lang oppholdstid. Og det er nok derfor at vatnet kan ha en så høy produksjon. Røya ble satt ut i Skjerjavatnet i 1954 og har hatt en meget høy kvalitet i alle år.

Så vidt meg bekjent finnes det ikke noe annet vatn i det vestlandske høyfjell som har en så høy produksjon av røye. Hvis bestanden har et generasjonsskifte hvert 10. år (generasjonsrate) vil det si at man kan fiske 9 tonn røye hvert år uten at bestanden blir overbeskattet.

Det har vært hevdet at røyebestanden i Skjerjavatnet viser tegn på overbefolkning og stagnasjon i veksten. Kvaliteten og kondisjonen sammen med det faktum at røya blir seint kjønnsmoden i Skjerjavatnet, forteller jo tydelig at så er ikke tilfelle. En røye med en kondisjon på 1,2 til 1,5 må sies å være helt utrolig. En del fisk virket nesten vanskapt, så feite var de. Smaken og kvaliteten forøvrig er fortreffelig.

Konklusjon.

Skjerjavatnet er et av de aller rikeste og beste fiskevann vi har på Vestlandet, og fisken er av en enestående kvalitet. Før man går til nye reguleringer av Skjerjavatnet, og ødelegger dette utrulige fiskevatnet, bør en foreta en ressursvurdering av vatnet i en større sammenheng med øvrige naturressurser i området. Det er mye som tyder på at Skjerjavatnet kan bli at bærende element ved utnyttelsen av andre naturressurser i området. Og verdien kan derfor av den grunn være langt høyere enn den man oppnår ved å øke/effektivisere kraftproduksjonen ved nye reguleringer av Skjerjavatnet.»

Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) har i notat nr. 629/90 av 30. oktober 1990 kommentert de innkomne uttalelser vedrørende Nygard pumpekraftverk slik:

«Dette notatet er BKKs kommentarer til de innkomne merknader vedrørende Nygard Pumpekraftverk. Notatet erstatter nr. 609/89.

Vedlagt brev av 16. mars 1989 fra NVE fikk vi oversendt i alt 25 kommentarer til våre søknader av 15. juni 1988 om utbygging av Hellandsfoss kraftverk, Nygard Pumpekraftverk og Åsebotn.

6 uttalelser nr. 8-12 og nr. 25 omhandler ikke Nygard Pumpekraftverk og kommenteres ikke. De øvrige uttalelsene kommenteres i den nummerrekkefølge de er gitt av NVE.

Senere er det utarbeidet to tilleggsrapporter vedrørende Nygard pumpekraftverk; «Lokalisering av kraftverket» og «En vurdering av røyebestanden i Skjerjevatn».

Vedlagt brev av 2. august 1990 fra NVE fikk vi oversendt Direktoratet for Naturforvaltnings og Vaksdal kommunes uttalelser til disse tilleggsrapportene.

Sentrale spørsmål som flere uttalelser har berørt er minstevassføring, forsuring av Moelva og utvandring av røye til Modalsvassdraget. Disse er kommentert under våre merknader til Modalen kommune.

Ved kongelig resolusjon av 22. desember 1989 ble det gitt konsesjon for utbygging av Hellandsfoss kraftverk. I den forbindelse ble det fastsatt nye krav til minstevassføring i Modalsvassdraget.

Uttalelsene fra Modalen kommune, Vaksdal kommune og Direktoratet for Naturforvaltning kommenteres først.

I konsesjonssøknaden inngår også bygging av Åsebotn kraftverk. For kommentarer til dette prosjektet vises til notat nr. 606/89.

Det gjøres imidlertid oppmerksom på at de endrede vassføringsforhold som nevnes gjelder summen av virkninger etter en utbygging av både Åsebotn- og Nygard kraftverker.

Uttalelse nr. 2

Modalen kommune

Kommunen går inn for utbygging av Nygard Pumpekraftverk. Avtalen mellom kommunen og BKK regulerer delvis forholdene. Begge parter har tatt forbehold om at forutsetningen for avtalen oppfylles.

Fiskeforhold og minstevassføring; det vises til vedlegg 6 i uttalelsen, og til DNs uttalelse.

Minstevassføring/vassføringsforhold
Minstevassføring, generelle kommentarer fra BKK

Modalselva har fra gammelt ikke hatt anadrome laksfisker ovenfor Hellandsfossen. Fisketrappen som er bygget av BKK har åpnet en 20 km lang elvestrekning som oppvekstområde for lask og sjøaure. Vi er enige i at nye reguleringer ikke må ødelegge denne mulighet.

Det er imidlertid vannkvaliteten som er den største trussel mot kultiveringsarbeidet i vassdraget. Nye krav og tiltak vedrørende vassføringsforholdene må sees i forhold til dette.

Fisken må etter vår oppfatning sikres rimelige oppvekstvilkår. Fiskeren kan ikke forvente å ha ideelle forhold til enhver tid. Minstevassføringen må sikre fisken slik at den overlever de ekstreme lavvannsperioder som en sjelden gang oppstår.

Minstevassføring og fisketiltak i forb. med Steinsland kraftverk

I forbindelse med Steinsland kraftverk der det pålegg om en minstevass-føring ut av Steinslandsvatnet på 2 m^3/s hele året. Dette gir høyere vintervassføring enn det som er registrert i naturtilstanden år om annet. Magasinprosenten for Steinsland kraftverk er kun 10,5 slik at det er relativt små forskyvninger av vassføring fra sommer til vinter.

I forbindelse med Steinsland kraftverk er det også bygget fisketrapp i Hellandsfossen. Det er ingen pålegg om utsetting av fisk. Laksetrappen virker, og såvidt vi kjenner til er det ikke påvist negative virkninger på fiskens oppvekstvilkår som følge av Steinslands-utbyggingen.

Dagens minstevassføring på 2 m^3/s har vist seg å gi tilfredsstillende gyte- og oppvekstvilkår for fisk.

Endret minstevassføring i forb. med Hellandsfoss kraftverk

Direktoratet for Naturforvaltning har tallfestet krav til vassføring i Moelvi i perioden 1. april til 30. september for Hellandsfoss kraftverk. Med ubetydelige justeringer er disse imøtekommet.

Virkningene av Nygard Pumpekraftverk på vassføringsforhold

Nygard Pumpekraftverk, sammen med Åsebotn kraftverk vil gi en vesentlig bedre magasinprosent for verkene i Modalen. Bilag 28 og 29 fra konsesjonssøknaden viser vassføringsforholdene etter utbygging slik de framkommer igjennom driftssimuleringer for Farestveit og over Hellandsfossen.

For Nygard Pumpekraftverk har direktoratet for Naturforvaltning ikke fremmet forslag til manøvreringsreglement.

Modalen kommune har imidlertid stillet identiske krav til vassføringsforhold i Moelven for alle tre kraftverks prosjekter, og disse anser vi som oppfylte i og med pålegget i forbindelse med Hellandsfoss kraftverk.

Restriksjoner på pumping

Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Hordaland har i tillegg foreslått at det ikke skal kunne pumpes i perioden 10. juli - 31. juli når vassføringen ut av Steinslansvatnet er mindre enn 15 m^3/s og videre for perioden 1. august - 30. sept., forbud mot pumping når vassføringen er under 12 m^3/s.

Det vises til bilag nr. 28. I et normalår vil krav som formulert ovenfor ikke være noe problem. Kurve 2, bilag 28 viser det dårligste året i den simulerte 30 års perioden. I dette året betyr kravet i realiteten forbud mot pumping.

Alle parter, også BKK er opptatt av at fisken skal kunne leve og vandre i hele elvestrekningen. Vi mener imidlertid at svingninger fa det ene år til det annet må godtas så lenge det ikke går ut over fiskens oppvekstvilkår. Vi vil derfor gå imot at det stilles krav om vassføringer som normalt er oppfylt uten at krav er stillet. Dette legger bånd på driften av kraftverket og betyr økonomiske tap som kan få et betydelig større omfang enn det man på forhånd kan anslå. I tillegg gir det dårlig ressursutnyttelse i år med ekstreme tilsigsforhold.

Kunstige lokkeflommer

Disse må ha sitt utspruing i manøvrering av Steinsland kraftverk. Responstiden fra Steinslandsvatnet, kraftverket og til fot av Hellandsfossen er omlag 6 timer, til sjøen noe lenger. En slik kjøring legger bånd på vår frihet til å manøvrere Steinsland kraftverk, effekten vil antakelig også bli sterkt redusert nede i vassdraget fordi Steinslandsvatnet med sin store overflate har en betydelig selvreguleringsevne.

Modalen Elveeigarlag foreslår at virkningen av de pålegg som gis vurderes etter noen år, og dette er vi enig i. Eventuelle enringer må dog vurderes på formell måte slik som de opprinnelige konsesjonspålegg.

Kalking

Det er satt fram krav om kalking av Moelva fordi Skjerjevatn er surere enn Holskardvatn som tidligere er overført fra Modalselven til Evanger. De seneste målinger i 1981 og 1987 viser en ph på 5,32 og 4,51 for Skjerjevatn. Tilsvarende tall for Holskardvatn er 6,52 og 6,07. Dette er opgitt av Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Hordaland. I den sakkyndige rapporten fra NIVA vedrørende vannkjemi står:

> «Skjerjevatnet er den av de undersøkte innsjøene jsom har best vannkvalitet og er minst påvirket av sur nedbør.»

Slik vi forsår dette gjelder det ikke ensidig ph, men snarere bufferkapasiteten, evnen til ikke å la seg påvirke av sur nedbør.

NIVA har målt ph-verdien i Skjerjevatn til 5,15 og i Steinslandsvatnet til 5,49.

Konsekvensen av undersøkelsene er etter vår mening at det eventuelt måtte være avløpet fra Skjerjevatn som skulle kalkes til en bedre ph-verdi men vi har ingen tro på at dette vil ha noen særlig virkning på forholdene i Modalselven.

Videre må bemerkes at feltet til Holskardvatn utgjør mindre enn 8 pst. av feltet til Moelva og selv om vannet der har en ph-verdi som er opp til 1,5 høyere enn for Moelva vil dette ha liten innvirkning i forhold til virkningen av den sure nedbøren. Etter vår oppfatning viser utviklingen en gradvis forsuring som føl-

ge av sur nedbør. I det lange løp er det derfor etter vår mening helt andre tiltak enn kalking som må til for å bedre forholdene.

Utvandring av røye

I Skjerjevatn er det røye. Elveeigarlaget i Modalen har satt fram krav om at denne ikke må overføres til Modalsvassdraget.

Fisk som skal utvandre til Modalen må gå igjennom turbinene og overleve et trykkfall på over 300 m. Selv om det er lite trolig at dette kan skje har vi tatt kontakt med fiskerisakkyndige og diskutert spørsmålet. Noe fullgodt svar er enda ikke framkommet.

Landbruket

Landbruksnemnda (i Modalen) har lite å innvende med unntak av endel beiteland som blir neddemt.

Se ellers kommentarene under punktet: Tipp.

Friluftsliv

Selv om kommunenes uttalelse ikke berører plasseringen av kraftverket vil vi nevne at i valget mellom Kvanndalen og Nygard som lokalisering har kommunestyret vedtatt å anbefale plassering på Nygard. Begrunnelsen var at i Kvanndalen ville linjene ut fra kraftverket komme i sterk konflikt med eksisterende og planlagte hyttefelt og utferdsområder.

Friluftsnemnda i Modalen går imot utbygging. Kommunestyret uttaler at det ikke støtter nemnda.

Tipp

Steinmassene fra anlegget er tenkt plassert samlet i et depot ved påhugget for adkomstunnelen til pumpekraftverket. Herredsagronomen har uttalt seg positivt til dette.

Tippen vil ikke kunne sees nede fra bebyggelsen og med tilsåing vil det bety en forbedring av terrenget rent jordbruksteknisk.

Utnyttelse av lokal arbeidskraft, maskiner og utstyr

Kraftselskapet har ingen innvending til at lokale virksomheter foretrekkes såfremt de er konkurransedyktige.

Etablering av faste arbeidsplasser

I konsesjonsøknaden er oppgitt at drift og vedlikehold av de nye kraftstasjonene vil kreve 8 nye ansatte i Modalen. Selv om det er dette man regner med kan vi ikke akseptere dette som en konsesjonsbetingelse eller pålegg. Vi regner med felles driftspersonale for Steinslands kraftverk og de nye kraftverkene som blir bygget i dalen. I dag har BKK allerede 9 ansatte i Modalen. Vi er opptatt av å ha enn rasjonell organisasjon og drift av anleggene våre til enhver tid.

Forurensing

Forurensing er ikke noe problem idag. Dette sier også SFT, som samtidig slår fast at det heller ikke vil bli det i fremtiden. Vår holdning er ellers at den som forurenser selv må sørge for nødvendig rensing slik at vassdraget ikke blir ødelagt.

Konsesjonsavgifter

Lønnsomheten framgår av kosnesjonssøknaden og vi forutsetter at NVE foreslår konsesjonsavgiftens størrelse i forhold til dette og under hensyntagen til at det ene av kraftverkene er et pumpekraftverk.

Konsesjonskraft

Foreliggende avtale mellom Modalen kommune og BKK angir at kommunen ikke skal ha konsesjonskraft. Modalen kommune har fra tidligere utbygning dekket sitt eget forbruk.

Uttalelse nr. 3

Vaksdal kommune

Vaksdal kommune går imot at Nygard Pumpekraftverk blir bygget. Kommunen ønsker ikke en ytterligere forringelse av natur- og miljøkvalitetene i kommunen.

Motstanden mot ytterligere regulering av Skjerjevatn er lokal og målbæres av Landbruksnemnda og Aksjonsgruppa for vern av Skjerjevatn.

Kommunen har i sin konklusjon lagt avgjørende vekt på lokale interesser og kommunestyret har valgt å avgi en enstemmig innstilling.

I det etterfølgende referes endel sitater fra den kommunale saksbehandling for å underbygge dette.

Teknisk hovedutvalg/friluftsnemnda

Vedtaket er ikke i samsvar med uttalelsen fra Teknisk hovedutvalg/friluftsnemnda i kommunen. Nemnda uttaler at den:

vurderer ikkje friluftsinteressene i området kring Skjerjevatnet som store då omgivnadene i dag tydeleg er prega av utbygging med veg, dam, kraftliner o.l. Dei peiker på at vegetasjonsbeltet kring vatnet vil gå tapt og at steinbro og masseuttak vil verta synlege sår. I tillegg nemner dei uttrygg is og øydelagt fiske.

Nemnda meiner at Evangerutbygginga gjorde det avgjerande inngrepet i Vaksdal sitt interesseområde, og at følgjene med dei nye planane ikkje vil verta verre.

Friluftsnemnda meiner at med justering av tidlegare fotturistruter, nye hytter og no Stølsheimen landskapsvernområde har vårt distrikt dei finaste naturoppelvingane urørde. Desse ligg etter friluftsnemnda si meining, også i meir geologisk interessant område sett frå friluftslivet si side og med rikare og meir variert vegetasjon. Nemnda meiner BKK bør få konsesjon slik det har søkt om for overføring og regulering av Skjerjevatnet.

Kommunestyret sier videre i sin uttalelse at det er viktig å legge stor vekt på dei lokale synspunkta.

Herredsagronomen knytter sine kommentarer vesentlig til reguleringen av Skjerjevatn, til neddemming av beiteland og til røyefisket. Området rundt Skjerjevatn er stort sett goldt og øde. Kun en liten del av det areal som demmes ned kan karakteristisk som beiteland.

Landbruksnemnda i Vaksdal

Landbruksnemnda i Vaksdal peker på at beiteland går tapt og at dyr kan bli innestengt på holmer ved stigende vannstand. Eksingedalen bygderåd og Vaksdal Sau og Geitealslag peker på det samme.

2640 da vil bli neddemt. 1 m utvaskingssone er da medtatt. Deler av dette er beiteland som vil gå tapt.

Når det hevdes at vatnet er tomt hvert år den 20. mai må dette bero på en misforståelse. Normalt vil magasinet være 40 pst. fullt i slutten av juni. På denne tid ligger det fortsatt snø rundt magasinet og sau og geiter vil ikke nå opp til vatnet. 40 pst. fylling tilsvarer en vannstand som er 4,8 m over normalvannstanden.

To nye holmer vil oppstå i magasinet, men fe som stenges ute på disse vil ikke drukne. Under ekstraordinære tilfeller, med lavt magasin og lite snø/tidlig snøsmelting kan det tenkes at dyr kan gå ut på, og bli værende på områder som senere blir satt under vann. I slike tilfeller må BKK sørge for nødvendig tilsyn i området.

Landbruksnemnda berører også røyefisket i Skjerjevatn. Om dette foreligger divergerende rapporter. Landbruksnemnda fester ikke lit til noen av rapportene, konferer nemndas seneste uttalelse av 23. mai 1990.

Om friluftsliv og turisme uttaler nemnda at:

Området var tidlegare mykje nytta sumars tid av fjellvandrarer. Framleis er det mange som går i fjellet her. Det at tidlegare utbygging har ført til vegbygging har medført at folk som ikkje er føre til å gå kan kome inn i Stølsheimen.

Anleggsvegen framom nordre ende av Skjerjevatn fører heilt fram til utlaupet av Holskardvatnet i Sogn og Fj. fylke. Denne vegen er no mykje nytta av turistar. Slik fyllinga av vatnet no plar vera i juli når vegen kan køyrast, er eksisterande regulering lite skjemmande og det er eit særs vakkert panorama frå vegen og søretter vatnet. Etter nedtappinga vil «vatnet» vera eit goldt månelandskap så langt en ser.

Dette siste er feil. For det første tappes magasinet sjelden helt ned, og pumping om våren gjør at det raskt fylles opp igjen. Fra 1984 til 1988 har magasinvannstanden ligget mellom kt. 958,4 og 960,0 andre uke i juli.

Simuleringsresultatene for drift av Nygard Pumpekraftverk viser at i et normalår vil vannstanden den andre uka i juli være mellom kt 961 og kt 962, med andre ord vil vannstanden være høyere enn i dag.

Men variasjonene fra år til år vil bli større med pumping og en ny strandsone opp til kt. 979 vil selvsagt forringe synsinntrykket.

Modalen kommunes kommentarer til Vaksdal kommunes uttalelse om Skjerjevatn

Protestene til regulering av Skjerjevatn kommer fra Vaksdal kommune. Om dette står det i Modalen kommunes uttale:

Vaksdal kommunestyre har i sak nr. 170/88 gått mot at det vert gjeve konsesjon for bygging av Nygard Pumpekraftverk.

Modalen kommunestyre vil ikkje seia seg samd i Vaksdal kommunestyre si vurdering av dei negative verknadane av regulering av Skjerjevatnet. Skjerjevatnet ligg for det meste i Modalen kommune. Berre ca. 20 pst. ligg i Vaksdal kommune.

Vatnet er i dag regulert med 2 dammar. Til begge reguleringsdammane er det ført fram anleggsveg. Skjerjevatnet ligg meir enn 900 m.o.h., og over skoggrensa. Området er dominert av snaufjell og eit tunt usamanhengane dekke av lausmateriale, vesentlig morene. Landskapet her er sterkt påverka av tekniske inngrep frå tidlegare utbygging. Her går og kraftlinje forbi vatnet. Allmenta si interesse med omsyn til natur og miljø er ikkje store i dette området. Røya er sett ut i Skjerjevatnet, og høyrer ikkje naturleg heime i dette området. Modalen elveeigarlag ser røya som ein fåre for fisket i Modalselva, og har sett fram krav om at det må setjast i verk tiltak som hindrar at røya spreier seg.

Vaksdal kommunes vedtak

Kommunestyrets vedtak er antakelig basert på en lokal protestaksjon fra folk i Eksingedalen. Kommunestyret er ikke imot fortsatt kraftutbygging innenfor kommunes grenser, og går inn for en alterantiv utbygging av Skjerjevatn til Askjelldalsvatn med bibehold av dagens reguleringsgrenser i Skjerjevatn.

BKK's kommentarer til Vaksdal kommunes vedtak

Vi mener at konsesjon bør gis uavhengig av den uttalelse Vaksdal kommune har avgitt. NVE må etter vårt syn legge vekt på det sprik som framkommer i underlaget til kommunenes uttale. Om kommunen ikke har forhandlet seg fram til en minnelig avtale om kompensasjon for utbyggingen slik Modalen kommune har gjort vil denne bli å fastsette av myndighetene sentralt.

Uttalelse nr. 14

Direktoratet for naturforvaltning

Direktoratet har krevd tilleggsundersøkelser vedrørende fiskeforholdene i Skjerjevatn og landskaps- og friluftslivvurderinger i forbindelse med stasjonsplasseringen. Slike undersøkelser er foretatt.

Geofag

Direktoratet referer den sakkyndige uttalelsen som sier at konsekvensene av en utbygging vil bli små.

Botanikk

På vestisen av Skjerjevatn er vegetasjonen fattig. På østsiden er bergarten mindre sur og vegetasjonen rikere. Flere sjeldne arter vil få sitt vekstområde beskåret av en oppdemming.

Vi kan ikke se at dette gir grunnlag for å redusere den omsøkte oppdemmingshøyde.

Vilt

«Oppdemmingen av Skjerjevatn kan bety tap av lirypeterreng, men vil neppe få store konsekvenser». Det hevdes og at anleggsvegen fra Nygard kan forstyrre hjortetrekket. Dette samsvarer ikke med de angitte trekkruter fra Åsebotn og sør-øst mot Skjerjevatn/ Askjelldalsvatn.

Vi tror heller ikke at hjorten vil la seg påvirke i noen særlig grad av vegen opp til påhugget for kraftstasjonen.

Fisk

Det foreligger to fiskeundersøkelser med divergerende konklusjon når det gjelder fisket i Skjerjevatn. En tredje fiskeundersøkelse av Skjerjevatn er utført av Universitetet i Bergen.

Direktoratet trekker den konklusjon av undersøkelsen at:

Røya vil fortsatt kunne reproduseres i de bassenger som oppstår. Grunnlaget for produksjon av røye blir imidlertid forringet.

Ellers peker direktoratet på faren for spredning av røye til Modalen som antakelig den største faren.

Landskap

Direktoratet legger betydelig vekt på kulturlandskapet på Nygard med gårdene nede og stølene oppe på Kross-stølen. Niva angir i sin rapport konsekvensene som moderat negative.

Vegen vil ligge i lia bak bebyggelsen og stoppe under Kross-stølen. Verken tipp eller påhugg for krafstasjon vil være synlig nede fra gådene. Endemasten og linjen ut vil være eneste synlige tegn på kraftutbygging i forbindelse med Nygard Pumpekraftverk.

I forbindelse med Steinlandsutbyggingen er det bygget to bekkeinntak for å ta inn to elver som kommer fra Kross-stølen. Disse inntakene gjør at området allerede idag er berørt av kraftutbygging, og ikke urørt natur slik enkelte uttalelser gir inntrykk av. Vi vil tro at de planlagte inngrep er mindre sjenerende enn tidligere inngrep.

Friluftsliv

Nygard; NIVA angir i sin rapport at konsekvensene av utbyggingsplanene er middels negative. Nygad nevnes og som utgangspunkt for fotturer og skiturer. Det sies og at det foreligger hytteplaner for området.

Endelig må sies at Nygard med sine bekkeinntak fra Steinslandsutbyggingen og 300 kV-linjen Refsdal - Modalen heller ikke er uberørt område.

Skjerjevatn; NIVA skriver i sin rapport om områdene ved Skjerjevatn:

De har redusert verdi for turgåing og skigåing på grunn av de store inngrepene etter tidligere utbygginger. Anleggsvegen gjør at turer i terrenget er mindre interessante.

Selv om vi er uenige med NIVA når det gjelder områdets verdi om vinteren og anlegsvegens virkning er vi enige i konklusjonen; at store friluftsintresser ikke er knyttet til området og ikke blir berørt av en utbygging av Nygard pumpekraftverk. Anleggsvegen har ført til langt større bruk av området til friluftsformål og gitt en ny gruppe turister adgang til fjellområdene. Etter manges syn er dette ikke en negativ konsekvens.

Lokalisering av kraftverket

Inngrepene ved Krosstølen

I forhold til prosjektet slik det ble presentert og klassifisert i Samlet Plan er vegen opp til og forbi Kross-stølen, og uteanlegget ved Kross-stølen sløyfet. Vegen stanser nå ved foten av bratthenget før stølen.

Koplingsanlegget vil bli av type kapslet SF6 anlegg og plassert inne i fjellet.

En sjakt vil munne ut bak stølen og en høyspentmast vil bli plassert der. Inngrepene ved Kross-stølen er derved betydelig redusert.

Alternativ plassering i Kvanndalen

I planleggingsfasen forut for konsesjonssøknaden var også en alternativ plassering i Kvanndalen diskutert. Etter forespørsel til grunneierne og uttalelse fra Modalen kommune ble plasseringen på Nygard opprettholdt.

Det vises i denne forbindelse også til tidligere saksbehandling når det gjelder plassering av 300 kV koblingsstasjon i Modalen og linjetraséer for 300 kV - linjer Steinsland - Evanger og Refsdal - Modalen. Under behandling av disse sakene fikk de lokale interessene gehør for å skåne Kvandalsområdet for ytterligere inngrep.

Kommunens og grunneiernes merknader til plasseringen

BKK har lagt spørsmålet om lokalisering fram for kommunen og grunneierne. Disse anbefalte kraftverket lagt til Nygard. Etter opplysninger fra kommunen og grunneierne er Kvanndalen mest brukt som utgangspunkt for turer, vesentlig om vinteren. Det er også bygget flest hytter der, og i området er det konkrete planer for ytterligere hyttebygging. Alterantive linjetraseer ble diskutert i forbindelse med plasseringen av Modalen Koplingsanlegg og bygging av 300 kV linje Modalen - Refsdal. Grunneierne gikk også dengang imot linjeføring langsetter dalen og fikk medhold.

Vi finner det merkelig at direktoratet går mot de lokale interesser i lokaliseringen av kraftverket. Valget står mellom to områder som begge er berørt av kraftutbygging fra før. Så vidt vi vet har ikke representanter fra direktoratet selv vært i området og vurdert forholdene på stedet.

Direktoratets konklusjon mht plassering

Direktoratet konkluderer fortsatt med at kraftverket bør legges til Kvanndalen. Vi finner konklusjonen uheldig da en ved tidligere behandling av tilsvarende spørsmål kom til den motsatte anbefaling. Dessuten vil inngrepene, linjebyggingen i denne omgang få et mindre omfang hvis kraftverket plasseres på Nygard. Vi går derfor imot Direktoratets anbefaling.

Uttalelse nr. 1

Fylkesmannen i Hordaland

Fylkesmannen peker på at bygging av Nygard Pumpekraftverk bedrer reguleringen for Steinsland og Evanger og derved utnyttelsen av BKKs øvrige kraftstasjoner.

Fylkesmannen tilrår at konsesjon blir gitt men ber om at supplerende undersøkelser av Skjerjevatn for fiske blir foretatt.

Uttalelse nr. 4

Hordaland fylkesutvalg

Utvalget tilrår ut fra en samlet vurdering at konsesjon blir gitt.

Uttalelse nr. 5
Hordaland fylkesfriluftsnemnd
Nemnda tilrår at konsesjon blir gitt, den forutsetter at planer for anleggene godkjennes av landskapskontoret i NVE.

Uttalelse nr. 6
Fylkeslandbrukskontoret i Hordaland
Fylkeslandbruksstyret frarår sterkt at det blir gitt tillatelse til å tilleggsregulere Skjerjevatn.
Begrunnelsen er den samme som er kommentert under Vaksdal kommune, ødelagt beite, totalskadd fiske og redusert mulighet for tilrettelegging av tilbud om naturopplevelse og rekreasjon.

Uttalelse nr. 7
Miljøvernavdelingen, fylkesmannen i Hordaland
Miljøvernavdelingen sier om konsekvensene for landskap at de vil bli moderat negative for området ved Nygard og små negative for området ved Skjerjevatn til tross for store tilleggsreguleringer av vatnet. For vilt er også virkningene små negative.
For botanikk vil forskningsverdien i området øst for vatnet bli redusert. Her foreslås som vilkår at konsesjonæren må bekoste referanseundersøkelser.
Fiske; forslaget til manøvreringsreglement er kommentert under Modalen kommune. Skade på fisket i Skjerjevatn er gjenstand for en ny utredning. Tiltak for å hindre røye å spre seg til Modalsvassdraget har vi diskutert med Universitetet i Bergen, flere løsninger vurderes.
I forslaget til vilkår foreslåes at detaljerte planer for anleggsveger og tipper legges fram for miljøvernavdelingen. Vår kommentar er at NVE må være bestemmende myndighet. Videre foreslås at regulanten skal pålegges alle utgifter med fangst av stamfisk, klekking og utsetting.
I konsesjonen for Steinslandsutbyggingen er det inntatt vilkår om fisketiltak, inkludert pålegg om bygging av laksetrapp i Hellandsfossen. Begrunnelsen for bygging av laksetrappen var at den skulle åpne opp for nye oppvekstområder i øvre del av vassdraget og at man derved skulle unngå pålegg om utsetting av fisk. Dersom dette ikke fungerer etter forutsetningene er det fortsatt muligheter for pålegg om utsetting av fisk etter Steinslandskonsesjonen. Etter vår mening er det ikke behov for flere pålegg på dette området. Under alle omstendigheter må påleggene sees i sammenheng.
Justering av elveos på Mo og bygging av terskler: Dette er vanlig innenfor en rimelig økonomisk ramme. Det foreslås også at det skal avsettes kr 10 000,- årlig til hver av kommunene. Modalen og Vaksdal til opphjelp av vilt og fisk i kommunen. Sett i sammenheng med kravet om utsetting og klekking av yngel mener vi det er urimelig at det i tillegg skal avsettes årlige midler til ikke nærmere spesifiserte tiltak.

Uttalelse nr. 13
Statens forurensingstilsyn
SFT mener at utbyggingen vil:

føre til små forurensingsmessige ulemper.

SFT foreslår at utbyggeren etter nærmere bestemmelse av departementet pålegges å - avverge eller redusere virkningen av forurensing som kan tilbakeføres til kraftutbyggingen - bekoste oppfølgende undersøkelser.
Kraftselskapet har ingen merknader til dette.

Uttalelse nr. 15
Vestlandske naturvernforening
Foreningen er prinsipielt imot videre kraftutbygging, både ut fra et energibehovssynspunkt og ut fra et mer naturfaglig synspunkt. I konsesjonssøknaden er det redegjort for kraftbehovet i distriktet. De naturligfaglige og forurensingsmessige sider som følge av utbyggingen er kommentert foran.
Foreningen foreslår videre at 20 kV linjen fram til kraftstajsonen må legges parallellt med adkomstvegen.
Vi henviser til vårt forslag i søknaden.

Uttalelse nr. 16
UIB, historisk museum
Museet har ingen merknader til planen.

Uttalelse nr. 17
Riksantikvaren
Riksantikvaren påpeker at inngrepene på Nygard/Krosstølen vil ha en negativ innvirkning på kulturlandskapet.
Han foreslår standard vilkår knyttet til konsesjonen og har ellers ingen merknader til at konsesjon innvilges.

Uttalelse nr. 18
Vaksdal formannskap
Formannskapet slutter seg til landbruksnemndas uttalelse. Uttalelsen har nr. 19 og kommenteres i det etterfølgende.

Uttalelse nr. 19
Vaksdal landbruksnemnd
Nemnda sin uttalelse er en kommentar til Modalen kommune sin uttalelse. Nemnda imøtegår opplysninger som berører Vaksdal kommune og som er angitt av Modalen kommune.
Våre merknader gis punktvis, i samsvar med uttalelsen:

1) Modalen kommune har i overskriften på sin uttalelse brukt samme tittel som den arbeidstittel BKK bruker på søkandene: «Videre utbygging i Modalen». Nemnda hevder at det ikke foreligger søknad for videre utbygging i Eksingedalsvassdraget der Skjerjevatn ligger. Videre hevdes at dette er årsak til at Vaksdal kommune og folk i Eksingedalen er kommet uforsvarlig sent inn i saken.
Påstandene virker helt uforståelige.

- Vaksdal kommune har uttalt seg til Samlet Plan og kjenner prosjektet.
- Søknaden punkt 1.1 angir klart at avløpet fra Skjerjevatn skal overføres til Modalen
- Vaksdal kommune og samtlige husstander i Eksingedalken har fått tilsendt i posten både brosjyren i § 4A-fasen og den i forbindelse med konsesjonssøknaden og skulle være vel kjent med prosjektene.

2) Nemnda hevder at utbyggingen av Nygard Pumpekraftverk burde ha vært fremmet som egen sak.

Vi kan vanskelig se at dette hadde endret noe på konklusjonene i de sakkyndige rapportene, slik nemnda hevder.

3) Vi kan registere en uenighet om hvor stor del av Skjerjevatn som ligger i Eksingedalen.

Etter vår mening er dette en sak som det må tas standpunkt til når fordeling av erstatning for skader og ulemper foretas.

4) Det henvises til fylkesutvalgets sitt vedtak om at det må tas hensyn til røya i Skjerjevatn og at alternative planer brude ha vært utredet.

Fylkesutvalget bygger sitt vedtak på landbruksnemndas tidligere uttalelse.

Alternative planer er utredet for utnyttelse av fallet mot Askjelldalsvatn. Vi vil i denne forbindelse minne om at dette er et vesentlig mindre prosjekt som utnytter potensialet i vassdragene langt dårligere.

5) Punktet berører tidligere omtalte emner, røye og rekreasjonsverdien til området rundt Skjerjevatn. Videre sies at folk i Eksingedalen må nøye seg med restverdier etter tidligere utbygginger.

En vannkraftutbygging er en utnytting av naturressuser til samfunnets beste. Men samtidig er det også en inntektskilde for den kommune der utbyggingen har foregått.

Uttalelse nr. 20

Fiskeridepartementet

Departementet har ingen innvendinger mot utbyggingen, men forutsetter at isforholdene blir kartlagt før og etter utbygging i Mofjorden. Slik kartlegging før utbygging er allerede foretatt som en «etter» – kartlegging etter utbyggingen av Steinsland kraftverk.

Uttalelse nr. 21

Bergen turlag

Turlaget går imot ytterligere regulering av Skjerjevatn, med henvisning til at det allerede er gjort nok skade i området og til at et verdifullt botanisk område går tapt på østsiden av vatnet.

Fagrapportene angir ikke nøyaktig hvor stort området eller hvor stor del som blir berørt. Såvidt vi har forstått rapportene er det deler av området som blir berørt.

Uttalelse nr. 22

Norges Jeger- og fiskeforbund

Forbundet går imot ytterligere regulering av Skjerjevatn av hensyn til røyebestanden.

Uttalelse nr. 29

Arbeidsgruppa for vern av Skjerjevatn

Nemnda ønsker ikke ytterligere regulering av Skjerjevatn, men kan godta en utbygging mot Askjelldalsvatn med dagens regulering. Nemnda ber videre om at det må bli utført tilleggsundersøkelser vedrørende fiske, ornitologi og ferskvannsbiologi.

Videre peker nemnda på at store beiteområder går tapt og at området rundt Skjerjevatn har stor restverdi både når det gjelder fiske, jakt og fritid.

Uttalelse nr. 23-24

Arbeidsgruppa for vern av Skjerjevatn

Uttalelsen er et informasjonsark og en brevveksling mellom arbeidsgruppa og BKK. Informasjonsarket viser litt mer i detalj virkningene av reguleringen av Skjerjevatn, og er et utdrag av opplysninger fra konsesjonssøknaden. Dessverre var tekst og henvisninger stokket om og neddemt areal var feil angitt. Arealet er korrekt angitt i konsesjonssøknaden. Hovedbudskapet i informasjonsarket, å vise vanndekket areal ved forskjellige magasinsituasjoner var ikke feil.

Avsluttende merknader

De innkomne merknader knytter seg vesentlig til to forhold, lokalsering av pumpekraftverket og regulering av Skjerjevatn.

I vår lokalisering av kraftstasjonene til Nygard har vi støtte i kommunen og hos grunneierne.

Selve Krosstølområdet blir minimalt berørt. Området er dessuten allerede påvirket av kraftutbygging i og med to bekkinntak for Steinsland kraftverk.

Om naturopplevelse, friluftsliv, bruk av området rundt Skjerjevatn og muligheter for videre utvikling framkommer tildels svært divergerende meninger avhengig av hvilken holdning man har til ytterligere regulering.

Røya er, som Modalen kommune påpeker ulovlig utsatt på 50-tallet. Etter det vi kjenner til er det først etter at det kom veg fram til Skjerjevatn at det er fisket etter røye, og da med garn.

At beiteland og deler av et område av stor botanisk verdi går tapt er klart. Dette er en del av ulempene som krafutbyggingen fører med seg. Vi vil gjerne minne om at det fortsatt er store uberørte områder ved Skjerjevatn».

Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) har i notat n. 606/89 av 14. juli 1989 kommentert de innkomne uttalelser vedrørende Åsebotn kraftverk slik:

«Med skriv av 16. mars 1989 fikk BKK oversendt i alt 25 uttalelser som var kommet til NVE i forbindelse med kraftselskapets konsesjonssøknader på utbygging av Hellandsfoss kraftverk og på utbygging av Nygard punpekraftverk og Åsebotn kraftverk.

Kraftselskapet har ventet med å avgi sine merknader i påvente av en avklaring vedrørende Romarheimsvegen og dermed forholdet til Modalen kommune. En slik avklaring er nå kommet. Det vises til vedlagte avtale mellom Modalen kommune og BKK.

Vi gjør oppmerksom på at vi har funnet det hensiktsmessig å avgi separat uttalelse til hvert kraftverksprosjekt. Denne uttalelse omhandler Åsebotn kraftverk.

8 av uttalelsene omhandler ikke Åsebotn kraftverk. Disse er:

3 Vaksdal kommunestyre
6 Fylkeslandbrukskontoret i Hordaland

12 Energisjefen i Sogn og Fjordane
18 Vaksdal Formannskap
19 Vaksal Landbruksnemnd
22 Norges Jeger- og Fiskeforbund
23 Arbeidsgruppa for vern av Skjerjevatn
24 Arbeidsgruppa for vern av Skjerjevatn

Kommentarene fra Modalen kommune og Direktoratet for Naturforvaltning behandles først og deretter de øvrige kommentarer i rekkefølge.

Innledningsvis må nevnes at nedslagsfeltet delvis ligger i Hordaland og delvis i Sogn og Fjordane. Øvre del av Tuledalen som naturlig renner til Sognefjorden er planlagt overført til Åsebotn kraftverk.

Det er planlagt et landskapsverneområde som delvis går inn i Åsebotn kraftverks nedslagsfelt. Bortsett fra overføringen av øvre del av Tuledalen er det ingen konflikt mellom kraftverksplanene og landskapsvernområdet om overføringsplanene er det sagt at disse må vurderes i forbindelse med konsesjonsbehandlingen.

Uttalelse nr. 2
Modalen kommune

Kommunen går inn for utbygging av Åsebotn kraftverk.

Avtalen mellom kommunen og BKK regulerer delvis forholdene. Blant annet skal kommunen ikke ha konsesjonskraft.

Elveeigarlaget og landbruksnemnda har ingen merknader til utbyggingen. Landbruksnemnda bemerker at den planlagte vegen inn i området antakelig vil være til nytte. Friluftnemnda i Modalen går imot utbyggingen.

Kommunen setter ellers krav vedrørende bruk av tippmasser og utforming av tipper, opprettelse av arbeidsplasser, bruk av lokale varer og tjenester og fastsettelse av konsesjonsavgifter samt uttalerett til forslag til manøvreringsreglement.

Vårt standpunkt er at tippmasser kan hentes fritt i anleggsperioden, kommunen kan videre få kommentere utforming av tipper, men det må være NVE som har bestemmende myndighet. Utbygging av flere kraftstasjoner vil medføre opprettelse av nye arbeidsplasser, men kraftselskapet kan ikke binde seg til et bestemt tall. Lokale varer og tjenester brukes når de er konkurransedyktige.

Åsebotn kraftverk er en forholdsvis dyr utbygging og dette må tas hensyn til ved fastsettelse av konsesjonsavgifter.

Forhold vedrørende fiske i Modalselva er kommentert under Nygard pumpekraftverk fordi dette er den mest omfattende reguleringen. Fiske i Åsebotns nedslagsfelt har ingen betydning. Nordalsvatn er fisketomt.

Uttalelse nr. 14
Direktoratet for naturforvaltning

De faglige vurderingene som er foretatt angir at de fysiske parametre er lite spesielle.

Geofag; «konsekvensene av utbygging vil bli små».

Botanikk; «det er ikke registrert spesiell verneverdig vegetasjon i området»

Vilt; «det må gjennomføres kartlegging av rovfuglbestanden. I anleggsdriften må det tas rimelig hensyn til hekkende rovfugl».

Fisk; «Åsebotn/Norddalen har liten/ingen verdi som fiskeområde. Vannene er etter alt å dømme fisketomme».

Særegenhetene i området knytter seg til friluftsliv og landskap.

Friluftsliv; Direktoratet angir at det finnes endel «lokal» bruk av området, men at det først og fremst er av nasjonal/regional karakter, at tilreisende tilbringer flere dager i området.

NIVA siteres: Områdets potensiale er viktigere enn dagens bruk. Området representerer en ressurs for de som ønsker å oppleve uberørt natur utenom stiene.

Området er i dag lite benyttet. Dette har vi fått bekreftet av representanter fra Modalen kommune. Det gjenspeiles også av det faktum at vannene i området ikke er gitt navn. Bruken av området knytter seg vesentleg til vandrere som går mellom Solrenningshytta og Nordalshytta. Løypa her går nord om de områder som berøres av utbyggingen, bortsett fra siste del mot Norddalshytta. Nordalsvatn er allerede regulert 28,5 m.

Landskap; «Den nordlige delen av den foreslåtte utbyggingen av Åsebotn (øverst i Tuledalen) griper inn i det foreslåtte Stølsheimen landskapsvernområde.»

Overføring av feltet i Tuledalen «vil føre til et vesentlig tap at Ortnevikvassdragets type og referanseverdi». Videre hevder direktoratet at det er uheldig med reguleringer tett inntil verneområdet og at en buffersone hadde vært ønskelig.

Prosjektet, med overføring av øvre del av Tuledalen er plassert i kategori I i samlet plan.

Det første utkast til landskapsvernområde omfatter større deler av Åsebotnområdet. Grensen ble justert under Fylkestingsbehandlingene i Hordaland og Sogn og Fjordane til nåværende forslag.

Feltet til øvre Tuledalen utgjør 3,8 pst. av nedslagsfeltet til Ortnevikvassdraget. Arealet er 2,6 km^2. Vi kan vanskelig se at dette kan gi noen vesentlig endring av Ornevikvassdraget. For Åsebotn kraftverk har feltet stor betydning. Det gir et tilskudd til midlere årsproduksjon på 16 GWh. Av dette er 15 GWh fastkraft. Marginal utbyggingspris er 0,71 kr/kWh.

Opprinnelig var overføringen planlagt å skje ved å heve vannstanden i vatn kt 1025 10 m ved hjelp av en fyllingsdam i utløpet. Planene er nå endret slik at overføringene skjer via tunnel til vatn kt 1035 som må senkes 10 m. Etter dette blir de fysiske inngrep i nedslagsfeltet til Ortnevikvassdraget utbetydelige.

Det må også understrekes at feltet i Tuledalen ligger i ytterkant av det foreslåtte verneområde, og i utkant av det område som benevnes Stølsheimen. Landskapet er goldt og artsfattig og lite trafikkert.

Videre blir verken vatn kt 1067 eller vatn kt 1020 regulert. Mulig magasin i disse vatnene

er flyttet til Store Norddalsvatn som får en ytterligere senking. Med dette mener vi at prosjektet også landskapsmessig er blitt bedre. Direktoratets ønske om at det bør være en buffersone inn mot verneområdet finner vi merkelig. Eneste sikre vern mot inngrep er den grense som settes og den må plasseres slik at den ivaretar de interesser den er satt til å verne.

Store Norddalsvatn; Vatnet er i dag regulert 28,5 m. Normalt er vatnet tappet ned til snøsmeltingen begynner. Vatnet er søkt senket ytterligere 27,3 m. Et krav om at vannet skal være farbart for skiturister fram til 15. mai oppfylles heller ikke idag og det vil gjøre vatnet ubrukbart som magasin.

Vatn kt 964; Kraftverket skal kjøres på forskjellige fallhøyder. Om sommeren skal alt tilsig nord og vest for vatn kt 964 samles opp og føres til Store Norddalsvatn. Vatnet på kt 964 vil bli kjørt ut et par ganger i løpet av sommeren/høsten, avhengig av tilsiget. Normalt vil «sommerdrift» av kraftverket være med vatn fra magasinet på kt 873.

Dersom vatn kt 964 ikke får brukes til magasin slik Direktoratet foreslår, betyr det både at kraftverket totalt får lavere magasinprosent og dårligere regulering og at produksjonen går ned fordi man minster inntil 91 m i fallhøyde på det vatnet som drenerer til vatn kt 964.

Vatn kt 873; Dette vatnet er inntaksmagasin for den laveste fallhøyden. Den omsøkte regulering, totalt 10 m, gir kun 0,6 mill. m^3 i magasin. Med et lokalt tilsig på 28,7 mill. m^3 årlig er magasinet kun en nødvendig buffer for ikke å tape vatn med den driftsstrategi som er valgt, to fallhøyder.

Vatn kt 920; Direktoratet krever minstevassføring på 30 l/s i Blådalen i perioden 1. juni til 15. september. Restfeltet er på 1,1 km^2 og bør etter vår oppfatning være tilstrekkelig til å gi vann i Blådalselven nær utløpet i Stølsvatn, der turiststien krysser elva. NIVA beskriver elva som et landskapselement. I en slik beskrivelse er 30 l/s på langt nær nok, og vil ikke kunne opprettholde den ønskede effekt.

Vegen opp til Stølsvatn ligger i et område som fra før er berørt av kraftutbygging. Vegen stopper like ovenfor vatn kt 873 og resten av anlegget drives vegløst. Fra lokalt hold er vegen framholdt som en positiv effekt av kraftutbyggingen.

Direktoratet forutsetter at detaljplaner for de enkelte inngrep utarbeides i samarbeid med Fylkesmannen. NVE har til i dag vært tillagt denne oppgaven. Som utbygger må vi kreve ett organ å forholde oss til.

I forslaget til vilkår foreslås at utbygger skal betale 25 000 kr. årlig til Modalen kommune. Pengene skal brukes til tiltak for å fremme friluftslivet.

Kraftselskapet har vært velvillig til slike tiltak og ydet bistand etter konkret søknad. Vi finner det uheldig at det blir pålegg om årlige utbetalinger til ikke nærmere spesifiserte tiltak. Vi finner det også merkelig at Modalen kommune skal ha pengene, men at Fylkesfriluftsnemnda skal bestemme hva de skal brukes til.

Uttalelse nr. 1

Fylkesmannen i Hordaland

Fylkesmannen sier at de faglige rapportene som er utarbeidet i forbindelse med konsesjonssøknaden ikke avviker fra det materialet som lå til grunn da Åsebotn kraftverk ble plassert i kategori I i Samlet Plan.

Han rår til utbygging, men tar ikke stilling til overføring av Tuledalen som ligger i Sogn og Fjordane.

Uttalelse nr. 4

Hordaland fylkesutvalg

Utvalget tilrår at det blir gitt konsesjon i samsvar med søknadene. Fylkesutvalget viser ellers til Fylkesfriluftsnemndas vedtak.

Uttalelse nr. 5

Hordaland Fylkesfriluftsnemnd

Nemnda tilråd at det blir gitt konsesjon i samsvar med søknadene, men tar forebehold når det gjelder overføring av Tuledalen.

Dette forhold har vi kommentert under våre kommentarer til Direktoratets uttalelse.

Uttalelse nr. 7

Miljøvernavdelingen hos fylkesmannen

Miljøvernavdelingen går ikke imot søknaden. Man uttaler at: mulige planendringer synes lite formålstjenlig fordi området i alle fall vil bli sterkt berørt av utbygging.

Avdelingen ber om, sammen med kommunen å få detaljplaner for veger og tipper til uttalelse. Dette har vi ingen merknader til.

Videre foreslås å avsette årlig beløp til fremme av friluftsliv. Dette går vi imot i den form det er fremmet, se våre kommentarer til Direktoratet uttalelse.

Uttalelse nr. 8

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane

Fylkesmannen refererer at miljøvern- og friluftsinteresser går mot overføring av feltet i Tuledalen fra Ortnevikvassdraget. Fylkesmannen uttaler at dette likevel gjelder «et lite områd17e med svært avgrensede tekniske inngrep».

Under forutsetning av at den økonomiske interessekonflikten om utnyttelse av feltet i Tuledalen løses går Fylkesmannen i Sogn og Fjordane ikke imot de foreliggende utbyggingsplaner. Det siktes her til at feltet også kan utnyttes sammen med Østerbøvassdraget mot Sognesiden. Utnyttelsen mot Hordalandsiden er ca. 900 m mot 600 m på Sognesiden.

Uttalelse nr. 9

Høyanger kommune

Kommunen forutsetter at en interessekonflikt om utnyttelse av feltet i Øvre Tuledalen må ordnes med en avtale mellom Høyanger kommune/SFE og BKK. På dette grunnlag går kommunen inn for utbygningsplanene.

BKK vil bemerke at det er berammet et første forhandlingsmøte mellom partene i slutten av august om utbyggingsmulighetene i området.

Det foreslås at det tas inn som vilkår for konsesjonen at slik avtale som over beskrevet skal foreligge.

Uttalelse nr. 10

Sogn og Fjordane fylkesutvalg

Fylkesutvalget tilrår konsesjon under samme forutsetninger som Høyanger kommune.

Uttalelse nr. 11
Fylkesfriluftsnemnda i Sogn og Fjordane

Nemnda uttaler at planene innebærer inngrep i et urørt naturområde som er lite benyttet. Området har potensiale og kvaliteter til mer omfattende bruk.

Nemnda uttaler videre at «Utbygginga og Sogn og Fjordane si side av grensa kjem i god avstand frå turruter og i eit område som isolert sett ikkje er særleg aktuelt for friluftsliv».

«Type- og referanseverdien av det urørte Ortnevikvassdraget vil bli noko redusert».

På denne bakgrun «ser utvalget det som ønskjeleg å halde det urørte Orntevikvassdraget utanfor utbygginga».

Uttalelse nr. 13
Statens forurensningstilsyn

SFT uttaler at det neppe vil oppstå vannkvalitetsmessige endringer i Ortnevikvassdraget etter overføring av ca. 3 pst. av avløpet. Heller ikke for Modalsvassdraget vil planene føre til forurensningsmessige ulemper av betydning.

Det foreslås vilkår om tiltak mot forurensning (også tiltak mot øket krypsivutbredelse) og om etterundersøkelser etter utbygging.

Kraftselskapet har ingen merknader til dette.

Uttalelse nr. 15
Vestlandske naturvernforening

Foreningen går imot prosjektet ut fra landets energisituasjon og med bakgrunn i de sakkyndige uttalelsene om konsekvensene for natur og miljø.

Foreningen har ellers kommentarer til utforming og plassering av tipper og til kraftlinjen og til vegen opp til vatn kt 873.

Dette er spørsmål som mange er opptatt av og som må løses i samarbeid med Landskapskontoret i NVE. Vi må imidlertid opprettholde kravet om at det må gis tillatelse å opprette vegforbindelse som omsøkt.

Uttalelse nr. 16
Historisk museum

Museet har ingen merknader.

Uttalelse nr. 17
Riksantikvaren

Riksantikvaren sier at området allerede er sterkt preget av kraftutbygging. Ytterligere utbygging svekker opplevelsesverdien knyttet til kulturlandskapet. Minsket vassføring i Ortnevikelva vil ha negativ virkning.

Uttalelse nr. 20
Fiskeridepartementet

Departementet vil ikke reise innvendinger mot ytterligere utbygging. Man forutsetter at isforholdene i Mofjorden kartlegges før og etter utbygging og at utbyggingeren bekoster nødvendige tiltak for å hindre mer isulemper for sjøverts ferdsel i Mofjorden og Romarheimsfjorden.

Kartlegging av isforholdene før utbygging er allerede igang.

Uttalelse nr. 21
Bergen Turlag

Bergen Turlag går sterkt imot at det blir gitt konsesjon for Åsebotn kraftverk. Det pekes blant annet på områdets karakter som står i sterk kontrast til de mer frodige deler av Stølsheimen. Videre framholdes at området idag er lite påvirket av kraftutbygging.

De fleste fotturistene følger de merkede løyper. Mellom Solrenningshytta og Norddalshytta går stien vestover og nord for de øverste vann i Blådalen. Videre går den mot nordvest før den knekker sydvest mellom vatn kt 1020 og vatn kt 1067 og fram til Norddalshytta. Den eneste befatning fotturisten får med den planlagte kraftutbygging på denne turen er ved Norddalsvatn.

Uttalelse nr. 25
Miljøvernavdelingen, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane

Det presiseres at uttalelsen gjelder miljøvernfaglige spørsmål for den del av utbyggingen som ligger i Sogn og Fjordane fylke. I praksis gjelder dette Ortnevikvassdraget og den planlagte overføring av 2,3 km^2 i Tuledalen.

Avdelingen går imot overføringen fordi Ortnevikvassdraget har stor verdi som type og referansevassdrag.

Man skriver likevel at

- inngrepene er små og skadevirkningene for friluftsliv vil trolig bli moderate.
- inngrepene vil ikke ha nevneverdig virkning for ferskvannsfiske, vassforsyning eller resipientforhold.
- det er ikke merkede turruter eller stier i området.
- den mest verneverdige delen av Ortnevikvassdraget er den østre delen, Vassdalen.

Vårt inntrykk av uttalelsen er at man prinsippielt ønsker at Ortevikvassdraget forbli uten inngrep og at området ble en del av landskapsvernområdet. Det angis imidlertid at de planlagte inngrep er små og at virkningene vil være svært beskjedne for vassdraget.

Til slutt foreslår Miljøvernavdelingen av området beholdes i verneplanen, og at det åpnes adgang gjennom forskrifter til å foreta overføringen.

Vi regner med at dette innebærer en diskusjon og planlegging av hvordan inngrepene skal skje i samråd med miljømyndighetene. Vi regner med at NVE får avgjørende myndighet.

Avsluttende merknader

Åsebotn kraftverk gir vesentlig inngrep i naturen nær Stølsvatn i tillegg til en økt regulering av Norddalsvatn.

Vi oppfatter kommentarene som prinsippielle og støtter Miljøvernavdelingen i Sogn og Fjordanes subsidiære standpunkt, at grensene for verneplanen beholdes som foreslått, og at det gis adgang til å overføre 2,3 km² i Tuledalen som et engangsinngrep i verneområdet.»

Norges vassdrags- og energiverk bemerker:

Generelt

Søknaden for bygging av Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk omfatter deler av Modals-, Eksingedals- og Ortnevikvassdragene.

Modalsvassdraget ligger i Modalen kommune nordvest i Hordaland fylke. Deler av nedslagsfeltet går inn i Sogn og Fjordane fylke. Vassdraget strekker seg fra Store Norddalsvatn i nord til Mofjorden i sør. Det er tidligere foretatt flere inngrep i vassdraget, bl.a. er Holskardvatn, Øvre Sødalsvatn og Kvanngrøvatn overført til Evanger, jfr. St.prp. nr. 98 (1964-65). Vassdraget ovenfor Steinslandsvatn kalles Stølselv, og vassdraget kalles Modalselv eller Moelv nedenfor Steinslandsvatn. Vassdraget omtales også som Steinslandsvassdraget.

Eksingedalselv (Ekso) har sine kilder i grenseområdene mellom Hordaland og Sogn og Fjordane. Eksingedalselv renner ut i Osterfjorden ved Eidslandet. Øvre deler av Eksingedalselva, Skjerjevatn, Askjelldalsvatn og Grøndalsvatn er regulert og overført til Evanger, jfr. ovenfor. Eksingedalselva ligger i hovedsak i Vaksdal kommune, men deler av vassdraget ligger i Modalen og Vik kommuner.

Søknaden for Åsebotn kraftverk omfatter også overføring av et mindre felt fra Ortnevikvassdraget i Høyanger kommune i Sogn og Fjordane fylke.

Ved kgl. res. 25. juli 1975 fikk Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) tillatelse til å foreta reguleringer m.v. i Steinslandsvassdraget i Modalen. Tillatelsen ble gitt etter lang og vanskelig saksbehandling der bl.a. forholdet til verneinteressene i Stølsheimen var hovedsak. Den opprinnelige søknaden ble avslått av regjeringen, men saken ble anket til Stortinget som senere vedtok en redusert plan. I dag har BKK i drift Steinsland kraftverk som nytter fallet mellom Stølsvatn og Steinslandsvatn. Reguleringene for Steinsland kraftverk ligger i Store Norddalsvatn og i Stølsvatn. Disse magasinene gir Steinsland kraftverk et magasinvolum på vel 10 pst. av tilsiget i et middels år.

Ved Hellandsfossen i Modalselv ligger to mindre kraftverk. Det ene tilhører Modalen kommune og kom i drift på femtitallet. Det andre kraftverket er et midlertidig anleggskraftverk som tilhører BKK. BKK fikk ved kgl. res. 22. desember 1989 tillatelse til å bygge nytt kraftverk i Hellandsfossen. Det nye kraftverket som utnytter hele fallet i fossen er nå under bygging.

Søknaden

Nygard pumpekraftverk. Pumpekraftverket skal utnytte et midlere fall på 383 m mellom Skjerjevatn og Stølsvatn. Avløpet fra Skjerjevatn (30,0 km²) som tilhører Eksingedalselva, blir derved overført til Modalselv. Nygard pumpekraftverk vil også kunne pumpe vann fra Stølsvatn til Skjerjevatn i sommerhalvåret for lagring til vinterproduksjon. Kraftstasjonen er planlagt bygd i fjell ved Krosstølen, men det foreligger alternativ plan for plassering av pumpekraftverket i Kvanndalen.

Skjerjevatn skal som nevnt benyttes til pumpemagasin, og er planlagt regulert ytterligere med senking til kote 905 og 15 m oppdemming til kote 979, tilsammen 74 m regulering (20,1 m regulering pr. i dag). Dette medfører påbygging av to eksisterende dammer samt bygging av en ny dam ved vannet.

Avløpet fra et mindre felt tilhørende Norddalsvatn (0,5 km²) planlegges overført til Skjerjevatn. I tillegg tas to bekker (1,1 + 0,9 km²) som renner til Austerdalen inn på tunnelen mellom kraftverket og Skjerjevatn.

Veien til Nygard må utbedres, og fra Nygard blir det bygget ny vei opp til adkomsttunnelen for pumpekraftverket under Krosstølen. All tippmasse fra dette anlegget er tenkt plassert nedenfor påhugget til adkomsttunnelen.

Nygard pumpekraftverk er planlagt tilkoplet 300 kV-nettet ved ny linje fra Krosstølen til koplingsstasjon nedenfor Nygard.

Åsebotn kraftverk. Kraftverket utnytter to fallhøyder, dvs. kraftverket har to inntak. Med det ene inntaket utnyttes fallet på 419 m mellom Store Norddalsvatn og Stølsvatn, og med det andre inntaktet utnyttes fallet på 303 m mellom Vatn kt. 873 og Stølsvatn. Inntakene kan ikke benyttes samtidig. Kraftstasjonen bygges i fjell like ved Stølsvannsdammen.

Vatn kote 873 i Åsebotn reguleres opp 5 m til kote 878 og ned 5 m til kote 868. Vatn kote 964 i Åsebotn skal videre senkes 24,5 m til kote 940. Store Norddalsvatn får en tilleggssenkning på 27,3 m til kote 955 (HRV kote 1010,8, jfr. konsesjon Steinsland). Store Norddalsvatn får et magasin på 35,4 mill. m³, og blir ho-

vedmagasin for Åsebotn kraftverk. Vatn kote 1034 like nord for Store Norddalsvatn skal senkes permanent 10 m.

Bekken gjennom Blådalen er planlagt overført til Åsebotn. Et mindre felt, Tuledalen, i Ortnevikvassdraget er også planlagt overført til Store Norddalsvatn.

Det er planlagt bygget anleggsvei fra Stølsvannsdammen opp til tunneltverrslagene i Åsebotn. I Åsebotn plasseres tippmassene like ved tunnelpåhuggene. Åsebotn kraftverk knyttes til Steinsland kraftverk ved bygging av ny 22 kV-linje i eksisterende linjetrasé mellom Stølsvatnet og Steinsland.

Samlet Plan for vassdrag

Begge omsøkte prosjekter er behandlet i Samlet Plan for vassdrag, og plassert i kategori I.

Kraftproduksjon, kostnader, verdivurdering

Nygard pumpekraftverk. Pumpekraftverket gir ikke særlig mye tilskudd av ny kraft, men det gir en betydelig kvalitetsforbedring av kraften fra sommerkraft til vinterkraft. I tillegg gir det store magasinet i Skjerjevatn en ikke ubetydelig tørrårsreserve. BKK har lavere magasinprosent i sitt system enn landet forøvrig. I bregningene er det forutsatt at Hellandsfoss kraftverk er fullt utbygd. I følge søknaden gir Nygard pumpekraftverk en økning i årlig middelproduksjon på 43 GWh/år og en fastkraftøkning i BKKs system på 255 GWh/år. Byggingen av Nygard pumpekraftverk er i søknaden kostnadsberegnet til 450,9 mill. kr. pr. 1. januar 1988.

I søknaden har BKK oppgitt at kraftøkningen for Nygard pumpekraftverk blir 104 659 nat.hk.

NVE har beregnet Nygard pumpe med simuleringsmodellen VANSIMTAP. Beregningene er basert på pengeverdi 1. januar 1988, idriftssettelse av pumpekraftverket 1. januar 1999 og med 7 pst. kalkulasjonsrente. NVE fikk følgende resultat:

Middelproduksjon ..	59 GWh/år	
Fastkraftbidrag	163 GWh/år	
Fastkraftkostnad	29,4 øre/kWh	(= 3,91 kr/kWh)
Nyttefaktor ..	1.04	

Langtidsgrensekostnad 1999 = 30,3 øre/kWh

Prosjektet har svak økonomi og er på grensen til å være lønnsom med de gitte forutsetninger. Prosjektet har likevel akseptabel økonomi sammenlignet med alternativ kraftutbygging i 1999. BKK vil i sitt forsyningssystem og ut fra bedriftsøkonomiske kriterier, vurdere prosjektet som mer lønnsomt.

Åsebotn kraftverk. BKK har i søknaden beregnet midlere kraftproduksjon fra Åsebotn kraftverk til 77 GWh/år. Overføringene og reguleringene gir i tillegg økt kraftproduksjon i nedenforliggende Steinsland kraftverk og det nye Hellandsfoss kraftverk. Reguleringene medfører også en forskyvning fra sommerkraft mot vinterkrft i nedenforliggende kraftverk. (+ 19 GWh/år vinterkraft og - 10 GWh/år sommerkraft.) I følge søknaden vil utbyggingen av Åsebotn kraftverk koste 233,1 mill. kr. regnet pr. 1. januar 1988.

I søknaden har BKK beregnet at Åsebotn kraftverk gir en kraftøkning på 12 742 nat.hk.

NVE har foretatt en samfunnsøkonomisk vurdering av prosjektet med følgende resultat:

Middelproduksjon ..	85,3 GWh/år	(inkl. økn. nedenf.)
Fastkraftbidrag	79,5 GWh/år	(inkl. økn. nedenf.)
Fastkraftkostnad	26,2 øre/kWh	(=3,49 kr/kWh)
Nyttefaktor ..	1,17	

Langtidsgrensekostnad 1999 = 30,3 øre/kWh.

Beregningen viser at Åsebotn kraftverk er lønnsomt, og at prosjetet har bedre lønnsomhet enn Nygard pumpekraftverk.

Skader og ulemper

Nygard pumpekraftverk. Reguleringen av Skjerjevatn økes betydelig, og tapping ned mot LRV, kote 905, vil tørrlegge store arealer. En del bassenger blir imidlertid stående igjen pga. naturlige terskler i magasinet. I følge BKKs beregninger vil magasinet som regel bli nedtappet til kt. 942,4 (15 pst. av fullt magasin) en kort periode i mai måned. I et midlere år vil magasinet være ca. 40 pst. fullt i månedskiftet juni/juli, dvs. når snøen vanligvis går. Ved 40 pst. fylling er nær 70 pst. av arealet i magasinet vanndekket.

Tilleggsreguleringen av Skjerjevatn vil medføre at den gode røyebestanden i magasinet blir redusert. Det er gjennomført flere fiskeundersøkelser i vannet, og disse har noe ulike konklusjoner angående tilleggsreguleringens virkninger på fiskeforholdene. NVE legger resultatet av den siste undersøkelsen til grunn for sine vurderinger. I følge denne undersøkelsen vil røyebestanden bestå til tross for den store reguleringen fordi deler av magasinet vil bli avgrenset av naturlige terk-

skler hvorav flere vi ha vannstand lik dagens LRV eller høyere. Svikt i bunndyrproduksjon og erosjon i bunnen vil skape dårligere levevilkår for røya, og dermed en bestand med lavere produktivitet.

I nevnte utredning er det også påpekt en viss fare for at røya kan komme over til Modalselva via Nygard pumpekraftverk. Selv om Modalselva har dårlig bestand av ørret er overføring av røye ansett som uønsket.

Noe beiteareal for sauer går tapt ved neddemming av arealer på tilsammen ca. 2689 da. Dette gjelder særlig områdene ved Skjerjevatn som ligger i Vaksdal kommune. Pga. geologiske forhold er områdene på østsiden av Skjerjevatn frodigere og mer egnet til sauebetie enn de vestlige områder som ligger i Modalen kommune. Botaniske interesser blir også berørt ved oppdemmingen.

Bygging av selve pumpekraftverket med tilhørende veier, tipper og kraftledninger medfører visse inngrep i landskapet. BKK har fått utredet alternative plasseringer av pumpekraftverket. Hovedalternativet, plassering i Nygard/Krosstølen, vil berøre områder som brukes til turområde av lokalbefolkningen. Kulturminner knyttet til gårds- og seterdrift i området kan også bli berørt. Alternativ plassering i Kvanndalen vil berøre eksisterende og planlagt hyttebebyggelse og turtrasé til Nystølen som brukes mye lokalt. Kraftlinjetrasé kan bli særlig skjemmende for hyttebegyggelsen. I begge disse små sidedalene er vannføringen i bekkene allerede i det vesentlige overført til Steinsland kraftverk ved den tidligere utbyggingen.

Pumpekraftverket vil medføre at sommervannføringene i Modalselva nedenfor Steinsland blir redusert, mens en får en tilsvarende økning i vannføringene om vinteren. Overløpet over Stølsvatn reduseres slik at flommene nedenfor reduseres i størrelse og hyppighet.

Åsebotn Kraftverk. Utbyggingen medfører økt regulering av Store Norddalsvatn med 27,3 m ytterligere senking. I forbindelse med utbyggingen blir to andre vann regulert henholdsvis 10 og 24,5 m, og et vann blir senket 10 m permanent i forbindelse med overføringen av et mindre felt fra Tuledalen i Ortnevikvassdraget.

Utbyggingen kan gi inntrykk av en hardhent utnytting av området, men området er lite benyttet i nærings- eller friluftslivssammenheng. Det er påvist et rikt fugleliv, og det fryktes at dette kan bli skadet ved utbygging pga. økt menneskelig aktivitet.

Tuledalen i Ortnevikvassdraget ligger i utkanten av foreslått Stølsheimen landskapsvernområde. Vatn kote 1034 like nord for Store Norddalsvatn inngår også i det foreslåtte verneområdet. I verneplanene er det imidlertid foreslått at overføring/utbygging av områdene avklares gjennom konsesjonsbehandlingen.

Ny anleggsvei fra Stølsvassdammen opp til tunneltverrslagene i Åsebotn kan lette adkomsten til innenforliggende områder, men veien i seg selv vil bli et iøynefallende trekk i landskapet.

Vurderinger av andre

Vi viser til uttalelsene som er referert foran og omtaler kun de mest sentrale momentene her.

Modalen kommune går inn for at BKK får konsesjoner for Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk som omsøkt. Kommunen har ved avtale med BKK fraskrevet seg næringsfond samt rett til å ta ut konsesjonskraft. Kommunen har i forbindelse med utbygging av Hellandsfoss inngått avtale med BKK om bl.a. bygging av tunnel på veien til Romarheim. Avtalen omfatter også ev. konsesjoner for Nygard og Åsebotn.

Vaksdal kommune går mot bygging av Nygard pumpekraftverk og ytterligere regulering av Skjerjevatn. Kommunen framhever verdien av beitet og det gode røyefisket i området. Kommunen ønsker i stedet utnytting av fallet fra Skjerjevatn mot Askjelldalsvatn uten ytterligere regulering. Utbyggingen av Åsebotn kraftverk berører ikke Vaksdal kommune.

Høyanger kommune berøres bare ved overføring av et mindre felt i Tuledalen til Åsebotn. Kommunen går ikke mot overføringen, men påpeker at vassdraget inngår i et kraftverksprosjekt i Sogn og Fjordane, og at det forutsettes at ev. overføring må ordnes ved avtale mellom BKK, Sogn og Fjordane Energiverk og kommunen.

Hordaland fylkesutvalg går inn for at det gis konsesjon som omsøkt, men ber om at andre alternativ for Skjerjevatn blir vurdert slik at røyebestanden kan berges.

Fylkesfriluftsnemnda i Hordaland tilrår at det gis konsesjon for de omsøkte prosjektene. Nemnda tar forbehold vedrørende overføringen fra Tuledalen, og ber om at denne vurderes i verneplan IV for vassdrag og i planene om landskapsvernområde i Stølsheimen.

Fylkeslandbruksstyret i Hordaland tilrår bygging av Åsebotn kraftverk, men frarår tilleggsregulering av Skjerjevatn av hensyn til beitebruk, røyefiske og naturopplevelse.

Fylkesmannen i Hordaland tilrår at det gis konsesjon for Nygard pumpekraftverk som omsøkt. Fylkesmannen peker på at reguleringsprosenten for Steinsland kraftverk økes

fra 10,4 til 57 pst., og mener at utbyggingen fører til bedre utnyttelse av eksisterende utbygging. På bakgrunn av tidligere vurdering i Samlet Plan og det at det ikke er framkommet særlig andre konklusjoner i konsesjonsbehandlingen, finner ikke fylkesmannen grunnlag for å gå mot bygging av Åsebotn kraftverk. Fylkesmannen forutsetter at det er behov for krafttilskuddet fra de omsøkte utbyggingene.

Fylkesutvalget i Sogn og Fjordane har ingen innvendinger mot søknaden for Åsebotn, men påpeker at ev. interessekonflikt mellom kraftutbyggingsinteressene må ordnes ved avtale.

Fylkesfriluftsnemnda i Sogn og Fjordane ser det mest ønskelig at det urørte Ortnevikvassdraget (Tuledalen) holdes utenfor utbyggingen. Nemnda viser til at området i Tuledalen ligger i god avstand fra turruter og i et område som isolert sett ikke er særlig aktuelt for friluftsliv. Men nemnda mener at området har type- og referanseverdi i et urørt Ortnevikvassdrag.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane vil ikke gå mot overføringen av feltet Tuledalen fra Ortnevikvassdraget. Fylkesmannen viser til at overføringen gjelder et lite område og at de tekniske anleggene er svært avgrenset.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) går sterkt imot byggingen av Nygard pumpekraftverk og tilleggsreguleringen av Skjerjevatn. DN viser til at ev. utbygging vil medføre at grunnlaget for produksjon av røye i Skjerjevatn blir forringet, og at det er overveiende sannsynlig at røya vil spre seg til lokaliteter i Modalselva og konkurrere ut bestående ørretbestand. Dersom konsesjonsmyndighetene likevel går inn for bygging av Nygard pumpekraftverk foretrekker DN at dette bygges i Kvanndalen fordi dette området er mer preget av inngrep for tidligere. DN har ikke foreslått vilkår vedr. Nygard pumpekraftverk, men forutsetter at de ev. siden kan komme tilbake til det om det måtte bli nødvendig.

DN går ikke mot bygging av Åsebotn kraftverk, men finner det svært uheldig med ytterligere kraftutbygging i Stølsheimen og en slik trinnvis reduksjon av verdiene av et naturområde. DN viser til at prosjektet er plassert i kat. I i Samlet Plan for vassdrag, men mener at vurderingene i Samlet Plan gjelder enkeltprosjekter isolert, og at de totale konsekvenser ved en utbygging i flere trinn blir undervurdert.

DN mener at utbyggingen av Åsebotn må reduseres ved at:

- overføringen av delfelt fra Ortnevikvassdraget med senking av vatn kote 1034 må utgå.
- vatn kote 964 reguleres ikke.
- vatn kote 873 kan bare reguleres ved 5 m senking.
- det slippes minstevannføring fra vatn kote 920 i Blådalen.
- anlegget bygges ved hjelp av taubane til Åsebotn.

DN begrunner disse reduksjonene med at utbyggingsområdet har områder som blir vurdert i verneplaner, eller at områdene ligger i «buffersoner» nær opp til vernede områder. DN mener at det bare kan tillates skånsomme inngrep i slike «buffersoner».

Statens forurensningstilsyn (SFT) har ikke innvendinger mot utbyggingene. SFT foreslår vilkår vedrørende forurensning og inklusive tiltak mot krypsivutbredelse.

Riksantikvaren viser til at Nygard pumpekraftverk vil ha negative virkninger for kulturminner i området ved Nygard-Krosstølen, og mener at alternativ plassering i Kvanndalen synes bedre. Videre understrekes behovet for en hensynsfull anleggsdrift og plassering og utforming av inngrepene i området. Det foreslås vanlig vilkår. Riksantikvaren har ellers ingen innvendinger mot søknaden.

Fiskeridepartementet har ikke innvendigner mot søknaden forutsatt at utbyggeren isforholdene før og etter reguleringene.

Bergen Turlag fraråder sterkt videre utbygging av Åsebotn og Skjerjevatn. Turlaget viser til at utbyggingen vil påføre området store skader for friluftslivet inkludert opplevelsesverdier av landskap, fugleliv og planteliv. Bergen Turlag mener at nåværende utbygging bygger på et kompromis mellom utbyggingsinteressene og verneinteresssene for Stølsheimen, og at videre utbygging vil uthule intensjonene med vern av Stølsheimen/Ortnevikvassdraget.

Vestlandske naturvernforening (VNV) går mot søknadene med bakgrunn i landets energisituasjon og sakkyndige uttalelser om konsekvensene for natur og miljø. VNV stiller en rekke krav til omfang og utførelse dersom utbygging likevel skal gjennomføres. En del av kravene er identiske med DNs krav som er gjengitt foran.

Norges Jeger- og fiskeforbund ønsker å bevare Skjerjevatn som fiskevann, og går mot videre regulering av vannet.

Arbeidsgruppe for vern av Skjerjevatn har samlet inn 222 underskrifter i Eksingedalen og Eidslandet mot tilleggsreguleringen av Skjerjevatn. Arbeidsgruppa mener at området har stor restverdi til tross for tidligere regulering både når det gjelder fiske, jakt og fritid. Arbeidsgruppa mener at Holskardvatn bør vurderes som pumpemagasin i stedet for

Skjerjevatn. Ev. utbygging av fallet mellom Skjerjevatn og Askjelldalsvatn kan godtas.

NVEs vurdering

NVEs råd og representanter for NVEs administrasjon har hatt åpne møter i Vaksdal og Modalen kommuner og befart området 15. og 16. august. 1989.

Nygard pumpekraftverk

Av de innkomne uttalelsene går det klart fram at det er tildels sterk motstand mot tilleggsreguleringen av Skjerjevatn. Motstanden er i hovedsak begrunnet i faren for at det meget gode røyefisket i Skjerjevatn ødelegges. Det er også lagt vekt på faren for at røya kan bre seg til Modalsvassdraget gjennom pumpekraftverket. Fra lokalt hold legges det også vekt på at beitemark går tapt ved tilleggsreguleringen som også virker skjemmende.

Det er videre motstand fra kultur- og naturvernmyndighetene og ulike organisasjoner mot plasseringen av selve pumpekraftverket. Motstanden er størst mot alternativet Nygard/ Krosstølen.

Kraftverkene i Modalsvassdraget har i dag magsiner tilsvarende ca 10 pst. av midlere årlig tilsig. I kraftverksammenheng er dette lite, og medfører liten fleksibilitet i driften av magasinene og kraftverkene. Tilleggsreguleringen av Skjerjevatn vil øke magasinprosenten til ca 60 pst., og gir derved en langt større kontroll over bruken av vannet i kraftsammenheng. Dette gir en betydelig forskyvning av kraftproduksjonen fra sommerkraft til vinterkraft og fra tilfeldig kraft til fastkraft. Flomtapet reduseres også.

Utbyggingen er forholdsvis kostbar, og er på grensen av det lønnsomme vurdert i en samfunnsøkonomisk sammenheng. For BKK som bedrift vurderes utbyggingen som mer lønnsom.

NVE har forståelse for innvendingene som er reist mot utbyggingen angående fisket i Skjerjevatn. Skjerjevatn har relativt bratte sider, og NVE mener at tap av beiteområder og tap av botaniske verdier ved den 15 m oppdemmingen ikke har slikt omfang at det har avgjørende vekt i denne sammenheng. Under tvil vil NVE likevel tilrå at tilleggsreguleringen av Skjerjevatn og byggingen av Nygard pumpekraftverk gjennomføres som omsøkt. NVE legger vekt på betydningen av pumpemagasinet for BKK, og at slike magasiner trolig vil ha større verdi i framtida. Magasinet ligger høyt til fjells og fiskesesongen er kort slik at fiskeressursene bare i liten grad utnyttes. NVE vil gå inn for at utbygger pålegges tiltak slik at røyebestanden fortsatt gis muligheter for å kunne bestå i Skjerjevatn. Men man må regne med at bestanden får dårligere vilkår.

NVE er klar over faren for at røye kan spres fra Skjerjevatn til Modalsvassdraget, og at slik spredning ikke er ønskelig. NVE vil lenger bak i innstillingen komme tilbake til tiltak for om mulig å hindre muligheten for slik uønsket røyevandring. Det er et tankekors at røyebestanden og røyefisket i Skjerjevatn vurderes som meget verdifullt mens samme fisken betraktes som en ufisk i Modalsvassdraget som pr. idag har en heller dårlig ørretbestand.

Etter NVEs vurdering er det liten forskjell på virkningen av inngrepene for de alternative plasseringene. Rent teknisk og økonomisk er alternativene nokså like. For begge alternativene er det mulig å få til en god landskapsmessig tilpasning av inngrepene. Begge sidedalene har ved tidligere utbygging minstet det meste av vannføringene ved bekkeinntak til Steinsland kraftverk. Områdene brukes mest av lokalbefolkningen til dagsturer. NVE legger mest vekt på de lokale interessene som allerede under arbeidet med søknaden gikk inn for plassering i området Nygard/-Krosstølen, og tilrår derfor at pumpekraftverket bygges ved Nygard/Krosstølen.

Åsebotn kraftverk

Det er tildels sterk motstand mot deler av Åsebotnutbyggingen, og denne motstanden gjelder særlig overføringen av feltet på 2,3 km^2 i Tuledalen i Ortnevikvassdraget. Det er videre i flere av uttalelsene bedt om at andre inngrep i den omsøkte utbyggingen må reduseres. Det blir i uttalelsene lagt vekt på at Tuledalen inngår i et foreslått landskapsvernområde og at utbyggingsområdet forøvrig ligger nær opp til Stølsheimen, og at det derfor må vises måtehold ved utbygging i en slik «buffersone».

I de foreliggende planer for landskapsverneområde i Ortnevikvassdraget er det tatt hensyn til at deler av feltet i Tuledalen kan overføres til Åsebotn. Dessuten representerer feltet i Tuledalen kan 3,8 pst. av feltet til Ortnevikvassdraget, og det er forøvrig den andre (østre) greinen av Ortnevikvassdraget som er interessant i verneplansammenheng.

NVE viser til at utbyggingsområdet for det meste ligger i områder over 900 til 1 000 m høyde. Området er svært goldt og nesten uten jordsmonn og vegetasjon. Området er tungt tilgjengelig og er lite brukt til friluftsliv. NVE mener at virkningen av reguleringene og overføringene ved denne utbyggingen blir begrenset og ikke så dominerende i landskapet som beskrevet i enkelte av uttalelsene.

Pga. av den spesielle løsningen med kraft-

verk med inntak i to høydenivåer, kan reguleringene i de to greinene vanskelig reduseres uten at dette slår ut i økt flomtap og tapt produksjon. Ev. bortfall av Vatn kt. 964 som magasin, vil medføre at avløpet herfra fra tidlig i snøsmeltingen - dvs. senest når magasinet Store Norddalsvatn har nådd samme vannstand - må renne naturlig til Vatn kote 873. Ev. reduksjon av inntaksmagasinet Vatn kote 873 vil i tillegg forsterke effekten av flomtap forbi inntaket til det lavere fallet. Dvs. fordi det høye fallet ikke kan benyttes samtidig som det lave fallet, tapes 91 m fallhøyde for feltet fra Vatn kote 964, og flomtapet fra Vatn kote 873 inklusive feltet fra Vatn kt. 964, økes betydelig. BKK har beregnet produksjonstapet ved forannevnte reduksjoner til ca. 6 GWh/år. Dessuten blir driften av kraftverket tyngre med hyppigere start og stopp.

Videre har det overførte feltet i Tuledalen stor marginalverdi idet det gir ca. 16 GWh/år til en utbyggingspris på 0,71 kr/kWh. Feltet kan alternativt utnyttes i den planlagte utbyggingen av Ortnevik og Mjølsvikvassdragene, men vil da utnyttes mindre effektivt på en lavere fallhøyde.

NVE mener at områder som har stor verneverdi i første rekke må ivaretas gjennom, og innenfor grensene av vedtatte verneplaner. Det er ikke akseptabelt at grensene for vedtatte verneområder strekkes ved såkalte «buffersoner». På denne bakgrunn vil NVE tilrå at BKK får tillatelse til de omsøkte reguleringer og overføringer for byggingen av Åsebotn kraftverk. NVE vil imidlertid legge stor vekt på at anleggene utføres slik at skadevirkningene blir minst mulig.

NVE tilrår at det om sommeren slippes en minstevannføring på 30 l/s forbi vatn kote 920 i Blådalen når tilsiget overstiger denne vannføringen. For utbyggingen utgjør denne minstevannføringen et tap på maksimalt 0,2 GWh/år. Minstevannføringen har en viss betydning for landskapet ned mot Stølsvatn og turveien til Stølsheimen. NVE finner det imidlertid uhensiktsmessig at BKK pålegges å bygge tunnelsystemet veiløst fra Åsebotn, slik bl.a. DN har krevd. BKK har underhånden opplyst at fullprofilboring av tunnelene fra Åsebotn er aktuelt. Det er da aktuelt med svært tunge transporter opp fra Åsebotn. Fra lokalt hold er det ønskelig med denne anleggsveien, og NVE forutsetter at den bygges. Anleggsveien kan bli dominerende i landskapet, og utbygger må legge vekt på å finne en god trasé samt utføre veibyggingen på en skånsom måte.

NVE finner grunn til å minne om at begge prosjektene er plassert i kategori I i Samlet Plan. Videre mener NVE at skader og ulemper må vurderes konkret gjennom konsesjonsbehandlingen i hver enkelt sak, mens verneverdier vurderes gjennom de ulike typer verneplaner. Prosjekter som allerede er plassert i kategori I må kunne betraktes som uaktuelle i vernesammenheng.

Konklusjoner

Nygard pumpekraftverk

Under tvil gir NVE følgende tilrådning vedrørende tilleggsregulering av Skjerjevatn og bygging Nygard pumpekraftverk:

BKK gis tillatelse til tilleggsregulering av Skjerjevatn og tillatelse til å pumpe vann fra Stølsvatn samt å overføre tre mindre felt på tilsammen 2,5 km^2 til Skjerjevatn. Alt avløp fra Skjerjevatn inklusive pumpet vann kan overførres/-tilbakeføres til Modalselva via Nygard pumpekraftverk.

BKK gis anledning til å tappe Skjerjevatn for utnyttelse i Evanger kraftverk dersom ekstraordinære situasjoner skulle gjøre det hensiktsmessig.

Søknad om ekspropriasjonstillatelse for grunnrettigheter i forbindelse med byggingen av selve pumpekraftverket med tilhørende anlegg innvilges i henhold til vassdragslovens § 62.

NVE anbefaler at pumpekraftverket plasseres som omsøkt etter alternativet Nygard/Krosstølen.

NVE viser til at utbyggingen er dyr og på grensen av det som vurderes som lønnsomt. Men i tråd med prinsippet om mer markedsbasert kraftomsetning overlates konsesjonssøkeren den økonomiske risikoen for bygging og drift av anlegget.

Åsebotn kraftverk

NVE tilrår at BKK gis tillatelse til tilleggsregulering av Store Norddalsvatn samt regulering av Vatn kote 873 og Vatn kote 964. Videre anbefales at Vatn kote 1034 senkes permanent 10 m og at et felt på 2,3 km^2 i Tuledalen overføres til Store Norddalsvatn. Det anbefales også at to bekker i Åsebotn tas inn på driftstunnelen, og at avløpet fra Vatn kote 920 i Blådalen overføres til Vatn kote 873/Åsebotn kraftverk.

Søknad om ekspropriasjonstillatelse for grunnrettigheter i forbindelse med byggingen av selve kraftverket med tilhørende anlegg foreslås innvilget i henhold til vassdragslovens § 62. Ekspropriasjonstillatelse vedrørende manglende fallrettigheter anbefales likeledes gitt, jfr. vassdragslovens § 148.

NVE anbefaler at søknaden om erverv av fallrettigheter for fallet mellom Store Norddalsvatn og inntak i Trangedalen innvilges.

I tråd med prinsippet om mer markedsbasert kraftomsetning overlates konsesjonssøkeren også den økonomiske risikoen for bygging og drift av Åsebotn kraftverk med tilhørende anlegg.

Søknad vedrørende elektriske installasjoner og kraftledninger

Søknaden har vært forelagt NVEs råd i møte 15. og 16. august 1989 (Rådssak E21/89). De elektriske anlegg som er omsøkt omfatter foruten 300 kV kraftledning Nygard - Modalen også installasjonene i Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk. I konsesjonsavdelingens tilrådning til NVEs råd ble det tatt forbehold om lønnsomheten i pumpekraftverket. Øvrige anlegg ble anbefalt som primært omsøkt. NVEs råd hadde ingen merknader til konsesjonsavdelingens anbefalinger. Etter nye beregningr er også pumpekraftverket funnet lønnsomt.

Elektriske konsesjoner forutsettes gitt av NVE når nødvendige tillatelser etter vassdragslovgivningen foreligger.

Bemerkning til vilkårene

Det er utarbeidet et sett vilkår som gjelder begge utbyggingene med tilleggsregulering av Skjerjevatn samt erverv og regulering i forbindelse med bygging av Åsebotn kraftverk.

Konsesjonsavgifter og næringsfond, post 2

I følge BKK's beregninger vil reguleringen av Skjerjevatn m/omsøkt pumping og overføringer gi tilsammen 104 659 nat.hk kraftøkning i Nygard og nedenforliggende kraftverk Steinsland og Hellandsfoss. Det er gjort fratrekk for redusert kraftøkning i Evanger kraftverk. Skjerjevatn har med tilleggsregulering «lokal» magasinprosent på ca. 130 pst. Forutsatt midlere pumpet vannmengde på 129 mill. m^3/år blir samlet magasinprosent for Skjerjevatn ca. 76,5 pst. Pga. usikkerhet og årlig variasjon i pumpet vannmengde, foreslår NVE at avgiftsgrunnlaget etter 10 års drift vurderes på nytt basert på statistikk over virkelig pumpet vannmengde i perioden.

I følge BKK's beregninger vil utbyggingen i Åsebotn med reguleringer og overføringer som omsøkt, gi en innvunnet kraftmengde på tilsammen 12 742 nat.hk inkludert kraftøkning i nedenforliggende kraftverk i vassdraget.

For konsesjonen for reguleringen av Eksingedalsvassdraget av 4. mars 1966 er gjeldende sats for kommuner 22,13 kr/nat.hk med seneste justering 1. januar 1989. For regulering av Steinslandsvassdraget av 25. juli 1975 er satsen tilsvarende 16,36 kr/nat.hk med seneste justering 1. januar 1987. For ervervskonsesjonen for Hellandsfoss av 22. desember 1989 er avgiftssatsen satt til 21 kr/nat.hk.

NVE foreslår at avgiftssatsene settes likt for begge utbyggingene. Utbyggingene er ikke spesielt billig, og NVE foreslår at avgiftssatsene settes til 22 kr/nat.hk til kommunene og 6 kr/nat.hk til staten. Avgiftssatsen for kommuner samsvarer rimelig godt med satsene for de andre konsesjonene som gjelder i vassdraget. Det tas forbehold om endring av de oppgitte tall for kraftøkningene til endelig beregning foreligger fra NVE etter at konsesjon er gitt. Samme satser foreslås også for ervervet fall.

I forbindelse med konsesjonsbehandlingen for utbyggingen i Modalen, har BKK og Modalen kommune gjort avtale om veg- og tunnelbygging slik at Modalen kommune ikke vil kreve næringsfond. NVE tar denne avtalen til etterretning, og foreslår derfor ikke næringsfond til Modalen kommune for denne konsesjonen.

Vaksdal kommune berøres av utbyggingen ved tilleggsreguleringen av Skjerjevatn. Ved reguleringen av Skjerjevatn synes Vaksdal kommune å bli mest skadelidende ved redusert fiske og tapte beiteområder. NVE foreslår av Vaksdal kommune får et næringsfond på 4 mill. kr.

Høyanger kommune er noe berørt av utbyggingen ved overføringen av 2,3 km^2 felt fra Tuledalen. NVE mener at overføringen er såvidt liten at den ikke gir grunnlag for å tildele Høyanger kommune noe næringsfond.

Byggefrister m.v., post 4

NVE har foreslått at vanlig vilkår om byggefrister fastsettes, men vil peke på at dette er noe inkonsekvent i forhold til prinsippene om mer markedsbestemt omsetning og utbygging av vannkraft. Det bør være kurant å få godkjent søknader om fristforlengelser.

Forsamlingslokale, allmendannende virksomhet m.v., post 9

NVE tilrår at det stilles inntil kr. 30 000 til rådighet for allmendannende virksomhet under anleggsperioden.

Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v., post 11

NVE viser til vurderingene foran i innstillingen, og vil påpeke at NVE vil legge stor vekt på at inngrepene som følger av reguleringen og utbyggingen gjøres så skånsomme som mulig, og at de får en god landskapsmessig tilpasning ved planlegging og utførelse. Dette gjelder spesielt inngrepene i områdene ved Nygard og ved Åsebotn.

Naturforvaltning, post 12

DN har gått i mot tilleggsreguleringen av Skjerjevatn og bygging av Nygard pumpekraftverk, og har ikke foreslått vilkår vedr. Nygard/Skjerjevatn. DN har forutsatt at det gis anledning til å komme tilbake med forslag til vilkår om utbygingen likevel blir aktuell.

DN aksepterer utbygging av Åsebotn kraftverk, men går inn for mindre omfattende inngrep enn de som følger av søknaden. DN's forslag til reduksjoner i utbyggingen er kommentert foran i innstillingen.

NVE foreslår at nylig omforente standardvilkår for denne posten benyttes, og at posten gjøres gjeldende for begge utbyggingene.

NVE vil gjøre oppmerksom på at BKK må regne med at det kan pålegges relativt omfattende tiltak for om mulig å ta vare på en del av røyebestanden i Skjerjevatn. I den forbindelse nevnes mulige biotopforbedrende tiltak i deler av magasinet som ved nedtapping blir stående igjen med større vannmengder.

Det er en viss usikkerhet knyttet til faren for at røye kan spres til Modalsvassdraget gjennom Nygard pumpekraftverk. Såvidt vi vet finnes ikke fiskesperrer som effektivt hindrer passasje av fisk. Det er forøvrig usikkert om fisk kan overleve så store trykkforandringer som de vil bli utsatt for ved vandring gjennom pumpekraftverket i drift. Det er størst sannsynlighet for at røye kan passere uskadd ved tømming av tunnelsystemet og ved drift av kraftverket med lite pådrag. NVE vil foreslå at BKK pålegges å gjøre det som innen rimelighetens grenser er mulig for å hindre slik uønsket røyevandring fra Skjerjevatn til Modalsvassdraget. BKK må vise særlig varsomhet ved tømming av tunnelsystemet og ved drift av kraftverket med lite pådrag.

NVE foreslår at det hvert år avsettes kr. 25 000 til hver av kommunene Modal og Vaksdal til opphjelp av fisk/vilt/friluftsliv i kommunene som erstatning for redusert verdi av berørte områder for nevnte formål.

Forurensning m.v., post 14

SFT har foreslått generelt vilkår om forurensning, men påpeker at dette også omfatter tiltak mot spredning av krypsiv. Endrede vannføringsforhold over året kan gi økt krypsivutbredelse i Modalsvassdraget. Ulempene kan ev. reduseres ved visse manøvreringsmessige tiltak. SFT foreslår også at BKK pålegges å bekoste oppfølgingsundersøkelser i vassdraget. NVE har ikke noe å bemerke til SFT's forslag.

Manøvreringsreglement m.v., post 18

NVE foreslår at manøvreringsreglementet for den tidligere Steinslandsutbyggingen og de tre siste utbyggingene Hellandsfoss, Nygard og Åsebotn, sammenfattes i et nytt oppdatert manøvreringsreglement for hele Modalsvassdraget. Manøvreringsreglementet kommenteres for seg lenger bak i innstillingen.

Konsesjonskraft, post 21

Posten gjelder konsesjonskraft i henhold til både reguleringslovens og ervervslovens bestemmelser. NVE er klar over at Modalen kommune gjennom avtale med BKK i forbindelse med utbyggingen av Hellandfoss vil avstå fra å kreve uttak av konsesjonskraft. Avtalen kan ikke hindre at fylkeskommunen og øvrige kommuner som berøres, kan kreve uttak av konsesjonskraft etter vanlige regler.

Bemerkninger til manøvreringsreglement for Modalsvassdraget

Tidligere regulering av Skjerjevatn inngår i manøvreringsreglementet for Eksingedalsvassdraget fastsatt ved kgl. res. 4. mars 1966. BKK ønsker nå at Skjerjevatn kun i ekstraordinære situasjoner skal kunne tappes mot Evanger. Dette for å øke fleksibiliteten i kraftverksystemet. Som følge av dette bør Skjerjevatn tas ut av listen over reguleringsmagasiner i manøvreringsreglementet for Eksingedalsvassdraget av 4. mars 1966 med senere justeringer. Det vises til NVE's innstilling av 27. februar 1990 hvor nevnte endring også bør tas med. I oppdatert manøvreringsreglement for Eksingedalsvassdraget bør det i stedet stå under overføringer som eget pkt.: «Skjerjevatn kan i ekstraordinære situasjoner tilbakeføres fra Modalsvassdrageat til Evanger kraftverk.» Forslag til rettet og oppdatert manøvreringsreglement for Eksingedalsvassdraget vedlegges.

I forbindelse med Steinslandsutbyggingen er det fastsatt en minstevannføring på 2,0 m^3/s ved utløpet av Steinslandvatn hele året. Denne bestemmelsen er ikke endret i forbindelse med tillatelsen for bygging av Hellandsfoss kraftverk men målestedet er endret til Almeli og minstevannføringen er omregnet til 2,2 m^3/s. I tillegg er det fastsatt periodevise minstevannføringer forbi Hellandsfos betinget av tilstrekkelig tilsig. Departementet har i forbindelse med Hellandsfoss-saken uttalt at minstevannføringen bør kunne tas opp i forbindelse med ev. senere kraftutbyggingsprosjekter i vassdraget.

Tilleggsreguleringen av Skjerjevatn og pumping av vann til dette magasinet endrer vannføringssyklusen i vassdraget slik at sommervannføringene reduseres og vintervannføringene økes. I tillegg blir flommene generelt sett redusert i hyppighet og størrelse.

NVE foreslår at de bestemmelsene som tidligere er fastsatt med hensyn til minstevannføringer beholdes, men dog slik at minstevannføringene ikke gjøres betinget av tilsigsforholdene. BKK burde ha god nok magasinkapasitet etter utbyggingen til å sikre minstevannføringene til en hver tid. Behovet for minstevannføringer ble vurdert i forbindelse med søknaden for Hellandsfoss slik at tilstrekkelige vannføringer for fisk og estetiske forhold allerede er ivaretatt. Økte minstevannføringer vil kunne medføre mindre pumping, og dermed dårligere fylling av Skjerjevatn.

BKK ønsker at vann som tappes fra Skjerjevatn for kortere eller lengre tid kan lagres i Stølsvatn. Videre ønsker BKK at pumpet vannmengde til Skjerjevatn ikke begrenses, men at BKK gis fortløpende mulighet til å vurdere pumpingen. NVE har ikke innvendinger mot BKK's ønske. Av hensyn til avgiftsgrunnlaget må BKK føre regnskap med pumpet vannmengde og på forlangende legge tallene fram for NVE.

Tidligere restriksjoner for tapping fra Store Norddalsvatn opprettholdels. Disse vil ikke være noe særlig hinder for utnyttelsen av magasinet, pga. at kraftverket kan utnytte det lavere fallet og feltet nærmere kraftverksinntaket.

Det foreslås en minstevannføring forbi overføringsstedet ved Vatn kote 920 i Blådalen på 30 l/s i perioden 1. juni til 15. september forutsatt at tilsiget er tilstrekkelig. Minstevannføringen har en viss betydning for landskapet sett fra Stølsvatnområdet.

NVE viser til vurderingene foran, og mener at det ikke er behov for prøveperiode for manøvreringsreglementet. Det er ikke framkommet usikkerheter vedrørende krav til minstevannføringer eller andre bestemmelser i reglementet. Dersom forandringer likevel blir aktuelle, vises til generell bestemmelse om endringer i pkt. 4 i foreslått manøvreringsreglement.

Andre kommentarer

Modalen kommune mener at planer for tipper, anleggsveger, brakker og andre hjelpeanlegg må drøftes med kommunen og grunneiere. Kommunen krever også at kommunal veg fram til Nygard blir rustet opp for å tåle anleggsdriften uten skadevirkning. NVE mener at kommunens krav er ivaretatt gjennom foreslåtte vilkår, jfr. post 11 og 15.

Modalen kommune krever videre at lokale entreprenører og bedrifter så lenge de er konkurransedyktige skal ha fortrinnsrett til leveranser og arbeid. Kommunen krever garanti for at utbyggingen gir minst 8 nye faste arbeidsplasser i kommunen. NVE kan ikke pålegge BKK slike vilkår, men vil vise til BKK's kommentarer foran i saken.

Modalen kommune har krevd at bestemmelser som er foreslått i utkast til revidert lov om vassdragsreguleringer om adgang til revisjon av konsesjonsvilkår, gjøres gjeldende for denne saken. NVE mener at det ikke er adgang til å ta inn slike nye bestemmelser før ev. lovendring er vedtatt av Stortinget.

Vaksdal kommune og flere av de som har uttalt seg har foreslått at fallet fra Skjerjevatn i stedet utnyttes ned til Askjelldalsvatn uten tilleggsregulering av Skjerjevatn. BKK har i søknaden gjort rede for et slikt alternativ, men med tilleggssenkning av Skjerjevatn. Alternativet vil gi en økning i midlere produksjon på 29 GWh/år og en fastkraftøkning i BKK's system på 51 GWh/år. Utbyggingskostnadene er av BKK kostnadsberegnet til 6,60 kr/kWh middleprod. og 4,40 kr/kWh fastkraft pr. 1. januar 1988. Dvs. alternativet er ulønnsomt. Uten tilleggssenkning blir alternativet trolig enda mindre lønnsomt.

Vaksdal kommune har i uttalelsen påpekt faren for at sauer på beite kan gå ut i Skjerjevatn på lav vannstand og bli avstengt og neddemt og utsatt for drukning etterhvert som magasinet fylles opp. På bakgrunn av oppfyllingsstrategien for magasinet og tilgjengelig snøbart beite ved magasinet om våren, mener NVE at problemet ikke kan bli særlig omfattende. NVE har til nå ikke erfart at problemet har vært aktuelt for andre reguleringer, men mener imidlertid at skjønnet kan ta stilling til omfanget av ev. problemer.

Vaksdal kommune gir uttrykk for at konsesjonssøknadens tittel «Videre utbygging i Modalsvassdraget» har medført at alle interesser er konsentrert om Modalen, og at Vaksdal kommune og interesser knyttet til Eksingedalen ikke er kommet sterkt nok med i søknadsbehandlingen. NVE har fulgt vanlige regler for reguleringssaker, dvs. at saken er forhåndsmeldt og alle interessenter er gitt anledning til å uttale seg. I søknadsfasen er også vanlige rutiner fulgt fra NVE's side. Hvordan de enkelte interessenter har fulgt opp sakene sine overfor BKK i løpet av behandlingen har NVE ikke oversikt eller innflytelse over med mindre vi er blitt kontaktet av partene underveis. NVE mener at de allmene interesser i denne saken er meget godt belyst også når det gjelder områdene som ligger i Vaksdal kommune.

NVE har registrert en viss uenighet mellom Modalen og Vaksdal kommuner om andeler av Skjerjevatn for hver av kommunene. NVE til vise til at det i forbindelse med fordeling av konsesjonsavgiftene og konsesjonskraft, vil

bli foretatt en beregning av andeler av magasinet etter vanlige kriterier.

Fylkesmannen i Hordaland forutsetter at det er behov for kraften fra disse nye utbyggingene. Som nevnt tidligere i innstillingen bærer BKK det hele økonomiske ansvar for prosjektene. I følge BKK's planer vil utbyggingene pågå over en periode på 8 år. NVE regner med at i et friere kraftmarked vil passende tidspunkt for nye utbygginger være «selvregulerende», dvs. ansvarlige og økonomisk bevisste selskaper vil ikke sette igang nye utbygginger uten at de vet at de blir av med kraften til en fornuftig pris. En må også regne med at selskapene framskaffer ny kraft på den måte som er billigst og mest hensiktsmessig av aktuelle alternativer for selskapet.

Fylkesmannen viser videre til de ulike konklusjoner vedr. fisket i Skjerjevatn, og mener at det er behov for nye undersøkelser. NVE viser til post 12 i de foreslåtte vilkår og kommentarene til disse foran i innstillingen. Forslaget gir mulighet for å pålegge BKK slike fiskeundersøkelser i framtida, og NVE finner det naturlig at utviklingen av fisket kontrolleres dersom dette finnes nødvendig, og at undersøkelsene kan brukes i planleggingen av ev. tiltak.

Fylkesmannen i Sogn- og Fjordane og Høyanger kommune forutsetter at interessekonflikt med kraftverksprosjektet i Østerbø-Mjølsvik-Ortnevik-vassdragene avklares ved avtale mellom BKK og Sogn og Fjordane energiverk/Høyanger kommune. I følge opplysninger fra BKK foreligger ikke slik avtale pr. idag. Det har tidligere vært kontakt mellom BKK og SFE om ev. deltakelse av BKK i utbyggingen på Sognesiden. Det er imidlertid klart at det aktuelle feltet i Tuledalen utnyttes best mot Modalen av de prosjekter som pr. idag er aktuelle, og at overføringen ikke medfører at ev. utbygging av vassdragene på Sognesiden blir ulønnsom. I følge opplysninger fra BKK er fallene som ligger i Høyanger kommune privateide. NVE mener at disse uavklarte forhold gjelder ressursutnyttelse og private rettighetsforhold som godt kan avklares gjennom behandlingen av denne saken.

I flere av uttalelsene er det pekt på faren for at Modalselva kan få tilført surere vann etter utbyggingen. I følge de faglige rapporter er Skjerjevatn minst påvirket av sur nedbør av innsjøene i området, og det er ikke ventet at overføringen vil forverre vannkvaliteten i Modalsvassdraget. Overføringen fra Tuledalen er liten og vil neppe påvirke vannkvaliteten i Modalselva.

Fra DN er det pekt på at Store Norddalsvatn også må kunne passeres i skisesongen fram til 15. mai. BKK mener at dagens regulering medfører at vannet heller ikke i dag er farbart for skiturister fram til 15. mai. BKK mener videre at et slikt hensyn ville medføre at Store Norddalsvatn blir ubrukelig som magasin. NVE forstår situasjonen slik at ferdsel på isen over Store Norddalsvatn er forbundet med slik fare at det ikke bør skje under dagens forhold. BKK bør derfor i framtida informere skiturister i området om slike farer på en hensiktsmessig måte.

Vestlandske naturvernforening (VNV) har en rekke innvendinger mot detaljer i utbyggingen med hensyn til utførelse. NVE viser til vilkårenes post 11, og den lange praksis NVE har for godkjenning og oppfølging av utbyggingsplaner og anlegg. Som tidligere nevnt vil NVE legge stor vekt på tilpasning av inngrepene i landskapet.

* * *

Saken ble behandlet i NVEs råd 11. desember 1990.

Rådets bemerkninger:

Rådet har merket seg den tvil som NVEs administrasjon har gitt uttrykk for hva lønnsomheten av prosjektet Nygard pumpe angår. Rådet vil gi anerkjennelse til administrasjonen for den brede debatt som man i denne saken la opp til ut fra sakens prinsipielle karakter.

Rådet har i sin vurdering lagt vekt på at innføringen av dette pumpekraftverket gir en betydelig foredling av kraften fra det allerede utbygde systemet i Modalen. Rådet anser det som en riktig politikk å kunne øke utnyttelsen i allerede utbygde vassdrag der dette er mulig ut fra vanlige vurderingskriterier.

I tillegg til at dette er en klar bedriftsøkonomisk fordel for BKK, anser Rådet en økning i magasinprosenten fra 10 til 60 også i nasjonal sammenheng for å være en fordel. Rådet vil spesielt vise til en eventuell fremtidig utvidelse av samkjøringen mellom det norske vannkraftsystemet og de kontinentale varmekraftsystemene som energiøkonomisk interessant.

Rådet ønsker også med dette å signalisere en konsekvent og praktisk oppfølging av tankene om vannkraftens miljømessige fortrinn i forhold til forbrenning av fossilt materiale. I en slik utvidet vurderingsramme finner Rådet at lovens krav om avvegning av fordeler og ulemper faller klart ut til prosjektets fordel selv om økonomien beregningsmessig kunne vært bedre.

Rådet går enstemmig inn for å anbefale konsesjon for omsøkte Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk.

Vassdrags- og energidirektøren vil bemerke:

Etter intensjonene i Energiloven skal det hele og fulle bedriftsøkonomiske ansvar ved en kraftutbygging ligge hos utbygger. NVE har derfor i den foreliggende sak ikke foretatt noen vurdering av hvorvidt det vil være tilfredsstillende avsetning for kraften fra de omsøkte kraftverk. Dette forhold fritar imidlertid ikke konsesjonsbehandlende instanser fra å foreta en bred samfunnsmessig kostnad/nytte- vurdering av de konsesjonssøkte prosjekter, jfr. vassdragsreguleringslovens § 8, 1. ledd. På bakgrunn av en slik vurdering tilrås konsesjon gitt for Åsebotn kraftverk på de vilkår som framgår av NVEs konklusjoner foran.

Fordelene ved Nygard pumpekraftverk er først og fremst knyttet til den samfunnsøkonomiske verdi av kraftproduksjonen og særlig konverteringen fra sommer- til vinterkraft. I følge utførte modellberegninger er nyttefaktoren 1,04, hvilket indikerer en svak lønnsomhet. Beregningen er beheftet med usikkerheter som kan slå ut begge veier. Økt ordretilgang til utstyrsleverandører og entreprenørbransjen, økt sysselsetting lokalt og økte kommunale inntekter må også tilleggels en viss vekt i en vurdering etter vassdragsreguleringslovens § 8.

Ulempene ved Nygard pumpekraftverk er først og fremst knyttet til den økte reguleringen av Skjerjevatn i form av skader på fiskebestand og beiteområder samt redusert naturopplevelse. Blandt de uttaleinstansene som går mot utbygging på dette grunnlag er Direktoratet for naturforvaltning.

Alt i alt må Nygard pumpekraftverk sies å være et marginalt prosjekt. Vassdrags- og energidirektøren finner derfor bare under tvil å kunne tilrå at BKK gis konsesjon på bygging og drift av dette kraftverket. Når det gjelder den tidsmessige gjennomføringen av dette prosjektet, viser Vassdrags- og energidirektøren til merknadene til vilkårenes post 4 om byggefrister foran i innstillingen.

NVEs forslag til vilkår for tillatelse for Bergenshalvøens Kommunale kraftselskap (BKK) til å foreta erverv, regulering og overføring i Modalsvassdraget (064 Z) i Modalen, Vaksdal og Høyanger kommuner:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. ervervslovens § 4, 3. ledd og vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten myndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 6,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 22,– pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

For den økning av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 6,– pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 22,– pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes med de tidligere konsederte reguleringer. Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinene utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Når konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale 4 mill. kr. til Vaksdal kommune som avsettes til næringsfond for kommunen.

Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond

danner fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtekter for fondet skal godkjennes av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jfr. post 21 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum. Arbeidet må fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr. 1 000,–.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, dersom disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen – samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse fra Olje- og energidepartementet en mulkt på inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste m.v.)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan kraftverket etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Konsesjonæren skal stille inntil kr. 30 000,– til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

10.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på natur, landskap, fornminner m.v. som berøres av utbyggingen, reguleringen og den øvrige drift av anleggene.

11.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE deltaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

12.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

a. å sørge for at forholdene i Modalsvassdraget er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at inntak og utløp ved kraftstasjoner og overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN

a. å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN

å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte og indirekte berøres av utbyggingen.

V

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et årlig beløp på kr. 25 000,– til hver av kommunene Modalen og Vaksdal til opphjelp av fisk/vilt/friluftslivet. Beløpene skal justeres etter de tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Beløpene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene til opphjelp av vilt/fisk i kommunen. Med hensyn til tiltak som kommer friluftslivet til gode skal beløpene nyttes etter nærmere bestemmelse gitt av DN.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

13.

(Fornminner m. v.)

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

14.

(Forurensning m.v.)

Utbyggeren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser av vannkvaliteten i de berørte vassdrag.

15.

(Ferdsel m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige av utbyggingen.

16.

(Terskler m. v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger m. v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

17.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

18.

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med

plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

En norsk statsborger som NVE godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

Dersom vannslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 1 000,– for hver gang etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

19.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

20.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

21.

(Konsesjonskraft)

De vannfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringen innvunne driftsvann, er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som Olje- og energidepartementet bestemmer, inntil 10 pst. av den for hvert vannfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2).

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet.

Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 pst. av kraften, beregnet på samme måte.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften fastsettes basert på selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Olje- og energidepartementet fastsetter hvert år prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100%. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko, så vidt nødvendig til levering av den betingede kraften.

22.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

23.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene (2, 4, 15, 18 og 23) kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr 1 000,– pr dag eller kr 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

24.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.»

NVEs utkast til manøvreringsreglement for regulering av Modalsvassdraget:

«1.

Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg. grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Skjerjevatn	941,1	979,–	905,–	24,9	49,1	74,–
Stølsvatn	548,–	583,5	547,–	35,5	1,–	36,5
Åsebotn v. kt. 873	873,–	878,–	868,–	5,–	5,–	10,–
Åsebotn v. kt. 964	964,–	964,5	940,–	0	24,5	24,5
Store Norddalsvatn	1 010,8	1 010,8	955,–	0	55,8	55,8
Norddalen v. kt. 1 034	1 034,–	1 024,–	1 024,–	0	10,–	0

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som NVE godkjenner.

Høydene refererer seg til NVE's vassdragsnivellement.

Pumping

Avløpet fra Stølsvatn inklusive overført vann kan pumpes til Skjerjevatn.

Overføringer

Avløpet fra to bekker i Austredalen (1,1 km^2 og 0,9 km^2), og avløpet til Vatn kt. 1 016 (0,5 km^2) overføres til Skjerjevatn.

Avløpet fra Skjerjevatn inklusive overført og pumpet vann kan overføres/tilbakeføres til Steinsland/Stølsvatn i Modalsvassdraget.

Avløpet fra Vatn kt. 1 025 i Tuledalen (2,3 km^2) overføres til Store Norddalsvatn. Avløpet fra Store Norddalsvatn (6,8 km^2), Vatn kt. 964 i Åsebotn (3,2 km^2), to bekker i Åsebotn (3,5 km^2 og 2,1 km^2) tas inn på driftstunnelen for det høyere fallet i Åsebotn kraftverk og kan når det er mulig magasineres i Store Norddalsvatn.

Avløpet fra Vatn kt. 920 i Blådalen (5,9 km^2) overføres til Vatn kt. 873 (3,2 km^2) som er inntaket for det lavere fallet i Åsebotn kraftverk.

Etterfølgende overføringer inngår i den tidligere Steinslandsutbyggingen. Noen av arealene endres som følge av overføringene nevnt foran.

Avløpet fra Botnaelvi (3,8 km^2), Vestrebotn (7,1 km^2), Norddalen (10,8 km^2), Austdalen (7,3 km^2), Fjellstølelvi (5,1 km^2), Åsebotn (2,0 km^2), Tverrelvi (7,0 km^2), Norddalselvi (5,3 km^2), Sørelvi (5,0 km^2), Nord-Austredalen (4,2 km^2), Kvanndalen (4,6 km^2), Kvitavassdalen (5,7 km^2) og Skålebotn (5,9 km^2) overføres til Stølsvatn.

Ved ekstraordinære situasjoner kan Skjerjevatn tilbakeføres til Evanger kraftverk.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Magasinet i Stølsvatn kan brukes som flomdempningsmagasin.

Tapping av magasinvann fra Store Norddalsvatn kan ikke ta til før 1. oktober. Alt tilsig til Store Norddalsvatn fra slutten av lav-

vannperioden skal gå til oppfylling av magasinet, jfr. likevel første avsnitt.

Fra vatn kote 920 i Blådalen slippes en minstevannføring på 30 l/s forbi overføringsstedet i perioden 1. juni til 15. september forutsatt at tilsiget er tilstrekkelig.

Av hensyn til fisket skal det slippes følgende vannføringer over inntaksdammen ved Almeli:

a) I perioden 1. oktober til 15. april slippes minimum 2,2 m^3/s over dammen ved Almeli.
b) Fra 16. april til 15. juli slippes minimum 3,0 m^3/s i konsentrert overløp over Almelidammen og dammen ved Hellandsfossen. I tillegg slippes tilstrekkelig vann til Modalen kommunes kraftverk så lenge dette er i drift. Modalen kommune og BKK har anledning til å inngå avtale om alternativ bruk av det kommunale kraftverks driftsvannføring inntil 1,5 m^3/s.
c) Fra 16. juli til 30. september skal det slippes minimum 5,0 m^3/s over dammen ved Almeli.

Konsesjonæren plikter ved kraftverksdriften å sørge for at alle vannføringsendringer skjer ved myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvises ved reduksjon av vannføringen for at fisk i elveprofilets ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanlegget til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglement avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.»

NVEs utkast til rettet og oppgradert manøvreringsreglement for Eksingedalsvassdraget m.v.:

«1.

A. Reguleringsmagasiner

	Nat. vst.	Reg. grense Øvre	Reg. grense Nedre	Oppd. m	Senking m	Reg.høyde m
Piksvatn	958,4	960,0	948,0	1,6	10,4	12,0
Volavatn	904,1	934,0	902,0	29,9	2,1	32,0
Grøndalsvatn	760,0	782,0	749,0	22,0	11,0	33,0
Kvanndalsvatn	801,0	805,0	790,0	4,0	11,0	15,0
Askjelldalsvatn	779,6	805,0	750,0	25,4	29,6	55,0
Holskardvatn	845,5	865,5	796,0	20,0	49,5	69,5
Kvanngrøvatn	865,4	865,5	854,0	0,1	11,4	11,5

Vassøyane og Raubergvatn heves permanent til kote 865. Øvre Sødalsvatn kan senkes til kote 926 i flomdempningsøyemed.

Høydene refererer seg til NVE's vassdragsnivellement.

Samtlige dammer utføres med faste overløp. Vannstanden i de enkelte vatn stiger derfor noe over øvre reguleringsgrense under flom. Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

B. Overføringer

a. Steinslandsvassdraget:

Kvanngrøvatn med et nedbørfelt på 4,4 km^2 og Øvre Sødalsvatn med et nedbørfelt på 4,0 km^2 overføres til Holskardvatn.

Holskardvatn med et nedbørfelt på 29,0 km^2 (+ 32,1 km^2 fra andre felt) overføres til Askjelldalsvatn.

b. Eksingedalsvassdraget:

Vassøyane med et nedbørfelt på 21,3 km² og to bekker i Askjelldalen med nedbørsfelt på henholdsvis 1,0 km² og 1,4 km² overføres til Holskardvatn.

Følgende felt overføres til driftstunnelen for Evanger kraftverk: Kvanndalen 8,1 km², Eitro 3,6 km², Langevatn 18,9 km², Grøndalen 12,6 km², Torvedalen 9,9 km², Kvitenosdalen 11,7 km², Loneelva 8,1 km² og Sødalen 6,9 km².

Skjerjevatn kan i ekstraordinære situasjoner tilbakeføres fra Modalsvassdraget til Evanger kraftverk.

c. Teigdalsvassdraget:

Følgende felt overføres til driftstunnelen for Evanger kraftverk: Bjørndalen 4,5 km², Eide-Fannadal med Volavatn og Piksvatn 50,4 km² og Grasdalen 6,6 km² (+ 2,3 km² fra Tverrelva).

Kaldeåa med et nedbørfelt på 3,5 km² overføres til Volavatn.

d. Tverrelva:

Harkavatn med et nedbørfelt på 2,3 km² overføres via Grasdalen til driftstunnelen for Evanger kraftverk.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanlegget til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperatur, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglement avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.»

Innkomne uttalelser til departementet

Modalen kommune fattet følgende enstemmige vedtak i kommunestyremøte den 28. februar 1991:

«*A:*

I mai 1989 vart det inngått avtale mellom Modalen kommune og BKK. Avtalen vart godkjent av Modalen kommunestyre 16. juni 1989. I avtalen pkt. 1-3 er fastsett:

«1. BKK har søkt om konsesjon for utbygging av Hellandsfoss Kraftverk, Nygard Pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk. Avtalen gjeld BKK sine ytingar til Modalen kommune i samband med utbygginane og dei vilkår ytinga er gitt på.
2. Modalen kommune går inn for dei prosjekta som er nemnt i avtalen slik dei er omtala i konsesjonssøknadane. Vidare forpliktar kommunen seg til å gå inn for ei delt handsaming av søknadene slik at utbygging av Hellandsfoss Kraftverk vert fremja etter vassdraglova og handsama separat.
3. Modalen kommune fråskriv seg rett til næringsfond og andre ytingar, utover det som går fram av nærverande avtale. Dette gjeld ikkje skatt (eigedomsskatt), konsesjonsavgifter o.l. som vert ytt på vanleg måte.

Kommunen har på vanleg måte rett til å uttale seg til konsesjonsvilkår som vert føreslått, herunder spørsmål om manøvreringsreglement, minstevassføring o.l.».

B

1. Modalen kommune har i realiteten teke standpunkt til Nygard-Åsebotn gjennom å godta avtalen av mai/juni 1989. Det er difor ikkje nødvendig å ta nytt standpunkt no. Ein vil likevel uttala at kommuenstyret framleis ser positivt på søknaden om Nygard-Åsebotn, og støttar planane om utbygging og regulering.

Det vert elles vist til Modalen kommunestyre sin uttale av 15. desember 1988 - Sak 102/88.

Når Modalen kommunestyre heile tida har vore positive til utbyggingsplanane, så har utsikta til eigne faste skatteinntekter frå kraftverket vore avgjerande.

Modalen kommunestyre meinar at lokalsamfunnet må få ein rimeleg andel av verdiane som vasskrafta representerar. Vasskrafta er den største ressursen av økonomisk betydning som kommunen har.

2. Kommunen har rett til å uttala seg om konsesjonsavgifter. NVE har føreslege kr 22,- pr. nhk. Dette er ein vanleg brukt sats, tilnærma gjennomsnittet. Kommunen vil peika på at prosjektet er klart lønnsamt, men ikkje spesielt billig. Skadeverknadane ved Nygard-Åsebotn er et-

ter Modalen kommune si mening moderate, men ein er klar over at andre kommunar ser alvorleg på skadeverknadane av utbygginga.

Modalen kommune vil for sin del ikkje ha noko å merka til kr 22,- pr. nhk.

3. Forslaget til minstevassføring er handsama tidlegare, i forbindelse med Hellandsfossen. Spørsmålet om slepping av vatn med hensyn til fiske, er i denne samanheng avgjort av konsesjonsmyndigheitene. Det nye forslaget til manøvringsreglementet for «Modalsvassdraget» gjer for såvidt ingen endring i dette.

Modalen kommunestyre går ut frå at det ikkje no vert gjort endringar i det tidlegare fastsette forslag til manøvringsreglement. For ordens skuld vil ein likevel åtvara mot endringar. NVE si tidlegare avgjersla om reglementet byggjer m.a. på uttale frå Elveeigarlaget. Skadeverknadane på fisket kan verta store, dersom det vert slept mindre vatn enn førseslått av NVE i manøvrringsreglementet. I det ein viser til dette, går ein ut frå at manøvreringsreglementet vert ståande uendra.

Fiskertidepartementet har i brev av 28. februar 1991 kommet med følgende uttalelse i saken:

«Det henvises til Olje- og energidepartementets brev av 14. januar 1991 hvor innstilling fra Norges Vassdrags- og energiverk (NVE) av 10. januar 1991 vedrørende ovenstående er vedlagt.

Innstillingen har vært forelagt Kystdirektoratet og Fiskeridirektoratet til uttalelse.

Kystdirektoratet har med brev av 13. februar 1991 til departementet uttalt at utbyggeren må kartlegge isforholdene før og etter reguleringen og bekoste nødvendige tiltak for å hindre isulemper for sjøverts ferdsel i Mofjorden og Romarheimsfjorden. Forøvrig har direktoratet intet å bemerke til saken. Kopi av direktoratets brev vedlegges.

Fiskeridirektoratet har forelagt saken for Havforskningsinstituttet og Fiskerisjefen i Hordaland. Fiskeridirektoratet har med brev av 25. februar 1991 til departementet uttalt at det har ingen mrknader utover de som tidligere er gitt i saken. Kopi av direktoratets brev av 3. november 1988, og brev av 25. februar 1991 vedlegges.

Fiskeridepartementet vil bemerke at vedrørende utbygging av Hellandsfoss kraftverk ba en, i vårt brev av 20. oktober 1989 jnr. 88/2105 til Olje- og energidepartementet, om at i de endelige tillatelser tas hensyn til kartlegging av isforholdene, samt bekostning av eventuelle titlak mot isulemper for sjøverts ferdsel. Verken i utkast til manøvrringsreglement eller i utkast til vikår for å foreta erverv, regulering og overføring i Modalsvassdraget vedrørende utbygging av Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk er det såvidt departementet kan se tatt hensyn til dette.

Dette departement vil anmode Olje- og energidepartementet om å ta slike hensyn før tillatelse gis.»

Kommunaldepartementet har i brev av 6. mars 1991 uttalt følgende:

«Vi viser til Olje og energidepartements brev av 14. januar 1991.

Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk vedrørende ovennevnte sak.»

Vaksdal kommune har i kommunestyremøte den 25. februar 1991 gjort slikt vedtak:

«Vaksdal kommunestyre har handsama innstilling frå NVE av 11. desember 1990, vedkomande BKK sin søknad om konsesjon for utbygging av Nygård pumpekraftverk(vidare utbygging, regulering m.v. i Modalsvassdraget).

Vaksdal kommune har merka seg at det er under tvil NVE tilrår at det vert gjeve konsesjon.

Kommunestyret har merka seg at det i konsesjonsvilkåra er teke med eit næringsfond på 4 millionar kroner. Ei slik eingongsoverføring utan årlege tilføringar, er ikkje kompensasjon for dei miljøulemper og skadeverknader ytterlegare kraftutbygging fører med seg for lokalsamfunnet.

Ein viser til tidlegare uttaler frå Vaksdal kommune i saka (sak 170/88, 64/90), og dei vurderingar som der kjem fram.

Når det gjeld innstillinga, vil kommuenstyret peika på at:

1. NVE argumenterar for
   (i) at det er «riktig politikk å kunne øke utnyttelsen i allerede utbygde vassdrag der dette er mulig ut fra vanlige vurderingskriterier»
   (ii) at det «i nasjonal samanheng» vil vera ei føremon å auka magasinprosenten frå 10 til 60»
   (iii) at «dette er en klar bedriftsøkonomisk fordel for BKK»

   Det synes som om NVE nyttar *generelle* vassdragspolitiske synspunkter og «nasjonale omsyn» som basis for å kunne ivareta BKK sine interesser i denne saka.

   Det synest som om NVE, ved å gå inn for konsesjon i denne saka, legg stor vekt på at dette (vidare utbygging av Modalsvassdraget) for BKK vil vera ein klår bedriftsøkonomisk føremon.

   Det kan synast som om Modalsvassdragsprosjektet skal vidareførast og (eventuell) manglande innteningsevne styrkast, ved hjelp av det som NVE karakteriserar som eit «marginalt prosjekt».
2. NVE sitt råd ønskjer å «signalisere en konsekvent og praktisk oppfølging av tankene om vannkraftens miljømessige fortrinn i forhold til forbrenning av fossilt materiale.»

   I argumentasjonen vert *vannkraftutbygginga* stilt opp mot forbrenning av fossilt materiale, og ikkje i forhold til det som er det eigentlege motargumentet; nemleg *ytterlegare forringing av natur- og miljøkvalitetar* i Vaksdal kommune.

Kommunestyret er uforstående til NVE sit råd, når det - «i en slik «utvidet» vurderingsramme» - bastant finn at «lovens krav om avvegning av fordeler og ulemper faller klart ut til («det marginale») prosjektets fordel ...».

Kommunestyret vil be om at Olje- og energidepartementet i denne saka føretek ein meir balansert vurdering.

Arbeidsgruppa for vern av Skjerjavatnet har i brev av 4. mars 1991 uttalt følgende:

«I forbindelse med søknad fra BKK om konsesjon for tilleggsregulering av Skjerjavatnet, vil vi komme med en uttale.

På 60 og 70 tallet blei det foretatt mange utbygginger i vår kommune, deriblandt av Skjerjavatnet. Inngrepa var da av et omfang som vi kunne akseptere, for at også vi kunne bidra med goder til samfunnet.

Men, et så stort inngrep som tilleggsreguelringenvil bli, kan vi ikke godta. En underskriftsaksjon viste en klar motstand mot ytterlige inngrep i våre nærliggende naturområder.

Folk i dalen er også redde for at en eventuell bygging av Nygård Pumpekraftverk, vil åpne for flere utbygginger i området.

I Rapport for samla plan har BKK datert 25. november 1985 en oversikt over mulig tilleggsregulering, med overføring av Eksingedals- til Teigdalsvassdraget og Evanger kraftverk. Vannet i Skjerjavatnet blir nå overført til Evanger, men med bygging av Nygård pumpekraftverk vil vannet bli overført til Modalen, og gi plass på tunnellen til Evanger.

Med en tilleggsregulering av Skjerjavatnet vil fisket sansynligvis bli ødelagt, og dermed muligheter for kjærkommen ekstrainntekt for folket i dalen, bli borte.

En del planter, med vestgrense ved Skjerjavatnet vil også bli borte.

Sauebeita vil bli sterkt redusert; da nesten 2700 dekar, for det meste med svært fine beitemarker vil bli neddemt, noe som vil medføre tap for bøndene.

NVE har i sin innstilling tilrådet, *under tvil*, å gi BKK konsesjon, men med bakgrunn i all motstand både fra Vaksdal kommune, Direktoratet for naturforvaltning, Vestlandske naturvernforbund m.fl. håper vi og ber; la oss få beholde de restverdiene av naturen som vi har igjen, det er den vi lever av, og for.»

Miljøverndepartementet uttalte i brev av 21. mars 1991 følgende:

«En viser til Olje og energidepartementets eskepdisjon av 14. januar 1991.

Saken har vært forelagt Direktoratet for Naturforvaltning som har gitt uttalelse i brev av 26. februar 1991, jfr. vedlagte kopi.

I. Nygard pumpekraftverk

Miljøverndepartementet vil fraråat det gis tillatelse til utbygging av Nygard pumpekraftverk.

Grunnen er først og fremst den virkningen som tilleggsreguleringen av Skjerjevatn kan emdføre for røyefisket i vannet, og faren for at røy kan spre seg til Modalsvassdraget gjennom pumpekraftverket.

Prosjektet er plassert i kategori I i Samlet Plan, og Modalen kommune går inn for prosjektet.

Miljøverndepartementet vil vise til at DN går sterkt imot prosjektet på grunn av de nevnte innvendingene. NVE har under tvil tilrådd den omsøkte utbygging, og har som begrunnelse spesielt lagt vekt på tilleggsreguleringen av Skjerjevatn vil øke magasinprosenten for kraftverkene i Modalen og på den verdien pumpemagasinet vil ha i fremtiden. En vil imidlertid vise til Vassdrags- og energidirektoratets bemerkning om at alt i alt må Nygard pumpekraftverk sies å være et marginalt prosjekt.

Etter Miljøverndepartementets mening er skadende ved utbyggingen større enn de fordelene den gir.

II. Åsebotn kraftverk

Miljøverndepartementet vil ikke motsette seg at det gis tillatelse til de omsøkte reguleringer og overføringer fra utbyggingen av Åsebotn kraftverk i samsvar med tilrådingen fra NVE.

Prosjektet er plassert i kategori I i Samlet Plan.

Mot deler av utbyggingen har det vært tildels sterk motstand. Dette gjelder især overføringen av et felt på 2,3 km^2 i Tuledalen som hører med til Ortnevikvassdraget i Høyanger kommune. Dette feltet ligger innenfor Stølsheimen landskapsvernområde. Av denne grunn mener DN at overføringen av dette feltet må tas ut av planene.

I vernereglene for landskapsvernområdet er det imidlertid uttalt at det ikke er til hinder for en eventuell overføring fra Tuledalen til Åsebotn kraftverk.

For utbyggingen av Åsebotn har det overførte feltet fra Tuledalen stor marginalverdi, slik at uten denne overføringen vil utbyggingen være mindre lønnsom.

Miljøverndepartementet finner å kunne gå med på overføringen av feltet fra Tuledalen.

DN har krevet at det ikke blir bygget vei, men taubane fra stølsvatnet til Åsebotn. NVE viser til at det vil være aktuelt med svært tunge transporter, fordi BKK vil benytte seg av fullprofilboring av tunnelene. Miljøverndepartementet er enig med DN i at NVE burde ha drøftet mer inngående om det søkeren ber om, er rimelig og fornuftig, eller om det finnes andre løsninger. En finner imidlertid ikke å ville gå imot at det bygges anleggsvei. En er derved også i tråd med distriktets ønske. Det må, som uttalt av NVE, legges vekt på å finne en minst mulig skjemmende trasé og å utføre veibyggingen så skånsomt som overhodet mulig.

Miljøverndepartementet har ingen bemerkninger til de foreslåtte vilkår eller til utkastet til manøvreringsreglement, bortsett fra at det må foretas endringer ved at det eventuelt ikke blir gitt tillatelse til utbygging av Nygard pumpekraftverk.

Når det gjelder forurensing, skal det foreslåtte vilkår, i henhold til det NVE uttaler, også omfatte tiltak mot spredning av krypsiv slik SFT påpeker. Med det foreslåtte vilkår kand et gis tillatelse til de omsøkte reguleringer og overførigner vedørende Åsebotn kraftverk.

Konklusjon:

Miljøverndepartementet frarår at det gis tillatelse til utbygging av Nygard pumpekraftverk, men vil ikke motsette seg at det gis tillatelse til de omsøkte reguleringer og overføringer for utbygging av Åsebotn kraftverk i samsvar med NVE's tilråding.

Landbruksdepartementet har i brev av 3. mai 1991 kommet med følgende uttalelse:

«Vi viser til brev fra OED datert 14. januar 1991.

Saken har vært behandlet i landbruksnemnda i Vaksdal 25. august 1988 og landbruksnemnda i Modalen 17. november 1988 og videre i fylkeslandbruksstyret i Hordaland 30. november 1988.

Fylkeslandbruksstyret i Hordaland har tilrådd følgende:

A. Åsebotn kraftverk

«Frå landbrukssynstad vert skader/ulemper ved denne utbygginga små, og konsesjon vert tilrådd.»

B. Nygard pumpekraftverk

«Tilleggsregulering av Skjerjavatn vert på det sterkaste fråradd.

Som grunngjeving vert lagt særleg vekt på at:

- ei tilleggsregulering vil ha særs store skadeverknader på beitebruken i området
- det rike røyefisket vert totalskadd
- grunnlaget for tilrettelegging av tilbod om naturoppleving og rekreasjon verkt sterkt redusert.

Utnytting av fallet frå Skjerjavatn (utan tilleggsregulering) til Askjelsdalsvatn ved bygging av kraftstasjon der er lite å merkja til.»

Landbruksnemnda i Vaksdal har lagt stor vekt på følgende for beitebruken i området rundt Skjerjavatn. Omlag 2200 dyr beiter til vanlig i dette området. Til dels svært godt beite på i alt 2689 daa blir neddemt. I tillegg kommer problemene med beitedyr som kan bli avstengt på holmer og skjær ved oppfylling av vannet.

Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) imøtegår landbruksnemnda i Vaksdal med en rekke faktiske opplysninger både når det gjelder konsekvenser for beitedyra i området og også på utsagnet om at Skjerjavatnet vil forandres til «et goldt månelandskap» etter nedtapping. Dersom BKK sine påstander stemmer, kan det være grunn til å tro at konsekvensene for beitedyr og landskapsopplevelse pga. nedtapping i forhold til dagens praksis er noe overdrevet i negativ retning fra landbruksfaglig hold. Vi tenker da spesielt på BKK sin kommentar der det vises til simuleringsforsøk for drift av Nygård pumpekraftverk. Forsøkene viser at det i et normalår vil være høyere vannsdtand i Skjerjavatn i juli enn det er i dag (se s. 107-108 i saksutredningen fra NVE). Samtidig innrømmer BKK at vannstandsvariasjonene vil bli større fra år til år med pumping og at en ny og høyereliggende strandsone vil forringe synsinntrykket. *NVE* konkluderer med at «tap av beiteområder og tap av botaniske verdier ved den 15 m oppdemmingen ikke har slikt omfang at det har avgjørende vekt i denne sammenheng.»

Når det gjelder konsekvensene for røyefisket i Skjerjavatn og faren for spredning av røye til Modalsvassdraget vil vi tillegge vurderingene fra *Direktoratet for Naturforvaltning* (DN) stor vekt. DN mener at produksjonen av røye vil bli forringet og at det er stor sannsynlighet for at røya vil kunne spres til Modalsvassdraget der den ikke finnes fra før. På denne bakgrunn går DN imot utbygging av Nygård pumpekraftverk.

Landbruksnemnda i Vaksdal peker på at: «Fisket slik det vert drive i Skjerjavatnet må sjåast som ei attåtnæring for dei bruka det gjeld. Dei negative sidene ved reguleringa for friluftsinteresser og miljø er ei sak som i dette høve også gjeld landbruket.» Videre sies det at: «Slik Skjerjavatnet ligg i dag med godt tilkome og rikt fiske må ein kunne rekna med at både grunneigarane og andre som vil satsa, har eit grunnlag for tiltak med tilbod om naturoppleving og rekreasjon.»

Landbruksnemnda i Modalen har lite å innvende mot at det gis konsesjon til Nygård pumpekraftverk.

Konlusjoner:

Nygård pumpekraftverk:

Landbruksdepartementet har merket seg at flere av høringsinstansene har gått imot utbygging av *Nygård pumpekraftverk* utifra hensynet til fiske, landbruk og naturopplevelse. Samtidig fremkommer det svært ulike oppfatninger av hvor store problemene knyttet til disse interessene er.

Landbruksdepartementet finner grunn til å tillegge fylkeslandbruksstyret i Hordaland sin uttalelse i saken stor vekt. Styret har i sin avveining av de tildels sterkt motstridende kommunale interessene kommet fram til at de på landbruksfaglig grunnlag ikke kan anbefale en tilleggsregulering av Skjerjavatn. Vi legger i vår avgjørelse også stor vekt på at utbyggingen har svak økonomi og under tvil er tilrådd av NVE. Sett i lys av den store lokale motstanden i Vaksdal kommune mot utbyggingen og de påpekte konsekvensene for landbruket i området, mener Landbruksdepartementet at det *ikke* bør gis konsesjon for utbygging av Nygård pumpekraftverk.

Dersom det gis konsesjon, forutsetter vi at det tas hensyn til de ovennevnte problemfelt for landbruket. Når det gjelder plasseringen av selve pumpekraftverket mener vi kulturminner og kulturlandskapshensyn tilsier at Nygård/Krosstølenområdet skånes og at kraftverket plasseres i Kvanndalen. NVE har påpekt at det ligger til rette for en god landskapsmessig tilpasning av inngrepene i Kvanndalen.

Åsebotn kraftverk:

Skadene ulempene ved denne utbyggingen blir små for landbruket. Landbruksdepartementet anbefaler derfor at det gis tillatelse til de omsøkte reguleringer og overføringer for utbygging av Åsebotn kraftverk i samsvar med NVE's anbefaling.

Hordaland fylkeskommune uttaler følgende i brev av 4. september 1991:

«Vi viser til Olje- og energidepartementet sitt brev av 10. juni 1991.
Hordaland fylkeskommune har merka seg at NVE si innstilling av 10. januar 1991 ikkje er i samsvar med vedtaket i Fylkesfriluftsnemnda frå den 11. oktober 1988, vedr. overføring av den øvste del av Tuledalen til Modalsvassdraget.

Sogn og Fjordane Energiverk uttaler følgende i brev av 22. januar 1992 til NVE videresendt til Olje- og energidepartementet ved brev av 27. januar s.å:

«I høyringsuttale i samband med konsesjonssøknaden frå BKK om utbygging av Åsebotn kraftverk, har styret i Sogn og Fjordane Energiverk (styresak 1/89) teke atterhald om tilfredsstillande avtale mellom Sogn og Fjordane Energiverk/Høyanger kommune og BKK. Slik avtale ligg no føre og kopi fylgjer vedlagt. Avtalen er godkjend i Fylkestinget i Sogn og Fjordane (som øvste styrande organ for SFE).
Under føresetnad av at konsesjonen blir mellombels og for øvrig i samsvar med avtalen, har ikkje SFE innvendingar mot at konsesjon blir gitt.»

Som vedlegg til brevet fulgte kopi av nedenfor gjengitte avtale mellom Høyanger kommune, Sogn og Fjordane Energiverk og Bergenshalvøens kommunale kraftselskap om overøfring av 2,3 km² felt fra øvre Tuledalen i samband med utbygging av Åsebotn kraftverk:

1. Grunnlag

1.1 BKK har søkt konsesjon for utbygging av Åsebotn krftverk. Søknaden omfatter mellom anna overføring av eit felt på 2,3 km² frå Øvre Tuledalen til Store Nordalsvatn for utnytting i Åsebotn og nedanforliggande kraftverk. Feltet har naturleg avrenning til Ortnevikvassdraget.

1.2 SFE har tidlegare søkt konsesjon for regulering og utbygging av Østerbø, Mjølsvik og Ortnevik-vassdraga (ØMO-vassdrga). Søknaden inkluderer også feltet på 2,3 km² i Øvre Tuledalen.

1.3 HK og SFE vil på vilkår som går fram av avtalen rå til at BKK får mellombels løyve til å overføre feltet på 2,3 km² frå Øvre Tuledalen til Nordalsvatn for utnytting i Åsebotn kraftverk og nedanforliggande kraftverk inntil HK/SFE (eller deira rettsetterfylgjarar) får konsesjon for regulering og utbygging av kraftverk i ØMO-vassdraga.

2. Mellombels overføring

2.1 HK og SFE godtek mellombels overføring av eit felt på 2,3 km² frå Øvre Tuledalen til Nordalsvatn for utnytting i Åsebotn og nedanforliggande kraftverk. Det er føresetnaden at løyve til mellombels overføring gjeld berre inntil HK/SFE har fått konsesjon for regulering og utbygging av kraftverk i ØMO-vassdraga.

2.2 BKK kan mellombels erverve naudsynte rettar for overføring av feltet i Øvre Tuledalen. SFE vil ikkje nytte forkjøpsrett etter ervervslova § 9 i samand med slike erverv.

2.3 Fallrettane skal eigast av dei som brukar vatnet til kraftproduksjon. Dette vert regulert i punkt 3: Tilbakeføring.

3. Tilbakeføring

3.1 Når HK/SFE (eller deira rettsetterfylgjarar) har fått konsesjon for regulering og utbygging av ØMO-vassdraga, skal feltet i Øvre Tuledalen tilbakeførast. Tidspunktet for iverksetting skal avtalast særskilt. Tilbakeføring skal seinast skje når kraftberk blir sett i drift. BKK dekker alle kostnadane med å føre feltet tilbake - her inkludert eventuelt krafttap ved for sein attendelevering.

3.2 Sjølv om det blir gitt konsesjon for regulering og utbygging av ØMO-vassdraga, kan det forhandlast om fortsatt overføring av feltet frå Øvre Tuledalen til Nordalsvatn. Ved fortsatt overføring skal HK/SFE (eller deira rettsetterfylgjarar) få kraft eller anna økonomisk oppgjer i samsvar med punkta 3.3 og 4.

3.3 Oppgjer for fortsatt overføring skal vere kraft eller eit årleg kontantvederlag etter HK/SFE sitt ynskje i samsvar med det som er bestemt i punkta 3.2 og 4. Erstatning i form av kraft eller pengar for overføring av feltet er betinga av at det ville blitt utbygt nordover uavhengig av BKK si overføring.

3.4 Dersom det vert tilbakeføring av vatnet etter punkt 3.1, skal BKK samstundes overdra fallrettane til HK/SFE (eller deira rettsetterfylgjarar). Dersom partane ikkje blir samde om oppgjeret, skal vederlaget fastsettast ved skjøn med utgangspunkt i BKK sine kostnader ved ervervet av rettane.

4. Levering av kraft

4.1 Ei avtale om levering av kraft skal gi fullt oppgjer for den kraftmengde det overførte feltet i Øvre Tuledalen ville ha gitt i eit eller fleire kraftverk bygd for utnytting av ØMO-vassdraga. Sjølv om øvre fall ikkje vert med i utbygginga mot Sognefjorden, skal effekt og energi utreknast ut frå utbygging av øvre fall og med ein utrekna reduksjon på grunn av sparde kostnader

med midnre øvre fall ikkje ville blitt utbygt uavhengig av BKK si overføring av feltet i Øvre Tuledalen.

4.2 Kraftmengda skal utreknast etter midlare fallhøgder og målte virkningsgrader og ved utrekning av produksjonstap i kraftverka skal ein gå ut frå installert effekt, magasin, tilsig m.v. for utnytting av ØMO-vassdraga totalt sett.

4.3 Krafta skal leverast vederlagsfritt i Sentralnettet eller ved Østerbø kraftstasjon (dersom dette er praktisk mogleg) etter HK/SFE sitt ynskje. Uttak av effekt og energi skal skje med same brukstid og fordeling over året som ein ville ha fått om krafta var produsert i kraftverk i ØMO-vassdraga.

5. Skattar

Dersom tilbakeføring av feltet ikkje skjer, skal det opprettast eiga avtale mellom HK/SFE og BKK om fordeling av skattane. Målsettinga for avtalen er at kvart kraftverk skal betale skattar utifrå fordelt kraftmengde etter pkt. 4. Utrekning av skattar og fordeling av desse mellom kommunane er ei sak mellom styresmaktene og dei aktuelle kommunane.

Det står kommunane fritt å avtale ei anna fordeling enn den som fylgjer av bruk av vatnet og plassering av kraftverka. Dette er fyrst aktuelt etter at ØMO-vassdraga er bygde ut.

6. Høyring

Med unntak av det som er vedteke om mellombels overføring i punkta 1.3 og 2.1-2.2 står HK/SFE fritt i å fremme krav og foreslå tiltak i samband med overføring av feltet frå Øvre Tuledalen til Åsebotn og/eller andre kraftverk.

7. Avtaletid

Denne avtale tar til å gjelde frå den tid den er godkjent i partane sine styrande organ. Den kan berre endrast ved seinare skriftleg avtale.

Miljøverndepartementet kom i brev av 14. februar 1992 med ny uttalelse i saken:

«En viser til møte 5. februar 1992 med statssekretær Gunnar Myrvang. Videre viser en til brev herfra av 21. mars 1991.

Som avtalt på møtet kan Miljøverndepartementet nå gå med på at det gis tillatelse til utbygging av Nygard pumpestasjon med den omsøkte ytterligere regulering av Skjerjevatn. Forutsetningen er at det i vilkårene for tillatelsen fastsettes at konsesjonæren forpliktes til å utbetale et årlig beløp på 60 000 kroner til Modalen kommune til opphjelp for utnytting av fiskeressursene i Steinlandsvatnet.

Bortsett fra at nevnte vilkår kommer i tillegg, har Miljøverndepartementet i likhet med Direktoratet for Naturforvaltning ingen merknader til vilkårene som er foreslått av NVE. En viser imidlertid til DN's oversendte uttalelse av 26. februar 1991 side 4 om byggefrister. Miljøverndepartementet er enig med DN i at det ikke bør være kurant å få godkjent søknader om fristforlengelser slik NVE foreslår. Dersom forslaget til endring av vassdragsreguleringslovens bestemmelser om byggefrister blir vedtatt skulle behovet for å få fristforlengelse bli lite.

Miljøverndepartementet forutsetter at minstevassføringer og manøvreringsreglement forøvrig blir som foreslått i NVE's innstilling. En har merket seg at BKK i notat som var vedlagt deres brev av 12. desember 1990 har endret planene som berører Kross-stølen. Vegen stopper nå lenger nede og koplingsanlegget er plassert inne.»

Sogn og Fjordane fylkeskommune gjorde ved fylkesutvalgets møte den 5. februar 1992 slikt vedtak:

«*Sak nr. 10/92:*

Fylkesutvalet finn at vilkåra for godkjenning av konsesjonssøknaden frå Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap no er oppfylt. Fylkesutvalet vil peike på at ei overføring til Åsabotn Kraftverk no, ikkje må nyttast som argument mot ei framtidig overføring av feltet mot nord i samband med Østerbø-Ortnevik-vassdraga.»

Høyanger kommune gjorde i kommunestyremøte den 3. mars 1992 slikt vedtak:

«På bakgrunn av den gode økonomien i overføringa av Øvre Tuledalen til Åsebotn og ulempe som følgje av redusert vassføring, vil Høyanger kommune kreve at det vert gjeve eit næringsfond til Høyanger kommune.

Høyanger kommune vil kreve at det vert teke inn i konsesjonsvilkåra at eventuelle ulemper som følgje av overføringa, fullt ut skal erstattast av utbyggjaren. Konsesjonsvilkåra 12 V om årlege utbetalingar til opphjelp av fiske/vilt/friluftsliv bør også gjerast gjeldande for Høyanger kommune.

Høyanger kommune meiner at konsesjonsavgiftene bør vere høgaste sats. Vidare føreset kommunen at deling av avgifter, skattar og konsesjonskraft skjer etter dagens reglar.»

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har i brev 26. mars 1992 kommet med følgende uttalelse i saken:

«Vi viser til Dykkar brev av 14. januar 1991.

Fylkesmannen har ikkje gjeve fråsegn tidlegare pga. at Høyanger kommune først 3. mars 1992 kom med si fråsegn.

Små delar av utbyggingsområdet til Åsebotn kraftverk ligg i Sogn og Fjordane. NVE tilrår konsesjon for Åsebotn kraftverk på visse vilkår.

Høyanger kommune har, i kommunestyrmøte 3. mars 1992, gjort følgjande samrøystes vedtak:

«På bakgrunn av den gode økonomien i overføringa av Øvre Tuledalen til Åsebotn og ulempe som følgje av redusert vassføring, vil Høyanger kommune kreve at det vert gjeve eit næringsfond til Høyanger kommune.

Høyanger kommune vil kreve at det vert teke inn i konsesjonsvilkåra at eventuelle ulemper som følgje av overføringa, fullt ut skal erstattast av utbyggjaren. Konsesjonsvilkåra 12 V om årlege utbetalingar til opphjelp av fiske/vilt/friluftsliv bør også gjerast gjeldande for Høyanger kommune.

Høyanger kommune meiner at konsesjonsavgiftene bør vere høgaste sats. Vidare føreset kommunen at deling av avgifter, skattar og konsesjonskraft skjer etter dagens reglar.»

Etter at fylkesmannen gav si fråsegn til konsesjonssøknaden for vidare utbygging i Modalsvassdraget m.v. er Stølsheimen landskapsvernområde oppretta ved kronprinsregentens resolusjon av 21. desember 1990. Verneområdet inkluderer vatnet på kote 1 034 i Norddalen (Modalsvassdraget) og vatnet på kote 1 025 i Tuledalen (Ortnevikvassdraget). I forskriftene for vern av landskapsvernområdet heiter det likevel (i pkt. V, 14): «Reglane i pkt. IV er ikkje til hinder for: Gjennomføring av dei to kat. I-prosjektene i Samla Plan som gjeld overføring fra øvre del av Tuledalen til Åsebotn kraftverk i Modalsvassdraget og bekkeinntak i Stordalen (alt. V2 i Ortnevassdraget) i samband med utbygging av Østerbø/Mjølsvik i samsvar med Stortinget sitt vedtak.»

Inngrep innanfor landskapsvernområdet bør utførast i samråd med miljøvernstyresmaktene. Dette bør takast med i pkt. 11 i vilkåra.

Generelt vil fylkesmannen be om at det i manøvreringsreglementa kjem klårare fram kva for vassdrag overføringane gjeld, t.d. at vatnet på kote 1 025 i Tuledalen naturleg høyrer til Ortnevikvassdraget.

Fylkesmannen viser elles til Høyanger kommune sine kommentarar til søknaden når det gjeld spørsmål om næringsfond, konsesjonsavgifter og konsesjonskraft.

I dette fjellområdet har Hordalandssida fått utnytta kraftressursane på ein tilfredsstillande måte, medan Høyanger og Sogn og Fjordane pga. Stølsheimen landskapsvernområde og overføring av felt mot Hordaland, har fått reduserte vilkår for utnytting av eigne vassressursar. Fylkesmannen er såleis av den meining at Høyanger kommune sine krav i denne saka bør ivaretakast.»

Landbruksdepartementet kom med ny uttalelse i saken ved brev av 21. mai 1992:

«Landbruksdepartementet (LD) viser til henvendelse fra Olje- og energidepartementet (4. februar 1992) om ny vurdering av Bergenshalvøens kommunale kraftselskap (BKK) konsesjonssøknad vedrørende ytterligere regulering av Skjerjavatn og bygging av Nygard pumpekraftverk i Modalen kommune og Vaksdal kommune.

Fristen for å komme med en faglig begrunnet revurdering av tidligere standpunkt var svært kort. Uttalelse måtte gis før kl. 09.00 den påfølgende dag, da MD's og OED's politiske ledelse (v/Unni Mathisen og Gunnar Myrvang) skulle avholde et samrådingsmøte. Møtet resulterte i et brev (14. februar 1992) der MD gikk med på at det gis tillatelse til utbygging mot at konsesjonæren forpliktes til å utbetale et årlig beløp på kr 60 000 til Modalen kommune vedrørende fisketiltak i Steinslandsvatnet. Denne konklusjonen brøt med MD's tidligere syn: «Etter MD's mening er skadene ved utbyggingen større enn fordelene den gir.» (21. mars 1991).

På tross av at LD er berørt part, mottok vi ikke en formell invitasjon til å delta på møtet 5. februar 1992. LD er derfor ikke helt tilfreds med OED's behandling av saken. De to berørte departement (MD og LD) burde vært innkalt til felles drøfting med OED.

Ved den ordinære behandlingen av konsesjonssøknaden gikk LD (3. mai 1991) mot utbygging begrunnet ut fra tap av beiteområder og negative konsekvenser for gardsturisme og fiske.

Landbruksdepartementets vurdering

Ved en tidligere utbygging ble Skjerjevatnet regulert med 20 m og rundt 2 200 da ble neddemt. Tilleggsutbyggingen vil føre til at ytterligere 2 700 da med fjellbeiter blir neddemt og den totale reguleringshøyden blir på 74 m (÷49/+25). Kvaliteten på beitene varierer fra frodige partier til skrinn mark.

Det går omlag 2 200 sau i området om sommeren, og det er ifølge landbrukskontoret i Vaksdal (25. februar 1992) balanse mellom husdyrtall og beiteareal. Fem bruk blir direkte berørt ved tap av beiter. Det er uklart hvor store konsekvenser dette vil gi for den enkelte gardbruker, men en vesentlig negativ betydning for beitepotensialet vil dette ha.

Behovet for arbeidsplasser er et viktig argument for en tilleggsutbygging. Ifølge BKK (25. februar 1992) vil utbyggingen totalt gi 350-400 årsverk i de 2-3 årene utbyggingen pågår. Dette vil være et vesentlig bidrag til å bedre arbeidsmarkedssituasjonen i distriktet i utbyggingsperioden.

Konklusjon

Primært ønsker LD at saken utsettes til august slik at det blir anledning til å foreta en befaring og avholde møter med berørte grunneiere.

Etter en samlet vurdering finner LD imidlertid ikke å ville motsette seg at konsesjon gis.

Det forutsettes at landbruksnæringa blir tilkjent nødvendig erstatning for tap av beiter og at det blir iverksatt tiltak for å sikre et rimelig framtidig fiske i Skjerjavatnet.»

Eksingedalen Bygderåd uttaler i brev av 27. juni 1992:

«Et enstemmig Bygderådsmøte avholdt 17. juni ønsker å komme med følgende uttalelse:

Eksingedalen Bygderåd reagerer mot måten ovennevnte konsesjonssak er blitt behandlet på i Olje- og Energidepartementet. Vi viser til brev sendt fra Landbruksdepartementet til OED 21. mai 1992 (se vedlegg). Bygderådet protesterer mot saksgangen og reagerer også på at departementet helt ser bort ifra

et enstemmig vedtak i Vaksdal Kommunestyre. Vi merker oss dessuten at to departement; Landbruk og Miljø nærmest «over natten» har skiftet standpunkt uten at nye moment er kommet til.

Bygderådet krever at saken vurderes på nytt, og at kommunale og fylkeskommunale vedtak tas hensyn til.»

Nemnda mot utbygging av Skjerjavatn uttaler i brev av 29. juni 1992:

«Nemnda mot utbygging av Skjerjavatn ønsker å komme med følgende uttalelse:

Nemnda reagerer mot måten ovennevnte konsesjonssak er blitt behandlet på i Olje- og Energidepartementet. Vi viser til brev sendt fra Landbruksdepartementet til OED 21. mai 1992 (se vedlegg). Nemnda protesterer mot saksgangen og reagerer også på at departementet helt ser bort ifra et enstemmig vedtak i Vaksdal Kommunestyre. Vi merker oss dessuten at to departement; Landbruk og Miljø nærmest «over natten» har skiftet standpunkt uten at nye moment er kommet til i saken.

Nemnda mot utbygging krever at saken vurderes på nytt, og at kommunale og fylkeskommunale vedtak tas hensyn til.»

Departementets bemerkninger

Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap har i brev av 17. juni 1988 søkt om tillatelse til videreutbygging av Modalsvassdraget. Modalsvassdraget ligger nordøst i Hordaland og strekker seg fra Store Norddalsvatn i nord til Mofjorden i vest, en strekning på 35 km.

Foruten planene for bygging av Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk omfatter den opprinnelige søknaden Hellandsfoss kraftverk i Modalen. Søknaden ble imidlertid splittet under saksbehandlingen slik at det omsøkte kraftverket ved Hellandsfoss kunne behandles separat. Denne utbyggingen innebar ikke noen ny regulering og kunne således undergis en enklere saksbehandling etter vassdragsloven. Tillatelse til bygging av Hellandsfoss kraftverk ble gitt ved kgl. res. av 22. desember 1989.

Det er tidligere gitt tillatelse til å foreta reguleringer og overføringer i Eksingedalsvassdraget m.fl. i forbindelse med byggingen av Evanger kraftstasjon jf. St.prp. nr. 98 (1964-65) og Innst. S. nr. 293 (1964-65). Ved kgl. res. av 25. juli 1975 ble det gitt tillatelse til ytterligere regulering for bygging av Steinsland kraftverk, jf. St.prp. nr. 153 (1974-75) og Innst. S. nr. 358 (1974-75).

Søknaden om bygging av Åsebotn kraftverk og Nygard pumpekraftverk innebærer først og fremst utnyttelse av fall i Modalsvassdraget, men vil også innebære overføringer fra Eksingedalsvassdraget og Ortnevikvassdraget. Nedslagsfeltene ligger for det meste i Hordaland, men omfatter også deler av felt i Sogn og Fjordane. Berørte kommuner vil være Modalen, Vaksdal og Høyanger.

Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap er et interkommunalt kraftproduksjonsselskap som bl.a. selger kraft til distribusjonsverkene mellom Sognefjorden og Hardangerfjorden. Selskapet er den fjerden største kraftprodusent i Norge med en produksjon i 1990 på 5,6 TWh.

Økonomi og produksjon

Nygard pumpekraftverk. Verdien av pumpekraftverket ligger i en kvalitetsforbedring på kraften i form av økt produksjon av vinterkraft. Reguleringen av Skjerjevatn vil i tillegg være en viktig tørrårsreserve. Dette vil ha særlig stor verdi for BKK som ellers har en lav magasineringskapasitet. NVE har beregnet middelproduksjonen til 59 GWh/år og en økning av fastkraftbidraget på 163 GWh/år. Fastkraftkostnaden er beregnet til 29,4 øre/kWh basert på pengeverdien pr. 1. januar 1988. Utfra samme pengeverdi har BKK kostnadsberegnet byggingen av kraftverket til 450,9 mill. kr. Etter NVEs vurdering er prosjektet på grensen av det lønnsomme. BKK på sin side har vurdert prosjektet som noe mer gunstig.

Åsebotn kraftverk. Overføringene og reguleringene vil etter NVEs beregninger gi en middelproduksjon på 85,3 GWh/år inkludert den økning i kraftproduksjonen Hellandsfoss og Steinsland kraftverk vil få som følge av utbyggingen av Åsebotn. Videre vil reguleringene medføre en forskyvning fra sommerkraft til vinterkraft i de nedenforliggende kraftverk. Fastkraftbidraget er beregnet til 79,5 GWh/år. Basert på pengeverdien pr. 1. januar 1988 vil fastkraftkostnaden i følge NVE ligge på 26,2 øre/kWh. Basert på samme pengeverdi har BKK beregnet at utbyggingen vil komme på 223,1 mill. kr.

Åsebotn har i følge ovennevnte tall en bedre lønnsomhet enn Nygard pumpekraftverk.

Begge de omsøkte prosjekter er behandlet i Samlet Plan og plassert i kategori I.

Utbyggingsplanene

a) Søknaden

Nygard pumpekraftverk. Pumpekraftverket til utnytte et midlere fall på 383 m mellom Skjerjevatn i Eksingedalsvassdraget og Stølsvatn i Modalsvassdraget. Avløpet fra Skjerjevatn overføres til Modalsvassdraget. Pumpekraftverket vil også kunne pumpe vann fra Stølsvatn til Skjerjevatn i sommerhalvåret for lagring til vinterproduksjon. Tiltaket vil medføre en ytterligere regulering av Skjerjevatn, slik at den samlede regulering blir på 74 m.

Gjeldende regulering er på 20,1 m. Ny HRV krever påbygging av to eksisterende dammer samt bygging av en ny dam ved vannet. Avløpet fra et mindre felt tilhørende Norddalsvatn er planlagt overført til Skjerjevatn. I tillegg tas to bekker i Austerdalen inn på driftstunnelen mellom Skjerjevatn og kraftverket. Kraftstasjonen er planlagt bygget ved Krosstølen, men det foreligger alternativ plan for plassering av pumpekraftverket i Kvanndalen.

Det omsøkte alternativet omfatter bygging av anleggsveg på ca. 1,7 km fra Nygard til påhugget for adkomsttunnelen ved Krosstølen.

Det nye kraftverket vil bli tilkoplet 300 kV-nettet ved ny linje fra Krosstølen til koplingsstasjonen nedenfor Nygard.

Åsebotn kraftverk. Kraftverket skal utnytte to fallhyøder i to inntak. Det ene inntaket skal utnytte et fall på 419 m mellom Store Norddalsvatn og Stølsvatn. Det andre skal utnytte et fall på 303 m mellom Vatn kt. 873 og Stølsvatn. Inntakene vil ikke kunne benyttes samtidig. Utbyggingen innebærer en tilleggssenkning av Store Norddalsvatn (hovedmagasinet), med 27,3 m, samt regulering av to andre mindre vann med henholdsvis 10 og 24,5 m. Vatn kt. 1 034 skal senkes permanent med 10 m i forbindelse med en overføring av et mindre felt i Tuledalen som hører til Ortnevikvassdraget. En bekk i Blådalen er også planlagt overført til Åsebotn.

Kraftverket er planlagt bygget i fjell ved Stølsvannsdammen.

Planene innebærer videre bygging av en anleggsveg på drøye 5 km fra Stølsvannsdammen og opp til tunneltverrslagene i Åsebotn.

Åsebotn kraftverk vil bli knyttet til Steinsland kraftverk ved bygging av en ny 22 kV-linje i eksisterende linjetrase mellom Stølsvatnet og Steinsland.

Det er sendt inn søknad vedrørende elektriske innstallasjoner og kraftledninger for begge prosjekter. Konsesjoner for elektriske anlegg etter energiloven vil bli gitt av NVE når nødvendige tillatelser etter industrikonsesjons- og vassdragsreguleringsloven foreligger.

b) Skader og ulemper

Nygard pumpekraftverk. Den betydelig økte reguleringen i Skjerjevatn vil medføre tørrlegging av store arealer ved tapping ned mot LRV.

Tilleggsreguleringen av Skjerjevatn vil videre medføre en reduksjon i røyebestanden. Siste undersøkelse for å kartlegge virkningen på fiskeforholdene viser imidlertid at røyebestanden vil bestå på tross av den kraftige reguleringen. Dette beror på at deler av magasinet vil bli avgrenset av naturlige terskler slik at vannet i store deler av magasinet vil bli liggende igjen med en vannstand tilsvarende dagens LRV eller høyere. Uansett vil erosjon og svikt i næringsgrunnlaget som følge av reguleringen virke negativt inn på røyas livsvilkår. Videre er det fare for en uheldig spredning av røya fra Skjerjevatn til Modalsvassdraget gjennom kraftverket. Også en del av det beste beitearealet for sau rundt Skjerjevatn vil gå tapt gjennom oppdemmingen.

Byggingen av selve kraftverket med tilhørende veier, tipper og kraftledninger vil berøre turområder for lokalbefolkningen og muligens kulturminner knyttet til gårds- og seterdrift. Den alternative plassering av kraftstasjonen vil berøre hyttebebyggelse og turtrase til Nystølen.

Sommervannføringen i Modalselva nedenfor Steinsland vil bli redusert, men med en tilsvarende økning om vinteren. Overløpet over Stølsvatn vil reduseres slik at flommene nedenfor rerduseres i størrelse og hyppighet.

Åsebotn kraftverk. Reguleringen vil medføre store endringer i naturforholdene i området. Det er imidlertid liten aktivitet i området både i nærings- og friluftlivssammenheng.

Det fryktes at den menneskelige aktivitet under utbyggingsarbeidet vil kunne gjøre skade på det rike fuglelivet i området. Overføringene fra Ortnevikvassdraget vil dessuten foregå på grensen av Stølsheimen landskapsvernområde. Også Vatn kote 1 034 som berøres av utbyggingen vil ligge innenfor dette området. I verneplanen for dette området er det imidlertid uttalt at det ikke er til hinder for en eventuell overføring fra Tuledalen til Åsebotn kraftverk.

Anleggsveien kan lette adkomsten til innenforliggende områder men vil samtidig kunne virke skjemmende i landskapet.

c) Innkomne uttalelser

På tross av tvil når det gjelder Nygard pumpekraftverk har NVE funnet at nødvendig tillatelse bør gis til iverksetting av begge de omsøkte prosjekter på visse vilkår. For nærmere detaljer vises til NVEs innstilling foran.

NVEs innstilling har vært forelagt Modalen og Vaksdal kommuner, Hordaland og Sogn og Fjordane fylkeskommuner, de respektive fylkesmenn, samt berørte departementer.

Ingen av høringsinstansene går imot at det gis tillatelse til bygging av Åsebotn kraftverk. Vaksdal kommune ber om at Olje- og energidepartementet foretar en balansert vurdering forsåvidt gjelder Nygard pumpekraftverk.

Når det gjelder bygging av Nygard pumpekraftverk gikk både Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet i sine første ut-

talelser imot at tillatelse gis. Miljøverndepartementet frarådet Nygard-prosjektet med den begrunnelse at den omsøkte tilleggsreguleringen vil medføre vidtgående skadevirkninger på røyefisket i Skjerjevatn og videre medføre en uheldig spredning av røye til Modalsvassdraget gjennom kraftverket. Landbruksdepartementet la vekt på den sterke motstanden i nærmiljøet mot reguleringen samt at tillatelsen ble frarådd av fylkeslandbruksstyret i Hordaland. Motstanden ble i hovedsak begrunnet med skadevirkninger på beitearealene rundt Skjerjevatn og skader på røyefisket. Begge departementer har senere gått med på at tillatelse gis mot at det fastsettes visse vilkår for å avbøte/redusere skadevirkningene.

Arbeidsgruppa for vern av Skjerjevatn har i brev av 4. mars 1991 gått imot en ytterligere regulering av Skjerjevatn. Det blir vist til skadene for fiske- og beiteinteressene ved en ytterligere regulering av Skjerjevatn. Det blir også framholdt at folk i dalen er redde for at en eventuell bygging av Nygard pumpekraftverk, vil åpne for flere utbygginger i området. I likelydende brev av 27. juni og 29. juni 1992 har Nemnda mot utbygging av Skjerjavatn og Eksingedalen Bygderåd krevd at saken vurderes på nytt og at kommunale og fylkeskommunale vedtak tas hensyn til.

d) Departementets vurdering

Det her vært vurdert hvorvidt det er nødvendig å forelegge denne saken for Stortinget. Både vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven opererer med en grense på 20 000 nat.hk for når stortingsbehandling bør foretas før konsesjon gis, jf. begge lovers § 2 annet ledd. I en tidligere sak om tillatelse til erverv av fallrettigheter for bygging av Stuvane kraftverk, jf. kgl. res. av 7. desember 1984, har Justisdepartementets lovavdeling uttalt følgende: «Den endelige avgjørelse av om saken skal framlegges for Stortinget hører under Olje- og energidepartementet. Selv om et av lovens alternative vilkår er oppfylt, angir § 2 annet ledd bare at konsesjon ikke «bør» gis før saken har vært forelagt.» I og med at denne reguleringen utnytter allerede regulerte vassdrag som tidligere har vært forelagt for Stortinget, finner departementet å kunne fremme saken om videre utbygging av Modalsvassdraget direkte for Kongen for meddelelse av konsesjon.

Olje- og energidepartementet finner at vilkårene etter vassdragsreguleringsloven § 8 er oppfylt ved å sammenholde skader og ulemper med fordelene ved utbyggingen. Departementet tilrår derfor at Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap gis tillatelse til erverv av fall og til å foreta tilleggsregulering av Store Norddalsvatn samt enkelte mindre reguleringer og overføringer inkludert et mindre felt i Tuledalen tilhørende Ortnevikvassdraget som omsøkt for utbygging av Åsebotn kraftverk. I tillatelsen inngår tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse. Videre tilrås at det gis nødvendige ekspropriasjonstillatelser etter vassdragsloven for erverv av grunnrettigheter og fallrettigheter. Det presiseres at konsesjonæren har det fulle økonomiske ansvar for prosjekter såvel i drifts- som i investeringsfasen. Tillatelsen til bygging av Åsebotn kraftverk foreslås gitt vesentlig på de vilkår som er foreslått av NVE, jf. nedenfor.

Når det gjelder byggingen av Nygard pumpekraftverk synes konsekvensen av inngrepet å være mer omfattende. Ved avveiningen har departementet lagt særlig vekt på den fordel pumpemagasinet vil utgjøre for regulanten. Det antas at slike magasiner ytterligere vil øke i verdi i fremtiden. Departementet har videre lagt til grunn at magasinet ligger høyt til fjells og at fiskesesongen er kort med en begrenset utnyttelse av fiskeressursene. Tapet av beiteområder vil heller ikke være omfattende for beiteinteressene. Ved å ta inn pålegg om tiltak i vilkårene er det dessuten mulig å dempe en del av de skadevirkningene utbyggingen ventes å få. Ved å sammenholde skader/ulemper med fordelene utbyggingen vil medføre finner Olje- og energidepartementet derfor at vilkårene etter vassdragsreguleringslovens § 8 for å gi konsesjon er oppfylt. Departementet vil tilrå at det gis tillatelse til erverv av fall og til å foreta de omsøkte reguleringer og overføringer i henhold til bestemmelsen i industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven. I samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse omfatter tillatelsen også tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall. Videre tilrås at det gis nødvendig tillatelse til ekspropriasjon av grunnrettigheter og fallrettigheter. Det presiseres at konsesjonæren har det fulle økonomiske ansvar for prosjektet såvel i drifts- som i investeringsfasen. Tillatelse til bygging av Nygard pumpekraftverk foreslås gitt i samsvar med NVEs innstilling med de endringer som følger av departementets bemerkninger til vilkårene.

e) Departementets bemerkninger til vilkårene

Post 2 (Konsesjonsavgifter og næringsfond)

NVE har foreslått at konsesjonsavgiftene settes til kr. 22,- pr. nat.hk. til kommunen og kr. 6,- til staten. Høyanger kommune støttet av fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener at

konsesjonsavgiftene bør beregnes etter høyeste sats. NVE har beregnet satsene utfra prosjektenes antatte lønnsomhet og hva som er rimelig sett i forhold til satsene som gjelder for de øvrige konsesjonene i vassdraget. Departementet er enig i NVEs vurdering og slutter seg til de foreslåtte satser på kr. 22,- til kommunen og kr. 6,- til staten.

Vaksdal kommune er ikke tilfreds med NVEs forslag om tildeling av et næringsfond på 4 mill. kr. Kommunen mener at en slik engangssum gir en utilstrekkelig kompensasjon for de miljøulemper og skadevirkninger ytterligere kraftutbygginger fører med seg. Det er den økte magasineringsgraden i Skjerjevatn som gir de største skadevirkningene for Vaksdal kommune. Departementet vil peke på at erstatningene som gis ved skjønnet samt tildelingen av konsesjonsavgifter i stor grad vil være en kompensasjon for skadevirkningene. Et næringsfond på 4 mill. kr ved siden av dette vil etter departementets syn være tilstrekkelig.

Også Høyanger kommune støttet av fylkesmannen i Sogn og Fjordane krever næringsfond. Begrunnelsen er at overføringen, selv om den har karakter av å være en mindre overføring, har stor betydning for økonomien i prosjektet. Denne verdiskapningen bør etter kommunens mening komme kommunen til gode gjennom et næringsfond. Departementet mener at overføringen av feltet fra Øvre Tuledalen i Sogn og Fjordane til Åsebotn representerer en så liten del av utbyggingen at det ikke er grunnlag for å foreslå opprettet noe næringsfond til fordel for Høyanger kommune.

Deling av konsesjonsavgifter og konsesjonskraft vil skje etter dagens regler slik Høyanger kommune har forutsatt.

Post 4 (Byggefrister m.v.)

Miljøverndepartementet fremholder at det ikke bør være kurant å få godkjent søknader om forlengelse av byggefrister som forutsatt av NVE. Vassdragsreguleringsloven er nå endret slik at fristen for påbegynnelse av arbeidet blir 5 år istedet for 2 år. I og med at loven ennå ikke er trådt i kraft vil imidlertid det gamle vilkåret bli gjort gjeldende for denne utbyggingen. Departementet kan ikke på forhånd gi noe bindende generelt tilsagn vedrørende behandlingen av fremtidige søknader om fristforlengelse, men viser til omtalen av dette spørsmålet i Ot.prp. nr. 50 (1991-92).

Post 11 (Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener at inngrep innenfor landskapsvernområdet bør utføres i samråd med miljøvernmyndighetene og at dette bør tas med i ovennevnte vilkår. Normalt skal planer bare sendes til NVE til godkjenning. Etter departementets mening vil imidlertid inngrep innenfor landskapsvernområdet være av en spesiell karakter at det vil være fornuftig å bringe inn miljøvernmyndighetene i fylket. Departementet foreslår at planer som direkte berører landskapsvernområdet oversendes fylkesmannen før de godkjennes av NVE. Departementet foreslår på dette grunnlag at post 11 får et nytt 5. ledd som lyder som følger:

«Fylkesmannen skal ha anledning til å uttale seg om planene som angår inngrep innenfor landskapsvernområdet.»

Post 11, 5. ledd i NVEs forslag til vilkår blir 6. ledd osv.

Post 12 (Naturforvaltning)

Miljøverndepartementet krever at det fastsettes at konsesjonæren forpliktes til å utbetale et årlig beløp på kr 60 000,- til Modalen kommune til opphjelp for utnytting av fiskeressursene i Steinlandsvitnet i tillegg til den årliged innbetaling foreslått av NVE. I NVEs innstilling er det foreslått at det innbetales et årlig beløp til hver av kommunene Modalen og Vaksdal på kr 25 000,- til opphjelp av fisk/vilt/friluftslivet, jf. vilkårenes post 12 (Naturforvaltning) punkt V. Olje- og energidepartementet er enig med Miljøverndepartementet i at den foreslåtte tilleggsregulering av Skjerjevatn gjør det nødvendig med særlige tiltak i Modalsvassdraget konsentrert til Steinslandsvatnet. Denne kompensasjon kan passende settes til en årlig innbetaling på kr 60 000,-. Olje- og energidepartementet forslår at pålegget om innbetaling av det årlige beløpet på kr 60 000,- innarbeides i det generelle vilkåret. Post 12, punkt V vil da få følgende ordlyd:

«Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et årlig beløp på henholdsvis kr. 85 000,– til Modalen kommune og kr. 25 000,– til Vaksdal kommune til opphjelp av fisk/vilt/friluftslivet. 60 000 av de kr. 85 000,– til Modalen kommune skal øremerkes opphjelp for utnytting av fiskeressursene i Steinlandsvatnet. Beløpene skal justeres etter de tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Midlene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene. De ikke-øremerkede midlene skal nyttes til generell opphjelp av vilt/fisk i kommunen. Med hensyn til tiltak som kommer friluftslivet til gode skal beløpene nyttes etter nærmere bestemmelse gitt av DN.»

Høyanger kommune mener at ovennevnte vilkår i post 12 V også bør gjøres gjeldende for Høyanger kommune. Departementet finner ikke at det er påvist ulemper for fisket i Ortnevikvassdraget som følge av overføringen av feltet i Tuledalen. Overføringen det gjelder er av liten betydning sett i sammenheng med den samlede utbygging og omfatter kun 3,8 pst. av feltet til Ortnevikvassdraget. Det er etter departementets mening ikke grunnlag for å utvide post 12 til å omfatte Høyanger kommune.

BKK må som påpekt av NVE regne med at det kan pålegges relativt omfattende tiltak for om mulig å ta vare på en del av røyebestanden i Skjerjevatn, jf. post 12, I i NVEs forslag til vilkår.

Post 21 (Konsesjonskraft)

Standardvilkårene for konsesjonskraft er endret i henhold til de endringer som fant sted i vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven ved lov av 29. juni 1990 nr. 50. Vilkårene lyder nå som følger:

«Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100%. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.»

f) Departementets bemerkninger til manøvreringsreglementet

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane ber om at det kommer klarere frem i manøvreringsreglementet hvilke vassdrag overføringene gjelder, f.eks. at vatn kt. 1 025 i Tuledalen hører til Ortnevikvassdraget. Departementet kan vanskelig se at det vil få noen praktiske konsekvenser for manøvreringen at dette ikke er presisert i reglementet. Departementet går derfor inn for at manøvreringsreglementet vedtas slik som foreslått av NVE.

Departementet slutter seg ellers til NVEs forslag til manøvreringsreglement for Modalsvassdraget og forslag til endringer i manøvreringsreglement for Eksingedalsvassdraget m.v.

g) Øvrige bemerkninger

Fiskeridepartementet ber om at det i tillatelsen tas hensyn til kartlegging av isforholdene, samt bekostning av eventuelle tiltak mot isulemper for sjøverts ferdsel. Det ble i vilkårene for utbyggingen av Hellandsfoss etter forslag fra Fiskeridepartementet inntatt en ny post 6 hvor utbyggeren etter pålegg fra Olje- og energidepartementet kunne bli pålagt å bekoste etterundersøkelser samt utføre tiltak for å hindre isulemper som følge av endrede isforhold i Mofjorden og Romarheimsfjorden. Departementet foreslår at tilsvarende tilkår tas inn som en ny post 23 om isulemper for de tillatelser som gis for utbygging av Nygard og Åsebotn. Post 23 vil lyde som følger:

«Olje- og energidepartementet kan pålegge utbyggeren å bekoste undersøkelser angående eventuelle endrede isforhold i Mofjorden

og Romarheimsfjorden som følge av utbyggingen. Dersom det viser seg å være nødvendig, skal utbyggeren bekoste tiltak for å hindre isulemper dersom utgiftene står i rimelig forhold til det som vinnes. Omfanget av tiltakene fastsettes ved avtale mellom havnemyndighetene og konsesjonæren. Oppnås ikke enighet, skal spørsmålet om tiltak avgjøres av skjønnet.»

Høyanger kommune krever at det tas inn i vilkårene at eventuelle ulemper som følge av overføringen skal erstattes fullt ut av utbyggeren. Departementet vil peke på at skader på private rettigheter vil bli erstattet gjennom skjønnet. Eventuelle ulemper for almenne interesser blir erstattet i den grad de dekkes av de foreslåtte vilkår. En generell formulering som pålegger utbygger erstatningsplikt for alle ulemper er etter departementets mening ikke rimelig og kan ikke tilrås.

Sogn og Fjordane fylkeskommune forutsetter at overføringen til Åsebotn kraftverk nå, ikke må brukes som argument mot en fremtidig overføring av feltet i Tuledalen mot nord i forbindelse med regulering av Østerbø-Ortnevik-vassdragene. Departementet er enig i at en eventuell tilbakeføring av feltet i Tuledalen må vurderes separat når tilbakeføring eventuelt blir aktuelt.

Landbruksdepartementet forutsetter at landbruksnæringen blir tilkjent nødvendig erstatning for tap av beiter. Departementet viser til at tap av beiter vil bli erstattet ved skjønnet. Landbruksdepartementet forutsetter videre at det blir iverksatt tiltak for å sikre et rimelig fremtidig fiske i Skjerjevatn. Forvaltningen av fiskeinteressene ivaretas av Miljøverndepartementet v/Direktoratet for naturforvaltning og det vises til departementets bemerkninger til vilkårene post 12.

Sogn og Fjordane Energiverk setter som forutsetning for å gå inn for at konsesjon gis at konsesjonen blir imidlertidig og i samsvar med avtalen som er inngått mellom Høyanger kommune, Sogn og Fjordane Energiverk og Bergenshalvøens Kommunale kraftselskap. Departementet går inn for at konsesjonen gis på ubegrenset tid. Tillatelse til en slik overføring gjelder imidlertid bare så langt det er et privatrettslig grunnlag som gir rett til å foreta overføringen. Den forutsetnign som Sogn og Fjordane Energiverk setter skulle dermed være oppfylt.

Landbruksdepartementet mener at Nygard pumpekraftverk bør plasseres i Kvanndalen av kulturminne- og kulturlandskapshensyn. Miljøverndepartementet som forvalter spørsmål vedrørende kulturminner har ikke kommet med innvendinger til NVEs forslag om å plassere kraftverket ved Krosstølen. Det vises forøvrig til at lokale interesser har gått inn for alternativet Krosstølen. Etter departementets mening har en plassering i Kvanndalen ingen klare fordeler fremfor det omsøkte alternativet som NVE har gått inn for. Departementet foreslår derfor at kraftverket bygges ved Krosstølen.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 og lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 gis Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap tillatelse til erverv av fallrettigheter og regulering for bygging av Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk i Modalsvassdraget på de vilkår som fremgår av Olje- og energidepartementets foredrag av 17. juli 1992.
2. I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 62 og 148 gis Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap tillatelse til å foreta nødvendige ekspropriasjoner i forbindelse med utbyggingen av Nygard pumpekraftverk og Åsebotn kraftverk i samsvar med ovennevnte foredrag.

14. Borregaard NEA A/S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Børresen.)

Olje- og energidepartementets samtykke 16. september 1992.

«Det vises til Deres brev av 24. juli 1992 der det søkes om unntak fra konsesjonsplikt i hht. industrikonsesjonsloven av 14. desember 1917 nr. 16 (ikl.) § 1, 4. ledd for erverv av aksjer i A/S Børresen, subsidiært om konsesjon etter ikl. § 36, jf. § 39 a, 2. ledd.

Ifølge søknaden er aksjekapitalen i A/S Børresen (Børresen) fordelt med 1 050 ordinære aksjer og 3 600 preferanseaksjer, tilsammen 4 650 aksjer. Av disse eier datterselskapet A/S Tronstad Brug Limited (Tronstad Brug) 1 331 aksjer. Borregaard NEA A/S (NEA) har til nå ervervet 2 833 aksjer i Børresen. Søker regner med å erverve ytterligere noen aksjer, slik at det ialt vil dreie seg om erverv av 2 854 aksjer i Børresen.

Ervervet er konsesjonspliktig idet Tronstad Brug innehar vannfall- og kraftrettigheter i hht. ikl. kap. I.

Departementet legger til grunn at ervervet av 2 854 aksjer i Børresen og det indirekte ervervet av 1 331 aksjer i Børresen gjennom det heleide datterselskapet Tronstad Brug medfører at NEA får kontroll med 90,0 pst. av aksjene i Børresen.

Departementet vil påpeke at ikl. § 1, 4. ledd ikke kommer til anvendelse i nærværende sak, fordi denne bestemmelsen bare gjelder ved erverv av mer enn 90 pst. av aksjene i et selskap som innehar vannfallsrettigheter.

Imidlertid er aksjeervervet konsesjonspliktig etter bestemmelsene i ikl. kap. V.

I medhold av ikl. § 39 a, 2. ledd, jf. § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Borregaard NEA A/S konsesjon for nevnte aksjeerverv i A/S Børresen.

Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de for øvrig tilknyttede vilkår.»

15. L/L Søre Sunnmøre Kraftlag, A/S Salten Kraftsamband, Hammerfest elektrisistetsverk, Troms kraftforsyning, Lillehammer og Gausdal Energiverk, I/S Lofotkraft.

(Vassdragskonsesjoner ved sammenslutning av elforsyningsenheter.)

Kongelig resolusjon av 2. oktober 1992.

I forbindelse med omorganisering innenfor elforsyningen rundt om i landet har tidligere konsesjonshavere sluttet seg sammen til større elforsyningsenheter. Hensikten med slike sammenslutninger har vært å komme frem til rasjonelle energiforsyningsenheter i de berørte områdene. Det er i den forbindelse nødvendig å overføre tidligere gitt konsesjoner til de nye enhetene. Den foreliggende sak gjelder ialt 7 slike søknader.

Søknadene gjelder:

L/L Søre Sunnmøre Kraftlag søker om overtakelse av bruksrettskonsesjon og reguleringskonsesjon for Gjerdsvikvassdraget gitt til L/L Gjerdsvik Kraftverk ved kgl. res. av 12. juni 1953.

Midt-Gudbrandsdal Energiverk (tidligere Midt-Gudbrandsdal Elverk) søker om overtakelse av reguleringskonsesjon for Djupen, Gopollen, Våssjøen og Grunnesvann, gitt til Moksa kraftanlegg ved kgl. res av 7. mars 1947, samt ny ervervskonsesjon for det utnyttede fall i Moksa.

A/S Salten Kraftsamband søker om overtakelse av ervervskonsesjon og reguleringskonsesjon for Oldereidvassdraget gitt til A/S Salten Kraftlag ved kgl. res. av 27. juli 1951.

Hammerfest Elektrisitetsverk søker om overtakelse av tillatelse til ytterligere regulering av Øvre Eggevatn gitt til Sørøy kraftlag A/S ved kgl. res. av 19. september 1969.

Troms Kraftforsyning søker om ervervskonsesjon for Osterelv tidligere eiet av Torsken Kommunale Kraftverk.

Lillehammer og Gausdal Energiverk (tidligere Sør-Gudbrandsdal Elverk) søker om overtakelse av ervervs- og reguleringskonsesjon for Roppa- og Rauavassdraget gitt til A/S Gausdal Elverk ved kgl. res. av 9. mars 1973.

I/S Lofotkraft søker om overtakelse av reguleringskonsesjon for Øvre- og Nedre Kvitfossvatn, gitt ved kronpr.reg. res. av 30. juni 1955 og kgl. res. av 30. oktober 1959 til Vågan Kommunale Kraftverk, samt overtakelse av ervervs- og reguleringskonsesjon for Tennesvassdraget, Krokfoss og Solbjørnvassdraget, alle gitt ved kgl. res. av 17. juni 1955 til A/S Lofoten Kraftlag.

Midt-Gudbrandsdal Energiverks søknad er allerede behandlet. Ved kgl. res. av 27. mai 1988 fikk søker konsesjon på erverv av fallretter og til å få overført tidligere gitte reguleringskonsesjoner som omsøkt.

Denne saken gjelder derfor bare de 6 øvrige søknadene.

NVE har i brev av 20. juni 1985 avgitt følgende innstilling:

«Følgende søknader er innkommet:

1. *L/L Søre Sunnmøre Kraftlag*, søknad av 13. mai 1977:

«L/L Gjerdsvik Kraftverk er vedtatt oppløyst frå 1. januar 1964.

Kraftstasjonen, og bruksrett til og rett til regulering av Gjerdsvikvassdraget, er fra samme dato overtatt av L/L Søre Sunnmøre Kraftlag.

Alle aksjer i L/L Gjerdsvik Kraftverk er overtatt av L/L Søre Sunnmøre Kraftlag.

Såvidt vi kan sjå har det vorte forsømt å få konsesjonen av 12. juni 1953 overført til L/L Søre Sunnmøre Kraftlag. Vi ber om at dette blir ordna.»

Saken gjelder tillatelse til regulering og erverv av bruksrett til fall i Gjerdsvikvassdraget gitt til tidligere L/L Gjerdsvik Kraftverk ved kgl.res. av 12. juni 1953.

2. *Midt-Gudbrandsdal Elverk,* søknad av 2. juni 1981:

«Ved kongelig resolusjon av 7. mars 1947 ble reguleringstillatelsen for Moksa Kraftanlegg vedrørende sjøene Djupen, Goppolen, Vassjøen og Grunnesvann i Moksavassdraget stadfestet, samtidig som det ble gitt tillatelse til å foreta tilleggsregulering av Djupen. På vegne av Midt-Gudbrandsdal Elverk tillater jeg meg å søke om at reguleringskonsesjonen overføres til Midt-Gudbrandsdal Elverk.

Moksa Kraftanlegg eides tidligere av Øyer kommune. Øyer kommune gikk pr. 1. januar 1978 inn i et interkommunalt interessentskap med kommunene Nord-Fron, Sør-Fron og Ringebu. Nord-Fron, Sør-Fron og Ringebu hadde tidligere et interkommunalt selskap som hadde til formål å forestå elektrisitetsforsyningen i de tre kommuner. Dette selskap het Fron-Ringebu Elverk.»

Tilleggssøknad av 18. januar 1984:

«I tilslutning til min søknad av 2. juni 1981 om overføring av reguleringskonsesjon tillater jeg meg på vegne av Midt-Gudbrandsdal Elverk også å søke om at elverket får konsesjon til erverv av det utnyttede fall i Moksa.

Jeg skal få opplyse:
Fallhøyden er 299 m.
Regulert vannføring i median år 0,89 m^3/s.
Antall naturhestekrefter 3847.
Midlere årlig produksjon 10,6 GWh.»

Nevnte tilleggssøknad gjelder ny ervervskonsesjon.

3. *A/S Salten Kraftsamband,* søknad av 29. september 1983:

«Ved fusjonen og samordningen på engroskraftsiden i Salten og Nord-Helgeland pr. 1. januar 1975 ble A/S Salten Kraftlag oppløst og alle aktiva og passiva for dette selskap tatt opp i det nystiftede A/S Salten Kraftsamband. Siden NVE var sterkt medvirkende i dette og godkjente de avtaler som ble opprettet, har vi trodd at overføring av de konsesjoner som var meddelt A/S Salten Kraftlag var ordnet.

Når så ikke er tilfelle ber vi Dem vennligst overføre konsesjoner vedr. A/S Salten Kraftlag til A/S Salten Kraftsamband.

(Tillatelse til erverv og regulering av Oldereidvassdraget i Skjerstad herred meddelt ved kgl. resolusjon av 27. juli 1951).

A/S Salten Kraftsamband ble ved sammenslutningen ikke tilført andre konsesjonspliktige fallretter.»

4. *Hammerfest Elekstrisitetsverk,* søknad av 2. november 1983:

«Under henvisning til Deres brev av 26. oktober 1983 søker vi med dette om at tillatelse til ytterligere regulering av «Øvre Eggevatn» som ble gitt Sørøy Kraftlag A/L ved kgl. res. av 19. september 1969 blir overført til Hammerfest Elektrisitetsverk.»

5. *Troms Kraftforsyning,* søknad av 10. november 1983:

«Osteren kraftverk ble bygget og drevet av Torsken Kommunale Kraftverk inntil 1. januar 1970 da det ble overtatt av Troms Fylkes Kraftforsyning (Troms Kraftforsyning fra 1. januar 1972). Utnyttelsen av Osterelv er i henhold til endringen av ervervsloven av 19. juni 1969 konsesjonspliktig.

Ved en inkurie er det tidligere ikke søkt ervervskonsesjon hverken av Torsken Kommunale Kraftverk, av Troms Fylkes Kraftforsyning eller av Troms Kraftforsyning da det i forbindelse med omorganisering av eierforholdene ble søkt om overføring av aktuelle ervervs- og reguleringskonsesjoner til det nyetablerte selskap (søknad av 26. april 1972).

I forbindelse med melding om ombygging av Osteren kraftverk, er vi i brev av 11. august 1983 fra Vassdragsdirektoratet gjort oppmerksomme på det ovennevnte forhold.

Det søkes om konsesjon på utnyttelse av Osterelv i henhold til ervervslovens § 5.

Osteren kraftverk utnytter fallet mellom Store Ostervatn og kôte 14.

Store Ostervatn er regulert mellom HRV kôte 148,2 og LRV kôte 143,2. Magasinvolum er 7,0 mill. m^3.

Regulert vassføring i et medianår er 1,18 m^3/sek. som gir en falleffekt på 2080 nat.hk.

Etter at ombyggingen av rørgate og kraftstasjon er fullført vinteren 1984/85, vil fallhøyden øke (LUV kôte 9,60) og utnyttet falleffekt vil bli 2154 nat.hk.

Installasjon i det nye kraftverket vil bli 2,5 MW.

Gjennomsnittsproduksjon er beregnet til 13,7 GWh. Ombyggingen er kostnadsberegnet til 26,0 mill. kr., som tilsvarer en pris pr. kWh = *kr. 1,90.*

Eiendomsforhold:

Fallrettighetene i Osterelv og nødvendig grunn ble erververt av Torsken kommunale kraftverk i 1936.

De aktuelle rettigheter ble overskjøtet til Troms Fylkes Kraftforsyning den 30. november (Ostervassdraget 24/28).»

Saken gjelder ny konsesjon.

6. *Sør-Gudbransdal Elverk,* søknad av 22. mars 1984:

Vi søker med dette om at ervervs- og reguleringskonsesjonene vedre. Roppa- og Rauavassdraget, gitt ved kgl. res. av 9. mars 1973 må bli overført fra det tidligere A/S Gausdal Elverk til Sør-Gudbrandsdal Elverk.

Elverket er ved sammenslutningen i 1978 såvidt vi kan se ikke blitt eier av andre fallrettigheter som vil være konsesjonspliktige etter ervervsloven.»

7. *I/S Lofotkraft*, søknad av 5. april 1984:

«Vi ber om å få overført følgende vassdragskonsesjoner til I/S Lofotkraft:
Øvre og Nedre Kvitfossvatn, gitt ved Kronspr.reg. res. av 30. juni 1955, og planendring av samme, gitt ved Kgl. res. av 30. oktober 1959.
Tennesfossen, gitt ved Kgl. res. av 17. juni 1955.
Krokfoss, gitt ved Kgl. res. av 17. juni 1955.
Solbjørnvassdraget, gitt ved Kgl. res av 17. juni 1955.»

Tennesfoss og Krokfoss tilhører begge Tennesvassdraget, og tillatelse til regulering og erverv av begge er gitt i en og samme konsesjon.

Søknadene har vært forelagt de berørte fylker og kommuner med følgende resultat:

Sak nr. 1: *Møre og Romsdal fylkeskommune* stadfester at forkjøpsrett ikke gjøres gjeldende vedrørende fallet i Gjerdsvikvassdraget. Ellers ingen merknader i saken.

Sak nr. 2: *Oppland fylkeskommune* frafaller forkjøpsretten til fallet i Moksa. Ellers ingen merknader i saken.

Sak nr. 3: *Nordland fylkeskommune* sier det ikke er aktuelt å nytte forkjøpsretten til fallrettene i Oldereidvassdraget. Ellers ingen merknader i saken.

Sak nr. 4: Ingen merknader.

Sak nr. 5: Brev av 30. juli 1984 fra *fylkesmannen i Troms* siteres:

«Torsken formannskap har i møte den 20. februar 1984, sak 31189 behandlet saken og vedtatt følgende uttalelse:

1. Ved denne utbyggingen og den planlagte automatiseringen av kraftstasjonen i Osteren vil kommunen minste to arbeidsplasser. Som kompensasjon kreves at Troms Kraftforsyning utbetaler til Torsken kommune, så snart konsesjon er gitt, et engangsbeløp til et næringsfond, stort kr. 500 000.
2. Da det er planer om oppstart av et smoltanlegg i Ostern - vil kommunen kreve at «aktuelle komponenter» til kraftstasjonen lages slik at anlegget kan nyttiggjøres i forbindelse med et smoltanlegg. Minimum vannmengde til 500 000 stk. smolt er ca. 1 500 liter vann pr. min tatt ut av tilførselsledningen til kraftverket.
   Det må også tas hensyn til at det blir aktuelt å bruke kjølevannet til oppvarming av smoltanleggets tilførselsvann. Derfor ønskes maksimal temperatur på kjølevannet.
3. Det settes videre frem krav om et beløp på tilsammen kr. 90 000 fordelt med like store beløp (kr. 15 000) over seks år, til opphjelp av innlandsfiske i kommunen.
4. Det kreves konsesjonsavgift på kr. 5 pr. nat. hk. for perioden 1. januar 1970 (det tidspunkt Ostern Kraftverk ble overtatt av Torsken komm. Kraftverk) til nyanlegget tas i bruk. Fra nyanlegget tas i bruk kreves en avgift på kr. 15 pr. nat. hk.
5. Fra skatteåret 1984 vil Torsken kommune kreve eiendomsskatt fra Ostern Kraftverk etter de satser som kommunestyret fastsetter.
6. Inntektsskatt - og formueskatt kreves etter gjeldende regler.

Når det gjelder spørsmålet om tildeling av konsesjonskraft vil kommunen ta opp dette på et senere tidspunkt.
Saken er behandlet av plan- og utbyggingsutvalget under sak 29/84 i møte den 5. mars 1984 og fattet følgende vedtak:

1. Plan- og utbyggingsutvalget anbefaler at Troms kraftforsyning i medhold av «Lov om konsesjon for vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v.» av 14. desember 1917 tillates å erverve fallrettigheter med tilhørende bruksrett i Osterelv i Torsken kommune.
2. Plan- og utbyggingsutvalget vil påpeke at det her dreier seg om en høyst påkrevet modernisering og ombygging av et kraftverk som har vært i drift i nærmere 50 år, og at arbeidet ikke medfører endring i reguleringen og bare en ubetydelig økning av falleffekten. Spørsmålet om kommunalt næringsfond og størrelsen av konsesjonsavgiftene må ut fra dette behandles som om ervervskonsesjon hadde vært gitt ved kraftverkets oppstart (1936) med senere overføring til Troms kraftforsyning.
   Plan- og utbyggingsutvalget viser i denne forbindelse til at ervervskonsesjonen for Skarsfjord- og Rottenvikvassdraget samt Altevatn ble overført ved kongelig resolusjon av 14. mars 1980 fra kommunale kraftselskap til Troms kraftforsyning på uendrede vilkår.

Fylkesmannen slutter seg til plan- og utbyggingsutvalgets uttalelse idet en finner det rimelig at spørsmålet om næringsfond og konsesjonsavgifter blir behandlet i tråd med det som ville ha vært tilfelle om ervervskonsesjon hadde vært gitt ved anleggets oppstart og senere overføring til Troms kraftforsyning.
Spørsmålet om bygging av smoltanlegg i Ostern er også etter fylkesmannens syn ikke relevant i denne sammenheng idet dette igjen er avhengig av at en eventuell søker gis konsesjon til bygging og drift av et slikt anlegg.
Forøvrig har fylkesmannen ingen merknader og anbefaler at Troms kraftforsyning gis konsesjon i medhold av «Lov om konsesjon for vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v.» av 14. desember 1917 til å erverve fallrettigheter med tilhørende bruksrett i Osterelv i Torsken kommune.»

Sak nr. 6: *Oppland fylkeskommune* frafaller forkjøpsretten til fallene i Roppa- og Rauavassdragene. Ellers ingen merknader.

Sak nr. 7: *Fylkesmannen i Nordland* har ved muntlig henvendelse til fylkeskommunen fått bekreftet at bruk av forkjøpsrett ikke er aktuelt. Ellers ingen merknader i saken.

Hovedstyret vil bemerke:

De fleste av de nevnte søknader gjelder overføring av tidligere gitte konsesjoner på erverv av vassfall og regulering av vassdrag. Overføring er blitt nødvendig fordi tidligere konsesjonshavere i hvert enkelt tilfelle har sluttet seg sammen til større elforsyningsenheter, som har overtatt kraftverker og reguleringsanlegg.

I to av tilfellene søkes det dessuten om ny ervervskonsesjon. Dette er blitt nødvendig fordi tidligere kommunale elverk satt med fallene konsesjonsfritt. Fallene er nå overdratt til interkommunale verk som trenger konsesjon pga. lovendringer som kom i 1969.

Som det fremgår av søknadene gjelder de sistnevnte tilfellene henholdsvis Midt-Gudbrandsdal Elverk, som har overtatt et fall i Moksa på ca. 300 m med ytelse ca. 3 850 nat.hk., og Troms Kraftforsyning som har overtatt et fall i Osterelva på ca. 137 m med ytelse ca. 2 300 nat.hk.

Konklusjon

For samtlige søknader gjelder at de berørte kommuner og fylker enten anbefaler dem eller ikke har innvendinger. Hovedstyret rår til at søknadene imøtekommes med de modifikasjoner som følger av nedenstående.

I forbindelse med vilkårene for tillatelsene vil Hovedstyret nevne at sammenslutningene av el-verker til større enheter er gjort i den hensikt å rasjonalisere eleltrisitetsforsyningen, og at organiseringen er lagt opp i samarbeid med NVE. En finner det da lite rimelig å pålegge de nye enheter større byrder enn hva som følger av nåværende lovgivnings minimumskrav. Arbeidet med slik rasjonalisering vil fortsette i tida framover, og for ikke å vanskeliggjøre dette arbeidet mener Hovestyret at en bl.a. bør unngå oppjustering av gjeldende avgiftssatser forutsatt at disse ikke underskrider kr. 1,00 pr. nat.hk. som er lovens minimumssats.

I vassdragsreguleringslovens § 14, pkt. 2 er bestemt at reguleringstillatelser ikke kan overdras. Dette er imidlertid alltid blitt tolket slik at forbudet bare gjelder særskilt overdragelse, og at man står mer fritt når søkeren disponerer de fall hvor reguleringene nyttes. En vil foreslå at reguleringstillatelser overføres uten andre endringer av vilkårene enn nevnte avgiftsjustering.

For nye ervervskonsesjoner foreslås bare rent obligatoriske grunnvilkår i henhold til ervervsloven, herunder minimumssats for avgifter, kr. 1,00 pr. nat.hk. til såvel stat som kommuner, slik vedlagte utkast viser.

Når det gjelder tidligere gitte bruksretts- og ervervskonsesjoner så kan disse ikke uten videre overføres, men er å betrakte som nye konsesjoner i lovens forstand. Hovedstyret foreslår i disse tilfeller at vilkårene gis de endringer som er nødvendige etter nå gjeldende bestemmelser i grunnvilkårene. Nevnte tilfeller omtales nedenfor i samme rekkefølge som tidligere brukt:

Sak nr. 1: Vedkommende konsesjon gjelder erverv av bruksrett til og regulering av Gjerdsvikvassdraget, og er gitt til daværende L/L Gjerdsvik Kraftverk ved kgl.res. av 12. juni 1953. Da den nye konsesjonær er et interkommunalt selskap, bortfaller post 1 i vilkårene. Bruksrettskonsesjonen kan ikke uten videre overføres, men blir å betrakte som en ny konsesjon i lovens forstand. Hovedstyret har derfor stilt opp vilkår i samsvar med grunnkrav i ervervsloven i dag. Bruksrettskonsesjonen foreslås gitt for tiden fram til 22. juli 2002 i samsvar med reguleringskonsesjonen og den gamle bruksrettskonsesjonen. Satsen for avgift til kommuner foreslås beholdt på kr. 5,76 pr. nat.hk., som den ble oppjustert til etter kgl.res. av 17. februar 1984. Avgiften til staten bør heves til kr. 1,00 pr. nat.hk. som nå er lovens minimumssats. Reguleringskonsesjonen foreslås overført uten andre endringer i vilkårene enn det som framgår foran, mens avgift også her settes til kr. 1,00 pr. nat.hk. til staten og kr. 5,76 pr. nat.hk. til kommuner.

Sak nr. 2 gjelder ny ervervskonsesjon samt overføring av tidligere gitt reguleringstillaltelse. En viser til det som er sagt ovenfor om slike tilfeller. Reguleringsavgiftene foreslås hevet til kr. 1,00 pr. nat.hk. til både staten og kommuner.

Sak nr. 3: Vedkommende konsesjon gjelder erverv og regulering i Oldereidvassdraget, og er gitt til daværende A/S Salten Kraftlag ved kgl.res. av 27. juli 1951. Endringer i reguleringsvilkårene blir her de samme som i sak nr. 1. Avgiftssatsene justeres opp til kr. 1,00 pr. nat.hk. til staten for både ervervs- og reguleringskonsesjonen, mens avgiftene til kommuner beholdes på kr. 7,00 pr. nat.hk. Hjemfallstidspunktet foreslås fortsatt å være 27. juli 2001, dvs. 50 år etter opprinnelig konsesjonsdato, for private andeler. Kommuner gis konsesjon på ubegrenset tid.

Sak nr. 4 gjelder overføring av tidligere gitt reguleringstillatelse. En viser til det som er sagt ovenfor om slike tilfeller. Det vil bl.a. si at Hovedstyret mener denne reguleringskonsesjonen fortsatt bør være avgiftsfri.

Sak nr. 5 gjelder ny ervervskonsesjon. En viser til det som er sagt ovenfor om slike tilfeller.

Sak nr. 6: Vedkommende konsesjon gjelder

erverv, bruksrett og regulering i Roppavassdraget samt erverv og regulering i Rauavassdraget, og er gitt til daværende A/S Gausdal Elektrisitetsverk ved kgl.res. av 9. mars 1973. Det ble gitt ett sett vilkår for hvert vassdrag. På grunn av lovendring siden konsesjonen ble gitt endres annet avsnitt i post 2 i begge sett reguleringsvilkår slik at fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Avgiften til kommuner justeres til kr. 10,02 pr. nat.hk. i samsvar med de avgifter som kreves inn i dag, både for de overførte og reguleringskonsesjoner og den nye ervervs- og bruksrettskonsesjonen.

Sak nr. 7: Vedkommende konsesjonser gjelder erverv og regulering i Tennesvassdraget og Solbjørnvassdraget, som begge er gitt til daværende A/S Lofoten Kraftlag ved kgl.res. av 17. juni 1955, samt tillatelse til regulering av Øvre og Nedre Kvitfossvatn gitt til Vågan kommunale Kraftverk ved kronpr.-reg. res. av 30. juni 1955, og tillatelse til planendring av samme regulering gitt ved kgl.res. av 30. oktober 1959.

Vilkårene vedrørende Tennesvassdraget er de samme som ble satt for konsesjonene til daværende A/S Tennesanlegget i henholdsvis 1936 og 1948 for hver sin del av vassdraget. Endringene i disse vilkår såvel som i vilkårene vedrørende Solbjørnvassdraget blir de samme som i sak nr. 1. Avgiftssatsene for Tennesvassdraget økes til kr. 1,00 pr. nat.hk. både til staten og kommuner for såvel den overførte reguleringskonsesjonen som den nye ervervskonsesjonen. For Solbjørnvassdraget økes avgiften til staten til kr. 1,00 pr. nat.hk. mens avgiften til kommuner beholdes på kr. 2,56 pr. nat.hk. Ved overføring av reguleringskonsesjonen for Øvre og Nedre Kvitfossvatn foreslås avgiftene hevet til kr. 1,00 pr. nat.hk. til både staten og kommuner.

Merknader til sak nr. 5:

I søknaden er opplyst at Osteren kraftverk ble bygget og drevet av daværende Torsken Kommunale Kraftverk inntil 1. januar 1970. Torsken kommune satt således med fallet i Osterelva konsesjonsfritt. Overdragelsen av fallet til Troms Fylkes Kraftforsyning på nevnte dato var derimot konsesjonspliktig pga. lovendringen i 1969. Det er dette forhold som søkeren nå ønsker å bringe i orden og som nærværende sak gjelder, og som her behandles på lik linje med en rekke tilsvarende saker.

I uttalelsene fra distriktet er trukket inn en ombygging av kraftverket som foregår nå. Denne ombyggingen trenger imidlertid ingen konsesjon etter vassdragslovgivningen og er således uavhengig av nærværende sak. En viser til at fylkesmannen i sin uttalelse støtter Hovedstyrets standpunkt om ikke å pålegge tilleggsvilkår i forbindelse med omorganiseringen utover lovens minimumskrav.

I forbindelse med nevnte ombygging har Troms Kraftforsyning sendt inn søknad om tillatelse etter Elektrisitetsloven for de elektriske anleggene. Denne søknaden er behandlet i Energidirektoratet og i distriktet, og tillatelse ble gitt i desember 1983.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i Hovedstyrets møte den 17. juni 1985.

NVEs utkast til vilkår for tillatelse for L/L Søre Sunnmøre Kraftlag til å erverve bruksrett i Gjerdsvikvassdraget (sak nr. 1):

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis for tiden fram til 22. juli 2002.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,00 pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 5,76 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale disse avgiftene inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6% rente.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 14 kan med bindende virkning for hver enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr. 1 000,–.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen - samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell - 10 pst. - i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlanske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler Konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlanske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter

konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytt for allmennhenten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

11.

(Veger m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Naturforekomster, fornminner m.v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når det er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens Naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges Geografiske Oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

14.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretattet utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordeling av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig

som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 4,- pr. dag for hver kWh som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko, så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

15.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 14 eller 15 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr 1 000,- pr dag eller kr 2 000,- for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

16.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. erverslovens § 2.»

NVEs utkast til vilkår for tillatelse for A/S Salten Kraftsamband til å erverve fallrettigheter i Oldereidvassdraget (sak nr. 2):

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid for kommunale andelshavere.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd. For private andelshavere gis konsesjon for tiden fram til 27. juli 2001. På dette tidspunkt tilfaller disses andeler i vassfallet med alle de innretninger hvorigjennom vannets løp og leie forandres, så som damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m.m., de til utbyggingen og kraftanlegget erhvervede grunnstykker og rettigheter, kraftstasjon med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger som hører med til kraftanlegget, staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Hvilke bygninger og innretninger som hører med til kraftanlegget avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Det som ikke tilfaller staten kan den innløse for dets verdi etter skjønn på sin bekostning eller forlange fjernet innen en av departementet fastsatt frist.

Anlegget med installert maskineri skal ved konsesjonstidens utløp være i fullt driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter på egen bekostning å utføre hva skjønnet i så henseende måtte bestemme.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,00 pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 7,00 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale disse avgiftene inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6% rente.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 14 skal med bindende virkning for hver enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr. 1 000,–.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen - samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell - 10 pst. - i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlanske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlanske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlike-

holde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytt for allmennhenten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

11.

(Veger m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Naturforekomster, fornminner m.v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når det er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordeling av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig

som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 4,- pr. dag for hver kWh som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko, så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

15.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 14 eller 15 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr 1 000,- pr dag eller kr 2 000,- for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

16.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. erverslovens § 2.

Hovedstyret foreslår ingen endringer i vilkårene i sak nr. 4, Hammerfest Elektrisitetsverks søknad om overtakelse av tillatelse til ytterligere regulering av Øvre Eggevatn gitt til Sørøy Kraftlag ved Kgl. res. av 19. september 1969.

NVEs utkast til vilkår for ny ervervskonsesjon ved sammenslutning av elforsyningsenhet for Troms Kraftforsyning i Osterelv (sak nr. 4):

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,00 pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 1,00 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale disse avgiftene inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6% rente.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 14 skal med bindende virkning for hver enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr. 1 000,–.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen - samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell - 10 pst. - i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlanske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlanske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytt for

allmennhenten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets nytte.

11.
(Veger m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.
(Naturforekomster, fornminner m.v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når det er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.
(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14.
(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretattet utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordeling av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 4,- pr. dag for hver kWh som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko, så

vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

15.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 14 eller 15 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr 1 000,- pr dag eller kr 2 000,- for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

16.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. erverslovens § 2.»

NVEs utkast til vilkår for tillatelse for Lillehammer og Gausdal Energiverk (tidligere Sør-Gudbrandsdal Elverk) til å erverve fallrettigheter i Roppa- og Rauavassdragene og til å erverve bruksrett i Roppavassdraget (sak nr. 5):

«1.

(Konsesjonstid)

Ervervskonsesjonen gis på ubegrenset tid. Bruksrettskonsesjonen gis den tid leiekontrakten mellom staten og Sør-Gudbrandsdal elverk gjelder.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,00 pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 10,02 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale disse avgiftene inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6% rente.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 14 skal med bindende virkning for hver enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr. 1 000,–.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen - samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell - 10 pst. - i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes

dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlanske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlanske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Konsesjonæren skal stille inntil kr. 10 000,- til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytt for allmennhenten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

11.

(Veger m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene

for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Naturforekomster, fornminner m.v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når det er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordeling av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 4,- pr. dag for hver kWh som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko, så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

15.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av

postene 2, 14 eller 15 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr 1 000,- pr dag eller kr 2 000,- for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

16.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. erverslovens § 2.

For sak nr. 6 har NVE utarbeidet to vilkårssett, ett for Tennesvassdraget og ett for Solbjørnvassdraget.

NVEs utkast til vilkår for tillatelsen for I/S Lofotkraft til å erverve fallrettigheter i Tennesvassdraget.

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,00 pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 1,00 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale disse avgiftene inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6% rente.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 14 skal med bindende virkning for hver enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr. 1 000,–.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen - samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell - 10 pst. - i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlanske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlanske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytt for allmennhenten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

11.

(Veger m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Naturforekomster, fornminner m.v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når det er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir be-

rørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens Kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordeling av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 4,- pr. dag for hver kWh som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko, så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

15.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 14 eller 15 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr 1 000,- pr dag eller kr 2 000,- for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

16.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. erverslovens § 2.»

NVEs utkast til vilkår for tillatelse for I/S Lofotkraft til å erverve fallrettigheter i Solbjørnvassdraget.

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,00 pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 2,56 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale disse avgiftene inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6% rente.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 14 skal med bindende virkning for hver enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr. 1 000,–.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen - samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell - 10 pst. - i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlanske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlanske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere be-

stemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennhenten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

11.

(Veger m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Naturforekomster, fornminner m.v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når det er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens Kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretattet utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordeling av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 4,- pr. dag for hver kWh som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko, så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

15.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 14 eller 15 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr 1 000,- pr dag eller kr 2 000,- for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

16.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. erverslovens § 2.

Departementet har innhentet uttalelser til Hovedstyrets innstilling fra de berørte parter. Til de særskilte saker har kommuner og fylkeskommuner uttalt seg, mens Miljøverndepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet og Landbruksdepartementet har uttalt seg mer generelt.

I

Sak nr. 1. L/L Søre og Sunnmøre Kraftlag.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal viser i brev av 16. juli 1985 til uttalelse fra Møre og Romsdal Fylkeskommunes elforsyningskontor, og slutter seg til det som der er uttalt:

«Ei av desse sakene gjeld Møre og Romsdal. Det vart i si tid skipa eige utbyggingsselskap - L/L Gjerdsvik Kraftverk - som stod føre utbygging av Gjerdsvik Kraftverk i Sande kommune. L/L Gjerdsvik Kraftverk vart oppløyst frå 1. januar 1964 og bruksrett til og rett til regulering av Gjerdsvikvassdraget vart frå same dato overtatt av L/L Søre Sunnmøre Kraftlag. Overføring av konsesjonane frå L/L Gjerdsvik Kraftverk til L/L Søre Sunnmøre Kraftlag er diverre tidligare ikkje kome istand. Dette er spørsmål om reine formalia som fylkeskommunen utan vidare bør tilrå vert innvilga.

Det vert opplyst av bruksrettskonsesjon ikkje utan vidare kan overførast og difor vert å sjå på som ny konsesjon i lovas forstand og framlegget er i samsvar med grunnkrava i ervervslova i dag.

Det er gjort framlegg om at bruksrettskonsesjonen gjeld til 22. juli 2002 i samsvar med opphaveleg konsesjonar.

Vi rår til at fylkesrådmannen melder frå til OED at ein ikkje har nokon merknad til framlegget frå NVEs Hovedstyre når det gjeld Gjerdsvik Kraftverk.»

Sande formannskap viser i brev av 16. august 1985 til rådmannens tilrådning, som ble enstemmig vedtatt av Sande kommunestyre 27. august 1985:

«Spørsmålet om formell overføring av konsesjon frå L/L Gjerdsvik Kraftverk til L/L Søre Sunnmøre Kraftlag vart behandla i formannskapet på møte 27. juni 1984 som sak f-212/84 og med slikt vedtak:

> «Sande formannskap har ingen merknad til at konsesjonen av 12. juni 1953 til L/L Gjerdsvik Kraftverk vert overførd til L/L Søre Sunnmøre Kraftlag. Vedtaket er gjort i medhald av § 22 i kommunelova.»

Etter vedtaket i Sande formannskap har Møre og Romsdal Fylkeskommune overfor NVE stadfest at den ikkje vil nytte forkjøpsrett til fallet i Gjerdsvikvassdraget og at den ikkje har merknad til overføringa.

Hovudstyret i NVE har drøfta dei aktuelle overføringsakene og har for L/L Gjerdsvik Kraftverk/SSK mellom anna desse kommentarane:

> «Vedkomande konsesjon gjeld erverv av bruksrett til og regulering av Gjerdsvikvassdraget, og er gitt til daværande L/L Gjerdsvik Kraftverk ved kgl. res. av 12. juni 1953. Da den nye konsesjonær er et interkommunalt selskap, bortfaller post 1 i vilkårene. Bruksrettkonsesjonen kan ikke uten videre overføres, men blir å betrakte som en ny konsesjon i lovens forstand. Hovedstyret har derfor stilt opp vilkår i samsvar med grunnkrav i ervervsloven i dag. Bruksrettkonsesjonen foreslås gitt for tiden fram til 22. juli 2002 i samsvar med reguleringskonsesjonen og den gamle bruksrettkonsesjonen.
>
> Satsen for avgifter til kommunen foreslås beholdt på kr 5,76 pr. nat.hk. som den ble oppjustert til etter kgl. res. av 17. februar 1984. Avgiften til staten bør heves til kr. 1,00 pr. nat.hk. som nå er lovens minimumssats. Reguleringskonsesjonen foreslås overført uten andre endringer i vilkårene enn det som framgår foran, mens avgift også her settes til kr. 1,00 pr. nat. hk. til staten og kr. 5,76 pr. nat.hk. til kommunen.»

Hovudstyret i NVE har vidare utarbeidd *Utkast til vilkår for tillatelse for L/L Søre Sunnmøre Kraftlag til å erverve bruksrett i Gjerdsvikvassdraget*, sjå vedlegg.

Så vidt eg kan sjå er utkastet eit standard oppsett som i nødvendig grad tek omsyn til både kommunale og statlege interesser og som ikkje er urimelege for konsesjonæren.

I Vassdragsdirektoratet har eg fått opplyst at Gjerdsvikvassdraget er på 2050 nat.hk. Fallhøgda til statsjonen er 186,55 m. Konsesjonsavgifta til kommunen er i dag kr. 11 808-. Staten har i samme vassdraget kr. 0,10 pr. nat.hk i konsesjonsavgift. I dei nye konsesjonsvilkåra er denne foreslått auka til kr. 1,00 pr. nat.hk.

I det eg viser til førnemnde vil eg be formannskapet leggje saka fram for kommunestyret med slik

t i l r å d i n g :

Sande kommunestyre har ingen merknad til at konsesjonen av 12. juni 1953 til L/L Gjerdsvik Kraftverk vert overført til L/L Søre Sunnmøre Kraftlag.

Sande kommunestyre vil foreslå at «*Utkast til vilkår for tillatelse for L/L Søre Sunnmøre Kraftlag til å erverve bruksrett i Gjerdsvikvassdraget*», slik det ligg føre som vedlegg til brev datert 27. juni 1985 frå Det kongelige Olje- og energidepartement, vert lagt til grunn for overføringa.»

Sak nr. 3. A/S Salten Kraftsamband.

Fylkesrådmannen i Nordland fylkeskommune uttaler i brev av 3. september 1985:

«Det vises til oversendelse av 27. juni 1985 vedrørende:

- overføring av konsesjoner vedrørende A/S Salten Kraftlag til Salten Kraftsamband. (Tillatelse til erverv og regulering av Oldereid-vassdraget i Skjerstad meddelt ved kgl. res av 27. juli 1951)

Nordland fylkeskommune har ingen merknader til saken og vil anbefale at tillatelse blir gitt i samsvar med NVEs innstilling.»

Skjerstad kommune har i brev av 25. september 1985 uttalt:

«Det vises til brev datert 27. juni 1985.

Skjerstad kommunestyre fattet i møte den 24. september 1985 følgende enstemmige vedtak i sak 54/85:

> «Skjerstad kommune har ingen innvendinger med at A/S Salten Kraftsamband får seg overført konsesjoner vedr. Oldereid-vassdraget gitt til A/S Salten Kraftlag ved kgl. res. datert 27. juli 1951.»

Dette til underretning.»

Sak nr. 4. Hammerfest Elektrisitetsverk.

Hammerfest kommune uttaler i brev av 22. juli 1985:

«Deres ekspedisjon av 27. juni d.å. i ovenstående.

Hammerfest formannskap har behandlet saken i møte 19. desember og herunder fattet slikt vedtak:

> «Hammerfest formannskap har ingen merknader til Hovedstyrets innstilling vedrørende Hammerfest Elektrisitetsverks søknad av 2. november 1983.»»

Fylkesrådmannen i Finnmark fylkeskommune uttaler i brev av 24. september 1985:

«Det vises til Deres ekspedisjon 12. juli 1985.
Fylkesutvalget behandlet innstillingen fra hovedstyret i NVE i møte 20. september 1985, sak 188/85, og fattet følgende vedtak:

«Fylkesutvalget slutter seg til hovestyret i NVEs innstilling om fortsatt avgiftsfri konsesjon ved overføringer til Hammerfest Elektrisistetsverk.»»

Sak nr. 5. Troms kraftforsyning.

Troms fylkeskommune, plan og utbygningsavdelingen, uttaler i brev av 6. september 1985:

«Det vises til departementets brev av 27. juni 1985 vedlagt NVEs innstilling av 20. juni 1985.
I tilknytning til «Merknader til sak nr. 5» på side 9 i innstillingen vil vi peke på at hensikten med å trekke inn ombyggingen/moderniseringen, var å belyse det forhold at denne i seg selv ikke var konsesjonspliktig.
Vi slutter oss til NVEs innstilling og utkastet til vilkår for ny ervervskonsesjon for Troms Kraftforsyning i Ostervassdraget.»

Departementet har fått oversendt kopi av møteboken for formannskapet i Torsken kommune, datert 11. september 1985:

«Foranlediget av henvendelse fra NVE - vedlagt søknad fra Troms kraftforsyning av 10. november 1983, gjorde formannskapet i møte 20. februar 1984 (sak 31/84) vedtak slik det fremgår av avtrykket på omstående side.
NVE har 20. juni 1985 gitt innstilling i saken vedlagt utkast til vilkår for ervervskonsesjon for bl.a. Ostervassdraget.
Til orientering for de nyvalgte repr. (84/87) sendes vedlagt kopi av TKs søknad 10. november 1983.
Saken er behandlet av plan-/utb.avd. i fylket samt fylkesmannen - kopi av disses uttalelse legges ved.
Til søknaden fra TK har NVE/hovedst. anført merknader slik det fremgår av vedl. kopi. (punkt 5).
Det tidligere omtalte utkast til konsesjonsvilkår vedr. Ostervassdraget er på hele 8 sider, og følger saken som utrykt vedlegg.
Punkt 2 i dokumentet - som omhandler konsesjonsavgift og næringsfond - lyder dog slik:

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)
Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,00 pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 1,00 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.
Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.
Plikten til å betale disse avgiftene inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6% rente.

Som det ses er ordet næringsfond med i overskriften, men det står intet om dette i teksten.
Punkt 14 i konsesjonsvilkårene omhandler konsesjonskraft, og hvorvidt kommunen her kan oppnå fordeler, må avklares nærmere.
Rådmannen har vært i kontakt med Olje- og energidepartementet, og vil kunne gi nærmere detaljerte opplysninger om denne saken.
Da fristen for uttalelse er satt til 15. september 1985, må formannskapet avgi uttalelse for kommunen.
Jeg tillater meg å gi følgende

innstilling:
Torsken kommune anbefaler at Troms Kraftforsyning tillates å erverve fallrettigheter med tilhørende bruksrett i Osterelv.

Formannskapets vedtak enstemming:
Som rådmannens innstilling.»

Sak nr. 6. Sør-Gudbrandsdal Elverk.

Fylkesrådmannen i Oppland fylkeskommune uttaler i brev av 6. august 1985:

«Viser til departementets ekspedisjon av 27. juni 1985.
Konsesjonene berører i Oppland Moksa for Midt-Gudbrandsdal Elverk og Roppa og Raua for Sør-Gudbrandsdal Elverk. Fylkeskommunen har tidligere frafalt forkjøpsretten for disse anleggene.
Fylkeskommunen har ingen spesielle merknader til de foreslåtte konsesjonsvikår.
Saken har vært forelagt Oppland fylkes elverk.»

Gausdal kommunestyre har oversendt særutskrift av vedtak fattet 18. september 1985:

Rådmannens forelegg:
Sør-Gudbrandsdal Elverk har i søknad av 22. mars 1984 skrevet slik:

«Vi søker med dette om at ervervs- og reguleringskonsesjonene vedr. Roppa- og Rauavassdraget, gitt ved kgl. res. av 9. mars 1973 må bli overført fra det tidligere A/S Gausdal Elverk til Sør-Gudbrandsdal Elverk.
Elverket er ved sammenslutningen i 1978 såvidt vi kan se ikke blitt eier av andre fallrettigheter som vil være konsesjonspliktige etter ervervsloven.»

Søknaden har vært forelagt Oppland fylkeskommune, som har uttalt følgende:

«Oppland fylkeskommune frafaller forkjøpsretten til fallene i Roppa- og Rauavassdragene. Ellers ingen merknader.»

Hovedstyret i NVE har i møte 17. juni 1985 uttalt følgende:

«Vedkommende konsesjon gjelder erverv, bruksrett og regulering i Roppavassdraget samt erverv og regulering i Rauavassdraget, og er gitt til daværende A/S

Gausdal Elektrisitetsverk ved kgl. res. av 9. mars 1973. Det ble gitt ett sett vilkår for hvert vassdrag. På grunn av lovendring siden konsesjonen ble gitt endres annet avsnitt i post 2 i begge sett reguleringsvilkår slik at fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Avgiften til kommuner justeres til kr. 10,02 pr. nat.hk. i samsvar med de avgifter som kreves inn i dag, både for de overførte reguleringskonsesjonser og den nye ervervs- og bruksrettskonsesjonen.»

Kopi av utkast til vilkår for tillatelsen for Sør-Gudbrandsdal elverk til å erverve fallrettigheter i Roppa- og Rauavassdragene og til å erverve bruksrett i Roppavassdraget vedlegges.
Jeg rår formannskapet til å vedta slik

innstilling:

Gausdal kommunestyre har ingen merknader til at ervervs- og reguleringskonsesjonene vedre. Roppa- og Rauavassdraget, gitt ved kgl. res av 9. mars 1973, overføres til Sør-Gudbrandsdal Elverk.
Gausdal formannskap behandlet saken i møte den 22. august 1985, og vedtok slik

innstilling:

Rådmannens forslag til innstilling enstemmig vedtatt.
Behandlet av vedtaksført kommuestyre 17. september 1985. Formannskapets innstilling enstemmig vedtatt, Gausdals formannskapkontor 18. september 1985.»

Sak nr. 7. I/S Lofotkraft.

Norland fylkeskommune ved fylkesrådmannen uttaler i brev av 3. september 1985:

«Det vises til oversendelse av 27. juni 1985 vedrørende:

- overføring av konsesjoner vedrørende A/S Lofoten Kraftlag til I/S Lofotkraft. (Tillatelse til erverv og regulering i Tennesvassdraget og Solbjørgvassdraget meddelt ved kgl. res. av 17. juni 1955).
- overføring av konsesjoner vedrørende Vågan kommunale kraftverk til I/S Lofotkraft. (Tillatelse til regulering av Øvre og Nedre Kvitfosvatn meddelt ved Kronpr.-reg. res. av 30. juni 1955 og tillatelse til planendring av samme regulering gitt ved kgl. res av 30. oktober 1959).

Nordland fylkeskommune har ingen merknader til saken og vil anbefale at tillatelse blir gitt i samsvar med NVEs innstilling.»

Flakstad kommunestyre fattet 11. september 1985 slikt vedtak:

«Det vises til:
- Brev datert 27. juni 1985 fra Olje- og energidepartementet.
- Utkast til vilkår for tillatelse for I/S Lofotkraft til å erverve fallrettigheter i Solbjørnvassdraget.

Ved brev datert 5. april 1984 har I/S Lofotkraft bl.a. søkt om å få overført vassdragskonsesjonen for Solbjørnvassdraget, gitt ved kgl. res. av 17. juni 1955 til daværende A/S Lofoten Kraftlag.
Det fremgår ellers av brev datert 20. juni 1985 fra NVE til departementet at Nordland fylkeskommune ikke vil gjøre bruk av forkjøpsrett og har ellers ingen merknader i saken. For samtlige søknader gjelder at de berørte kommuner og fylker enten anbefaler den eller ikke har innvendigner. Det vises forøvrig til brevet fra NVE som følger som vedlegg til departementets brev. Det vises til at søknaden fra I/S Lofotkraft er registrert i NVEs brev som nr. 7.

Formannskapets behandling: - sak 139/85:
Innstilling til kommunestyret:

Flakstad kommunestyre har ingen innvendinger til I/S Lofotkrafts søknad og utkast til vilkår for erverv av fallrettighetene i Solbjørnvatnet.

Kommunestyrets behandling:
Enstemmig vedtak:
Formannskapets innstilling vedtas.»

Vågan kommune har, ifølge utskrift av formannskapets møtebok av 23. september 1985, vedtatt følgende:

«En viser til vedlagte brev m/bilag fra Olje- og energidepartementet av 27. juni 1985.
Saken ble sendt Teknisk sjef til uttalelse 3. juli 1985.
Slik uttalelse foreligger ved brev av 30. juli 1985.
I Teknisk sjefs brev er det uttalt at avgiften i forbindelse med overføringen av reguleringskonsesjonen for Øvre og Nedre Kvitfossvatn er foreslått hevet til kr. 100,- pr. nat.hk. Det riktige skal imidlertidig være at avgiften er foreslått hevet til (nåværende lovs minimumskrav) kr. 1,00 pr. nat.hk. til både staten og kommunen.
En tilrår formannskapet å fatte slikt vedtak:

Vågan kommune har ingen merknader til NVEs innstilling av 20. juni 1985, når det gjelder overføring av vassdragskonsesjoner for Øvre og Nedre Kvitfossvatn fra tidligere Vågan kommunale Kraftverk til I/S Lofotkraft.»

Rådmannen i Moskenes kommune uttaler i brev av 16. desember 1985:

«Det vises til Deres oversendelse datert 27. juni 1985.
Moskenes kommune kan ikke se at det er grunnlag for innvendinger mot at vassdragskonsesjoner overdras fra A/S Lofoten Kraftlag til I/S Lofotkraft.
Moskenes kommune overlater til Olje- og energidepartementet å fastsette konsesjonsavgift samt størrelse på et eventuelt næringsfond.
Dette til orientering.»

II

Kommunal- og arbeidsdepartementet uttaler i brev av 22. august 1985:

«Vi viser til brev av 27. juni 1985.
Kommunaldepartementet har følgende merknader til innstillingen fra Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen i ovennevnte sak:

I konsesjonsvilkårenes pkt. 2 (Konsesjonsavgifter og næringsfond) tas inn:

«Konsesjonsavgifter som innbetales til kommuner skal inngå i kommunale næringsfond. Vedtektene til disse skal godkjennes av Kommunal- og arbeidsdepartementet.»»

Landbruksdepartementet har over telefon 29. august 1985 meddelt at de ikke har noen bemerkninger til saken.

Miljøverndepartementet uttaler i brev av 12. februar 1986 bl.a.:

«Søknadene om overtakelse er gjort i forbindelse med sammenslutning av el-verker til større enheter, i den hensikt å rasjonalisere elektrisistetsforsyningen. Miljøverndepartementet er prinsipielt av den oppfatnig at slike sammenslutninger bør etterstrebes, og at det ikke bør legges hindringer i veien for dette. Vi finner det likevel rimelig å stille forslag om tidsmessige vilkår vedrørende de interesser som blir sterkest berørt av reguleringene, idet vi viser til den praksis som ble fulgt ved en tilsvarende overføring av rettigheter til Sør-Troms Elforsyning A/S. (Kgl. res. av 23. august 1985.)

Fisk og vilt

Direktoratet for naturforvaltning har følgende merknader til sakene:

Ad. sak 1.

Reguleringskonsesjonen for Gjerdsvikvassdraget inneholder vilkår om fiskeutsetting, undersøkelser og sperregitter. I 1970 ble spørsmålet om kompensasjonsutsettinger som følge av tørrleggingen av Gjerdsvikeleva reist. Elva var før regulering laks og sjøaureførende. Den gang ble konsesjonsvilkårene fortolket dithen at det kun var hjemmel for utsettinger for å kompensere for skadene på den lakseførende strekningen.

Ad. sak 2.

Reguleringskonsesjonen for Djupen, Gopollen, Våssjøen og Grunnesvann inneholder vilkår om utsettinger og bygging av fisketrapper. Fisketrapper ble bygd, men da konsesjonsvilkårene er uklare m.h.p. vannforsyningen til trappene, skal trappenes drift ikke ha vært tilfredsstillende.

Ad. sak 3.

Reguleringskonsesjonen for Oldereidsvassdraget inneholder vilkår om fiskeutsettinger, rydding i reguleringssonen og dekning av utgifter til reiser og opphold ved fiskeribiologiske undersøkelser. Begrensningen som ligger i det siste punktet m.h.p. finansiering av fiskertibiologiske undersøkelser, ble demonstrert i 1984, da regulanten kun sa seg villig til å dekke reise- og oppholdsutgiftene ved de planlagte fiskeribiologiske undersøkelsene.

Ad. sak 4.

Reguleringskonsesjonen for Øvre Eggevatn inneholder ikke vilkår av hensyn til vilt- og fiskeinteressene.

Ad. sak 5.

Det er ikke fastsatt vilkår av hensyn til vilt- og fiskeinteressene ved reguleringen av Store Ostervatn.

Ad. sak 6.

Reguleringskonsesjonen for Roppa- og Rovavassdraget inneholder tilfredsstillende vilkår av hensyn til vilt- og fiskeinteressene.

Ad. sak 7.

Av de konsesjoner som omfattes av denne saken er det kun for Solbjørnvassdraget fastsatt vilkår om fiskeribiologiske undersøkelser og utsettinger.
Det går fram av dette at de fleste av konsesjonene enten mangler, eller har utilstrekkelige vilkår av hensyn til vilt- og fiskeriinteressene. Som en følge av dette har det vært begrensede muligheter til å iverksette kompenserende tiltak.
Miljøverndepartementet ser det som naturlig at en setter vilkår av hensyn til allmenne interesser ved søknad om ervervskonsesjon når slike vilkår ikke tidligere er stilt i medhold av ervervs-, vassdrags- eller vassdragsreguleringslov. (Jf. ervervslovens §§ 2 nr. 14 og 2 nr. 23.)
Vi ber derfor om at følgende generelle vilkår tas inn i samtlige av konsesjonene, unntatt konsesjonene som inngår i sak nr. 6. Departementet presiserer at dette er generelle vilkår som bare vil bli benyttet i tilfeller der det blir fastslått at tiltakene står i rimelig forhold til det som vil bli oppnådd.

I

Konsesjonæren plikter etter nærmerer bestemmelse av Miljøverndepartementet:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppforing og transport,
c. å bekoste tiltak i vassdraget for å sikre oppgang å fremme fiske, herunder bygging av terskler, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m., for å redusere skadevirkninger på fisket,
d. å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,
e. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
f. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
g. å bekoste finrydding av fiskeplasser i reguleringssonen.

II

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berø-

rer vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

III

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

For konsesjonen i sak 2 ber vi om følgende tillegg under pkt. I:

h. å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift og fisketrapper forbi dammene, og sørge for nødvendig vann til trappene.

Tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall.

Det kan gis tillatelse etter lov om forurensninger og om avfall § 11 uten at det settes særlige vilkår.»

Departementets bemerkninger:

Den foreliggende sak gjelder de konsesjonsrettslige spørsmål som har oppstått i forbindelse med enkelte sammenslutninger i elforsyningen på 1960- og 1970-tallet. Sammenslutningene har gjort det nødvendig med overføring både av ervervs- og reguleringskonsesjoner, samt i ett tilfelle ny ervervskonsesjon. Bakgrunnen for de gjennomførte sammenslutninger har vært å komme frem til rasjonelle elforsyningsenheter i de berørte områdene.

Opprinnelig gjaldt saken 7 søknader, men en søknad fra Midt-Gudbrandsdal Energiverk ble tatt ut til separat behandling og er allerede avgjort. Ved kgl. res. av 27. mai 1988 fikk søker konsesjon å erverv av fallretter og til å få overført til seg tidligere gitt reguleringskonsesjoner for Moksavassdraget. De øvrige søknader er som følger:

1. L/L Søre Sunnmøre Kraftlag søker om overtakelse av bruksrettskonsesjon og reguleringskonsesjon for Gjerdsvikvassdraget gitt til L/L Gjerdsvik Kraftverk med kgl. res. av 12. juni 1953.
2. A/S Salten Kraftsamband søker om overtakelse av ervervs- og reguleringskonsesjon for Oldereidvassdraget gitt til A/S Salten Kraftlag ved kgl. res. 27. juli 1951.
3. Hammerfest Elektrisitetsverk søker om overtakelse av tillatelse til ytterligere regulering av Øvre Eggevatn gitt til Sørøy kraftlag A/S ved kgl. res. av 19. september 1969.
4. Troms Kraftforsyning søker om ervervskonsesjon for Osterelv tidligere eiet av Torsken Kommunale Kraftverk.
5. Lillehammer og Gausdal Energiverk (tidligere Sør-Gudbrandsdal Elverk) søker om overtakelse av ervervs- og reguleringskonsesjon for Roppa- og Rauavassdraget gitt til A/S Gausdal Elverk ved kgl. res. av 9. mars 1973.
6. I/S Lofotkraft søker om overtakelse av reguleringskonsesjon for Øvre- og Nedre Kvitfossvatn, gitt ved kronpr.reg. res. av 30. juni 1955 og kgl. res. av 30. oktober 1959 til Vågan kommunale Kraftverk, samt overtakelse av ervervs- og reguleringskonsesjon for Tennesvassdraget, Krokfoss og Solbjørnvassdraget, alle gitt ved kgl. res. av 17. juni 1955 til A/S Lofoten Kraftlag.

For samtlige søknader gjelder at det må gis ervervskonsesjon på enten bruksrett til, eller erverv av fallrettene. Grunnen til dette er at det i sammenslåingssaker regnes for å ha oppstått en ny eier/bruksrettsinnehaver som er konsesjonspliktig etter de regler som gjaldt ved ervervet. Etter lovendringen i 1969 er det innført konsesjonsplikt for kommuner ved erverv av vannfallrettigheter eller bruksrett til vannfall. Både overføring av ervervskonsesjon og anskaffelse av nye fallretigheter må således behandles etter industrikonsesjonslovens §§ 4 eller 5.

Disse sakene kan ikke sammenlignes med saker hvor det søkes om endring av vilkåret om konsesjonstid (fra tidsbegrenset til ubegrenset). På tross av denne prinsipielle forskjell ble det fleste av de foreliggende saker og alle andre sammenslåingssaker hvor det var spørsmål om overgang fra tidsbegrensede til tidsubegrensede konsesjoner utsatt i påvente av prinsippavgjørelsen i Stortinget i Niingensaken, som var en sak om vilkårsendring. Denne ble avgjort ved kgl. res. 22. desember 1989, jf. St.prp. nr. 2 (1988-89) og Innst. S. nr. 67 (1988-89).

I sak nr. 4 har det ved en inkurie ikke blitt gitt ervervskonsesjon ved tidligere eierskifte. Av den grunn er søknad om erverv av bruksrett etter ervervslovens § 5 tatt inn i Troms Kraftforsynings søknad.

NVE tilrår at søknadene imøtekommes.

NVEs innstilling har vært forelagt berørte kommuner, fylkeskommuner og departementer. Ingen av høringsinstansene har innvendinger mot at tillatelse blir gitt.

I vassdragsreguleringsloven § 14 pkt. 2 er det bestemt at reguleringskonsesjon ikke kan overdras. Dette er imidlertid blitt fortolket og praktisert slik at forbudet kun gjelder særskilt overdragelse, og at man står mer fritt når søker disponerer de fall hvor reguleringer nyttes. Dette er tilfelle i foreliggende sak. Tidligere gitte bruksretts- eller ervervskonsesjo-

ner kan derimot som nevnt ikke overføres, men må behandles som nye konsesjoner.

Olje- og energidepartementet tilrår at de omsøkte ervervs- og reguleringskonsesjoner gis. I tillatelsene inngår også nødvendig tillatelser etter lov om forurensninger og om avfall. Tillatelsene foreslås gitt i det vesentlige på de vilkår som NVE har foreslått.

Departementet viser til at det gjennom energiloven er lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsetingen om et effektivt kraftmarked. Søkerne må på vanlig måte meddeles konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen vil det bli fastsatt vilkår bl.a. om intern organisering og regnskap.

Bemerkninger til vilkårene:

Når det gjelder de vilkår som skal settes for overføringen av konsesjoner/meddelelse av ervervskonsesjoner, uttaler NVE at det vil være lite rimelig med strengere vilkår enn lovens minimumskrav. Dette er nødvendig for å legge forholdene til rette for omorganiseringer i energiforsyningen og er fullt ut i samsvar med tidligere praksis. Det hevdes derfor bl.a. at avgiftssatser bør unnlates oppjustert i den grad de tilfredsstiller lovens minimumskrav. Eventuelle oppjusteringer vil kunne vanskeliggjøre fortsatt rasjonaliseringsarbeid. Departementet er enig i en slik vurdering med hensyn til konsesjonsavgiftene, og viser samtidig til tidligere praksis.

NVE har i brev av 26. januar 1988 kommet med en korreksjon i forhold til sin innstilling av 20. juni 1985. For ikke å pålegge den nye konsesjonær strengere vilkår, foreslo NVE i innstillingen fra 1985 at man skulle beholde gjeldende avgiftssatser for den gamle konsesjonær. Det skulle videre være adgang til justering av disse i samsvar med tidsintervaller som loven til en hver tid fastsetter. I de tilfelle hvor justering etter den gamle konsesjon normalt skulle skjedd i 1989 og hvor ny konsesjon hadde blitt gitt tidligere, ville dette imidlertid medført at konsesjonæren fikk en utilsiktet ekstragevinst. Med mindre annet er bestemt vil nemlig revisjonstiden normalt regnes fra tidspunktet for meddelelsen av konsesjonen. Av den grunn ber NVE om at det gamle revisjonstidspunktet skal være utgangspunkt for ny revisjon. For flere av avgiftene ble revisjon foretatt i 1989. Olje- og energidepartementet foreslår justering i samsvar med lovens til enhver tid fastsatte tidsintervaller regnet fra forrige revisjon i samsvar med NVEs forslag.

Med hensyn til sak nr. 3, A/S Salten kraftsamband, finner departementet det nødvendig med særskilte merknader. Bak A/S Salten kraftsamband finner en både kommunale og private eiere. Det private innslag består i at A/S Sulitjelma Gruber eier ca. 60 pst. av aksjene i A/S Balmi Kraftlag, A/S Balmi Kraftlag deltar i A/S Salten kraftsamband med ca. 25 pst., hvilket betyr at ca. 15 pst. av aksjene i A/S Salten kraftsamband eies av Sulitjelma Gruber. NVE foreslår derfor at konsesjon gis på ubegrenset tid for de kommunale andeler, mens konsesjon for private eieres del skal være tidsbegrenset, og dermed hjemfalle til staten etter den opprinnelige konsesjons utløpstid (konsesjon gitt i 50 år ved kgl. res. av 27. juli 1951). Departementet finner en slik deling av konsesjonen tvilsom etter industrikonsesjonsloven. Lovens ordning synes å være at konsesjonærer enten er private rettssubjekter, jfr. industrikonsesjonslovens § 2, eller offentlige jfr. industrikonsesjonslovens § 4. Industrikonsesjonslovens § 4 gir mulighet for å gi konsesjon på ubegrenset tid til enheter hvor kapitalen for den overveiende del eies av statsforetak, en eller flere kommuner eller fylkeskommuner, såfremt utbyggingen av vedkommende vannfall hovedsakelig skal utnyttes til alminnelig kraftforsyning. Selv om bestemmelsen i første rekke omhandler erverv til utbygging, ser departementet det ut fra formålsbetraktninger at en overføring av tidligere gitt ervervskonsesjon, som må skje i form av ny ervervskonsesjon, går inn under lovens bestemmelser.

Det er en betingelse for å få konsesjon på ubegrenset tid at kapitalen for den overveiende del eies av det offentlige. Gjennom praksis har dette blitt forstått slik at minst ⅔ av selskapet må eies av det offentlige. På bakgrunn av at den private eierandel i A/S Salten kraftsamband kun utgjør ca. 15. pst., er vilkåret om offentlig eierskap tilfredsstilt. Departementet finner at vilkårene i industrikonsesjonslovens § 4 er oppfylt. På denne bakgrunn går Olje- og energidepartementet inn for at det også i sak nr. 2 gis konsesjon på ubegrenset tid, uten å skille mellom private og offentlige eierandeler. Dette synes også best i samsvar med lovens system.

Det er foreslått endringer i NVEs forslag til vilkår i de innkomne uttalelser fra Kommunaldepartementet og Miljøverndepartementet.

Kommunaldepartementet ønsker tatt inn i konsesjonsvilkårenes post 2 følgende bestemmelse:

«Konsesjonsavgifter som innbetales til kommuner skal inngå i kommunale næringsfond. Vedtektene til disse skal godkjennes av Kommunal- og arbeidsdepartementet.»

Olje- og energidepartementet viser til at slikt vilkår pålegges gjennom en etablert praksis, og finner at forslaget til endring inntas i post 2 i samtlige konsesjoner. Etter at uttalelsen ble avgitt, er departementets navn endret til Kommunaldepartementet. Unntak gjelder sak nr. 3, Hammerfest Elektrisistetsverk, da denne fortsatt skal være avgiftsfri.

Olje- og energidepartementet vil videre peke på at morarenten nå må knyttes til morarenteloven. I samtlige konsesjoner foreslås derfor siste setning i NVEs forslag til post 2 endret til følgende: «Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.»

Miljøverndepartementet har foreslått at det tas inn vanlige generelle vilkår om fisk og vilt i samtlige av konsesjonene, unntatt konsesjonene som inngår i sak nr. 5.

Miljøverndepartementet presiserer at dette er generelle vilkår som bare vil bli benyttet i tilfeller der det blir fastslått at tiltakene står i rimelig forhold til det som vil bli oppnådd.

For sak nr. 6, Lillehammer og Gausdal Energiverk (tidligere Sør-Gudbrandsdal Elverk), antas vilkårene inntatt i ervervs- og reguleringskonsesjonen for Roppa- og Rauavassdraget, gitt ved kgl. res. av 9. mars 1973 til A/S Gausdal Elverk, som tilstrekkelige.

Olje- og energidepartementet vil påpeke at slike vilkår vanligvis blir stilt for reguleringskonsesjoner etter vassdragsreguleringsloven, eventuelt ved utbyggingstillatelser etter vassdragslovens §§ 104-106. Vilkåret knytter seg til de skadevirkninger som naturlig følger av utbygging og regulering av vassdraget. I dette tilfellet ønskes vilkårene knyttet til allerede eksisterende reguleringer. De foreliggende saker gjelder omorganisering for å komme frem til større og mer rasjonelle elforsyningsenheter, og departementet er av den oppfatning at konsesjonsbehandlingen ikke foranledinger en en allminnelig omfattende revisjon av vilkårene. Det er videre langvarig praksis for at reguleringstillatelser kan overdras etter vassdragsreguleringsloven på uendrede vilkår når både vannfall og reguleringer disponeres av samme energiforsyningsenhet. Olje- og energidepartementet vil derfor tilrå at vilkår om fiske og vilt ikke tas inn i konsesjonene.

Vilkåret om konsesjonskraft har blitt endret som en følge av tilpasningen til ny energilov, jfr. lovendring av 29. juni 1990. Vilkåret om konsesjonskraft skal etter dette lyde:

«Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelig elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraftøkningen beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg mot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag på 100 pst. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.»

Olje- og energidepartementet tilrår at denne ordlyden erstatter NVEs forslag til vilkår om konsesjonskraft.

Olje- og energidepartementet vil peke på at det må gjøres en del endringer i vilkårene i ervervskonsesjonene i forhold til NVEs forslag på grunn av vedtatte endringer i industrikonsesjonsloven, jfr. lov 19. juni 1992 nr. 62 (trådt i kraft 3. august 1992.)

I samtlige av ervervskonsesjonene, unntatt sak 1 (L/L Søre Sunnmøre Kraftlag), gjøres følgende endringer i vilkåret om konsesjonstid: Revisjonsintervallet endres fra 50 år til 30 år og henvisningen til industrikonsesjonslovens § 4, 3. ledd endres til § 5a. I sak 1 er konsesjonstiden så kort at revisjon av vilkårene er uaktuelt.

Vilkåret om byggefrister endres i alle er-

vervskonsesjoner slik at fristen for byggestart blir 5 år.

Lovendringen medfører videre at vilkårene om Bruk av norske varer, forsikring, helstjenste, husrom for ansatte og forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v. strykes.

I vilkåret om Naturforekomster, fornminner m.v. medfører lovendringer følgende endringer: «i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter» sløyfes. «Statens naturvernråd» erstattes med «naturvernmyndighetene».

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 og lov om vassdragsreguleringer av samme dato nr. 17, gis L/L Søre Sunnmøre Kraftlag tillatelse til erverv av bruksrett til fallretter, og til å få overført tidligere gitt reguleringskonsesjon for Gjerdsvikvassdraget (reguleringskonsesjon gitt L/L Gjerdsvik Kraftverk ved kgl. res. 12. juni 1953). Tillatelse gis på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 2. oktober 1992.
2. I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 og lov om vassdragsreguleringer av samme dato nr. 17, gis A/S Salten Kraftsamband tillatelse til erverv av fallretter, og til å få overført tidligere gitt reguleringskonsesjon for Oldereidvassdraget (reguleringskonsesjon gitt Salten Kraftlag A/S ved kgl. res. 27. juli 1951). Tillatelsene gis på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 2. oktober 1992.
3. I medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17, gis Hammerfest Elektrisitetsverk tillatelse til å få overført tidligere gitt tillatelse til ytterligere regulering av Øvre Eggevatn (reguleringskonsesjon gitt Sørøy Kraftlag A/S ved kgl. res. 19. juni 1969).
4. I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 gis Troms Kraftforsyning tillatelse til erverv av Osterelv, tidligere eiet av Torsken Kommunale Kraftverk, på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 2. oktober 1992.
5. I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 og lov om vassdragsreguleringer av samme dato nr. 17, gis Lillehammer og Gausdal Energiverk (tidligere Sør-Gudbrandsdal Elverk) tillatelse til erverv av fallretter og til å få overført til seg tidligere gitt reguleringskonsesjon for Roppa- og Rauavassdraget (reguleringskonsesjon gitt A/S Gausdal Elektrisitetsverk ved kgl. res. 9. mars 1973). Tillatelse gis på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 2. oktober 1992.
6. I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 og lov om vassdragsreguleringer av samme dato nr. 17, gis I/S Lofotkraft tillatelse til erverv av fallretter og til å få overført tidligere gitte reguleringskonsesjoner for Øvre- og Nedre Kvitfossvatn (reguleringskonsesjon gitt Vågan Kommunale Kraftverk ved kronpr.reg. res. 30. juni 1955), Tennesvassdraget, Krokfoss og Solbjørnvassdraget (reguleringskonsesjoner gitt A/S Lofoten Kraftlag ved kgl. res. 17. juni 1955). Tillatelse gis på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 2. oktober 1992.

16. A/L Nord-Østedal Kraftlag.

(Utbygging av Sølna kraftverk. Fristforlengelse.)

Olje- og energidepartementets samtykke av 19. oktober 1992.

«Ved kongelig resolusjon av 16. mai 1991 fikk A/L Nord-Østerdal Kraftlag tillatelse til ekspropriasjon av grunn og fall, og tillatelse til utbygging av Sølna kraftverk i medhold av bl.a. lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 62, 148 og 104-105.

Tillatelsen ble gitt på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 16. mai 1991.

I vilkårenes pkt. 6 (Byggefrister m.v.) heter det bl.a. at arbeidet må påbegynnes innen en frist av to år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av fem år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges.

Ved brev av 16. desember 1991 har De søkt om forlengelse av fristen for påbegynnelse av arbeidet med det nye Sølna kraftverk.

Som begrunnelse for søknaden anføres at De har akseptert et tilbud fra Hedmark Energi A/S om kjøp av produksjonsrettigheter/ medeierskap i Kraftverkene i Orkla, og at dette kjøpet vil belaste Deres økonomi meget

hardt. Det er ønskelig at den vanskelige økonomiske situasjon ikke forverres ytterligere ved låneopptak for et nytt Sølna kraftverk.

Søknaden er forelagt Alvdal kommune og fylkesmannen i Hedmark til uttalelse, og disse har ingen innvendinger mot fristforlengelse.

Norges vassdrags- og energiverk har vurdert søknaden, og anbefaler at den innvilges.

Med hjemmel i vilkårenes pkt. 6 (Byggefrister m.v.) jfr. lov nr. 3 av 15. mars 1940 om vassdragene § 111, nr. 1, gir Olje- og energidepartementet A/L Nord-Østerdal Kraftlag fristforlengelse for påbegynnlse av arbeidene med nye Sølna kraftverk til 1. januar 1997. Olje- og energidepartementet antar at gjeldende frist 16. mai 1998 vil være tilstrekkelig for fullføring av de begrensede anleggsarbeidene.

Departementet forutsetter forøvrig at utbyggingen finner sted som planlagt.»

17. Fundiainteresser A/S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Norsk Jernverk AS med datterselskapene Christiania Spigerverk AS og Mandal Stål AS.)

Olje- og energidepartementets samtykke av 21. oktober 1992.

«Det vises til Deres søknader av 3. mars 1992 og 23. mars 1992.

Det opplyses i søknaden at Norsk Jern Holding AS 31. desember 1991 inngikk avtale med Fundiainteressenter AB (FIAB) om salg av Norsk Jernverk AS med datterselskaper. Norsk Jern Holding AS hadde forut for dette overdratt samtlige aksjer i AS Christiania Spigerverk AS og Mandal Stål AS til Norsk Jernverk AS. Overdragelsene inngår i avtalen mellom Norsk Jern Holding AS og Rautaruukki Oy om restrukturering av nordisk stålproduksjon.

Norsk Jernverk AS' erverv av aksjene i Christiania Spigerverk AS er konsesjonspliktig idet sistnevnte selskap innehar kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 kap. IV.

Industrikonsesjonslovens (ikl.) §§ 22 og 23 om kraftleie ble opphevet ved lov 29. juni 1990 nr. 50. Fra denne dato er det ikke lenger konsesjonsplikt for kraftleie. Eksisterende kraftleiekonsesjoner inntil 5 MW falt i utgangspunktet bort fra samme tidspunkt.

Konsesjoner over 5 MW gjelder imidlertid ut konsesjonstiden. Det samme gjelder eksisterende konsesjoner under 5 MW som tilsammen utgjør mer enn 5 MW.

For så vidt som Christiania Spigerverk AS ved kgl. res. av 9. oktober 1987 fikk konsesjon på leie av tilsammen inntil 53,6 MW til bedriftens forskjellige virksomheter gjeldende til 1. juli 1997, er det aktuelle aksjeerverv konsesjonspliktig etter ikl. § 36.

FIABs erverv av aksjene i Norsk Jernverk AS er konsesjonspliktig idet sistnevnte selskap innehar 30,0 pst. av aksjene i Norsk Jern Eiendom AS (tidligere Norsk Jernverk AS), som igjen innehar vannfallrettigheter i hht. ikl. kap. I gjennom det heleide datterselskapet Mo Industripark A/S. A/S Norsk Jernverk ble ved kgl. res. 23. mai 1986 gitt tillatelse til regulering av Andfiskvatn m.v. og erverv av bruksrett til fall i Andfiskåga. Tillatelsen ble 18. mars 1992 tillatt overført til Mo Industripark A/S.

I medhold av industrikonsesjonslovens kap. V, jfr. kap. I og IV og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis følgende konsesjoner:

1. For Norsk Jernverk AS' erverv av 100 pst. av aksjene i Christiania Spigerverk AS.
2. For Fundiainteressenter ABs erverv av 100 pst. av aksjene i Norsk Jernverk AS. Erververt omfatter Norsk Jernverk AS' 30 pst. eierandel i Norsk Jern Eiendom AS.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endringer i det tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

18. Vestfold Kraftselskap.

(Utbygging, regulering m.v. i Daleelven. Fristforlengelse.)

Olje- og energidepartementets samtykke av 23. oktober 1992.

«Ved Kronprinsregentens resolusjon av 7. september 1990 fikk Vestfold Kraftselskap i medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 tillatelse til å regulere Daleelven i Vestfold. I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 § 62 ble det gitt tillatelse til ekspropriasjon av de nødvendige arealer til bygging av Daleelven kraftverk.

Tillatelse ble gitt på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 7. september 1990.

I vilkårenes punkt 4 er det satt en frist på 2 år for start av byggearbeidene samt en frist på ytterligere 5 år for fordigstillelse av anlegget. Disse fristene kan i særlige tilfelle forlenges av Kongen.

Ved brev av 26. august 1992 har De søkt om fristforlengelse for bygging av Daleelven kraftverk til 31. desember 1996 for start av byggearbeidet, samt til 31. desember 1998 for ferdigstillelse av anlegget.

Som begrunnelse for søknaden anføres at det ønskes mer tid til å vurdere planene, samt å vurdere prosjektet i sammenheng med andre prosjekter der selskapet er involvert. Det vises likeledes til den uklare situasjon i kraftmarkedet.

Søknaden har vært forelagt Lardal kommune og Fylkesmannen i Vestfold til uttalelse. Det var ingen særlige innvendinger mot søknaden.

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) har vurdert søknaden, og har ingen særlige innvendinger. NVE anbefalte at fristene ble forlenget til 31. desember 1996 for påbegynnelse av arbeidet, og til 31. desember 2001 for ferdigstillelse av anlggene.

Med hjemmel i konsesjonsvilkårenes pkt. 4 (Byggefrister m.v.), jfr. lov av 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer § 12 nr. 1, gir Olje- og energidepartementet Vestfold Kraftselskap fristforlengelse for påbegynnelse av byggearbeidene med Daleelven kraftverk til 31. desember 1996. Fristen for fullføring forlenges til 31. desember 1998 i tråd med søknad fra selskapet.»

19. Voss og Omland Energiverk AS.

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved overtakelse av Leinafoss kraftverk.)

Olje- og energidepartementets samtykke av 23. oktober 1992.

«Det vises til Deres brev av 26. august 1992.

Voss og Omland Energiverk AS ble stiftet 25. oktober 1991. Stiftere var kommunene Voss, Vaksdal, Aurland, Ulvik og Granvin. Som et ledd i stiftelsen overdro Aurland kommune Leinafoss kraftverk til det nystiftede selskapet. Leinafoss kraftverk utbringer mer enn 1 000 nat.hk. og er dermed i utgangspunktet konsesjonspliktig etter § 1, 1. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (industrikonsesjonsloven).

Saken gjelder søknad om unntak fra konsesjonsplikt etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd.

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftreservene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven.

Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter § 1, 4. ledd kan føre til at eierforholdene i selskapet endres i den grad at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak etter § 1, 4. ledd.

Ved omdannelse til aksjeselskap vil det ved ethvert unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbehodler seg samtidig retten til, ved enhver aksjeoverdragelse, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet tidligere har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd. I den grad selskapet har fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, forbeholder departemetnet seg videre retten til å gjøre gjeldende statlig forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 6 nr. 1 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse.

Departementet vil påpeke at behandling av søknader om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd ved omorganiseringer i utgangspunktet skal omfatte samtlige berørte fallrettigheter. Fordi partene ønsker å komme i gang med opprustingen av Leinafoss kraftverk så snart som mulig, har en funnet å kunne gjøre et unntak for fallrettighetene i Leinafoss. Departementet forutsetter imidlertid at Voss og Omland Energiverk AS snarest sender inn søknad for de resterende fallrettigheter.

Med hjemmel i industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd gir Olje- og energidepartementet på bakgrunn av ovenstående Voss og Omland Energiverk AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av Aurland kommunes fallrettigheter i Leinafossen.

Unntaket skjer på vilkår om at enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapet skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapet, å gjøre den statlige forkjøpsrett gjeldende etter § 6 nr. 1 for fallrettighetene i Leinafoss, samt å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet ved dette vedtaket har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at

myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. Det forutsettes at Voss og Omland Energiverk AS i sin interne organisering vil tilfredsstille energilovens forutsetninger om egne resultatenheter for produksjon, overføring og andre tjenester.»

20. Oppland energiverk DA.

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved omdannelse til selskap med delt ansvar.)

Olje- og energidepartementets samtykke av 26. oktober 1992.

«Det vises til Deres søknad av 9. april 1992.

Saken gjelder søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (industrikonsesjonsloven) § 1, 4. ledd.

Det legges til grunn at Oppland energiverk DA ble opprettet med virkning fra 5. mars 1991.

Olje- og energidepartementet finner at omdannelsen av Oppland energiverk fra fylkeskommunal forretningsvirksomhet til selskap med delt ansvar er i tråd med de retningslinjer som i Ot.prp. nr. 31 (1989-90) er lagt til grunn for fritak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd.

Departementet legger til grunn at unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd medfører overføring til Oppland energiverk DA av de konsesjoner med tilhørende vilkår Oppland energiverk har pr. i dag.

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftreservene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven.

Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av andeler i selskaper som har fått unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd kan føre til at eierforholdene i selskapet endres i den grad at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak etter § 1, 4. ledd.

Ved omdannelse til selskap med delt ansvar vil det ved ethvert unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd bli satt som vilkår at samtlige fremtidige andelsoverdragelser skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver andelsoverdragelse, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet tidligere har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd. I den grad selskapet har fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg videre retten til å gjøre gjeldende statlig forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 6 nr. 1 ved enhver fremtidig andelsoverdragelse.

– – –

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. § 1, 4. ledd gir Olje- og energidepartementet på bakgrunn av ovenstående Oppland energiverk DA unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av Oppland energiverks rettigheter til vannfall. Reguleringstillatelser tilknyttet de respektive vannfall overdras i uendret form.

Unntaket skjer på vilkår om at enhver fremtidig overdragelse av andeler i selskapet skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig overdragelse av andeler i selskapet, å gjøre den statlige forkjøpsrett gjeldende etter § 6 nr. 1 for fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet ved dette vedtak har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd.

Omdannelsen gjør det nødvendig for Oppland energiverk DA å søke anleggskonsesjon i henhold til energilovens § 3-1, jfr. § 2-2.

Videre må Oppland energiverk DA som eier av ledningsnett ha konsesjon for kraftomsetning i henhold til energilovens § 4-1, jfr. § 2-2.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. Det forutsettes at Oppland energiverk DA i sin interne organisering vil tilfredsstille energilovens forutsetninger om egne resultatenheter for produksjon, overføring og andre tjenester.

Departementet ber Oppland energiverk DA om å oversende Norges vassdrags- og energiverk konsesjonsdata slik at konsesjonsregistrene kan ajourføres.»

21. Nordmøre Energiverk AS.

(Unntak fra konsesjonsplikt ved omdannelse til aksjeselskap.)

Olje- og energidepartementets samtykke av 2. november 1992.

«Det vises til Deres søknad av 13. november 1990.

Saken gjelder søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom (industrikonsesjonsloven) § 1, 4. ledd.

Det legges til grunn at Nordmøre Energiverk AS ble opprettet med virkning fra 8. november 1990.

Olje- og energidepartementet finner at omdannelsen av Nordmøre Interkommunale Kraftlag til Nordmøre Energiverk AS (NEAS), og overføringen av aktiva og passiva fra Aure og Stemshaug Kraftlag, Averøya Kraftlag A/L, Freiøya Kraftlag A/L, Kristiansund Elektrisitetsverk, Smøla kraftlag A/L, Tingvoll Kommunale Kraftlag og Tustna Kraftlag A/L til NEAS er i tråd med de retningslinjer som i Ot.prp. nr. 31 (1989-90) er lagt til grunn for fritak fra konsesjonsplikt etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd. Det er en forutsetning for friktak at omdannelsen vil være et ledd i arbeidet med å få til rasjonell drift av elverk og mer markedsorientert kraftomsetning.

Departementet legger til grunn at unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd medfører overføring til Nordmøre Energiverk AS av konsesjoner med tilhørende vilkår som omsøkt.

Olje- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftreservene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven.

Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter § 1, 4. ledd kan føre til at eierforholdene i selskapet endres i den grad at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak etter § 1, 4. ledd.

Ved omdannelse til aksjeselskap vil det ved ethvert unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver aksjeoverdragelse, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet tidligere har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd. I den grad selskapet har fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg videre retten til å gjøre gjeldende statlig forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 6 nr. 1 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse.

– – –

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. § 1, 4. ledd gir Olje- og energidepartementet på bakgrunn av ovenstående Nordmøre Energiverk AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av rettigheter til vannfall som omsøkt. Reguleringstillatelser tilknyttet de respektive vannfall overdras i uendret form.

Unntaket skjer på vilkår om at enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapet skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg retten til, ved enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapet, å gjøre den statlige forkjøpsrett gjeldende etter § 6 nr. 1 for fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet ved dette vedtak har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd.

Omdannelsen gjør det nødvendig for Nordmøre Energiverk AS å søke anleggskonsesjon i henhold til energilovens § 3-1, jfr. § 2-2.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. Nordmøre Energiverk AS må som eier av ledningsnett ha konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen kan det fastsettes vilkår bl.a. om intern organisering og regnskap. Det settes som vilkår for fritaket at selskapet i sin interne organisering tilfredsstiller energilovens forutsetninger om egne resultatenheter for produksjon, overføring og andre tjenester.

Søknaden om refusjon av dokumentavgift behandles som særskilt sak.»

22. Alcatel Cable SA.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Alcatel STK A/S.)

Olje- og energidepartementets samtykke av 16. november 1992.

«Det vises til Deres søknad av 9. oktober 1992.

Det opplyses i søknaden at Alcatel Cable SA har ervervet 60 pst. av aksjene i Alcatel STK A/S.

Ervervet er konsesjonspliktig idet Alcatel STK A/S innehar kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

Industrikonsesjonslovens §§ 22 og 23 om kraftleie ble opphevet ved lov av 29. juni 1990 nr. 50. Fra denne dato er det ikke lenger konsesjonsplikt for kraftleie. Eksisterende konsesjoner inntil 5 MW falt bort fra samme tidspunkt.

Konsesjoner over 5 MW gjelder imidlertid ut konsesjonstiden. For så vidt som Alcatel STK A/S innehar slike kraftleiekonsesjoner er det aktuelle erverv konsesjonspliktig etter industrikonsesjonslovens § 36.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. 11. januar 1978 gis Alcatel Cable SA konsesjon for erverv av 60 pst. av aksjene i Alcatel STK A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

23. Fossheim Energiverk AS.

(Tillatelse til utbygging av Fossheim Kraftverk.)

Kongelig resolusjon av 4. desember 1992.

Foreliggende sak gjelder søknad fra a/s Veidekke, sendt på vegne av Fossheim Energiverk A/S (under stiftelse), om nødvendige tillatelser til utbygging av Fossheim kraftverk i Breimsvassdraget.

Innstilling fra Norges vassdrags- og energiverk av 4. mai 1992 lyder:

«Fossheim Energiverk A/S
Utbygging av Fossheim kraftverk i Breimsvassdraget (087B)

NVE har mottatt følgende søknad av oktober 1991 vedrørende ovenstående:

«1. Søknad

1.1

Det søkes om konsesjon for utbygging og drift av Fossheim kraftverk, byggetrinn 1.

1.11

Det søkes om konsesjon i hht. Lov av 15. mars 1940 nr. 3 om vassdragene, paragrafene 104-105, jfr. 106 (Vassdragsloven).

Det søkes også om konsesjon for bygging og drift av elektriske anlegg, i hht. lov av 19. juni 1969, nr. 65-VII.

Søknaden gjelder også opprusting av 250 m eksisterende 22 kV linje, og ombygging, evt. flytting av 450 m 22 kV linje.

1.12 Anleggets art

Anlegget blir bygningsmessig utført som et konvensjonelt fjellanlegg, der hele vannveien og kraftstasjonen ligger i fjell. Midlere årlig kraftpotensiale er ca. 32,4 GWh.

Maskininnstallasjonen blir en vertikalakslet 5-strålers peltonturbin med nominell ytelse 8 446 kW ved 3 m^3/s og 325 m netto fall. Omløpshastighet 750 rpm. Maksimal ytelse 9 MW ved antatt maksimal slukeevne 3,2 m^3/s. Anlegget får en nominell brukstid på 3 836 timer.

Generatoren blir på 10 135 kVA nominell utgående effekt, med 6 600 V spenning.

Apparatanlegg, transformator og koblingsanlegg tenkes lagt i fjell, med tilknytning til eksisterende 22 kV nett via kabler ut av tunnel og kort luftstrekk. Utformingen av det elektriske anlegget gjøres i samarbeid med Sunnfjord elektrisitetsverk, som blir driftsansvarlig.

Data over installasjoner og utstyr angis mer detaljert i vedlegg.

1.13

Anlegget planlegges bygget fra det øyeblikk konsesjon gis. Byggetiden er beregnet til ca. 14 mndr.

1.2 Begrunnelse

1.21

Det er i dag underdekning av kraft i distriktet.

Fossheim kraftverk får en slik størrelse at det, selv med sitt beskjedne inntaksmagasin, kan forsyne distriktet med opptil 9 MW effekt over en kortere periode.

Over en 6-timer periode vil anlegget gjennomsnittlig kunne yde en effekt på 3 160 kW, på inntaksbassenget alene. Med utslipp fra en liten regulering i Instebotnvatnet vil deretter gjennomsnittlig effekt kunne være 9 MW i over 25 timer, alternativt en noe lavere effekt over lengre tid. Denne lokale ressurs kan i tillegg til større egenforsyning av elektrisk energi og effekt i kommunen også bidra til økonomisk stabilisering av området, i form av egen kraftproduksjon, arbeidsplasser og utvikling av miljø utover ren gårdsdrift.

Det er regnet med at Sunnfjord Elektrisitetsverk, som også blir avtager for all generert kraft, vil stå for den daglige drift og vedlikehold av anlegget. Anlegget vil således samkjøres med eksisterende nett og eksisterende kraftstasjoner. Eksisterende 22 kV ligger like ved, og avstanden til trafostasjon med 132 kV er bare ca. 1 km.

1.22

Optimalisering av slukeevnen for dette fjellanlegget bestemmes hovedsakelig av aggregatkostnaden. Vannveien utgjøres hovedsakelig av tunneler og sjakt der tverrsnittet i dette tilfelle bestemmes av anleggsdriften og ikke av vannføringen, ettersom tunnelene drives med praktiske minstetverrsnitt. Anleggets økonomisk optimale slukeevne ligger her mellom 2,8 og 3,2 m^3/s, med relativt liten økonomisk variasjon. Under dette nivå stiger utbygningskostnaden raskt, over dette stiger

den noe langsommere. Dette er omtrent 2 ggr. middelvannføringen, noe som er ganske vanlig for uregulerte kraftverk.

Det er svært små muligheter for magasiner i feltet. Selv om disse senere kan utnyttes vil innstallasjonens størrelse være optimal, ikke minst med tanke på samtidig økende kraftbehov. Etablering av mulige magasiner vil ikke kunne endre dette vesentlig, men årsproduksjonen vil øke noe.

1.23

Fallrettigheter og grunn eies praktisk talt i sin helhet av gårdbrukerne Johan Viken og Steinar Eide. Det er bare i forbindelse med overføringen av Bolsetbekkane at grunneierne har måttet inngå minnelig avtale med tilgrensende nabo.

Anlegget utnytter ikke naturhestekrefter eller reguleringer utover konsesjonspliktige grenseverdier. Det søkes derfor ikke om tillatelser etter andre lover.

Minstevannføring i Fossheimelva: ca. 90-100 l/s og lavere:

$13{,}33 \times 100 \times 325 = 433$ nat. hk.

Overføring av Bolsetbekkane: 4,4 mill. m^3 gir 139 l/s:

$13{,}33 \times 139 \times 325 = 604$ nat. hk.

1.3 Forarbeider

1.31

Vassdraget har et stort kraftpotensiale, som evt. kan utnyttes i videre byggetrinn. Et kraftverk, som omfatter hele fallet er vurdert som mer komplisert og ville heller ikke bli gunstigere økonomisk, bl.a. fordi større tilsigsområder da faller bort. Første byggetrinn, som det her søkes om, er også formelt minst komplisert.

En senere utbygging av fallet ovenfor inntaksdammen, (evt. byggetrinn 2), kan likeledes legges i fjell, direkte i tilknytning til dammen i byggetrinn 1. Rørgater i terrenget unngås dermed helt og holdent. Løsningen er slik at byggetrinn 2 ville kunne få noe lavere fall, men omtrent samme utbygningskostnad.

Regulering av Trollebotsvatnet (evt. byggetrinn 3) synes i dag ikke gjennomførbar av økonomiske grunner, ettersom utbygningskostnadene er for høye i forhold til mulig kraftgevinst. Dette blir neppe vurdert før et evt. byggetrinn 2.

1.32

Opprinnelige løsningsforslag vurderte inntak fra kote 375 og oppover til kote 470, med rørgate ned fjellsiden til stasjon plassert ved elva på kote 220. Jfr. henvisninger, pkt. 1.8.

Største lokale og kulturmessige innsigelse mot det opprinnelige forslag var rørgaten. Største driftsmessige problem var det minimale inntaksbasseng, som ga vanskelig regulering, og liten effektreserve.

Senere anmodninger fra kommunen om å plassere utløpet i Skredevatnet, av hensyn til vannutskiftingen i dette vatnet, er imøtekommet for alle alternativer.

Opprinnelig forslag om etablering av vannveien i vel 1,3 km rør på fundamenter i dagen fra inntak til kraftstasjon, er endret til vannvei helt og holdent i fjell således;

1.33 Ny løsning:

- Vurdering av miljøhensyn tilsa at man burde vurdere en løsning med hele vannveien i fjell. Vurdering av kostnadsforhold for rørledning i dagen og «daganlegg», er siden holdt opp mot kostnader for et rent fjellanlegg, miljøhensyn, samt annen, gunstig bruk av sprengningsmasser, f.eks. til veibygging og til evt. heving av vannsyke jordområder.

  I den endelige løsning er inntaket lagt noe høyere opp i elven enn opprinnelig tenkt, men hele vannveien er lagt i fjell, slik at synlige naturinngrep blir redusert til damkonstruksjonen, og påhugget for adkomsttunnelen. Rørgate i dagen utgår i sin helhet. De små bekkeinntaktene for Bolsetbekkane vil også ligge i dagen, men omgis av krattskog og vil ikke være lett synlige.
- Dammen er flyttet til et elveparti med noe slakere fall enn ellers i elva, slik at inntaksbassenget er blitt betydelig forbedret. Samtidig øker fallhøyden noe, men uten at inntakstunnelen blir vesentlig lengre, ettersom elven her gjør en sving. Det er sett på flere damtyper, men terrengforholdene tilsier også her, som i tidligere forprosjekt, at en buedam gir gunstigste løsning.

  Dammen blir liggende i et søkk i terrenget, og kan ikke sees verken ovenfra, nedenfra eller fra terrenget ut på sidene. Det vokser nokså tett løvskog i området, som ytterligere vil skjule inngrepet. Man må derfor helt innpå damstedet for å kunne se noe av dam og inntak.

  Det valgte damsted med overløp på ca. kote 528 gir et brutto fall på 326 m til CL turbinhjul. (CL ca. 1,5 m over høyeste undervann). Det regnes med ca. 4 m regulering i inntaksdammen.
- Det er innført en inntakstunnel, som har bedret inntaksbassengets kapasitet vesentlig. Dette medfører også at aggregatet kan tillates noe større slukeevne, og større minste slukeevne, uten at dette går utover driftsmuligheten i perioder med lavvassføring.
- Avløpet føres i tunnel ut fra stasjonen, og går i nedgravd rør ut i Skredevatnet, som derved får den ønskede vannutskifting. Utløpet blir dykket.
- Adkomst til kraftstasjonen går i tunnel med påhugg litt oppe i dalsiden. Påhugget glir naturlig inn i terrenget, og passer godt inn i det veisystem som er planlagt for gårds- og skogsdrift. Plasseringen medfører at tidligere kraftstasjonsruiner og gamle møllehus blir stående uberørt i sitt gamle miljø, og at terrenget her vil være uberørt av kraftutbyggingen.
- Kraftstasjonen blir liggende ca. 200 m inne i fjell, som bedømmes av god kvalitet, gneis av homogen type, med lite sprekkdannelser. Alle installasjoner, inkl. trafo og kontrollrom legges i fjellrommet. Avløpstunnelen kan også fungere som ventilasjonstunnel og nødutgang, og får evt. en liten sjakt med overbygg ved påhugget.
- Eksisterende 22 kV-linje går i dalen langs riksvegen, tverrlinje over til Fossheim gård på motsatt side. Den ender her med mastetrafo for 230 V distribusjon like ved Fossheimfossens nedre del. I forbindelse med kraftutbyggingen må denne grenlednin-

gen rustes opp, og kan samtidig flyttes bort fra fossen, slik at den går rett til påhugget for adkomsttunnelen.

Fossheim kraftverk ANS
(under stiftelse)

Dato: ..... Representert ved: .....

1.4 Beskrivelse av anlegget
1.41
Anleggets hovedkomponenter består av;

- Bekkeinntak i Bolstadbekkane, ca. kote 550. Tilpasses terrenget. Overføring av Bolstadbekkane fra bekkeinntakene til inntaksdammen legges i nedgravd rør. Evt. sprenges grøft som overfylles og planeres.
- Betong inntaksdam m/bunnluke og overløp og tappeløp for minstevassføring, ved rør m/ventil. Antatte reguleringsnivåer: HRV = 528, LRV = 524.
- Inntak med varegrind og stengeanordning.
- 500 m inntakstunnel, 24 m^2. Utgjør del av inntaksbasseng.
- Ca. 390 m trykksjakt, ca. 4-5 m^2. (Optimaliseres). (Lengde på inntakstunnel og trykksjakt optimaliseres).
- 100 m trykktunnel, 12-16 m^2, m/betongplugg og rørinntak.
- 125 m tunnel, 16-20 m^2 m/trykkrør Ø 1 000 (Optimaliseres).
- 285 m avløpstunnel, 12-16 m^2, samt 130 m nedgravd avløpsrør.
- 200 m adkomsttunnel, 24 m^2.
- Kraftstasjon i fjell, nominell effekt 8,5 MW, v/3 m^3/s.
- Utvidelse av løpet mellom Skredevatnet og Håheimsvatnet ved kanalisering i avløpet.

Det er kapasitet i vannveien til utvidelser dersom det senere skulle være aktuelt. Utvidelse vil imidlertid ikke være aktuelt i anleggets første 20-30 år. Evt. videre utbygging av vassdraget i et ovenforliggende byggetrinn vil først komme på tale.

Anlegget beslaglegger ingen nyttbare arealer. Derimot kan endel sprengningsmasser benyttes til heving og utbedring av brakke jordområder, slik at flere mål dyrkbar jord kan innvinnes. Kanalisering i avløpet vil medvirke til reduserte flomskader på tilgrensende dyrkbar mark i fremtiden. Vannet i Skredevatnet får en kontinuerlig utskifting, som vil kunne motvirke og eliminere den igjengroing og forurensing som nå eksisterer.

1.42
Anlegget plasseres som vist på tegningsbilagene.

Anlegget blir et fjellanlegg, der bare inntaksdammen blir en konstruksjon i dagen. Resten av anlegget blir liggende i fjell eller nedgravd.

Dammen anlegges i et gjel med fjell i dagen på begge sider, der situasjonen egner seg godt for en enkel buedam. Fossheimelva går hele veien i dette gjelet, som er formet i en sprekksone mellom to massiver. Elva har her gravd seg 10-20 m ned i forhold til omkringliggende terreng, og dannet dette gjelet, og gjør elva vanskelig tilgjengelig fra begge sider.

Hele fjellanlegget blir liggende ut til siden for dette gjelet, og berøres ikke av sprekksonen. Berggrunnen i hele området består forøvrig av tilsynelatende homogene, lite oppsprukne, kaledonske gneisbergarter.

Avløpsrøret fra avløpstunnel til Skredevatnet nedgraves. Det planeres til opprinnelig terring.

1.43
I forbindelse med gårdsdrift og skogsdrift er det planlagt vei i området ovenfor Fossheim og Skredevatnet. Denne veien kan nå realiseres ved i stor utstrekning å benytte sprengingsmasser fra fjellanlegget. Veien vil dermed også kunne benyttes i kraftverket. Veitraseen utarbeides i samarbeid med skogbruksmyndighetene, og er vist på oversiktskart.

Overflødige sprengingsmasser tenkes deponert på dertil egnet tipp for senere bruk. Det er mangel på egnede steinmasser i Skeiområdet, og disse sprengningsmassene vil derfor utgjøre en ressurs der. Tippen legges på rettighetshavers grunn.

Det er videre tatt kontakt med Statens Vegvesen for bruk av massene i opprusting av Rv 14, når denne kommer til utførelse, sansynligvis i løpet av de nærmeste år.

Over avløpstunnelen tenkes anlagt et mindre hus som adkomst til avstengingsorgan, samt som evt. rømningsvei, evt. ventilasjonshus, etc. I anleggsfasen anlegges nødvendig rigg med verksted og brakker, utover det som måtte finnes på stedet. En gammel brakkerigg, eid av Statens Vegvesen, finnes på stedet. Denne planlegges benyttet i anleggstiden før endelig fjerning. Forøvrig planleggles ingen permanente anlegg i dagen.

1.5 Innvirkning på almenne interesser
1.51
Anlegget får ingen umiddelbar innvirkning på andre tekniske innretninger og kommunikasjoner, utover det som er tidligere nevnt.

1.52
Anlegget får ingen negative innvirkninger på landbruk eller skogbruk, ettersom arealer ikke beslaglegges. Et mindre utmarksområde vil bli benyttet til steintipp i noen få år, inntil steinmassene er brukt opp. Andre næringsinteresser berøres ikke.

Av positive innvirkninger kan nevnes;

- etablering av god skogsbilvei,
- kontinuerlig utskifting av vannet i det næringsrike og fiskerike, men forurensede Skredevatnet.
- reduksjon av flomoppstuvning i Skredevatnet etter utbedring av kanalen ned mot Håheimsvatnet. Man er også her interessert i å utbedre avløpsforholdene videre nedover i vassdraget.
- etablering av næringsvirksomhet, dvs. arbeidsplasser i forbindelse med bygging og senere drift av kraftverket.
- Utbyggerne av kraftverket ønsker også å bidra med støtteordninger for å medvirke til å sikre bosettingen i bygda. Det tenkes her på muligheten til å engasjere landbruksvikarer, brøyteordninger, «vaktmesterordning», etc.

1.53

Anlegget berører ikke eksisterende bebyggelse, og blir heller ikke synlig fra eksisterende bebyggelse. 22 kV kraftlinjen krysser idag dalbunnen, og ender i en liten transformator like ved Fossheimelva. Tilknytningen kan skje her. Ettersom kraftlinjen likevel må rustes opp, bl.a. med større tverrsnitt, kan det være aktuelt å flytte hele linjen bort fra elven, slik at den går rett opp til tunnelpåhugg. Derved oppnås en viss miljøforbedring ved selve fossen.

1.54

Fossheimfossen vil etter utbyggingen bli delvis kontrollert, når kraftverket går. Flommene vil kunne reduseres noe ettersom en del av vannføringen går gjennom kraftverket. Dette kan være positivt, ettersom det i store flomperioder stadig pågår en steintransport i elva som kan føre til problemer nede ved Fossheimgården. Dessuten går endel hjortedyr utfor i fossen under store flommer.

Tørrperioder vil ikke kunne unngås. Ettersom det ikke er regulerbare magasiner i feltet vil ikke kraftverket kunne hindre at vassføringen til tider blir neste borte. Dette er da også en naturlig tilstand. Under normale forhold skal det opprettholdes en viss minstevassføring i fossen, slik at denne synes i terrenget og fremstår som mest mulig normal, og slik at elva ikke tørker ut. I den grad nedenforliggende felt ikke har tilstrekkelig bidrag, skal det slippes vann forbi inntaksdammen, slik at en oppnår minstevassføringen ved Fossheimfossen. Vannslipp skjer gjennom egen ventil i dammen.

For å ivareta noe av vannføringen fra Bolstadbekken da dammen ble flyttet oppover, er disse forutsatt overført til inntaksdammen. Det etableres en mindre terskel i bekkene, med inntak og rist. Fra bekkeinntakene går et nedgravd rør til ca. 400 m til dammen. Overføringen har begrenset kapasitet, slik at overstigende flom i bekkene vil gå direkte i elva. Det foreligger grunneieravtale om tillatelse til overføringen.

Overføringen utgjør ca. 1,9 GWh i et gjennomsnittsår, og gir dermed et vesentlig produksjonsbidrag. Avrenningen er forskjøvet i forhold til hovedfeltet, slik at den virket utfyllende og bidrar til en jevnere total vannføring og produksjon.

1.55

I produksjonsberegningene og i vedlegg er det vist tap i forhold til nødvendig tapping av minstevannføring. Ettersom dammen er lagt på kote 528, og bekkeinntakene på ca. kote 550, gjenstår et ikke ubetydelig restfelt nedenfor, som bidrar til vannføring i fossen, se vedlegg til produksjonsberegningene. Arealet til restfeltet er regnet fra inntaksdammen og bekkeinntakene, ned til et punkt ovenfor den synlige fossen.

Det er foreslått at slipp av minstevassføring pågår i tørrperioder i perioden fra 15. mai til 15. september, som alternativ 2 B. Dette gir en rimelig dekning av hele sommersesongen. Økes slipperioden fra 1. mai til 30 september reduseres produksjonspotensialet merkbart, særlig for alternativer over 2 B i de simulerte produksjonsberegninger.

Nødvendig vassføring for å markere fossen antas å ligge på ca. 200 l/s. Tilsiget fra restfeltet til variere og utgjøre et vesentlig bidrag i perioder, slik at vassføringen i fossen i snitt vil ligge på ca. 0,5 m^3/s, med minimum ca. 0,3 m^3/s, og maksimum over 2 m^3/s. Se bilag over restfelt. Kortvarige «dagsflommer» vil kunne være adskillig større.

1.56

Friluftsliv, rekreasjon og fritidsbeskjeftigelser til ikke påvirkes vesentlig av anlegget. Skogsbilveiene og adkomsten opp til inntaksdammen vil imidlertid kunne benyttes for å komme opp i terrenget for turfolk, fiskere og jegere, skigåere, mm. Ovenfor og innenfor inntaket er det et fint terreng som derved vil kunne få større utnyttelse.

1.57

Det er ikke fiskeoppgang i Fossheimfossen lengre opp enn til nederste kulp ved Fossheimgården. Fisk slipper seg av og til nedover fra ovenforliggende vatn, og kan da stå i kulpene oppover i elva. Elva er vanskelig tilgjengelig og det foregår derfor ikke noe registrert fiske på de bratte partiene fra ovenfor skogbrynet og ned til Fossheimgården.

1.58

Anlegget berører ingen kulturminner. Dammen blir liggende ca. 250 m fra en liten vårstøl, Yttre Kviene, men blir ikke synlig fra denne. Den planlagte veien vil ligge langs elvegjelet, slik at heller ikke denne blir synlig fra stølen. Skogen vil dessuten avskjerme stølsområdet.

1.6 Private interesser

1.61

Anlegget bygges i samarbeid med begge berørte grunneiere og rettighetshavere.

1.7 Eier- og driftsforhold

Fossheim kraftverk blir etablert som et ansvarlig selskap, *Fossheim kraftverk ANS*, med eget styre og revisor.

Andelshaverne i selskapet står solidariske og ansvarlig for selskapets økonomi og drift.

Rettighetshaverne og grunneierne til gårdene Fossheim, g/b nr. 27/2, og Eide g/b nr. 27/4, kan også være andelshavere i selskapet.

Det arbeides for tiden med kraftavsetnings- og driftsavtaler med Sunnfjord Elektrisitetsverk. Det er også åpnet for at SFE kan bli representert på eiersiden, forhandlinger pågår. SFE uttrykker forøvrig støtte for fremgangsmåten med paralell innsendelse av konsesjonssøknaden.

Driften av anlegget tenkes lagt under Sunnfjord Elektrisitetsverk, slik at drift og vedlikehold av *Fossheim kraftverk* kan parallellkjøres med andre anlegg i distriktet.»

Søknaden er undertegnet av a/s Veidekke og sendt på vegne av Fossheim kraftverk ANS under stiftelse.

Av bilag til søknaden framgår at faste anleggskostnader pr. 31. august 1991 er beregnet til 43,3 mill. kr.

NVE, Energiavdelingen, har produksjonsberegnet kraftverket i et vedliggende notat av

13. september 1991 (rev. 3. oktober 1991). Av notatet siteres:

«Beskrivelse av prosjektet

Fossheimselva ligger øverst i Breimsvassdraget i Jølster, Sogn og Fjordane, rett øst for Skei. Utbyggingen av elva tenkes utført i to trinn. Det første byggetrinn planlegges uregulert eller med mindre regulering (Instebotnvatn), der et fall på ca. 330 m utnyttes i Fossheim kraftverk. Her inngår også overføring av Bolsetbekkene. Byggetrinn 2 omfatter en regulering av Trollebotsvatnet.

Det har tidligere vært et lite kraftverk i elva like ved Fossheim. Dette er nå nedlagt. Lenger ned i Breimsvassdraget finnes det i dag to kraftverk: Trysilfoss og Eidsfoss.

Hydrologiske og tekniske data

Delfelt	Nedbørfelt [km²]	Spesifikk avløp [l/s/km²]	Midl. tilsig [mill. m³/år]
Trollebotsvatn	3,1	100	9,7
Instebotnvatn	5,6	90	15,9
Inntaksfelt	7,8	80	19,4
Bolsetbekkene ovf.	1,9	75	4,4
Sum Fossheim krv	18,4		49,4
Restfelt	1,3	65	2,6

	Fossheim krv
Magasinvolum [mill. m³]	0/0,15/2,7
Brutto fallhøyde [m]	331
Energiekvivalent [kWh/m³]	0,74
Maks. ytelse [MW]	8
Maks. slukeevne [m³/s]	3

Energiproduksjon

For å beregne produksjonen har ER benyttet EFI's simuleringsmodell VANSIMTAP. Beregningene er utført med strategien «bunden simulering», dvs. at magasinene fylles og tappes etter innleste styrekurver for å oppnå maksimal vinterproduksjon.

Simuleringen av Breimsvassdraget er utført for årene 1931-1960. Vannmerke 1464-Gjengedalsvatn er benyttet for Fossheimselva, og 620-Breimsvatn for Trysilfoss og Eidsfoss. Sommerperioden er 1. mai - 30. september, vinterperioden 1. oktober - 30. april.

Følgende alternativer er simulert:

Alt. I dag	Dagens situasjon
Trinn 1:	
Alt. 0	Uregulert utbygging
Alt. 0.X	Som Alt. 0, uten overføring av Bolsetbekkene
Alt. 1	Magasin i Instebotnvatn (0,15 mill. m³)
Som Alt. 0, med forbitapping i perioden 1.mai - 30 september:	
Alt. 2.A	q_{forbi} = 0,1 m³/s
Alt. 2.B	q_{forbi} = 0,2 m³/s
Alt. 2.C	q_{forbi} = 0,4 m³/s
Alt. 2.D	q_{forbi} = 1,5 m³/s
Trinn 2:	
Alt. 3	Magasin i Trollebotsvatn (2,7 mill. m³)

Simuleringene ga følgende resultater (midlere sommer-, vinter- og årsproduksjon i GWh):

		Alternativ								
		I dag	0	0.X	1	2.A	2.B	2.C	2.D	3
Produksjon Fossheim	S	–	21,0	19,9	21,0	20,3	19,6	18,1	10,5	20,3
	V	–	11,4	10,6	11,5	11,4	11,4	11,4	11,4	12,9
	Å	–	32,4	30,5	32,5	31,7	31,0	29,5	21,9	33,2
Totalproduksjon vassdraget	S	36,8	57,8	56,7	57,8	57,1	56,4	54,9	47,3	57,1
	V	34,7	46,1	45,3	46,2	46,1	46,1	46,1	46,1	47,9
	Å	71,5	103,9	102,0	104,0	103,2	102,5	101,0	93,4	105,0
Økning totalt i forhold til Alt. 0	S	–	–	÷1,1	0	÷0,7	÷1,4	÷2,9	÷10,5	÷0,7
	V	–	–	÷0,8	0,1	0	0	0	0	1,8
	Å	–	–	÷1,9	0,1	÷0,7	÷1,4	÷2,9	÷10,5	1,1»

I brev av 22. januar 1992 ble NVE underrettet om at Fossheim Energiverk A/S var stiftet med en aksjekapital på kr. 50 000. Formålet er å eie, bygge og drive kraftanleggene på Fossheim i Jølster. Ifølge vedtak i styremøte 22. januar 1992 skal utbyggingen skje så snart konsesjon foreligger og på grunnlag av intensjonsavtale med A/S Veidekke om utbygging for en sum av 46 mill. kr. og i henhold til styrevedtak i Sunnfjord Elektrisitetsverk om kjøp av kraften.

– – –

Søknaden her i henhold til vassdragslovens § 125 vært sendt distriktet til uttalelse og gjort kjent ved kunngjøring i Norsk lysingsblad og i lokalpressen. Det er innkommet disse uttalelser:

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, brev av 18. februar 1992:

«Det vert søkt om konsesjon etter §§ 104-105, jf. 106 i vassdragslova for utbygging og drift av Fossheim kraftverk, byggetrinn 1. I tillegg vert det søkt om løyve etter energilova for dei elektriske anlegga i kraftverket.

Anlegget er planlagt som eit konvensjonelt fjellanlegg der vassveg, kraftstasjon, apparatanlegg, transformator og koplingsanlegg ligg i fjell. Inntaksdammen vert liggjande i eit søkk i terrenget på kote 528; regulering 4 m. Avløpet vil bli ført i tunnel ut frå kraftstasjonen, og vidare i nedgravd røyr ut i Skredevatnet.

Sprengningsmassar er tenkt brukt til heving av jordbruksområde, til skogsveg/anleggsveg og til tipp for seinare bruk til m.a. opprusting av riksveg 14. Alle anlegga ligg på vestsida av Fossheimselva.

Midlare årleg kraftpotensiale er om lag 32,4 GWh. Maksimal yteevne er 9 MW ved ei påreknа maksimal slukeevne på 3,2 m^3/s.

Byggetrinn 1 er tidlegare gjeve fritak frå Samla Plan for vassdrag. Søknaden skil seg likevel noko ut frå tidlegare prosjekt, m.a. ved at ein no har gått vekk frå røyrgate og satsa på reint fjellanlegg. Inntaksdammen er flytta noko høgare i feltet. Tidlegare fritak frå Samla Plan bør også gjelde det omsøkte prosjektet.

Saka vart sendt til fylkesfriluftsnemnda for innhenting av fråsegn. I tillegg til fylkesfriluftsnemnda har vi motteke fråsegn frå Jølster kommune. Seinare er saka også oversendt fylkeskommunen for vurdering i fylkesplansamanheng og eventuell fylkeskommunal forkjøpsrett. Utskrift av møtebok frå fylkesutvalet vart først motteke i dag.

Jølster kommunestyre har i møte 17. desember 1991 gjort følgjande samrøystes vedtak:

«Jølster kommune har ikkje merknad til konsesjonssøknaden av Fossheim kraftverk som det er søkt om etter lov av 15. mars 1940 om vassdrag. I perioden 15. mai til 15. september bør det vere ei minstevassføring i Fossheimsfossen på 200 l/sek. dersom vassføringa i vassdraget overstig denne kapasiteten.

Kanaliseringstiltak mellom Skredevatnet og Fossheimsvatnet, Fossheimsvatnet og Håheimsvatnet må godkjennast av Norges Vassdrags- og Energiverk, Forbyggingsavdelinga.

Jølster kommune har ikkje merknad til bygging og drift av elektriske anlegg som det er søkt om konsesjon for etter lov av 19. juni 1969 nr. 65-VII.»

Fylkesfriluftsnemnda har i møte 4. desember 1991 gjort følgjande samrøystes vedtak:

«Fylkesfriluftsnemnda viser til kommentarane etter saksutgreiinga. Nemnda vil ikkje gå i mot at det vert gjeve konsesjon for utbygging av Fossheimselva, slik som omsøkt.

Nemnda reknar med at det vert teke omsyn til følgjande merknader:

- Det må vera ei viss minstevassføring i Fossheimsfossen.
- Røyrgate og kraftstasjon må leggast i fjell.
- Vegen frå Fossheim til inntaksdammen må planleggast og byggast i samarbeid med skogbruksetaten. Vegen må byggast med gode veggrøfter. Alle skjæringar og fyllinger må tildekkast med jord.»

Fylkesutvalet i Sogn og Fjordane har i møte 5. februar 1992 gjort følgjande samrøystes vedtak:

«Fylkesutvalet tek til orientering at det synest å knytte seg uvisse til både utgiftssida og inntektssida vedkomande Fossheim Kraftverk. Fylkesutvalet vil likevel tilrå at det vert gjeve konsesjon for denne utbygginga.»

Vedtaket var ikkje i samsvar med tilrådinga frå fylkesrådmannen.

Fylkesmannen si miljøvernavdeling har tidlegare gjeve merknader til spørsmålet om fritak frå Samla Plan og til spørsmålet om saka treng handsaming etter §§ 104-106 i vassdragslova.

Vi meiner at søknaden inneheld tilfredsstillande opplysningar om miljøfaglege spørsmål. Då anlegget no vert planlagt bygd som eit fjellanlegg, er det først og fremst spørsmålet om minstevassføring i Fossheimsfossen som er avgjerande.

Landskap/friluftsliv

Fossheimsfossen er eit viktig landskapsestetisk element, både sett frå riksveg 14 og nærverknaden i samband med fotturar opp Fossheimsdalen. Det er gjort framlegg om vasslepping på 0,2 m^3/s frå inntaksmagasinet i perioden 15. mai til 15. september. Pga. tilsig frå restfeltet vil vassføringa i fossen vere på minimum 0,3 m^3/s. Det er rekna med at dette er nok vassføring for å markere fossen. Inntrykket av fossen vil likevel bli redusert. Ei forbitapping på 0,2 m^3/s synest såleis å vere noko i minste laget, men pga. monaleg mindre produksjon med større vasslepp, vil vi likevel kunne akseptere denne vassføringa. Måling av minstevassføringa bør skje ved inntaksdammen.

Fossheimsdalen vert noko brukt som turområde. Utbygginga vil berre i liten grad på-

verke denne bruken, m.a. fordi vegen vil kome vest for Fossheimselva og difor ikkje røre ved stien opp i Fossheimsdalen. Redusert vassføring i fossen/elva og vegbygging (kombinert skogsveg og anleggsveg) vil kunne verke noko skjemmande. På den andre sida er det lokalt argumentert med at bilvegen vil kunne nyttast av turfolk, fiskarar og jegarar for å kome opp i terrenget.

Naturvern

Utbygginga vil ikkje kome i konflikt med registrerte naturverninteresser. Øvre delar av nedbørfeltet, m.a. Trollebotsvatnet, Tverrelvbotsvatna og delar av Styggevatnet ligg innanfor Jostedalsbreen nasjonalpark. Utbygging av byggesteg 1 kjem ikkje i konflikt med nasjonalparken.

Vilt

Utbygginga vil ikkje kome i konflikt med viltinteresser.

Ferskvassfisk

Den aktuelle elvestrekninga er ikkje interessant i fiskesamanheng. Utbygginga vil difor ikkje råke fiskeinteresser.

Ureining/resipienttilhøve

Utløpet i Skredevatnet vil ha positiv effekt på vassgjennomstrøyming og truleg også på oksygentilhøva i vatnet. Vi kan ikkje sjå at utbygginga vil ha andre effektar på resipienttilhøva.

Energisituasjonen

Norge har i dag eit stort kraftoverskot. I tillegg har vi mykje å hente i ulike enøk-tiltak. Eventuell trong for ny kraft bør i første rekkje skje ved betre utnytting av eksisterande system. Det skulle såleis ikkje vere naudsynt med nye, konfliktfylte utbyggingsprosjekt. Eventuelle nye vasskraftutbyggingar bør realiserast innanfor dei minst konfliktfylte prosjekta i kategori I i Samla Plan eller mindre prosjekt unnateke frå Samla Plan.

Konklusjon

Utbygging av Fossheim kraftverk, byggesteg 1, har etter vår meining, relativt små konsekvensar for miljøverninteressene. Det må fastleggjast ei minstvassføring i Fossheimsfossen. Miljøvernavdelinga vil, ut frå ovanforståande, ikkje gå mot at det vert gjeve konsesjon for omsøkte prosjekt.

Fylkesmannen viser til dei innkomne merknadene og til kommentarane frå miljøvernavdelinga. Etter fylkesmannen si meining er denne utbygginga berre i liten konflikt med allmenne interesser - under føresetnad av ei minstevassføring i Fossheimselva. Utbygginga vil kunne ha ei viss positiv verknad når det gjeld krafttilførsel og næringsverksemd lokalt.

Fylkesmannen vil rå til at det vert gjeve konsesjon etter vassdragslova.

Fylkesmannen har ingen merknader når det gjeld spørsmålet om løyve for dei elektriske anlegga i kraftverket, og rår til at det vert gjeve konsesjon etter energilova.»

Fylkesrådmannens tilråding gikk ut på at behandlingen av søknaden burde utsettes i påvente av ny gjennomgang av kostnadsoverslaget og av forventet energiproduksjon samt at spørsmålet om å gjøre fylkeskommunal forkjøpsrett gjeldende måtte utstå tilsvarende.

Tilrådingen fikk ikke støtte i fylkesutvalget som traff et enstemmig vedtak.

Av uttalelsen av 24. januar 1992 fra *Energisjefen i Sogn og Fjordane fylke* framgår at det er reist tvil om økonomien i prosjektet. Det uttales bl.a. følgende:

«Økonomi

Det er ikkje gjort greie for økonomisk nytteverdi av prosjektet i sjølve søknaden. Produsert kraft har ulik verdi avhengig av effekten, dvs. kor mykje kraft som kan leverast pr. tidseining, særleg i kalde periodar om vinteren når behovet er stort («tunglast-situasjonar»). Vidare er kraftverdien avhengig av om det er vinter- eller sommarkraft, og avhengig av om det er fastkraft (høg leveringssikkerheit) eller tilfeldigkraft. Kraftkvaliteten - og ikkje berre kraftmengda - har såleis mykje å seie for både den samfunnsmessige nytteverdien, og for kva ein kraftprodusent faktisk kan få betalt for krafta.

Det konsesjonssøkte alternativet for Fossheim kraftverk har ikkje regulering, og vil vesentleg produsere sommarkraft med låg kraftverdi. I kalde perioder om vinteren vil tilsiget vere svært lågt, og effekten kan berre nyttiggjerast i korte perioder gjennom døgnet. Ein kan såleis seie at effekten ikkje er tilgjengeleg når det er behov for det, og effektverdien vil vere svært låg. Etter som det konsesjonssøkte anlegget berre kan levere små kraftmengder når behovet er stort, vil det heller ikkje ha positiv effekt ved at andre produksjon- og overføringsanlegg i regionen kan dimensjonerast svakare.

I vedlegg 1 har vi sett opp nokre grove og forenkla reknestykke m.o.t. nytteverdi for prosjektet. Det er nytta fylgjande føresetnader:

- Illustrasjonen er rekna med utgangspunkt i kraft levert frå kraftstasjonen. Overføring m.m. er såleis ikkje trekt inn.
- 7 pst. realrente, levetid 40 år.
- Med bakgrunn i at prosjektet er uregulert, og med lite vinterkraft som med sikkerheit kan leverast når etterspurnaden er stor, vert verdien av effekt sett lik 0.
- Det vert nytta kraftverdiar på 0,20 kr/kWh for vinterkraft og 0,10 kr/kWh for sommarkraft, utan å skilje mellom fastkraft og tilfeldigkraft (fastkraft-andelen går ikkje fram av søknaden). Mesteparten av krafta frå Fossheim kraftverk vert sommarkraft, og det meste av dette igjen er tilfeldigkraft. Ovanfornemnde fører til at dei kraftverdiane vi har nytta truleg er for høge sett i høve til marknadsverdien for tilsvarande kraftkvalitet i dag.
- Det er rekna med driftskostnader på 4 øre/kWh.
- I søknaden er investeringskostnadene rekna ut til 43,3 mill. kr. Dette er lagt til

grunn her, sjølv om vi meiner tala er for låge.

Døme på nytteverdi (kapitaliserte produksjonsinntekter - investeringskostnader og kapitaliserte driftsutgifter) med bakgrunn i ovanfornemnde føresetnader, men med ulike produksjonstal:

a) Ved totalproduksjon på 32,4 GWh og vinterprod. på 11,4 GWh (35 pst.) (Produksjonstal som i konsesjonssøknaden, bilag 11, alt 0 utan vasslepping):
Netto nytteverdi = ÷2,2 mill. kr.
b) Ved totalprod. på 30,- GWh og vinterprod. på 9,- GWh (30 pst.):
Netto nytteverdi = ÷7,3 mill. kr.
c) Ved totalprod. på 28,- GWh og vinterprod. på 7,- GWh (25 pst.):
Netto nytteverdi = ÷11,5 mill. kr.

Sjølv med dei produksjonstala og den investeringskostnaden som er oppgjeve i konsesjonssøknaden, og med relativt høge kraftverdiar sett i høve til marknadsprisen, har prosjektet negativ nytteverdi i utrekningane.

Nytteverdien vert enno dårlegare om vi legg til grunn mindre produksjon og vinterkraftandel (jfr. døma ovanfor) eller om utbyggingskostnadene vert høgare.

Kva kraftverdiar vi vil ha i marknaden på sikt er sjølvsagt usikkert, og avhengig av mange faktorer. Det er ikkje mogleg å setje opp sikre prognosar for framtidige kraftverdiar. I ein nasjonal kraftmarknad må det primært vere NVE som bør framskaffe slike prognoser som grunnlag for å vurdere nytteverdi for nye prosjekt.

Kraftverdiane i marknaden avgjer den samfunnsøkonomiske nytteverdien for nye kraftprosjekt. *Utbygging av Fossheim kraftverk ser ikkje ut til å vere samfunnsøkonomisk lønsam på kort sikt, og utbygginga bør såleis vente til marknadsprisane dekkjer produksjonskostnadene.»*

Energisjefen konkluderer slik:

«– Utbygging av Fossheim fører til små miljøverknader.
– Utbyggingskostnadene på 43,3 mill. kr. er underkalkulert og produksjon og vinterkraftandel er overvurdert etter det vi kan sjå. Søknaden gjev såleis inntrykk av betre økonomi i prosjektet enn den verkelege etter vår vurdering.
– På grunn av dårleg kraftkvalitet i Fossheim kraftverk, kan samfunnet få fram tilsvarande kraft rimelegare ved utnytting av ledig kapasitet i utbygd system. Utbygginga bør såleis vente til marknadsprisen for denne typen kraft dekkjer produksjonskostnadene.
– Fossheim kraftverk må utformast optimalt med tanke på ei evt. utbygging av heile fallet seinare, og prosjektet må utformast etter billegaste løysing for utbygging av den aktuelle del av fallet.»

Signe Fossheim, brev av 9. desember 1991:

«Undertegnede eier g.nr. 5 på Fossheim.

Jeg er forbløffet over de uriktige opplysningene i konsesjonssøknaden, og jeg protesterer mot en utbygging som overser mine eierinteresser.

Søknaden fremmes med følgende opplysning:

> «Fallrettigheter og grunn eies praktisk talt i sin helhet av gårdbrukerne Johan Viken og Steinar Eide.»

Begge deler er feil.

Når det gjelder grunnen viser jeg til vedlagte kartskisse (som også følger søknaden) der mine teiger er markerte med farge. Det fremgår at over halvdelen, eller nesten 300 m, av inntakstunnelen blir liggende i en utmarksteig som jeg eier!

Når det gjelder fallrettighetene skal opplyses at elven alltid har vært sett på som felleseie for alle 5 brukerne på Fossheim. Dette kom frem da det første kraftverket ble bygget i 1916 (nedlagt ca. 1960). Eierne av alle 5 brukene ble da tilgodesett med billig strøm fordi de var elveeigere. Dette vil fremgå av protokollen for «Skei Elektrisitetsverk» som verket ble kalt den gang. Jeg kan også dokumenter dette med en utskrift fra møteboken for verket fra møte den 20. september 1929. Rett avskrift av møteboken er bevidnet av daværende lensmann N. O. Øvrebø. I møteboken fra dette møtet refereres et brev mottatt fra Bertil Fossheim, Øyvind Fossheim, L. S. Fossheim, S. N. Veiteberg og Olina Fossheim. I dette felles brevet fra alle 5 brukseierne kaller disse seg «elveeigarar».

Jeg har altså dokumentarisk bevis for at alle 5 brukseierne på Fossheim i 1929 så på elven som et felleseie. Det har ikke skjedd noe siden som har endret medeierretten til br. nr. 5.

Undertegnede vil hevde sine eierinteresser både overfor konsesjonsøkerne og eventuelle nye eiere som kan komme til å overta under eller efter utbyggningen dersom den skulle komme istand. Jeg godtar ikke at man tar seg til rette på det viset som her blir forsøkt.»

Signe Fossheim har omtalt fallrettighetene også i brev av 20. januar 1992 hvor det bl.a. sies følgende:

«Jeg finner det derfor nødvendig å komme med ytterligere dokumentasjon om min rett. Denne bygger på at elven var felleseie (hopehav) for alle 5 brukene på Fossheim uavhengig av om de hadde elvestrand eller ikke.

Da det forrige verket kom istand i 1916 var det bare 2 bruk *(br. nr. 2!* og br. nr. 4) som hadde strand inntil den del av fallet som ble bygget ut. Likevel var alle 5 brukerne oppførte som elveeigere i avtalen som bli inngått med interessentselskapet.

Kontrakten med interessentselskapet er også skrevet under av daværende eier av mitt bruk, lærer Johs. Fossheim:

> «Som medeier i her omhandlede vassdrag mot at erholde 3 - tre - hestekræfter på samme vilkår som ovenfor anført og av øvrige elveeigere godkjend tiltrædes herved denne kontrakt ved min underskrift.»
>
> 26. februar 1916 Johs. Fossheim

Interessentselskapet der også elveeiegerne var medlemmer ble opprettet ved dokument

datert 18. mars 1916. I dette dokument refereres at gårdsnr. 27. brugsnr. 1. 2. 3. 4. og 5. Fossheim, avstår så stor del av «Fosheimselven» som anleggets tekniske konsulent finder nødvendig.

Dokumentet er tinglest.

Jeg har videre avskrift av forlik mellom elveeigerne og interessentselskapet datert 30. august 1929. Det fremgår der at daværende eier av mitt bruk, Øyvind J. Fossheim, var en av elveeigerne (rett avskrift bevidnet av daværende lensmann N. O. Øvrebø). Videre kan fremlegges dokument fra Voldgiftsrettsmøte holdt på Skei i Jølster den 20. mai 1936. I dette dokumentet blir Øyvind Fossheim, eier av bruk nr. 5, omtalt som elveeiger.

I dokument fra 1968 i anledning av at interessentselskapet ble oppløst og elektriske installasjoner overtatt av Jølster Kraftlag, er det anført at fallrettighetene gikk tilbake til de tidligere eierne.

Jeg mener derfor at jeg kan føre dokumentarisk bevis for at fallrettene i Fossheimselven var hopehav for alle 5 brukene på Fossheim i tiden 1916 - 1968. Det foreligger intet som siden 1968 kan ha endret dette særlige rettsforholdet. (Kfr. Lov om Vassdragene § 1 - særlige rettsforhold).»

Knut Andersen, brev av 11. desember 1991:

«Undertegnede har hytte inntil det arealet som er påtenkt som deponeringsplass for steinmassene.

I tlf.samtale med Steinar Eide opplyser han at steinen skal lagres i ura ovenfor den dyrka marken som i dette området kalles «Tøptemyra». Han innrømmer at terrengforholdene i ura er vanskelig for lagring og steintipping og at Tøptemyra derfor kan bli tatt i bruk.

På vedlagte kart har jeg markert hytten med farge. Jeg antar at den rette linjen på kartet markert med bokstaven S er markering for steintippen.

Av saksdokumentene ser jeg at trafikken med av- og opplesing av stein kommer til å foregå frem til århundreskiftet, og hytten blir da lite tjenlig til sitt bruk som er rekreasjonsformål. I samsvar med dette krever jeg erstatning for redusert bruksverdi av hytten.

Jeg vil be Vassdragsavdelingen merke seg at konsesjonssøkerne i søknadens punkt 1.52 opplyser at utmarksområde skal benyttes til steintippeplass og lagring av stein- og at Vassdragsavdelingen presiserer dette i konsesjonsbetingelsene. Dersom dette ikke er mulig og tippeplassen for stein kommer ned på den dyrka marken anser jeg hytten som lite tjenlig til sitt bruk og krever den innløst i henhold til Vassdragslovens § 132 punkt 4.»

Knut Andersen bemerker ytterligere i brev av 12. januar 1992:

«Alle som er kjent med forholdene på Fossheim vet at bruk nr. 3 og bruk nr. 4 ikke har hatt fallrettighetene som sitt særeie slik man kan få inntrykk av når man leser søknaden. I samtale med eieren av bruk nr. 1 Johannes Fossheim, og bruk nr. 2 Olav Fossheim, opplyser disse at de etter skriftlig avtale har solgt sine fallrettigheter til konsesjonssøkerne. Salgssummen for hver av disse er kr. 20 000,-.

Jeg finner det bemerkelsesverdig at søknaden ikke inneholder opplysninger om denne avtalen slik det er gjort når det gjelder avtalend om damfeste (bilag 16).

Det er heller ingen opplysninger om handelen med fallrettigheter har vært konsesjonsbehandlet.

Jeg kan derfor ikke se at konsesjonssøkerne har lagt frem fullstendige opplysninger slik det er påbudt i Lov om Vassdragene § 125.»

Svein Ness, brev av 10. desember 1991:

«Etter å ha sett planene som har vore utlagde på Jølster kommune har eg som grunneigar til Skredevatn følgjande å bemerke:

1. At vasstanden i Skredevatn ikkje blir høgare enn i dag, helst lavare.
2. At kanalen mellom Skredevatnet og Fossheimsvatnet må utvidast på utbyggarane sin eigedom, og utvidast så mykje at det også har flaumdempande virkning.
3. At utbyggarane forebyggjer kanalen mellom Skredevatnet og Fossheimsvatnet, og om nødvendig langsmed land i Skredevatnet slik at det ikkje oppstår graveskader som følgje av den auka vassgjennomstrøyminga.»

Martin Skrede, brev av 11. desember 1991:

«Som eigar av 2 hus som står på laus grunn ved Skredevatnet, må eg forlange ein garanti for at vatnet ikkje vert senka lågare enn minstevannstanden er idag.»

Ragnhild og Oddvar Mordal, brev av 3. januar 1991:

«I Til pkt. 1.52 i konsesjonssøknaden

Med de vesentlig større vannmengder som nå vil gå gjennom den utvidede kanalen mellom Skredevatnet og Fossheimsvatnet, setter vi krav om at kanalutløpet forebygges slik at vannmassene ledes rett mot kanalen Fossheimsvatnet/Juvikvatnet. Dette for å unngå graving/rasering av dyrket jord på vår eiendom (11/4).

II

Utslippet til det kommunale kloakkrenseanlegget ligger under elveutløpet i Fossheimsvatnet. I konsesjonssøknaden er det beskrevet at i «tørkeperioder vil vassføringen bli nesten borte».

I den opprinnelige utslippsløyven for kloakkrenseanlegget, var utslippet plassert i det turbulente området ved Fossheimsvatnets utløp (1972). Skulle det vise seg at det ikke blir tilstrekkelig vassføring i elven, vil vi kreve tiltak som stetter dagens krav for utslipp fra kloakkrenseanlegg.

III Til pkt. 1.54

Ved utvidelse/utbedring av kanalen mellom Skredevatnet og Fossheimsvatnet tar vi som en selvfølge at grensen langs kanalen på vår eiendom ikke blir berørt.»

Dr. ingeniør John Tveit har i brev av 25. februar 1992 uttalt følgende:

«Eg viser til brev frå meg til NVE, datert 31. januar 1992, med klage på sakshandsaming.

Med omsyn til misstydingar om utsending av søknaden på høyring, så er nok desse meir påfallande enn det at eg fekk feilaktige informasjonar i ein tilfeldig telefonssamtale med NVE. Seinare i desember spurde eg for sikkerhets skuld også på SFE, som er sekretariat for energisjefen i Sogn og Fjordane, men der hadde dei heller ikkje høyrt noko om søknaden og høyring.

Eg konstaterer og at den fristen eg har fått er altfor kort. Men no sender eg likevel nokre korrektiv, sjølv om dei ikkje er ferdige. Og eg vil gå vidare med å reinskriva desse. Eg ventar vidare at eg raskt får høyra at det blir ny høyringsrunde med dei *grove feilane* eg har påpeika, oppretta.

Eg har samla kritikken i dei fylgjande 9 punkta:

1. Diverse tekniske feilar
2. Det er lagt fram feilaktig produksjonsrekning
3. Problemet med minstevassføringa
4. Kostnadsoverslaget
5. Tilhøve til Samla Plan og andre alternativ
6. NVE sine plikter. Trengst det kontroll?
7. Feil avgjerdsle er samfunnsskadeleg, og er ikkje distriktsvenleg
8. Ei samfunnssak, ikkje ein privatrettsleg konflikt
9. Konklusjon

Vedlegg:

1. Produksjonsrekning for kraftverk ved Fossheim -
2. Vassdragsreguleringsrekning. Handbok for -
3. Forprosjekt for kraftverk i Fossheimselva
4. Samlet Plan - Søknad om fritak
5. «Budsjettpris» frå Bjarne Fjørstad
6. Kopi frå Aftenposten 25. november 1991
7. Brev til NVE og til Vassdragsforvaltaren S & F. 13. februar 1991
8. Liste over vitskaplege publikasjonar frå John Tveit

1. Diverse tekniske feilar, i tillegg til dei feilane som eg har halde særskilt fram i dei fylgjande punkta 2 - 5

Det blir ikkje tid for meg til å gjera dette punktet ferdig, men eg tek likevel med to-tre ting som spring i auga:

- Ein påstand på side 2, nederst om at verket kan *forsyna distriktet* (dvs. levera ut som elektrisk effekt) *9 MW* når maks vassføring er 3,2 m^3/s, synest typisk for tonen i søknaden. Denne effekten ved vassføring 3,2 m^3/s krev ein totalverknadsgrad, inkludert falltap:

$$n_{tot} = 9{,}0/(3{,}2 \times 322{,}5 \times 9{,}816) = 0{,}8885$$

Ein peltonturbin som er pressa både på vassføring (6 pst. over nominell) og på omlaupstal, vil ikkje arbeida med stort høgare verknadsgrad aleine. Så korleis skal dette gå til med verknadsgrad både for generator og transformator, med hydraulisk falltap og eige energiforbruk i stasjonen?

- Ein annan påstand på side 2 fell og i auga:

«Det er underskudd på kraft i distriktet - »

Her må eg få føya til: Men knapt nok av sumarkraft, som vil utgjera ca. 72 pst. av produksjonen her. Sjå under punkt 2 og 9.

- På side 6 står det at trykksjakta, som skal sprengjast, får tverrsnitt 4 - 5 m^2. Det skal optimaliserast for ei vassføring på maksimalt 3,2 m^3/s! Dette stadfester det som er halde fram seinare, særleg under punkt 4, at planleggjaren lever i ein heilt uverkeleg verden når det gjeld kostnader og økonomi.

Som sagt, dette er ikkje ferdig, knapt nok påbyrja. Men eg går ut frå at det finnst *andre sakkunnige* som har hatt betre tid (t.d. sekretariatet til energisjefen i Sogn og Fjordane).

2. Det er lagt fram feilaktig produksjonsrekning

For produksjonsrekninga byggjer søknaden på ei berekning som er utført ved NVE, og gjennomsnittleg årsproduksjon er (side 2) oppgjeven til *ca. 32,5 GWh*. Etter tabell bilag 11, side 3 er vinterproduksjonen 11,4 og sumarproduksjonen 21,0 GWh, altså vinterdel på 35,0 pst.

Eg har her lagt ved ei lita utgreiing som vedlegg 1:

«Produksjonsrekning for kraftverk ved Fossheim, inntak k. 528» - v. John Tveit, 12. februar 1992.

Her er det vist at verket i eit normalår vil ha:

vinterproduksjon knapt	7,0 GWh
sumarproduksjon vel	20,6 GWh
årsproduksjon	27,6 GWh
altså vinterdel på	25,3 pst.

Med vinterkrafta rekna 1,75 gonger så mykje verdt som sumarkrafta, gjev desse reduksjonane ein verdireduksjon i høvet:

$$(20{,}6 + 7{,}0 \times 1{,}75)/(21{,}0 + 11{,}4 \times 1{,}75) = 0{,}80$$

Produksjonen er som nemnt dokumentert i vedlegg 1.

- Det trengst sjølvsagt inga utgreiing til for å visa at det er feil å rekna med same sesongfordeling i Gjengedalsvatn og i Fossheimselva, når det fyrstnemnde feltet ligg i gjennomsnitt 200 m lågare, og dessutan noko lenger ut mot kysten enn det sistnemnde. Men kvantitativt er dette vist i vedlegg 1, skisse 4, side 2.4, og skisse 9, side 3.6.

- Vidare trengst det inga utgreiing for å forstå at det er feil å rekna med vekesutjamning, slik «VANNSIMTAP» gjer, i ei så uroleg elv som Fossheimselva. Men kvantitativt er dette vist i vedlegg 1, skisse 10, side 4.1.

Alle desse tala gjeld utan tapping for å halde noko slag minstevassføring i den vakre fossen ved Fossheim, som er så godt synleg frå riksveg 14 (den vestlandske stamvegen).

Det er sjølvsagt kjedeleg for NVE at det står bak desse feilaktige utrekningane. Men det får no bli deira eiga sak. Då konsulenten Hernes var innom meg i slutten av juli 1991 fortalde eg han kor stor produksjonen ville bli i eit verk som dette. *Og den opplysninga eg gav han då, var korrekt.*

3. Problemet med minstevassføringa

På side 9 står det:

«*Nødvendig vassføring* for å markere fossen antas å ligge på *ca. 200* l/s.»

- Det faktiske tilhøvet er at så låg vassføring som 200 l/s opplever ein aldri å sjå i *den urørde Fossheimsfossen* heile sumaren, frå og med mai månad til og med september. I slutten av september *kan* det unnataksvis bli vassføring ned mot 200 l/s.
- Om ein går opp til 300 l/s vil det framleis i gjennomsnitt berre vera så om lag *ein* dag kvar sumar at fossen er så liten. - Fossen så liten som 400 l/s har eg berekna vil inntreffa i gjennomsnitt ca. 4 dagar tilsaman desse fem månadene kvar sumar. - Så liten som 600 l/s i gjennomsnitt 11 dagar. - Så liten som 800 l/s i gjennomsnitt vel 17 dagar, og fyrst denne vassføringa kan ein rekna med å få registrert så ofte som ein dag i gjennomsnitt kvar juli månad.

Vi kan kanskje seia at den vassføringa som blir underskreden 4 dagar i gjennomsnitt kvar sumar (og helst i september, berre sjeldan i mai og august), nemleg 400 l/s er grensa for synleg foss. Med den omsøkte utbygginga og fast forbislepp på 200 l/s, vil denne vassføringa etter ein førebels kalkulasjon bli underskreden i gjennomsnitt ca. 17 dagar i mai, 13 i juni, 22 i juli, 26 i august, og 23 i september. Det blir vel 100 dagar (av 153), mot 4 dagar i naturleg tilstand, at fossen blir så liten.

For minstevassføringane har eg då delvis stytta meg til vassmerke Nautsundvatn i tillegg til Gjengedal, og eg har vore nøye med sesongjustering. Feltet til Nautsundvatn med sine 219 km^2 er nok mykje større enn dei små (rest)felta det er snakk om her. Men avlaupet er svært uroleg, og klimatisk let feltet seg justera til dei nedre delene av Fossheimsffeltet utan altfor store deformasjonar.

Berekningane til NVE, og framstillingane på grunnlag av desse, er ikkje berre uoversiktlege, dei er lite pålitande. Det har t.d. ikkje noko meining å dra inn det store feltet til Breimsvatn i denne samanhengen: Det er på 585 km^2, med 12,2 pst. bre og høgdefordeling mellom 61 og 1 827 moh. Avlaupet, Gloppenelva, med den kjende Eidsfossen, har utprega jamn og høg vassføring hele sumaren, heilt til det tek til å bli kjøleg om hausten.

Med minstevassføring 0,4 m^3/s i fossen ved Fossheim, *inkludert restvassføringa*, i tida 1. mai - 30. september, produksjonen ned til ca.:

vinter 7,0 - sumar 18,3 - sum 25,3 GWh/år

Det blir akkurat same produksjon om det blir køyrt med minstevassføring 0,5 m^3/s i tida 15. mai - 15. september.

Med minstevassføring 1,5 m^3/s i fossen, i tida 1. mai - 30. september blir produksjonen:

vinter 7,0 - sumar 12,0 - sum 19,0 GWh/år

4. *Kostnadsoverslaget*

Kostnadsoverslaget i søknaden er på 43,3 mill. kr for fjellanlegg med inntak kote 528,0 og med turbinyting N_{NSX} = 9,0 MW. Dette er så heilt utafor alle kostnadsrammer for eit verk med desse anleggsdimensjonane (ikkje denne produksjonen!), så grov at einkvar sakshandsamar burde ana uråd.

Det er grunn til å peika på at då Hernes sette i gang ny prosjektering for Fossheim i juli 1991, så nekta han å leggja fram eit grovt overslag, *sett opp i prosjektform* for det nye alternativet. Eg kunne ikkje finna nokon annan grunn til det, enn at han ikkje ynskte at kostnadene vart kontrollert. Eg var på den tida teknisk rådgjevar for grunneigarane, og eg kunne ikkje anna enn melda frå at oppgåva mi no var umogleg, for det Hernes *fortalde ville bli sluttsum*, låg på ca. 60 pst. av det eg grovt kunne vurdera.

No har det sjølvsagt vore heilt umogleg for meg å gå systematisk gjennom overslaget på den tida eg fekk til rådvelde i denne omgangen. Men eg kan berre konstatera at framleis synest overslaget å liggja rundt denne 60 pst.-verdien. Eg viser elles til grundig gjennomrekning ved SFE, som er sekretariat for energisjefen i Sogn og Fjordane. Dei har kome til ein heilt annan kostnad, over 80 mill. kr.

Eg kan tenkja med at det finnst visse ting som gjer eit anlegg på ein såpass sentral plass noko billegare enn gjennomsnittet. Men ikkje så grenselaust mykje. Der er ingen ting i søknaden som tyder på ekstra god planlegging. Eg vil tru at reell (og samfunnsmessig) kostnad ikkje kan koma under 70 mill kr.

Set ikkje NVE lit til desse berekningane og vurderingane *frå sakkunnige personar*, så må det vera eit krav at dei skaffar seg hjelp frå anna sakkunnig hald. Det er rikeleg tilgang på det, og det vil kosta lite samanlikna med dei tre millionane som det er sagt at NVE vil løyva som statstilskot til prosjektet.

Men om eit entreprenørfirma lovar å byggja verket for denne summen (43,3 mill. kr), er det ingen samfunnsmessig garanti, sjå forklaringane under punkt 6.

Det skulle ha vore interessant å høyra kva same firma ville ta for eit nykelferdig anlegg i KJØSNESFJORD, som ikkje ligg så svært langt unna! Med slike prisar som i denne konsesjonssøknaden opnar det seg fantastiske vyer for ein utbyggjar av SP prosjekt 34608 i Kjøsnesfjord.

5. *Tilhøve til Samla Plan og til andre alternativ*

Eit anna prosjekt i det same vassdraget har fått fritak frå Samla Plana, sjå vedlegg 4. Det skjedde etter at det var utarbeidd eit forprosjekt som vart lagt fram, vedlegg 3. Det gjeld eit noko mindre prosjekt, sjå understreka linje i vedlegg 4, side 3. Det utvida prosjektet kan ikkje gå inn under fritaket som galdt for det mindre prosjektet.

Fritak frå SP krev dessutan at miljøskadene kan vurderast som svært små. Men det nye prosjektet har som føresetnad ei nokså hardhendt turrlegging av Fossheimsfossen, sjå punkt 3. Veg til inntaksdam og tverrslag passerer mindre enn femti meter frå husa på heimestølane, med bruk av «kulisser» til å dempa verknaden. Vidare skiplar utbygginga opplegget for eventuell vidare utbygging. Ein eventuell øvre kraftstasjon blir liggjane strakst *ovafor* heimestølen, og alt vil då bli verre ved stølane enn etter det tidlegare alternativet, som vil plassera også *øvre* kraftstasjon *nedanfor* heimestølane.

På den andre sida synest det å vera lagt vinn på urimelege «verne»-prinsipp, som at ein liten kraftstasjon ikkje skal liggja synleg nede i bygda, der han faktisk ville gå godt inn, og kunna ta seg like godt ut som ein arkitektonisk vellykka driftsbygning i landbruket. Sli-

ke idear gjer det berre heilt umogleg å byggja småkraftverk med sunn økonomi.

Når tunnelkostnadene (og anleggskostnadene i det heile) er sette så lågt som i denne konsesjonssøknaden, så peikar eit anna alternativ seg ut som minst like aktuelt: Inntak i Instebotnvatnet, tillaupstunnel langs nordaustre dalside, sideinntak i Mebotnelvane og Bolsetbekken, og utnytting av heile fallet under eitt ned til Gjuvvatnet. Brutto fallhøgd 600 m og årleg tilsig 35 mill. m^3. Gjennomsnittleg årleg energiproduksjon ca. 45 GWh med god tilgjengeleg effekt. Kostnadene er tvilsame, *som for det omsøkte prosjektet.*

Men når fyrst andre alternativ (enn det tidlegare fritekne) er dregne inn, ser vi det er nødvendig med Samla Plan-handsaming, dersom det omsøkte alternativet skal tas alvorleg.

Alternativet er ikkje nemnt i samband med økonomi

Det mindre daganlegg, var planlagt med inntak kote 470, og installasjon 4,75 MW. Kostnadrekninga for dette vart ikkje heilt ferdig då byggherrane kutta ut, men i eit forprosjekt, revidert 12. februar 1991, er det sett opp eit overslag på 26 mill. kr, vedlegg nr. 3. Det kan kanskje innvendast at det og må vera alt for knapt rekna. Det var berre eit førebels og lausare overslag. Men eg vil peika på at det prosjektet *dette* gjeld, verkeleg var utforma med tanke på låg kostnad. Røyrgata, t.d. vil alltid vera ein tung post for slike små høgtrykksverk i dagen. Eg har fått inn ein «budsjettpris» for stålrøyr, sjå vedlegg 5, der sjølve røyrprisen (netto, utan generalkostnader), ligg vel 3 mill. kr under vanleg «skjemapris». Vidare hadde eg tenkt å bruka to eller tre ferdig samansette småaggregat, som kan sliskast rett inn og skruast på plass. Prishoppet *nedover* til slike standard småaggregat, frå spesialtilpassa mellomstore og store aggregat, er velkjent.Det var og lagt opp til ekstra låge planleggingskostnader og rimelege kapitalkostnader. Med tilsvarende minstvassføring, vil det reduserte daganlegget (som er omtala i vedlegg 1) yta: vinter 5,27 - sumar 12,11 - sum 17,38 GWh/år. Produksjonstillegg er: vinter 1,70 - sumar 6,26 - sum 7,96 GWh/år. Verdien av denne produksjonen skal finansiera meirkostnaden for fjellanlegget, ei investering på 30 - 45 mill. kr.

6. NVE sine plikter. Trengst det kontroll?

NVE har plikt til å sjå til at investeringar i vassdragssektoren er samfunnsøkonomisk forsvarlege. Det er ikkje nok til å verifisera eit kostnadsoverslag at eit entreprenørfirma garanterer for at dei skal utføra anlegget for den oppgjevne summen. Noko slikt står det då sjølvsagt ikkje noko om i retningslinjene for konsesjonshandsaming. I retningslinjene er tverimot den *samfunnsøkonomiske nytten* framheva som retningsgjevande. Det er heller ikkje nok å konstatera at ei økonomisk triksing er *lovleg*, økonomien *skal* vera *sunn.*

Kvar er kritiske økonomiske vurderingar blitt av?

NVE må ikkje på nokon måte gje det nye alternativet stytte utan å skaffa seg skikkeleg vurdering av det. Mellom anna må dei gje meg rimeleg høve til å uttala meg. Der er ingen utanforståande som har betre føresetnader til å vurdera det enn eg. *Jamfør t.d. dei feilaktige produksjonsrekningane* som er lagde fram, i tillegg til det fiktive kostnadsoverslaget.

I ei tid der det haglar inn med meldingar om lurvete økonomiske transaksjonar, der tredjemann får betala gildet, skulle det vera klart kva som meinest med økonomisk kontroll av omsyn til samfunnsnytten.

Det er vanskeleg å tenkja seg nokon legitim grunn til hastverket. Det høyrer ingen stad heime at eit firma skal ha noko slag krav på å få konsesjonssaka avgjort så fort som eit halvt år etter at dei har kasta augo på eit prosjekt. Og det endåtil eit prosjekt som ikkje var klarert i Samla Plan. NVE har som nevnt *plikt* til å vareta samfunnsnytten, og her er misshøvet så grovt at det kan ikkje bortforklarast, og NVE sit att med det fulle ansvaret som delaktig i ein skandale. Det er ingen tvil om at hastverket og mangel på høyring vil dekka over ei heilt uøkonomisk investering. *Søkjaren har seg sjølv å takka for forsinkinga som må kome.*

Eg har åtvara både grunneigarane, den tekniske konsulenten, og firmaet A/S Veidekke, som stod bak, og dessutan har eg tidlegare gjort NVE merksam på at det var eit tvilsamt prosjekt på gang (brev av 4. september 1991 til NVE, og av 11. september 1991 til NVE og til Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, vassdragsforvaltaren).

For å setja det heile inn i eit samfunnsmessig perspektiv, viser eg til vedlagte kopi frå ein artikkel i Aftenposten den 25. november 1991, vedlegg 6.

Kontroll er absolutt nødvendig, og det er heilt forferdande å merkja at slapphet frå andre område synest å velta fram som ei uunngåeleg flodbølge. Men NVE, og personar som eg kan namngje, har *plikt* til å gjennomføra kontroll. Kompetanse finnst det lett tilgjengeleg på mange store kraftselskap, om NVE ikkje vil basera seg på SFE som er sekretariat for energisjefen i Sogn og Fjordane.

7. Feil avgjerdsle er samfunnskadeleg, og er ikkje distriktsvenleg

Det er spørsmål om det skal vera høve til å driva rasjonell og korrekt saksutgreiing på prosjekt som dette. Og det kan byggjast *mange* småkraftverk berre i Sogn og Fjordane fylke.

Skal ein investor ha høve til å trumfa til seg konsesjon på tvers av alle sunne prinsipp, er det ein skremmande aksept av makta til pressgrupper. Saka er så viktig, prinsippielt og reelt, at den kan ikkje gå upåtala.

Eg tvilar ikkje på at søkjaran har pressa hardt på tidsprogrammet, og har halde fram at det er veldig viktig å få ei rask avgjerd. Men NVE har ingen rett til å ta omsyn til slike krav, når dei heilt tydeleg vil gjera ei forsvarleg handsaming umogleg.

Var dei økonomiske vilkåra (kostnadsoveslaget) slik at dei tolde dagsljos, kvifor vart det då ikkje lagde fram i juli 1991, då underteikna gjekk hardt inn på dette kravet, og kvifor tok ikkje utbyggjaren kontakt med underteikna då, for å drøfta korleis ei rask framdrift kunne gjennomførast. No er det nødvendig at økonomien vert prova at han er sunn, slik at han mellom anna kan tola rimeleg tid for saksshandsaming.

Eg har sjølv arbeidd hardt for dette distrik-

tet. Når eg etter sterk oppmoding frå grunneigarane, har gjort så stort eit arbeid for dei, ved sida av jobben min på NTH, så må eg og bruka resultata i arbeidet mitt her. Min faglege posisjon ved NTH vil bli sterkt svekka dersom eg ikkje kan publisera noko frå det eg har drive på med i desse to åra. Dette har eg gjort klart for grunneigarane heile tida. Som oppdragsgjevarane har dessutan sett meg i eit merkeleg ljos ovafor ein del forretnings-kontakter, så også dei må få skikkeleg orientering om kva som har gått føre seg i denne saka.

Sanninga om dei ymse sidene ved saka skal fram i dagen. Eg kan ikkje finna meg i at NVE fell ein rådgjevar i ryggen i ei slik sak, og eg vil *ikkje* godta eit avslag på klagen frå NVE si side. I tilfelle avslag blir det nødvendig å krevja *full* gransking av NVE sin framgangsmåte og kvifor dei ikkje har sytt for kompetent vurdering av prosjektet. Med det hastverket NVE har prestert, må eg ha svar *omgåande.*

Ingen som er medansvarlege må tru at dei vil vera ferdige med denne saka om det skulle lukkast å få vedteke konsesjon i nær framtid i samsvar med den omtala søknaden. Eg aktar derfor å publisera *alt,* også kva NVE og andre har prestert i saka. Innhaldet vil bli godt kjent i fagmiljøet.

8. Ei samfunnsak, ikkje ein privatrettsleg konflikt

Det er spørsmål om ein skal krevja korrekt planlegging eller ikkje, og *dette vedkjem NVE* som samfunnsinstitusjon.

I juli 1991 var stoda den at eg var i gang med å arbeida ut ein konsesjonssøknad for prosjektet, sjå brev av 13. februar 1991 frå grunneigarane og underteikna til NVE, vedlegg 7. Då kravde dei brått at arbeidet skulle leggjast om til eit heilt anna alternativ, og at eg skulle arbeide etter instruksar frå ein mindre kvalifisert planleggjar. Dette nye alternativet var det som det no er søkt om konsesjon for. Det sto med ein gong klart for meg at dette alternativet var der ingen rimeleg økonomi i. Økonomien måtte vera basert på skatteplanlegging eller andre «fikse» disposisjonar som berre er samfunnsskadelege. Eg peika på dette, men grunneigarane berre bles av det, dei sa tilmed at eg var ikkje kompetent til å vurdera det. Så sa eg at den rådgjevaren som sto bak det nye alternativet, måtte leggja fram eit grovt kostnadsoverslag, så skulle eg påvisa kva som var gale: Enten ville kostnadsoverslaget vera så høgt at det viste den manglande økonomien, eller så måtte det vera feil rekna. Dette vart berre avvist, og grunneigarane stilte seg bak avvisinga. Då kunne eg ikkje få gjort meir med prosjektet, og melde frå om det, med det til fylgje at grunneigarane, med sine nye rådgjevarar, berre braut samarbeidet med meg og køyrde vidare utan omsyn til det eg hadde sagt. Eg har vore under eit kollossalt press, i og med at eg ikkje har fått betaling for arbeidet mitt, og grunneigarane ikkje ville imøtekoma ei oppmoding frå meg sist haust om at vi skulle *avtala* eit økonomisk oppgjer til meg.

Dette var den einaste korrekte framgangsmåten frå mi side, noko meir eller noko rettare var det ikkje mogleg for meg å gjera. No krev eg at NVE ikkje fell meg i ryggen ved å godkjenna framgangsmåten og *den økonomiske framstillinga* til grunneigarane og deira nye samarbeidsparnarar, jfr. pkt. 4.

NVE kan ikkje no orsaka at dei stytter ei feil planlegging med at det er konflikt mellom meg og grunneigarane!»

Til de foreliggende uttalelser bemerker selskapet følgende:

Brev av 6. januar 1992 fra *Steinar Eide* på vegne av selskapet:

«Viser til Dykkar brev ovanfor, og har desse merknader:

Ad. 2. Uttale frå Knut Andersen av 11. desember 1991

Areal for tippmasse vert anslått til ca. 5 000 m^2. Grunnen til dette ca.-talet avheng av nøyaktig masseberekning til skogsbilvegen som enno gjenstår, vidare gjeld ogso det same for steinmassar til kanalen mellom dei to vatna, og endeleg ved masseutskifting på dyrka jord vest for utløpet i Skredevatnet.

Når det gjeld tidsramme for mellomlagringa kan vi berre henvise til avtale frå Statens Vegvesen av 3. oktober 1991 bilag 15 i konsesjonssøknaden.

Det vert og referert til ein samtale der underteikna skal ha uttala at deponiplassen er lite eigna. Dette er ei sterk misstyding. Eg pressiserte tvert imot at i samråd med skogsjefen i S. og Fj. var dette det beste alt. Alle omsyn teke i betraktning.

Derimot ville opplastinga av praktiske grunnar måtte føregå i «Tøptemyra» som vert definert som dyrka jord rett under og nedanfor deponiplassen. Men vi utelukkar ikkje at noko steinmasser ogso vil måtte plasserast på dette arealet, av grunnar som er nevnde ovanfor, men at denne massen vert fjerna fyrst.

Sjå kartskisse *Vedlegg 1.*

Ad. 3 og 4. Merknader frå Martin Skrede av 11. desember 1991 og Svein Ness av 10 desember 1991

For å hindre heving/senking av det naturlege vannspeilet i Skredevatnet har N.V.K. føreteke berekningar av utviding av eksisterande kanal, som syner at den eksisterande bredde i botnen på 1,5 m må aukast til 3 m for å imøtekome desse naturlege krava. Det er ogso teke kontakt med NVE's lokale avd. i Førde for ei kontrollberegning, evt. merknader vert meddelt omg.

Ad. 5. Uttalelse frå Signe Fossheim av 9. desember 1991 m/bilag

Konsesjonssøkjarene har ikkje kome med uriktige opplysningar angåande eigar- og fallrettar på Fossheim ytre.

På Fossheim ytre dvs. b.nr. 4 og 5 har Nylund 27/5 aldri eigd, eller vore medeigar i grunn som grensar til Fossheimselva.

Under skylddelingsforr. av 10. juli 1905 Vedlegg 2 står det å lese «Ved denne forretning er ikke foranlediget sameie i jord eller skov». Ved utskifting i 1966 vart denne ordlyden ståande, og har heller ikkje seinare vorte endra.

I tredje avsnitt vert det referert til ein utmarksteig med påstand om at inntakstunnelen i ein viss utstrekning «vert liggende i den-

ne». Underteikna har ikkje forståing for at denne teigen vert forulempa av ein tunnel som vert liggande med minimum 20 m overdekning av fjell.
Bruk nr. 5 vert ikkje nokon stad fysisk forulempa verken under- eller etter ei evt. utbygging.»

Avtalen som ligger ved gjelder gnr. 27 bnr. 1 og 2. Ifølge denne betales kr 20 000,- til hver av grunneierne ved start av kraftverket og sikrer like god vannforsyning til eiendommene som før utbyggingen.

I brev av 2. mars 1992 fra *styreformann Johan Viken* sies bl.a.:

«Når det gjeld Signe Fossheim sine merknader til fallrettane, viser vi til skylddelinga frå 16. juni 1905 og til dom i Jordskifteretten i 1966. Desse dokumenta viser eintydig at Steinar Eide er eineeigar av fallrettane på denne sida av elva.
Vi har ingen merknad til punkta 1, 2, 4 og 5 i dykkar skriv av 26. februar 1992. Når det gjeld brev av 3. januar 1992 frå Ragnhild Mordal viser vi til vedlagde kopi av brev dagsett 7. januar 1992 til Steinar Eide frå NVE region vest i Førde. Vi tek sikte på å utvide kanalen mellom Skredevatn og Fossheimsvatn i samråd med grunneigarane på Skrede.
Fossheim Energiverk A/S oppfattar ingeniør John Tveit som ugild når det gjeld konsesjonssøknaden på grunn av at han har uttala at han skal gjere det han kan for å stogge prosjektet. Vi ser difor liten grunn til å kommentere John Tveit sin klage på sakshandsaming i brev av 25. februar 1991. Vi vil likevel gjere merksam på at John Tveit i samband med forprosjektet sa frå til oss at vassmengdene var sett for låge, men ingen i landet kunne motbevise det. Han ringde spesielt til oss for å gjere merksam på at kostnaden vart sett til 26 millionar, men at vi skulle greie å byggje verket for 20 millionar. Dette set John Tveit sine nye merknader i eit merkeleg lys.
Når det gjeld avtale om straumlevering, viser vi førebels til skriv dagsett 26. september 1990, som vi legg ved kopi av. Det pågår for tida drøftingar mellom partane om nærare avtale.»

Nevnte brev av 7. januar 1992 fra *NVE-Region Vest* lyder slik:

«Vi syner til Dykkar spørsmål vedrørande kva tiltak som må gjerast med kanalen mellom Skredevatn og Fossheimsvatn i samband med bygging av kraftverk.
Som grunnlag for dei utrekningane vi har gjort har vi brukt følgjande data:

Nedbørsfelt 2,75 km^2.
Sommarvassføring frå Skredevatn ca. 0,4 m^3/sek.
Vassføring frå kraftverket 3,0 m^{3}sek.
Vassføring frå Skredevatn med kraftverket i drift 3,4 m^{3}sek.
Fall i kanalen 1:230.

Ut frå desse føresetnadene meiner vi ein oppnår minst endringar i sommarvasstanden i Skredevatn ved å byggje ein terskel i utløpet av vatnet og senke kanalen nedanfor.
Ved å byggje ein terskel med overløpsbreidde på 15 m, vil vatnet ved ei vassføring på 3,4 m^3/sek. stå ca. 0,4 m over terskelen. Det vil seie at terskelkruna må ligge på eit nivå som er 0,4 m under sommarvasstand. Vi vil tilrå bruk av duk til tetting av terskelen.
For at vatnet i kanalen ikkje skal få verknad på vasstanden i Skredevatn, må botnen i kanalen ligge 0,7 m under terskelkruna ved terskelen og med fall 1:230. Botnbreidda i kanalen må vere 3,0 m og vi vil tilrå at utvidinga vert gjort på ein slik måte at sideskråningane får fall 1:1,5.
Ei utforming slik vi har skissert ovanfor vil kunne gi nokre sentimeter senking av lågvatn. Men for å kunne seie dette sikkert må vi kjenne tilhøva i utlaupet av vatnet betre.
Vi håpar dette gir svar på dei spørsmål De stilte om verknadar og tiltak som må gjerast mellom Skredevatn og Fossheimsvatn.»

Brev av 26. september 1990 er fra *Sundfjord Elektrisitetsverk* og det sies her følgende:

«Saka var oppe i styremøte på Sunnfjord El.verk 25. september, sak 30/90, der slikt vedtak vart gjort:

> «Sunnfjord El.verk er villig til å kjøpe den produserte krafta i Fossheimelva Kraftverk til ein pris som er konkurransedyktig med den til eikvar tid tilgjengelege kraft i marknaden.
> Endeleg avtale om drift og uttak av straum frå kraftverket, utforming av kontrakt m.m. vert å setje opp når utbygginga er ferdig.»

Som det går fram av vedtak skulle det ikkje vere problem med å selje krafta til Sunnfjord El.verk når prisen er konkurransedyktig.
Dessutan har Sunnfjord El.verk berre ein eigenproduksjon på ca. 30 pst. av total kraftrong, og dette verket ligg svært høveleg til i vårt forsyningsområde for leveranse av kraft. Vonar denne orienteringa er god nok for Dykk på noverande tidspunkt.»

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) vil bemerke:

Generelt

Fossheimelva er en sideelv til Breimselva som har utspring i fler små vatn, bl.a. Skredevatnet og Fossheimvatnet, i Skei i Jølster kommune. Elva renner i slakt fall nordover gjennom bebygget område, men faller sterkt fra kote 200 på en ca. 5,5 km lang strekning gjennom en trang dal før utløpet i Breimsvatn på kote 61. Breimselva har utløp i Gloppenfjorden ved Sandane og på denne strekningen er bygget ut en fallhøyde på ialt 44 m i Trysilfossen og Eidsfossen kraftverker med en samlet midlere årsproduksjon på ca. 72 GWh. Eidsfossen er et gammelt verk fra 1916 mens Trysilfossen er fra 1980. Breimsvatnet er regulert 1,8 m som gir et magasin på ca. 40 mill. m^3, jfr. kgl. res. 20. januar 1950.

Fossheimelva kommer fra Trollebotsvatnet på kote 1064 noe vest for Jostedalsbreen og tar opp avløp fra Tverrelvbotsvatna før utløp i Instebotnvatn på kote 801. Herfra går elva i jevnt, bratt fall - delvis gjennom et gjel - ned til kote 225 og videre derfra på en kort strekning gjennom bebygd område og ut i Fossheimvatn på kote 200. På siste strekning ovenfor kote 225 danner elva Fossheimfossen som er et relativt markant trekk i landskapsbilde sett fra riksvei 14. Fossen og stryk ovenfor - ialt 105 m fall mellom kotene 220 og 325 - er tidligere blitt utnyttet i et likestrømkraftverk med en installasjon på 110 kW. Verket var i drift i årene 1916 til ca. 1964.

Søknaden, utbyggingsplan

A/S Veidekke inngikk den 5. juli 1991 en avtale med falleierne som også er gruneiere i Fossheimelva, Steinar Eide og Johan Viken, hvor selskapet påtar seg utredning, utarbeidelse av planer og utbygging av Fossheim kraftverk for en garantert fast utbyggingspris som partene må være enige om før endelig kontrakt inngås. A/S Veidekke setter inn nødvendige ressurser på å klargjøre tekniske og økonomiske forhold, samt finansiering, og påtar seg alle omkostninger ved det. Søknaden av oktober 1991 er fremmet av A/S Veidekke på vegne av Fossheim kraftverk ANS under stiftelse. Den gjelder tillatelse til utbygging av Fossheim kraftverk i h.t. vassdragsloven av 15. mars 1940, §§ 104 og 105, jfr. også § 106, av hensyn til utbyggingens virkning på allmenne interesser.

I søknaden beskrives et fjellanlegg på sydsiden av elva med inntak på kote 528 og utløp i Skredevatn på kote 201 dvs. en brutto fallhøyde på 327 m. Det installeres en peltonturbin med nominell ydelse 8 446 kW ved 3 m^3/sek. Inntaket etableres med en liten betongdam med bunnluke og fast overløp og tappeløp - rør m/ventil - for tapping av minstevannføring. Inntakstunnelen med en lengde på 500 m gis et tverrsnitt på 24 m^2. Sammen med en bevegelig vannstand i inntaket på 4 m mellom kotene 524 og 528 danner inntakstunnelen et inntaksbasseng som angis å ville kunne skaffe driftsvann til en effekt på 3 160 kW over en 6-timers periode. Samlet tunnellengde blir ca. 1 600 m som inkluderer bl.a. 285 m avløpstunnel og 130 m nedgravd avløpsrør. Løpet mellom Skredevatn og Håheimsvatn utvides ved kanalisering.

Bolsetbekkene overføres til inntaket gjennom 460 m nedgravd rør. Veg opp til inntaket bygges i stor grad med bruk av sprengningsmasser fra anlegget. Vegen vil også tjene gårdsdrift og planlegges i samarbeide med skogbruksmyndighetene. Overflødige masser legges i deponi på falleiernes egen grunn. Veivesenet har gitt garanti for at disse masser vil bli brukt opp i løpet av 90-årene bl.a. til utbedring av riskvei 14.

Berggrunnen i hele området opplyses å bestå av tilsynelatende homogene, lite oppsprukne, kaledonske gneisbergarter.

Kraften kan føres ut på eksisterende 22 kV-linje i en avstand av ca. 1 km fra kraftverket.

Faste anleggskostnader pr. 31. august 1991 er beregnet til 43,3 mill. kr. Midlere årlig produksjon er beregnet til 32,4 GWh og av dette er 11,4 GWh angitt å være vinterkraft.

Fallrettigheter, selskapsdannelse

Fossheim energiverk A/S er stiftet den 6. januar 1992 med en aksjekapital på kr. 50 000. Formålet er å eie, bygge og drive kraftanleggene på Fossheim i Jølster kommune i h.t. ervervs- og reguleringskonsesjon. I styremøte 22. januar 1992 ble besluttet å sette i verk utbygging så snart tillatelse av konsesjonsmyndighetene foreligger og i h.t. styrevedtak i Sunnfjord Energiverk (SE) om kjøp av kraften.

NVE bemerker til dette at realiseringen av styrevedtaket avhenger av samarbeidsformen med SE. Det forhandles nå med SE med sikte på å komme fram til en endelig avtale. Det er skissert tre måter å gå fram på:

a) SE overtar prosjektet fullt ut
b) SE går inn som eier sammen med grunneierne
c) SE kjøper kraften og forestår driften

I forbindelse med NVEs tilsagn om tildeling av statsstøtte på 3 mill. kr. til utbyggingen, har A/S Veidekke overfor grunneierne i erklæring datert 22. januar 1992, bekreftet en totalentreprise på kr. 46 000 000 på Fossheim kraftverk med tillegg av prisstigning etter 1. junuar 1992. Såvidt vi kan se er det avtalen at A/S Veidekke finansierer utbyggingen nærmest som et byggelån og at selskapet forutsetter at Sunnfjord Energiverk eller tilsvarende annet kraftselskap kommer inn som eier og/eller kraftkjøper på en slik måte at Fossheim energiverk A/S kan bli istand til å betale ut A/S Veidekke.

Det er følgelig vesentlige spørsmål som gjenstår å løse før det er klart for utbygging. NVE ser imidlertid ikke at behandlingen av den foreliggende søknad av denne grunn bør stilles i bero. For det første ser vi den selskapsformen som det arbeides med som uproblematisk sett fra et energipolitisk synspunkt. Dernest er en tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 i første rekke en vurdering av de skadelige virkninger på vassdraget

av utbyggingen og mulige avbøtende tiltak i den forbindelse.

Vi regner også med at partene legger så meget av en forpliktelse i den inngåtte intensjonsavtalen at den vil bli gjennomført.

Fossheimelva ligger i grensen mellom to gårdsbruk og det er eierne av disse, Johan Viken og Steinar Eide (gnr. 27, bnr. 3 og 4), som er initiativtagere til utbyggingen. Eventuelle fallrettigheter under to bruk på nordsiden (bnr. 1 og 2) overdras de nevnte eiere i h.t. avtale av 21. mars 1990. Likeledes er det truffet avtale om overdragelse av Bolsetbekkene.

Det uregulerte vassdrag (1. byggetrinn) yter i det planlagte kraftverket ca. 393 nat.hk. i et medianår. I utbyggingsplanene er skissert et byggetrinn 2 med utbygging av et øvre fall mellom Instebotnvatn og inntaket for nedre kraftverk dvs. et fall på ca. 273 m. Det inngår også en regulering av Trollebotsvatnet med et magasin på ca. 2,7 mill. m^3. I nedre fall øker da ydelsen i et medianår til ca. 2 440 nat.hk. Under utsendelsen av søknaden har NVE pekt på at en ved behandlingen av 1. byggetrinn ikke har nok opplysninger til å avgjøre om reguleringen vil kunne gjennomføres. Det blir spørsmål om fritagelse fra Samla Plan samt om konsesjon på reguleringen. Vi har derfor utsatt kravet om ervervskonsesjon til en eventuell reguleringssøknad foreligger til behandling. Fossheim energiverk A/S overtar eiendomsretten til fallene fra grunneierne og denne overdragelse er konsesjonspliktig i h.t. ervervslovens § 2.

Det er hevdet av eier av gnr. 27 bnr. 5 som grenser opp til bnr. 4, men uten at noen del av eiendommen støter til elva, at fallrettighetene i denne er å betrakte som et sameie mellom disse brukene. Som begrunnelse vises bl.a. til godtgjørelse i form av kraftlevering til tidligere eier av 27/5 og hvor samme da ble karakterisert som medeier i vassdraget i forbindelse med bygging av kraftverket i 1916. Eierne av bnr. 2 og 4 benekter et slikt sameieforhold og det består derfor noe uklarhet om fallrettighetene.

NVE kan heller ikke se at dette spørsmål krever avklaring før den foreliggende søknad blir avgjort. Det er ikke inngitt noen protest mot utbyggingen av eier av bnr. 5. Det kreves heller ikke ervervskonsesjon på 1. byggetrinn. Eierforholdene til fallrettighetene henvises derfor i mangel av minnelig ordning til rettslig avgjørelse. Det er ellers på det rene at betingelsen for å behandle en ekspropriasjonssøknad basert på innløsning etter vassdragslovens § 56 er tilstede.

Vurdering av teknisk plan

NVE har gått gjennom kostnadene for prosjektet. Med prisnivå 1. januar 1991 som basis er en kommet til en samlet kostnad på 66,0 mill. kr. Dette er 43 pst. høyere enn søkers angivelse på 46 mill. kr. NVE har bl.a. regnet 18 måneder byggetid mot søker 14 måneder og har forutsatt Francisturbin mot søkers Peltonturbin. Overfor NVE har A/S Veidekke bekreftet at prisen er presset maksimalt på grunn av sysselsetting og at en dessuten har en viss interesse av prosjektet i forsøksøye-med m.h.p. drivemetoder og den spesielle løsning med utvidet tilløpstunnel i kombinasjon med inntaksmagasin.

NVE har foretatt en samfunnsøkonomisk vurdering av prosjektet som er det vanlige felles vurderingsgrunnlag for konsesjonssøknader. Fossheim kraftverk er simulert i modell omfattende hele det norske vannkraftsystem. Gjengedal vannmerke er benyttet med årsserie 1931-60 som gir et midlere årstilsig p 49,4 mill. m^3. Det er videre forutsatt sluppet en minstevannføring på 0,2 m^3/sek. til Fossheimfossen i perioden 15. mai til 15. september. Prosjektet vil øke krafttilgangen med 31,0 GWh/år i middel og med 25,5 GWh/år fastkraft. Netto nytteverdi er beregnet til 19,8 mill. kr. som gir en nyttefaktor på 1,27 med NVEs kostnadsoverslag. Beregningsgrunnlaget er forøvrig 40 år levetid for anlegget og 7 pst. kalkulasjonsrente. Prosjektet er etter dette relativt rimelig. En gunstig nett-tilkobling bidrar også positivt til prosjektets økonomi. Legges anbudsprisen for anlegget til grunn blir den beregnede samfunnsmessige nytteverdi ytterligere bedret.

Det er ikke sikkert at utbygger selv klarer å ta ut hele den systemmessige gevinst av prosjektet - f.eks. fastkraftforedlingen, men i tråd med intensjonene i energiloven er det utbygger selv som har ansvaret for den bedriftsøkonomiske lønnsomheten.

Energisjefen i Sogn og Fjordane har uttalt seg kritisk både om den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av prosjektet og om kostnadene for samme. Energisjefens kostnadsberegninger bygger på kostnadsgrunnlag for Samlet Plan fra 1986 oppjustert til dagens prisnivå etter Statistisk Sentralbyrås kostnadsindeks for vannkraftverk. Resultatet er blitt 89,3 mill. kr. for anlegget.

NVE har i 1990 utarbeidet et nytt kostnadsgrunnlag for vannkraftverk til bruk i Samlet Plan. Dette ligger til grunn for våre beregninger. Det vanskelige marked i entreprenørbransjen gjør at også kostnadsgrunnlaget fra 1990 er noe høyt i forhold til de priser en i dag kan oppnå. Det innhentede anbud på Fossheim kraftverk tyder også sterkt på det.

Det er også kommet kritikk mot det hydrologiske grunnlagsmateriale som er brukt i produksjonsberegningene. Det hevdes at ukemiddelberegninger er for grove samtidig som det hevdes at avrenningen fra nedbørfeltet er satt for høyt. Kritikken kommer fra dr. ing. John Tveit som tidligere har vært konsulent for et noe mindre prosjekt i Fossheimelva. Ifølge Tveit vil produksjonen i middel pr. år bli 27,6 GWh og vinterandelen 7 GWh dvs. ca. 25 pst. mot ca. 36 pst. etter de beregninger som følger søknaden. Dette hevdes å være en vesentlig svakhet ved prosjektet. Med tillegg av påståtte meningsløst underkalkulerte anleggskostnader mener Tveit at prosjektet bør forkastes.

Dissens om fordeling av kraften på sommer/vinterproduksjon hevdes i særlig grad å skyldes forskjell i høyde mellom Fossheim- og Gjengedalsfeltet. Det er mulig at NVEs beregnede vinterkraftandel av denne grunn er noe for høy. I Tveits beregninger inngår en rekke vannmerker i tillegg til Gjengedal. Disse vannmerker har stort sett betydelig større feltareal enn Gjengedalsvatn og har tildels stor breprosent i feltet. Det synes derfor tvilsomt om Tveits tilsigsberegninger er vesentlig mer representative for Fossheim enn Gjengedalsvatn vannmerke er.

NVE har vurdert prosjektet etter fastkraftbidraget og innvirkningen på det samlede driftsresultat for det totale kraftsystem. I dette systemet gir verket et fastkraftbidrag på ca. 82 pst. av midlere årsproduksjon. En mindre endring av årsfordeling av tilsiget vil ikke gi noen dramatisk endring av resultatet i en slik vurdering mot totalsystemet.

For øvrig vil NVE bemerke at en beregning med midlere ukeverdier som grunnlag kan bli noe høy fordi kortvarige flommer blir jevnet ut og derfor gir mindre flomtap.

NVEs tall for årstilsiget ligger ca. 6,3 pst. over det Tveit angir i sine beregninger. Dette avviket i tilløpet er ikke større enn den usikkerhet en må regne med for slike beregninger.

Selv om vinteravløpet i Fossheimfeltet skulle være noe lavere enn NVE har regnet med og bruken av ukeverdier har gitt noe høye produksjonstall, mener vi avvikene som Tveit viser til enkeltvis ikke er større enn den usikkerhet en må regne med ved hydrologiske beregninger.

NVE finner derfor at planen teknisk sett er tilstrekkelig utredet til å kunne slå fast at prosjektet gir en klart positiv samfunnsmessig nytteverdi.

Skader og ulemper

Skadene på allmenne interesser ved utbygging av Fossheim kraftverk oppstår hovedsakelig gjennom en delvis tørrlegging av Fossheimelva på en ca. 1 700 m lang strekning fra inntaket til utløpet i Fossheimvatnet. Fossheimfossen utgjør et konsentrert fall på ca. 50 m i nedre del av elva. Fossen er godt synlig fra riksvei 14 og mister ved utbyggingen meget av sin verdi som landskapselement.

Karakteristiske vannføringer i fossen etter de framlagte vannføringskurver er:

Før utbyggingen

I vintertiden fram til ca. 15. april varierer vannføringen vanligvis melloiim 100 og 500 l/sek, men kan i særlig tørre år gå ned mot null.

I vårflommen - ca. 15 april til ca. 1. juni - stiger vannføringen fra ca. 0,3 til ca. 3,3 m^3/sek. i relativt vannfattige år og fra ca. 2,0 til ca. 5 m^3/sek. i vannrike år. I normale år er stigningen fra ca. 0,6 til ca. 4 m^3/sek.

Sommervannføringene fram til 15. september faller nokså jevnt ned mot 2,0 og 1,0 m^3/sek. med 1,5 m^3/sek. som det normale.

Resten av året ligger vannføringen etter en kort høstflom mellom 0,5 og 1,0 m^3/sek.

Etter dette er «vanlige» vannføringer i fossen før utbygging:

Jan. - 15. april	15. april - 1. juni	1. juni - 15. sept.	Høst
0,1 - 0,5 m^3/sek.	0,5 - 4,0 m^3/sek.	4 - 1,5 m^3/sek.	0,5 - 1,0 m^3/sek.

Etter utbyggingen

I vintertiden fram til ca. 15. april blir vannføringen praktisk talt lik null.

Vårflommen bringer vannføringen opp i 0,3 til vel 2 m^3/sek. med ca. 1,0 m^3/sek. som det normale.

I tiden 1. juni til ca. 15. juli faller vannføringen ned til ca 50 til 150 l/sek.

Vannføringen om høsten fra ca. 15 september faller fra ca. 100 l/sek. ned mot 0. En kort høstflom kan gi vannføring opp til 500 l/sek.

Etter dette blir vanlige vannføringer etter utbygginen:

Jan. - 15. april	15. april - 1. juni	1. juni - 15. sept.	Høst
0 m^3/sek.	ca. 1,0 m^3/sek.	1,0 - 0,1 m^3/sek.	100 - 0 l/sek.

Etter utbyggingen blir fossen vesentlig mindre synlig i landskapet som med det påføres et estetisk tap. Et minstevannslipp vil særlig ha betydning for å hindre at fossen forsvinner i de ekstremt tørre år. Denne vannføring bør slippes fra kraftverkets inntak og kommer som tillegg til de restvannføringer som er angitt ovenfor.

I alle distriktsuttalelser er søkers forslag om et slipp av en minstevannføring på 200 l/sek. akseptert. Tveit hevder at 400 l/sek. bør være minimum for å få en synlig foss og har begrunnet dette nærmere i sine beregninger over restvannføringer. I følge disse vil 400 l/sek. opptre i fossen bare 4 dager i gjennomsnitt i tiden mai-september.

Med 200 l/sek. kan en i et middels år få en sommervannføring på mellom 1,0 og 0,3 m^3/sek. i fossen. I et relativt tørt år vil vannføringen ligge på 300 - 400 l/sek. Tatt i betraktning at produksjonstapet bør holdes nede, finner NVE at 200 l/sek. bør legges til grunn. Det er NVEs vurdering at fossen med dette fortsatt vil ha en verdi som landskapselement. Tapet i kraft er av søker beregnet til 1,4 GWh/år.

NVE vil imidlertid ta forbehold om å kunne ta vannslippingen opp til ny vurdering ved evt. konsesjonsbehandling av et senere byggetrinn. En vil da ha sikrere holdepunkt for produksjonen i kraftverket og for hvorledes utseende av fossen vil være med et slipp på 200 l/sek. Etter de framlagte beregninger vil eksempelvis 400 l/sek. samlet vannslipp bety en reduksjon i energiproduksjonen på 2,9 GWh/år.

Fossheimelva har i dag en liten bestand av ørret på de nederste 350 m. På strekningen fra inntaket og ned til Fossheimfossen står det endel ørret i kulper i elva etter nedvandring fra Instebotnvatn. Elva er tildels meget vanskelig tilgjengelig og fisket har lite omfang. Skaden på fisket på utbyggingsstrekningen må regnes å bli tilnærmet total.

Endel lokal turisttrafikk foregår i Fossheimdalen. Ferdselen gjør seg i noen grad nytte av gamle stølshus i dalen. Om utbyggingen vil påvirke denne trafikken i nevneverdig grad er tvilsomt. Veibyggingen vil kunne gjøre terrenget lettere tilgjengelig.

En positiv virkning vil oppstå ved at det sterkt forurensede Skredevatn får gjennomstrømming av rent vann fra kraftverket.

Vurdering av andre

Jølster kommune, fylkesfriluftsnemnda, fylkesutvalget i Sogn og Fjordane og fylkesmannen anbefaler søknaden innvilget og legger til grunn små skadevirkninger på allmenne interesser.

NVEs vurdering

Vår vurdering er sammenfallende med de som er kommet til uttrykk gjennom distriktsuttalelsene. Det er små allmenne skader og betingelsen for å gi tillatelse er for så vidt oppfylt.

Dr. ing. John Tveit har engasjert seg sterkt mot det foreliggende prosjekt på et rent teknisk grunnlag. Bakgrunnen for dette er hovedsakelig hans bearbeidelse av en mindre utgave av samme prosjekt. Der omfatter ca. 75 % av fallhøyden og for øvrig 50 - 60 pst. av installasjonen, årsproduksjonen og av anbudssummen for det omsøkte prosjekt.

Etter det NVE kjenner til er det fra Tveits side lagt ned et omfattende analysearbeide under prosjekteringen. Det var ennå ikke ferdig bearbeidet da A/S Veidekke lanserte det konkurrerende prosjekt.

NVE har ikke gått inn på en detaljert vurdering av de to prosjekter mot hverandre. Vi gir derfor heller ingen annen kvalitetsvurdering av Tveits arbeide enn at det synes å representere en meget grundig forstudie innen den ramme han har lagt på sitt prosjekt. Opplegget har så vidt sees vært å skape et kraftverk som kunne være mål for ekskursjoner og til dels også tjene undervisningsformål. Beregningsopplegget tar antagelig sikte på en teoretisk optimalisering av hele kraftkilden i flere byggetrinn.

Det omsøkte fjellanlegget fyller etter våre beregninger kravet i vassdragslovens § 106 pkt. 2 om en samfunnsmessig nytte av tiltaket. Kraftverket gir en verdifull tilvekst til landets samlede kraftproduksjonssystem. Vi venter at denne nytteverdien også vil stige med forventet stigende langtidsgrensekostnad i siste halvdel av 90-årene.

Den bedriftsøkonomiske lønnsomheten er som nevnt kraftselskapets ansvar ved en markedsbasert kraftomsetning. Det er derfor ikke NVEs sak å detaljstyre utbyggingsprosjektet ved nærmest å overta en prosjekteringsoppgave. I den nye situasjon som er en følge av energiloven må vi gå ut fra at kjøpersiden vurderer markedsverdien av anlegget. Det er derfor å vente at dette forhold vil være avgjørende for når utbyggingen kan komme igang.

Vi finner således heller ikke grunn til en sentralt dirigert byggestart på anlegget slik Energisjefen i Sogn og Fjordane går inn for.

John Tveit mener det er alvorlige mangler knyttet til økonomien i prosjektet og hevder på dette grunnlag at det dreier seg om prinsipper i saksbhandlingen. Tveit understreker for øvrig at den samfunnsøkonomiske nytten må være retningsgivende. Etter NVEs difinisjon av begrepet er dette hensyn ivaretatt ved prosjektet. Hva Tveit legger i det er uklart men det er ikke sammenfallende med konsesjonsmyndighetenes vurderingsgrunnlag. Vi mener den nye energiloven har fastlagt prinsippet om at den bedriftsøkonomiske side av prosjektet er søkers ansvar og at det nå er spørsmål om prakiseringen av loven. Vi vil peke på at fjellanlegget også har positive sider ved å skaffe masser til veibygging både i og utenfor anleggsområdet. Det er som byggverk mindre synlig i terrenget enn et anlegg i dagen.

Når det gjelder fjellanleggets forhold til Samlet Plan viser vi til fylkesmannens tilråding om at fritaket også bør gjelde dette.

NVE har basert sin vurdering hovedsakelig på et dyrere anlegg enn hva anbudsprisen ligger på. Vi vil imidlertid bemerke at A/S Veidekke er en seriøs entreprenør. Et bindende anbud fra dette selskapet gir i stor grad en garanti for at en får utført anlegget til avtalt pris. Vi ser dette som en ukomplisert fordel for kraftsektoren.

Ledelsen i Vassdragsavdelingen foretok befaring av Fossheimselvas nedre del den 22. oktober 1991.

NVE finner at vilkåret i henhold til vassdragslovens § 106 pkt. 2 for å gi tillatelse til den søkte utbygging er oppfylt og anbefaler denne gitt på de vilkår som følger vedlagt.

Om vilkårene bemerkes:

Vannslipping, manøvrering, post 1

NVE har ovenfor drøftet vannslippingen fra inntaket hovedsakelig av hensyn til Fossheimfossens utseende. Vi er blitt stående ved 200 l/sek. - ev. slipping av tilsiget dersom dette er mindre - i tiden 15. mai til 15. september.

Vi har bl.a. festet oss ved fylkesmannens vurdering som antyder at vannslippingen burde vært større. NVE tilrår derfor at det tas forbehold om å kunne øke slippingen ved ev. behandling av konsesjonssøknad for senere byggetrinn.

Vi legger herunder vekt på beregninger av ing. John Tveit og tar hensyn til at man senere vil ha et sikrere grunnlag for bedømmelse av tilløpet til kraftverket. Vannslippingen skal måles ved inntaket og protokolleres.

Godkjennelse av planer, post 2

Det er framkommet krav fra eiere av eiendommer som støter til Skredevatn og den prosjekterte kanalen mellom dette og Fossheimvatn om uendrede vannstandsforhold i Skredevatn av hensyn til nærliggende bygninger. Videre kreves erosjonssikring av kanalen, at denne utvides på søkers eiendom og at eiendomsgrenser for øvrig ikke forskyves.

Søker har i kontakt med NVE-Region Vest fått skissert en plan om utvidelse av løpet mellom de to vatn og sikring av vannstanden i Skredevatn med terskel. Planen går således ut på å imøtekomme kravene.

NVE finner det riktig i samsvar med Jølster kommunes vedtak, å vilkårsfeste denne planen ved å kreve at den endelige kanaliseringsplan godkjennes av NVE. Vi forutsetter at vannstandene i Skredevatn søkes holdt uendret. Vi finner ikke grunnlag for å pålegge en forbedring av forholdene ved flomsenking av vatnet slik det også foreligger krav om.

Vi foreslår at NVE treffer bestemmelse om sikring av kanalsidene. Vi forutsetter at både utførelse og vedlikehold av disse arbeider pålegges søker.

Vilkåret inneholder ellers plikt for søker til å forelegge for NVE til godkjennelse plan for hele utbyggingen inklusive veibyggingen ut fra landskapsmessige hensyn. I denne forbindelse bør tippmassenes plassering vurderes særlig med sikte på minst mulig sjenanse for tilstøtende bebyggelse.

Inntaksdammen er av en slik størrelse at den krever godkjennelse av NVE-Tilsyns- og beredskapsavdelingen.

Forurensningstiltak, post 3

Det er fremmet krav fra en oppsitter om tiltak for å hindre eventuell svikt i effekten på det kommunale renseanlegget som ligger ved elvas utløp i Fossheimvatnet. Kommunen har ikke berørt spørsmålet.

Ved flytting av elveutløpet gjennom uttak av driftsvannføringen blir strømforholdene ved renseanlegget endret. Om dette har virkning på anlegget er vanskelig å si. Vi mener spørsmålet bør undersøkes nærmere og foreslår at forurensningsavdelingen hos fylkesmannen vurderer det nærmere og gir bestemmelse om nødvendige mottiltak dersom ulemper av noen betydning oppstår.

Byggefrister, post 4

I henhold til vassdragslovens § 111 faller tillatelsen bort dersom utbyggingen ikke er påbegynt innen 2 år og fullført innen ytterligere 5 år.

Vi har oppstilt vilkår i samsvar med dette. Fristene kan etter søknad forlenges.

Øvrige merknader

Knut Andersen har hytte i nærheten av påtenkt lagerplass for steinmassen fra anlegget. Det kreves erstatning for redusert bruksverdi til rekreasjonsformål og at det vilkårsfestes at tippen ikke må komme ned på dyrket mark. I så fall kreves hytten innløst i sin helhet under henvisning til vassdragslovens § 132 pkt. 4.

Søker utelukker ikke at noe av massen blir lagret på det nevnte areal dyrket mark. Dette er imidlertid usikkert pga. manglende sikre oppgaver over hvor mye som blir lagret. Straksbruk av masser til vei, kanal o.a. har søker således ikke full oversikt over.

Erstatningsspørsmål henviser vi i mangel av overenskomst til avgjørelse ved en skjønnsrett. Det blir under alle omstendigheter ikke aktuelt med ekspropriasjon av grunn eller annen eiendom overfor Knut Andersen.

Vassdragslovens § 132 pkt. 4 gjelder hel kontra delvis ekspropriasjon av annenmanns eiendom. Vi kan ikke se at bestemmelsen er relevant i dette tilfelle.

Tillatelse i henhold til energiloven til bygging og drift av de elektriske anlegg i kraftstasjonen blir behandlet som egen sak.

NVE's forslag til vilkår for tillatelse i h.t. vassdragslovens §§ 104-106 for Fossheim energiverk A/S til utbygging av Fossheim kraftverk i Breimsvassdraget i Jølster kommune:

«1.

Inntaket legges med fast overløp på kote 528 og vannstanden kan svinge mellom kotene 524 og 528. Det installeres ventil i dammen for slipping av en vannføring på 200 l/sek. i tiden 15. mai til 15. september. Er det samlede tilløp til inntaket mindre enn 200 l/sek. slippes tilløpet.

Nedre reguleringsgrense skal markeres med fast og tydelig vannstandsmerke. Det føres protokoll over manøvreringen og vannslippingen. Protokollen oppbevares hos utbygger og forevises representant for offentlig forvaltningsorgan på forlangende.

2.

Planen for kanalisering mellom Skredevatn og Fossheimvatn skal godkjennes av NVE. Det er en forutsetning at vannstanden i Skredevatn ikke endres nevneverdig og at kanalsidene sikres mot erosjon dersom NVE finner dette nødvendig. Erosjonssikringen kan utsettes, men plikten påligger utbygger i kraftverkets levetid. Plikten omfatter både anlegg og vedlikehold av sikringsarbeidene.

Planen for hele utbyggingen inkludert veibyggingen forelegges NVE til godkjennelse og senere inspeksjon for så vidt angår landskapsmessige tilpasninger.

Inntaksdammen underlegges teknisk tilsyn.

Utgifter forbundet med gjennomføringen av denne post betales av anleggets eier.

3.

Dersom kloakkrenseanlegget ved elveutløpet i Fossheimvatn mister noe av effekten på grunn av utbyggingen, bekoster utbygger nødvendig mottiltak etter fylkesmannens bestemmelse.

4.

Tillatelsen faller bort dersom utbyggingen ikke er påbegynt innen 2 år og fullført innen ytterligere 5 år.

Tillatelsen kan søkes fornyet innen utløpet av de nevnte frister.»

Innkomne uttalelser på NVEs innstilling

Jølster kommune har gitt følgende uttalelse:

«Kommunen har motteke innstilling frå Norges Vassdrags- og Energiverk, dagsett 4. mai 1992 med vedlagt utkast til vikår for tillatelse i h.t. Vassdragslova §§ 104 - 106.

Jølster kommune har ingen merknader til innstilling slik den ligg føre, og tilrår saka handsama av Olje- og Energidepartementet. I vilkåra pk 1 og 3 er naudsynt hensyn teke til krav om minstevassføring og eventuell effektreduksjon for kloakkrenseanlegget.»

Landbruksdepartementet har gitt følgende uttalelse:

«Landbruksdepartementet viser til oversendelse fra Olje- og energidepartementet av 11. mai 1992 om ovennevnte.

Utfra sakens papirer kan ikke LD se at landbruksinteressene blir vesentlig berørt i negativ retning, snarere tvert imot. Samarbeidet med skogbruksmyndighetene når det gjelder valg av veitrasé forutsettes gjennomført slik Fossheim energiverk A/S foreslår i søknaden.

LD vil ikke motsette seg at det gis konsesjon for utbygging av Fossheim kraftverk.»

Miljøverndeaprtementet har gitt følgende uttalelse:

«En viser til Olje- og energidepartementets brev av 11. mai 1992 om ovennevnte sak.

Fossheimelva er et sidevassdrag til Breimsvassdraget i Jølster kommune. Elva har sitt utspring i fjellområdet noe vest for Jostedalsbreen. Den planlagte utbygging går ut på at Fossheimelva føres inn i kraftverkstunnel på kote 528 og slippes ut i Skredevatn på kote 201. Midlere produksjon er beregnet til 32,4 GWh.

Skadene på allmenne interesser knytter seg i hovedsak til forringelse av landskapsverdi

idet Fossheimfossen som er godt synlig fra riksveien blir delvis tørrlagt. Spørsmålet om minstevassføring er derfor et viktig punkt i saken. NVE er blitt stående ved at det skal slippes en vannføring på 200 l/sek. i tiden 15. mai til 15. september. Etter NVE's mening vil da fossen fremdeles ha en verdi som landskapselement. Tapet i kraft er beregnet til 1,4 GWh.

Den foreslåtte minstevassføring er godtatt av kommunen. Fylkesmannen kan akseptere 200 l/sek., men uttaler at dette kan se ut til å være i minste laget. Under henvisning til denne uttalelse fra fylkesmannen tilrår NVE at det tas forbehold om å øke slippingen ved eventuell behandling av et senere byggetrinn.

Direktoratet for naturforvaltning uttaler om dette at det er uheldig å knytte en slik vurdering av vannslippingen til behandling av en eventuell søknad for senere byggetrinn. Dette vil kunne føre til at en ikke vil få anledning til å få vurdert spørsmålet på nytt. DN foreslår derfor at det i vilkårenes pkt. 1 tas inn en bestemmelse om at størrelsen av vannslippingen skal tas opp til ny vurdering etter en periode på f.eks. 10 år etter at kraftverket er satt i drift.

Miljøverndepartementet er enig med direktoratet om dette og vil henstille til OED at vilkårenes pkt. 1 endres som foreslått.

Når det gjelder de foreslåtte vilkår uttaler fylkesmannen i brev av 31. juli 1992 til Miljøverndepartementet bl.a. følgende:

> «Utkastet til vilkår ivaretek etter vår meining omsynet til allmenne interesser. Ev. plan for kanalisering mellom Skredevatnet og Fossheimsvatnet må godkjennast av NVE i samråd med fylkesmannen i samsvar med vanleg praksis for denne type saker (pkt. 2 i vilkåra). Vi er også samd med vilkåra pkt. 3 vedr. ev. mottiltak dersom utbygginga får negative verknader på kloakkreinseanlegget.
>
> Det er viktig at vegen til inntaksdammen vert planlagt og bygd i nær kontakt med NVE si natur- og landskapsavdeling. I tillegg bør bygginga samkøyrast med ev. skogsvegbygging i området. Sprengningsmassar må plasserast på ein miljømessig akseptabel måte. Desse tilhøva bør vere ivaretekne ved at planen for heile utbygginga inkludert vegbygginga skal godkjennast av NVE.»

Miljøverndepartementet slutter seg til denne uttalelse.

Saken er av Miljøverndepartementet også forelagt Statens forurensningstilsyn som i brev av 7. august 1992 har gitt slik uttalelse som vedlagte kopi viser. Miljøverndepartementet viser til denne uttalelse, som en slutter seg til.

Under henvisning til det som er uttalt ovenfor vil Miljøverndepartementet foreslå følgende endringer til utkastet til vilkår:

Post 1, 1. ledd gis følgende tillegg:

«Størrelsen av denne vannslippingen skal tas opp til ny vurdering etter en periode på 10 år regnet fra det tidspunkt kraftverket er satt i drift. Etter at utbyggingen er gjennomført, vurderes minstevassføringen på nytt med hensyn til slipp av vann til Fossheimelva også utenom den fastsatte tidsperiode, av hensyn til vannkvaliteten i elva.»

Post 3 endres til:

«Etter nærmere bestemmelse av Miljøverndepartementet plikter utbygger å

a) utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen, herunder bekoste nødvendige mottiltak dersom restutslippet fra kloakkrenseanlegget ved elveutløpet i Fossheimvatn får større konsekvenser på grunn av utbyggingen
b) besørge delvis resipientundersøkelse i Breimsvassdraget med Fossheimelva.»

Videre ber en etter anmodning fra Riksantikvaren om at det blir tatt inn følgende ny post:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere avtale med kulturminneforvaltningen (fylkeskommunens kulturetat) å bekoste en undersøking av fredete eller bevaringsverdige kulturminner som kan bli berørt av tiltaket. Dersom det etter at arbeidet er satt igang viser seg at kulturminner som ikke har vært kjent blir berørt, skal arbeidet stanses og melding sendes fylkeskommunens kulturetat umiddelbart.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.»

Forøvrig har Miljøverndepartementet ikke noe å bemerke til at det i medhold av vassdragslovens §§ 104 og 105 blir gitt tillatelse til den omsøkte utbygging.

En har ellers merket seg at beregnet midlere årsproduksjon er mindre enn 40 GWh og at saken derfor ikke skal behandles etter lov om vassdragsreguleringen.

Det er tidligere gitt fritak fra Samlet Plan for et prosjekt angående Fossheim kraftverk. Det prosjektet det nå er søkt om, skiller seg noe ut fra det tidligere ved at en har gått vekk fra rørgate og i stedet går inn for fjellanlegg og at inntaksdammen er flyttet noe høyere opp. Fylkesmannen uttaler at tidligere unntak fra Samlet Plan også bør gjelde for det omsøkte prosjekt. Miljøverndepartementet er enig i dette.»

Statens forurensningstilsyn har til Miljøverndepartementet gitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Deres brev av 26. juni 1992 vedlagt NVE's innstilling vedrørende utbygging av Fossheim Kraftverk i Breimsvassdraget.

Fossheimselva er et større sidevassdrag til Breimsvassdraget, som renner via Breimsvatn til Gloppenfjord i Nordfjord. Fossheimselva har sitt utspring i fjellområdene øst for Skei og slutter seg til hovedvassdraget noen kilometer nordøst for Skei sentrum. Den planlagte vannkraftutbyggingen innebærer at Fossheimselva føres inn i kraftverkstunnel på kote 528 og slippes ut igjen i Skredevatn på kote 201. Utbyggingen fører dermed til at vannmassene i Fossheimselva i all hovedsak dirigeres gjennom Skredevatn, som ligger høyere oppe i Breimsvassdraget enn dagens utløp ved Fossheimsvatn. Utbyggingen er planlagt uten noe reguleringsmagasin.

Fossheimselva nedenfor inntaket til kraft-

verkstunnelen vil bli tilført 200 l/sek. i tiden 15. mai - 15. september. Ellers i året er det ikke satt vilkår om slipp av vannet. I dag varierer vannføringen i Fossheimsfossen (kote 325 til 220) mellom 0,1 og 1,0 m^3/sek. i vinterhalvåret. Etter utbygging vil vannføringen ligge mellom 0 og 0,1 m^3/sek. om høsten og være praktisk talt lik null i perioden januar - 15. april. Fra kote 220 og ned til utløpet i Fossheimsvatn på kote 200 er restnedbørfeltet så lite at vannføringen ikke forventes å øke vesentlig.

De øvre delene av Fossheimselva ligger i et område som er lite berørt av antropogene forurensingskilder, og utbyggingen vil derfor trolig ikke få noen negativ innvirkning på vannkvaliteten i denne delen av elva. Den nederste delen av Fossheimselva som ligger innenfor jordbruks- og bebyggelsesområder, vil være mer utsatt for forurensing etter utbyggingen - spesielt i perioden 15. september - 15. mai, da det ikke er satt vilkår om slipp av vann. SFT foreslår at vilkårene for minstevannføring i Fossheimselva vurderes på nytt med hensyn til vannkvaliteten etter utbyggingen.

I Skredevatn vil den planlagte kraftutbyggingen medføre hurtigere vanngjennomstrømning. Næringsstoffene får dermed kortere oppholdstid i innsjøen, og de registrerte eutrofieringsproblemene vil følgelig kunne avta. Den økte vanngjennomstrømningen i Skredevatn kan imidlertid forflytte eutrofieringsproblemene nedover i vassdraget. For å få vurdert forurensingsforholdene i Breimsvassdraget mhp eventuelle krav til tiltak og/eller slipp av vann, bør forholdene i vassdraget følges opp med undersøkelser som utbygger bør pålegges å delta i. SFT vil foreslå at vilkår post 3 utvides med følgende bestemmelse: Utbygger pålegges å delta i/bekoste delvis resipientundersøkelser i Breimsvassdraget med Fossheimselva.

SFT er enig i vilkårene i post 3 (forurensingstiltak) i NVE's innstilling som pålegger utbygger å bekoste nødvendige mottiltak dersom kloakkrenseanlegget ved elveutløpet i Fossheimsvatn mister noe av effekten på grunn av utbyggingen. SFT foreslår i tillegg at vilkårene i post 3 (forurensingstiltak) utvides til at utbyggeren også plikter å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensing som står i forbindelse med utbyggingen. Dette for å ta hånd om forurensingsvirkninger som kan oppstå som følge av utbyggingen, som ikke spesifikt har sammeheng med det kommunale renseanlegget, men som står i sammeheng med de endrede vannføringsforhold.

Under henvisning til det ovennevnte og NVE's innstilling vil vi foreslå:

- vilkår post 1 om slipp av vann blir som foreslått i NVE's innstilling, men med følgende tilføyelse: Etter at utbyggingen er gjennomført, vurderes minstevassføring på nytt mhp slipp av vann til Fossheimselva også utenom den fastsatte tidsperiode, av hensyn til vannkvaliteten i elva.
- vilkår post 3 (forurensingstiltak) utvides noe i forhold til innstillingen med: Utbyggeren plikter å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensing som står i forbindelse med utbyggingen.
- vilkår post 3 tillegges også følgende bestemmelse: Utbygger pålegges å delta i/bekoste delvis resipientundersøkelser i Breimsvassdraget med Fossheimselva.»

Førsteamanuensis John Tveit fra NTH har sendt Olje- og energidepartementet følgende uttalelse:

«Eg viser til brev av 23. mars 1991 frå underteikna, John Tveit, til departementet, der eg orienterte som saka. No ser eg av ein avisnotis at NVE har sendt saka over til departementet med tilråding om at den omtala konsesjonssøknaden blir innvilga. Framleis utan å *verdiga med eit svar* på dei innvendingane eg har lagt fram, og som i seg sjølve er meir enn nok til at konsesjon ikkje må koma på tale.

Eg har ansvar for ein del undervisning (og forskning) på Norges tekniske høgskole. I den samanhengen må eg leggja fram nokre spørsmål for Olje- og energidepartementet, og for Miljøverndepartementet.

Det vil vera umogleg for meg å undervisa at planlegging og dimensjonering av vassdraftverk skal skje ut frå samfunnsøkonomisk nytte, og fornuftig ressursbruk, dersom eg må konstatera at praksis er ein heilt annan. Og dersom den omsøkte konsesjonen for Fossheim kraftverk vert innvilga, let den irrasjonelle praksisen seg ikkje bortforklara:

1. Det omsøkte alternativet for Fossheim kraftverk ligg i ein høg prisklasse, truleg i NVE's økonomiklasse 5. Påstanden i søknaden om at prosjektet ligg i økonomiklasse 1 er fyrst og fremst basert på eit ekstraordinært lågt kostnadsoverslag, på knapt 60 pst. av det vi måtte venta.

Er dette kostnadsoverslaget korrekt, er det *så sensasjonelt*, og *så revolusjonerande* at det etter mi meining absolutt må tas opp, belysast og drøftast i fagpresse og i større aviser som t.d. Aftenposten (sjå vedlegg 1) og Bergens Tidende. Av aktuelle fagblad kan nemnast Teknisk Ukeblad og ein del meir interne meldingsblad som Fossekallen, Lysstikka, TD-nytt (Vassdragsregulantenes forening) osv.

Eg går ut frå at dei to departementa er samde i at dette viktige samfunnsøkonomiske spørsmålet ikkje berre skal feiast under teppet. *Eg må be om eit klart svar, ja eller nei på det.*

2. Den produksjonen som er oppgjeven i søknaden er feil berekna. Og denne feilen er gjort av NVE sjølv. Endå etter at energisjefen i Sogn og Fjordane gjorde merksam på feilen, gjekk saka vidare til uttale i fylkesutvalet i Sogn og Fjordane, medan søkjarane freidig påstod at sjølvsagt var NVE's arbeid det som var mest å stola på. Eg har heller ikkje fått svar frå NVE i mi påvising av at dei har rekna ca. 25 pst. for høg produksjonsverdi. I dette viser eg til det tidlegare nemnde brevet av 23. mars 1992.

Er dette korrekt åtferd av NVE? Er ikkje denne feilen aleine nok til at saka måtte ut på ny høyring. *Atter er det spørsmål om eit klart svar, ja eller nei frå departementa.*

3. Etter avisnotis (Firda Tidend 20. desember 1991, vedlegg 2) har fylkesfriluftsnemnda i Sogn og Fjordane kome med ein merkverdig uttale i saka:

«Nemnda vil og at røyrgate og kraftstasjon vert lagt i fjell.»

- Ein eventuell kraftstasjon i dagen blir liggjande heilt nede i bygda, og vil ikkje på nokon måte skilja seg ufordelaktig frå dei jordbruks- driftsbygningane som der er mange av her. Med arkitektonisk utforming blir det tvert i mot. Det vil einkvar arkitekt og landskapsarkitekt kunna stadfesta. Så her har *fylkesfriluftsnemnda tydeleg nok forsnakka seg, og dessutan gått heilt utafor sin kompetanse.*
- Når det gjeld røyrgata, kan saka sjølvsagt diskuterast. Men det gjeld berre ei lita røyrgate (røyr med diameter maks 90 cm), og etter alternativet med kraftstasjon i dagen, vil røyrgata stort sett gå gjennom område der det blir dreve skogskultur. På den nedre delen, synleg frå bygda og frå riksvegen, endåtil brutal planting av granskog i det tidlegare lauvskogslandskapet. Så også på dette punktet er uttalen frå fylkesfriluftsnemnda villeiande dersom ein samanliknar det omsøkte alternativet med det tidlegare alternativet, med kraftverk i dagen og inntak ca 55 m lågare nede.
- Legg ein derimot røyr frå det øvre inntaket, vil det gå tett framom heimestølen, og den øvre delen vil bli meir synleg i eit meir urørt landskap. Så *det* ville rett nok vera noko uheldig.

Med anlegg i fjell blir det veg tett framom stølen, og tunneltverrslag strakst ovafor. Dette er ikkje nemnt i avisnotisen. Det foreslåtte anlegget i dagen (forprosjektet for Fossheim kraftverk, det som fritak frå Samla Plan var innvilga etter, let stølen vera heilt urørt. Inntakskote var ca. 470. Så vidt eg veit, er det ikkje innvilga fritak for eit verk med inntak på kote 525, som i konsesjonssøknaden).

Det skal vera vanskeleg å bortforklara at uttalen er missvisande, og kan vera påverka av vikarierande motiv. Godkjenning av det synet fylkesfriluftsnemnda har legg for dagen, vil utan vidare øydeleggja økonomien for dei fleste moglege småkraftverksprosjekta i Norge, og gjera bygging avhengig av ei kollossal subsidiering, eller økonomisk triksing.

Eg må krevja eit svar, ja eller nei, denne gongen spesielt frå Miljøverndepartementet, om det kan godta ein slik uttale.

4. NVE har teke det ille opp at eg «trugar» med å publisera det som har gått føre seg i saka (Vedlegg 3). Ettersom eg aldri her nemnt noko om å offentleggjera noko hemmeleg materiale, kan eg ikkje oppfatta denne haldninga som utslag av anna enn dårleg samvit.

Spørsmå: Skjerpar ikkje denne haldninga kravet til kontroll?

5. Det synest vanskeleg å få gjennomslag for ei rasjonell handsaming av konsesjonssøknaden. Det er viktig å opplysa at eg åtvara både grunneigarar og den nye konsulenten deira, heilt frå starten, og liketil NVE på eit tidleg tidspunkt. Det er derfor ingen grunn til å seia at saka har gått så langt at det er umogleg å snu.

NVE påstår at dei har gått rett fram etter vassdragslova, sjå vedlegg 3.

Spørsmål: Vil OED sjå nærare på dei reglane som kan misstolkast slik , eventuelt ta dette opp med utvalet som arbeider med revisjon av vassdragslova?

I stillinga mi vert det og kravd at eg publiserer frå dei arbeida eg held på med.

Og ettersom eg har lagt ned mykje arbeid i utgreiingar for kraftprosjekt i Fossheimselva, er eg nøydd til å gje ut ein skikkeleg publikasjon om dette. I denne publikasjonen vil NVE's rolle og innsats bli sikta. Eg har alt gjort ein del arbeid med sjølve publikasjonen.

Denne innsatsen for Fossheim kraftverk har eg ikkje gjort av eige driv, eller fordi prosjektet var spesielt interessant for meg, der er skjedd etter ein sterk pågang frå grunneigarane si side, heilt frå tidleg i september 1989 og til juli 1991, då dei plutseleg skreiv under ein avtale med A/S Veidekke, om at sistnemnde skulle ta planleggingsarbeidet.

Her tykkjer eg det kan vera på sin plass å skyta inn nokre ord om problematikken omkring småkraftverk, sysselsetjing og distriktsutbygging. Så langt vi kan sjå, er det førebels slutt med bygging av nye storkraftverk i Norge. Eit par-tre moderat mellomstore kan det kanskje bli dei næraste åra. Småkraftprosjekt kan vera mest interessante. Men skal desse ikkje gå reint i vranglås, må ein sikta småkraftprosjekta fornuftig, både med omsyn til *kostnader* og til *konsekvensar*. Det at *eit spesielt* prosjekt blir tilgodesett med skattefrie avsetjingar og endåtil direkte tilskot, slik at det kan gjennomførast trass i at det er dobbelt så dyrt som andre aktuelle - det er dårleg distriktspolitikk korleis ein snur og vrir det.

I dette tilfellet kan det vera eit entreprenørselskap som er ute etter å skaffa arbeid til tunneldrivarane sine, gjennom triksing og statstilskot. Tunneldrivarane er ei av dei få yrkesgruppene som har vore i stand til å øva *lønspress* i den siste tida, dei auka lønsnivået med 12 pst. i 1991. Det gale er galt, kva maske ein prøver å presentera det under. Men sakshandsamar Oddvar Fossheim for Fossheim kraftverk vil ikkje svare meg på nokon ting vedrørande prosjektet. *Det er makta som rår, sa guten, han dengde katta.*

Elles vil eg påstå at undervisningsansvaret aleine gjer at eg har *krav* på å få greie og utførlege svar på dei spørsmåla eg har stilt. Og blir konsesjonssaka avgjort *før* det kjem svar på innvendingane mine, vil det gå utover truverdigheten.

Det er opp til olje- og energidepartementet å gjera til skamme den uroa som eg har gjeve tydeleg uttrykk for i dette brevet. Eg vonar samstundes at De har forståing for, og orsaker meg at eg er blitt nokså uroleg på grunn av den måten NVE har handsama saka på.»

Departementets bemerkninger:

a) Innledning

Søknaden fra Fossheim energiverk A/S gjelder konsesjon for utbygging og drift av Fossheim kraftverk. Selskapet eies av de to grunneierne Steinar Eide og Johan Viken og med det formål å få bygget ut Fossheim kraftverk.

Fossheimelva er et sidevassdrag til Breimsvassdraget i Jølster kommune, Sogn og Fjordane, rett øst for Skei. Elva har sitt utspring noe vest for Jostedalsbreen. Utbyggingen av elva tenkes utført i to trinn. Det har tidligere vært et lite kraftverk i elva like ved Fossheim. Dette er nå nedlagt. Lenger ned i Breimsvass-

draget finnes det i dag to kraftverk, Trysilfoss og Eidsfoss.

Søknaden gjelder tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-105, jfr. § 106 for utbygging og drift av Fossheim kraftverk, byggetrinn 1.

b) Prosjektet

Anlegget er planlagt som et konvensjonelt fjellanlegg der vannvei, kraftstasjon, apparatanlegg, transformator og koblingsanlegg ligger i fjell. Inntaksdammen blir liggende i et søkk i terrenget på kote 528 med regulering på 4 m. Avløpet vil bli ført i tunnel ut fra kraftstasjonen, og videre i nedgravd rør ut i Skredevatnet på kote 201. Vannstanden i inntaksdammen forutsettes å kunne svinge mellom kotene 524 og 528. Brutto fallhøyde blir dermed på 327 m.

Det installeress en peltonturbin med nominell ydelse 8 446 kW ved 3 m^3/s. Inntaket etableres med en liten betongdam med bunnluke og fast overløp og tappeløp - rør med ventil - for tapping av minstevassføring.

c) Produksjon og kostnader

Midlere årlig produksjonsevne er beregnet til 32,4 GWh og av dette er 11,4 GWh angitt å være vinterkraft. Maksimal yteevne er 9 MW ved en påregnet maksimal slukeevne på 3,2 m^3/s. Faste anleggskostnader pr. 31. august 1991 er av søker angitt til 43,3 mill. kr.

d) Fordeler

Som en følge av utbyggingen vil det sterkt forurensede Skredevatn få gjennomstrømming av rent vann fra kraftverket. Veibyggingen i tilknytning til kraftverket vil kunne gjøre terrenget lettere tilgjengelig for den lokale turisttrafikken og være til nytte for gårdsdrift og skogsdrift. Overflødige sprengningsmasser tenkes deponert på dertil egnet tipp for senere bruk. Det er mangel på egnede steinmasser i Skei-området, og disse sprengningsmassene vil kunne nyttes til utbedring av jordområder og til opprustning av riksvei.

e) Skader og ulemper

Skadene på almenne interesser ved utbyggingen av Fossheim kraftverk knytter seg hovedsakelig til den delvise tørrlegging av Fossheimelva på en ca. 1 700 m lang strekning fra inntaket til utløpet i Fossheimvatnet. Fossheimfossen utgjør et konsentrert fall på ca. 50 m i nedre del av elva. Fossen er godt synlig fra riksvei 14 og mister ved utbyggingen meget av sin verdi som landskapselement. Skaden på fisket på utbyggingsstrekningen regnes å bli tilnærmet total. Men elva er tildels meget vanskelig tilgjengelig og fisket har derfor lite omfang.

f) Innkomne uttalelser

NVEs innstilling har vært forelagt Jølster kommune, Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet. Ingen av disse høringsinstansene har gått imot at konsesjon gis. Førsteamanuensis John Tveit har i brev til departementet inntatt foran, reist en rekke spørsmål om konsesjonsbehandlingen av denne saken.

g) Departementets vurdering

Konsesjonsbehandlingen har vist at interessemotsetningene når det gjelder forholdet til de almenne interesser er relativt beskjedne i nærværende sak. Ingen av høringsinstansene har gått imot at konsesjon gis. Skader og ulemper som følge av tiltaket, har vist seg å være små. De innvendinger som har kommet har i stor grad referert seg til de tekniske utregninger og vurderinger som er foretatt av NVE. Departementet viser til drøftelsen av dette i NVEs innstilling og har ingen bemerkninger til NVEs vurderinger.

Det har under behandlingen av denne saken kommet inn en rekke innvendinger fra førsteamanuensis John Tveit fra NTH på den saksbehandlingen NVE har foretatt. Olje- og energidepartementet ser det slik at NVE i denne saken har fulgt de retningslinjer for behandling av kraftverksutbygginger som gjelder etter vassdragsloven.

Byggetrinn 1 er tidligere fritatt fra Samlet Plan. En del endringer er imidlertid skjedd i fra tidligere planer til den søknad som nå foreligger. Både NVE og Miljøverndepartementet anbefaler at tidligere unntak fra Samlet Plan også bør gjelde for det omsøkte prosjekt. OED slutter seg til dette synspunktet.

Under konsesjonsbehandlingen har det kommet frem innvendinger mot utbyggingens lønnsomhet. Olje- og energidepartementet finner det ikke nødvendig å ta standpunkt til dette spørsmål. Prinsippet om en mer markedsbasert kraftomsetning taler for at konsesjonssøker selv må vurdere den økonomiske risiko for prosjektet. Konsesjonæren forutsettes å ha det fulle økonomiske ansvar for prosjektet både i investerings- og driftsfasen.

Olje- og energidepartementet er kommet til at fordelene ved utbyggingen er større enn skadene for de offentlig og almenne interesser. Vilkårene i vassdragslovens § 106, jf. §§ 104-105 for å gi tillatelse til utbyggingen er dermed oppfylt og Olje- og energidepartementet tilrår at tillatelse gis. Det foreslås også gitt tillatelse etter forurensningsloven.

h) Departementets bemerkninger til de enkelte vilkår

Vannslipping, manøvrering, post 1

NVE har foreslått at det skal slippes en minstevannføring på 200 l/sek., begrenset til tilsiget, i tiden 15. mai til 15. september. NVE tilrår at det tas forbehold om å kunne øke slippingen ved eventuell behandling av konsesjonsøknad for senere byggetrinn.

Både Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning har ønsket at vilkåret om vannslipping skal tas opp til ny vurdering etter 10 år. Begrunnelsen for dette er at å knytte vurderingen til en eventuell senere konsesjonssøknad, kan føre til at en ikke får anledning til å vurdere spørsmålet på nytt. Miljøverndepartementet har ellers ingen merknader til størrelsen på minstevannføringen foreslått av NVE.

Olje- og energidepartementet vil vise til at det vannslipp som er foreslått av NVE vil føre til et produksjonstap på 1,4 GWh/år. Dersom vannslippet skal økes vil det føre til et betydelig større produksjonstap, som eksempel kan nevnes at 400 l/sek. vil medføre et produksjonstap på 2,9 GWh/år.

På bakgrunn av den interesse vannslippingen skal ivareta sammenlignet med produksjonstapet, finner ikke OED grunnlag for noen større minstevannføring enn foreslått av NVE. Departementet finner heller ikke grunnlag for noen ny vurdering av dette spørsmålet før en eventuell konsesjonsbehandling av et senere byggetrinn.

Statens Forurensningstilsyn (SFT) peker på at den nederste del av Fossheimelva vil være mer utsatt for forurensning etter utbyggingen, spesielt i perioden 15. september til 15. mai. SFT foreslår derfor at minstevannføringen vurderes på nytt m.h.t. vannkvaliteten etter utbyggingen. Miljøverndepartementet slutter seg til SFTs uttalelse.

Olje- og energidepartementet finner å kunne akseptere forslaget fra SFT, men understreker at vurderingene må knyttes til de resipientundersøkelser som skal foretas, jf. post 3, og at det må legges stor vekt på det produksjonstap et økt vannslipp vil medføre.

Olje- og energidepartementet slutter seg på denne bakgrunn til NVEs forslag til vannslipping, men med følgende tilføyelse til post 1, 1. ledd:

«Etter at utbyggingen er gjennomført, vurderes minstevannføringen på nytt med hensyn til slipp av vann til Fossheimelva også utenom den fastsatte tidsperiode, av hensyn til vannkvaliteten i elva.»

Godkjennelse av planer, post 2

Departementet viser til NVEs kommentarer til denne post og har ingen ytterligere merknader.

Forurensningstiltak, post 3

Statens Forurensningstilsyn har foreslått et tillegg til denne post som gir utbyggeren plikt til å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i direkte forbindelse med utbyggingen. Dette for å ta hånd om forurensningsvirkninger som kan oppstå som følge av utbyggingen, som ikke spesifikt har sammenheng med det kommunale renseanlegget, men som står i sammenheng med de endrede vannføringsforhold.

SFT har videre pekt på at eutrofieringsproblemene kan forflyttes nedover i vassdraget og at forholdene i vassdraget derfor bør følges opp med undersøkelser som utbygger bør pålegges å delta i. Olje- og energidepartementet slutter seg til SFTs forslag, men understreker at undersøkelser og tiltak må være av begrenset omfang.

Post 3 annet ledd vil etter dette få følgende ordlyd:

«Utbyggeren plikter å utføre eller å bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensing som står i direkte forbindelse med utbyggingen. Utbygger pålegges å delta i/bekoste delvis resipientundersøkelser i Breimsvassdraget med Fossheimselva.»

Bevaringsverdige kulturminner, ny post 4

Miljøverndepartementet ber om at det etter en anmodning fra Riksantikvaren tas inn en ny post vedrørende kulturminner. Olje- og energidepartementet støtter forslaget. Ny post 4 får følgende ordlyd:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere avtale med kulturminneforvaltningen (fylkeskommunens kulturetat) å bekoste en undersøkelse av fredete eller bevaringsverdige kulturminner som kan bli berørt av tiltaket. Dersom det etter at arbeidet er satt igang viser seg at kulturminner som ikke har vært kjent blir berørt, skal arbeidet stanses og melding sendes fylkeskommunens kulturetat umiddelbart.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniør eller arbeidsledere nødvendig underretning.»

Byggefrister, post 5

NVEs forslag til post 4 blir nå post 5. Vilkåret er i tråd med vassdragslovens § 111.

i) Øvrige merknader

Knut Andersen har hytte i nærhet av påtenkt lagerplass for steinmassene fra anlegget. Han krever erstatning for redusert bruksverdi til rekreasjonsformål.

Det kreves videre at det i vilkårene blir gitt pålegg om at tippen ikke må komme ned på dyrket mark.

Det er fra søkers side usikkerhet vedrørende hvor mye tipp som blir lagret, særlig fordi kvantumet av straksbruk av masser til vei osv. enda ikke er klarlagt.

Departementet viser til NVEs bemerkninger som en slutter seg til.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 104-106 og lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11 gis Fossheim energiverk A/S tillatelse til utbygging og drift av Fossheim kraftverk på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 4. desember 1992.

24. Norske Skogindustrier A.S.

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for erverv av aksjer i Saugbrugs Eiendom AS og A/S Namdalen Træsliperi.)

Olje- og energidepartementets samtykke av 11. desember 1992.

«Det vises til Deres søknad datert 18. september d.å., der det søkes om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.m. (industrikonsesjonsloven) § 1, 4. ledd for økning av eierandelen i Saugbrugs Eiendom AS og A/S Namdalen Træsliperi fra 89 pst. til 100 pst.

Norske Skogindustrier A.S fikk ved Olje- og energidepartementets samtykke av 19. september 1991 tillatelse til å erverve 89 pst. av aksjene i Saugbrugs Eiendom (tidl. Saugbrugsforeningen).

Ved kgl. res. 6. april 1990 fikk Norske Skogindustrier A.S konsesjon for erverv av A/S Van Severen & Co. Ltd.'s vannfsallsrettigheter, herunder 89 pst. av aksjene i A/S Namdalen Træsliperi.

Det fremgår av søknaden at hensikten med kjøpet av de resterende 11 pst. av aksjene i Saugbrugs Eiendom AS og A/S Namdalen Træsliperi er å gjøre selskapene til heleide datterselskaper av Norske Skogindustrier A.S.

Olje- og energidepartementet finner at kjøpet av disse aksjeposter er i tråd med de retningslinjer som i Ot.prp. nr. 31 (1989–90) er lagt til grunn for fritak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd. Det pekes på at det «Ved fusjon av industriselskaper vil være aktuelt å benytte unntaksbestemmelsen der kraftrettighetene er nært knyttet til produksjonen». Det uttales videre: «Unntaksbestemmelsen kan nyttes slik at det ikke legges hindringer i veien for samfunnsmessig ønskede fusjoner, og gjør omgåelser unødvendig. Det er lite hensiktsmessig at konsesjons- og forkjøpsregler innen energiforvaltningen legger hindringer i veien for ønskelige fusjoner innen industrien».

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom § 1, 4. ledd gir Olje- og energidepartementet Norske Skogindustrier A.S unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for erverv av de resterende 11 pst. av aksjene i Saugbrugs Eiendom AS og A/S Namdalens Træsliperi.»

25. Nordmøre Energiverk AS.

(Utbygging av Grøavassdraget. Fristforlengelse.)

Olje- og energidepartementets samtykke av 21. desember 1992.

«Ved kongelig resolusjon av 6. januar 1989 fikk Kristiansund Elektrisitetsverk i medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 104–105, samt §§ 62 og 148, og industrikonsesjonsloven av 14. desember 1917 nr. 16 tillatelse til å bygge ut Grøavassdraget på de vilkår som fremgår av Olje- og energidepartementets foredrag av samme dato.

I vilkårenes pkt. 4 er det satt en frist på 2 år for start av byggearbeidene samt en frist på ytterligere 5 år for ferdigstillelse. Disse fristene kan i særlige tilfelle forlenges av Kongen.

Nordmøre Energiverk AS (NEAS) ble stiftet 8. november 1990. man overtok fra samme dato rettighetene og pliktene til Kristiansund Elektrisitetsverk. NEAS ble 2. november 1992 gitt unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter ikl. § 1, 4. ledd, og er derfor rette subjekt for å søke om utsettelse av byggestart.

Ved brev av 13. november 1990 søkte NEAS om en forlengelse av fristen med 5 år frem til 6. januar 1996 med å starte byggingen.

Som begrunnelse for søknaden anføres den aktuelle kraftsituasjon og kraftsituasjonen i årene fremover.

Søknaden ble forelagt Sunndal kommune og fylkesmannen i Møre og Romsdal til uttalelse.

Sunndal kommune går prinsipalt i mot utsettelse, men mener at det i alle fall ikke kan gis lengre frist enn til 31. desember 1992 uten at det må søkes om ny tillatelse med adgang for kommunen til å uttale seg om vilkårene før utbyggingen settes i gang. Begrunnelsen for dette er at det er uheldig med usikkerhet omkring igangsettelse av byggingen. Byggestart i 1995–96 anses uheldig også av sysselsettingshensyn.

Fylkesmannen slutter seg i det vesentligste til kommunen, men tilføyer at en utsettelse på 5 år er for lang tid, da synet på kraftutbygging raskt kan endre seg.

NEAS forsikrer at utbyggingen vil finne sted som planlagt, men på et riktigere tidspunkt.

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) har vurdert søknaden og anbefaler at det gis 5 års utsettelse.

Olje- og energidepartementet finner at ulempene ved en fristforlengelse ikke er av særlig omfang sett i relasjon til de ulemper en tidligere byggestart kan føre til for NEAS i dagens vanskelige kraftmarked. Departementet slutter seg derfor til NVEs anbefaling om 5 års fristforlengelse.

Departementet finner ikke å kunne tillegge kommunens innvendinger avgjørende vekt i denne forbindelse. En kan heller ikke se at det i dette tilfellet er noe behov for revisjon av konsesjonsvilkårene.

Med hjemmel i konsesjonsvilkårenes pkt. 4 (Byggefrister m.v), jfr. lov av 15. mars 1940 nr. 3 om vassdragene § 111, samt industrikonsesjonsloven av 14. desember 1917 nr. 16 § 2, 3. ledd nr. 3, siste pkt., gir Olje- og energidepartementet Nordmøre Energiverk AS fristforlengelse for påbegynnelse av byggearbeidene med Grøa kraftverk til 6. januar 1996. Fristen for fullføring forlenges tilsvarende til 6. januar 2001.»